

**UCHWAŁA NR
RADY GMINY ŁAGIEWNIKI**

z dnia 2025 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata
2025-2028**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 oraz art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2025-2028”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Łagiewniki.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr

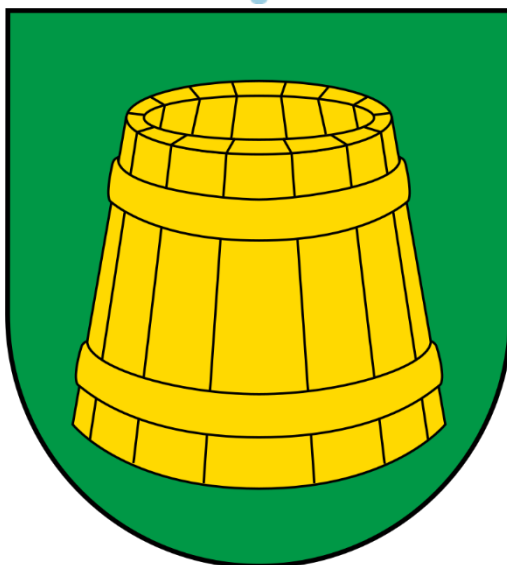
Rady Gminy Łagiewniki

z dnia 14 sierpnia 2025 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI
NAD ZABYTKAMI
GMINY ŁAGIEWNIKI
NA LATA 2025 - 2028**

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ŁAGIEWNIKI NA LATA 2025 - 2028

Wykonawca:
GEZPRO Daniel Wiśniewski
ul. Traktorowa 50/25
87-100 Toruń

Zamawiający:
Urząd Gminy Łagiewniki
ul. Jedności Narodowej 21
58-210 Łagiewniki

Łagiewniki, 2025 r.

WYKAZ SKRÓTÓW UŻYTYCH W OPRACOWANIU

AZP – Archeologiczne Zdjęcie Polski,
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
EFS – Europejski Fundusz Społeczny,
GEZ – Gminna Ewidencja Zabytków,
GOK – Gminny Ośrodek Kultury,
GPONZ – Gminny Program Opieki nad Zabytkami,
GUS – Główny Urząd Statystyczny,
Dz. U. – Dziennik Ustaw,
KEZAL – Karta Ewidencyjna Zabytku Archeologicznego Lądowego,
KGW – Koło Gospodyń Wiejskich,
KOWR – Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa,
KSRR – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego,
MKIDN – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
NID – Narodowy Instytut Dziedzictwa,
MPZP – Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego,
PGR – Państwowe Gospodarstwa Rolne,
SWOT – ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (mocne, słabe strony, szanse i zagrożenia),
UG – Urząd Gminy,
WKZ – Wojewódzki Konserwator Zabytków, **WUOZ** –
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków.

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	5
1.1. Podstawowe zagadnienia	6
1.2. Metodologia opracowania	9
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	9
3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	10
4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	12
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	12
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	14
5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	18
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.....	18
5.2. Charakterystyka gminy i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	22
5.2.1. Położenie gminy	22
5.2.2. Charakterystyka społeczno-gospodarcza	25
5.2.3. Charakterystyka przyrodnicza	27
5.2.4. Zarys historii gminy	28
5.2.5. Krajobraz kulturowy	40
5.2.6. Zabytki nieruchome	45
5.2.7. Zabytki ruchome	45
5.2.8. Zabytki archeologiczne	48
5.2.9. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	60
5.2.10. Dziedzictwo niematerialne	61
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	66
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	73
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	88
6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY – ANALIZA SWOT	101
7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	103
7.1. Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami	104
7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami	104

7.3. Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami	104
8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	108
9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	108
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	110
11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW.	114
12. BIBLIOGRAFIA	116
13. SPISY	117
13.1. Spis tabel	117
13.2. Spis rycin	117
13.3. Spis wykresów	117
13.4. Spis fotografii	118
14 ANEKSY	119

1. WSTĘP

Przedmiotem opracowania jest Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2025-2028 (dalej GPOnZ, Program), który jest zgodny z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jest to druga edycja gminnego programu opieki nad zabytkami. Pierwszy program pn. „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2019 – 2023”, został przyjęty uchwałą Nr XLII/245/21 z dnia 30 września 2021 r. roku przez Radę Gminy Łagiewniki. W związku z powyższym czas programowania minął i należało opracować kolejną wersję GPOnZ aktualizując podejście do zrównoważonej polityki rozwoju oraz polityki przestrzennej, uwzględniając obecne uwarunkowania dziedzictwa kulturowego. Koncepcja polityki i strategii nawiązująca do dziedzictwa kulturowego, w tym w sposób szczególny do zabytków z terenu gminy, zastąpiła podejście z lat wcześniejszych i powstała w odpowiedzi na nowe zjawiska i potrzeby. Nie bez znaczenia było także dostosowanie dokumentu do aktualnie obowiązujących przepisów nawiązujących do zabytków oraz pozostałych przepisów prawa, które w ostatnich latach ulegały zmianom. Modyfikacja przyjętego wcześniej dokumentu wynika także z nowych wyzwań, jakie stawia przed sobą samorząd lokalny, dlatego też wypracowane zostały nowe cele i kierunki działań korespondujące z wcześniej wypracowanymi rozwiązaniami.

Program jest podstawowym dokumentem w sferze zarządzania dziedzictwem kulturowym Gminy Łagiewniki, a także elementem polityki samorządowej w części dotyczącej zabytków z terenu gminy. Odnosi się do zasobów własnych gminy, jak i tych, które stanowią własność innych podmiotów, które znajdują się na terytorium gminy. Program ma charakter strategiczny, jego celem jest ochrona i opieka nad zabytkami oraz wykorzystanie lokalnych potencjałów dziedzictwa kulturowego. Jego skuteczne wdrażanie przyczyni się do polepszenia stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków, rozwoju społeczno-gospodarczego gminy oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Program ma również charakter edukacyjny i powinien być znany szerszemu gronu odbiorców, nie tylko właścicielom zabytków, ale także wszystkim mieszkańcom, którzy żyją i obcują na co dzień w otoczeniu substancji zabytkowej. GPOnZ składa się z 3 głównych faz:

- poznawczej; -
- analiz i wniosków; -
- programowania.

Rozdziały 2 oraz 3 dotyczą podstaw i uwarunkowań prawnych. W tej części wskazano na główne dokumenty prawne odnoszące się do ochrony zabytków. Wskazane ustawy i rozporządzenia opracowane zostały na stopniu krajowym i przedstawiają nadrzędne rozwiązania dla obiektów zabytkowych. Jest to jednocześnie podstawowa i nadrzędna faza poznawcza przepisów odnoszących się do zabytków.

W rozdziale 4 i 5 również opisano fazę pierwszą. Jest ona punktem wyjścia, rozpoznania oraz zgeneralizowania szeregu wiadomości na temat dziedzictwa kulturowego na szczeblu gminy oraz na szczeblach wyższych w nawiązaniu do ogólnych zasad programowania związanych z dziedzictwem kulturowym. Ww. rozdziały są najbardziej obszerne. Przeanalizowane zostały dokumenty o charakterze strategicznym oraz planistycznym, z podziałem na uwarunkowania zewnętrzne (poziom kraju, województwa i powiatu) oraz wewnętrzne (poziom gminy), które stanowiły podstawę do opracowania

kolejnych dwóch faz. Ponadto pogłębionej analizie poddano dziedzictwo kulturowe gminy z rozróżnieniem na dziedzictwo materialne oraz niematerialne. Opisano historię gminy oraz ważniejszych miejscowości, krajobraz kulturowy w nawiązaniu do historycznego osadnictwa, układów przestrzennych, zabytki ruchome oraz zabytki nieruchome. Te ostatnie podzielono na nieruchome zabytki archeologiczne oraz nieruchome zabytki architektury i budownictwa. Zaszeregowaniu poddano także zabytki nieruchome ze względu na swoją przynależność do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków, która jest stanem wyjściowym do rozpoznania dziedzictwa kulturowego gminy, a zarazem opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami. W sposób szczególny pogłębionej diagnozie poddano obiekty zabytkowe znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Ocenie poddano z osobna każdą z charakterystycznych grup obiektów. Najważniejsze zabytki opisano szczegółowo w osobnym podrozdziale.

W rozdziale 6 przedstawiono fazę analiz i wniosków. Poprzez analizę SWOT wskazano mocne strony, słabe strony, szanse oraz zagrożenia dla dziedzictwa kulturowego gminy. Pogłębiona analiza dziedzictwa kulturowego gminy oparta została na dokumentach planistycznych i strategicznych, gminnej ewidencji zabytków, otoczeniu kulturowym oraz własnych spostrzeżeniach i adnotacjach.

Rozdział 7, 8 i 9 poświęcono programowaniu, w którym to znalazły się priorytety, kierunki działań i zadania wraz z instrumentarium oraz kryteriami oceny realizacji gminnego programu. W fazie programowania określono zasadnicze kierunki działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. W fazie tej wskazano również na możliwość finansowania części wyznaczonych zadań w programie ze źródeł zewnętrznych, jak i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.

Przedstawiono również podstawowe zagadnienia związane z ochroną i opieką nad zabytkami, obowiązujące ramy prawne, a także załączono aneksy w postaci wykazu nieruchomych zabytków architektury i budownictwa oraz nieruchomych zabytków archeologicznych.

Program wzbogacono o liczne ryciny, tabele, wykresy, mapy oraz zdjęcia ukazujące stan zabytków na 2024 rok.

Zrównoważone zarządzanie dziedzictwem kulturowym pozwoli na rozwój gminy przy jednoczesnym jego poszanowaniu i wykorzystaniu. Same zaś zabytki jako zasób nieodnawialny poprzez odpowiednią, długofalową politykę gminy przetrwają na rzecz przyszłych pokoleń, które również będą mogły ich doświadczać tak samo jak obecni mieszkańcy gminy.

1.1. Podstawowe zagadnienia

W Programie znajdują się podstawowe pojęcia specjalistyczne związane z szeroko rozumianym dziedzictwem kulturowym. Poniżej podano kilka przykładów na podstawie Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także wybranych pojęć zamieszczonych na portalu <http://samorząd.nid.pl/>.

AZP – Archeologiczne Zdjęcie Polski. Program badawczy rozpoczęty w 1978 roku, polegający na metodycznym ewidencjonowaniu stanowisk archeologicznych na terenie Polski metodą badań

powierzchniowych. Obszar kraju został podzielony na obszary w kształcie prostokąta, o powierzchni 37,5 km² każdy. Obszary zostały ponumerowane i po kolei poddano je metodycznej prospekcji powierzchniowej. Wynikiem prospekcji obszaru jest zaewidencjonowanie w postaci kart zabytków (KEZAL – kart ewidencji zabytku archeologicznego i lądowego) wszystkich stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w terenie. Wyniki badań AZP przekształcone zostały w wojewódzką i krajową ewidencję zabytków archeologicznych. Współcześnie prowadzone badania AZP służą prowadzeniu i aktualizacji krajowej i wojewódzkiej ewidencji zabytków w zakresie archeologii.

Badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego.

Badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń.

Dominanta przestrzenna – element przestrzeni o niezakłóconej ekspozycji; obiekt budowlany (grupa obiektów) lub obiekt naturalny wyraźnie odróżniający się od otaczającej zabudowy formą lub gabarytami, posiadający czytelną i zasadniczą wartość kompozycyjną lub estetyczną.

Funkcja stanowiska archeologicznego – sposób użytkowania stanowiska w przeszłości, np. cmentarzysko, osada, miejsce wymiany handlowej, miejsce kultu.

Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.

Historyczny zespół budowlany – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi.

Konserwacja zabytków (prace konserwatorskie) – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tego procesu. Podstawowym celem prowadzenia prac konserwatorskich jest ocalenie materii i formy obiektu zabytkowego dla przyszłych pokoleń (...).

Krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

Otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań.

Prace modernizacyjne (modernizacja zabytku) – unowocześnienie, uwspółcześnienie obiektu. W przypadku budynków i budowli zabytkowych, wbrew pozorom, ten typ prac jest prowadzony bardzo często w związku z adaptacją do nowych funkcji lub utrzymaniem w obiekcie pierwotnego sposobu użytkowania, a także przystosowaniem go do obecnej roli.

Renowacja zabytków – przywrócenie oraz utrzymanie estetycznego wyglądu obiektu zabytkowego. Każdorazowo renowacja powinna być prowadzona z uwzględnieniem aktualnej wiedzy o historycznym wyglądzie i formie obiektu. Typowymi pracami renowacyjnymi są odmalowanie elewacji albo wnętrza budynku zabytkowego, uzupełnienie zieleni niskiej w zabytkowym zespole zieleni (np. trawników, łąk kwietnych). Renowacja zabytku nie powinna prowadzić do naruszenia substancji zabytkowej lub doprowadzenia obiektu do wyglądu ahistorycznego.

Remont zabytku (prace remontowe przy zabytku) – rodzaj robót budowlanych przy zabytku nieruchomym, których celem jest odtworzenie stanu pierwotnego. Możliwe jest używanie materiałów

innych niż te, które zostały zastosowane pierwotnie. Remont polega na wymianie elementów zużytych, zniszczonych lub uszkodzonych. W przypadku budynków i budowli zabytkowych obejmuje zazwyczaj prace polegające na naprawach lub wymianie elementów wtórnych albo intensywnie użytkowanych, których wartość zabytkowa jest niewielka bądź jej nie mają, a w obecnym stanie technicznym negatywnie wpływają na estetykę i funkcjonalność obiektów. Najczęściej spotykane remonty w obiektach zabytkowych obejmują elementy dachów i więźby dachowe, wnętrza mieszkań pozbawionych detalu architektonicznego, klatki schodowe nie wymagające prac konserwatorskich, instalacje, izolacje przeciwwilgociowe fundamentów.

Restauracja zabytków (prace restauratorskie) – dziedzina szeroko pojętej konserwacji zabytków, pojęcie odnosi się do prac mających na celu przywrócenie dawnej, pierwotnej formy obiektowi zabytkowemu. Każdorazowo musi być poprzedzona badaniami architektonicznymi, konserwatorskimi oraz kwerendą archiwalną, która jest koniecznym elementem dla rozpoznania wartości zabytku i zrozumienia jego historii. Prowadzi do zniszczenia późniejszych nawarstwień, dlatego może być prowadzona jedynie w przypadku wyraźnie niższej wartości obecnej formy zabytku od kształtu obiektu, do którego planujemy wrócić. Powinna być prowadzona z użyciem zachowanych oryginalnych elementów.

Rewaloryzacja zabytków – przywrócenie wartości zabytku, w szczególności walorów użytkowych oraz wyeksponowanie wartości obiektu. Pojęcie używane głównie w odniesieniu do zabytków architektury i budownictwa oraz urbanistyki. Rewaloryzacja łączy w sobie działania konserwatorskie adaptacyjne w celu ocalenia, a nawet przywrócenia wartości obiektu zabytkowego i przystosowania go do pełnienia nowej funkcji bądź utrzymania pierwotnego sposobu użytkowania, przy spełnieniu potrzeb współczesnych użytkowników, w sposób nie naruszający najważniejszych wartości zabytku.

Roboty budowlane przy zabytku lub w jego otoczeniu – pojęcie zdefiniowane w prawie budowlanym, polegające na budowie, rozbiórce, modernizacji, montażu, rozbudowie, nadbudowie i przebudowie obiektu budowlanego objętego ochroną konserwatorską. W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków remont wymaga uzyskania pozwolenia odpowiedniego konserwatora zabytków w oparciu o projekt budowlany albo wyciąg z tego projektu przygotowany w celu oceny wpływu inwestycji na zabytek.

Stanowisko archeologiczne – miejsce, gdzie w ziemi, na jej powierzchni lub pod wodą znajdują się ślady obecności człowieka w przeszłości, które mają charakter zabytkowy. W przepisach prawa stanowisko archeologiczne nazwane jest nieruchomością zabytkiem archeologicznym.

Strefa ochrony konserwatorskiej – wyznaczony granicami obszar, na którym obowiązują określone ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. Strefy ochrony konserwatorskiej definiowane są przez swoje cechy (zawartość i wyróżniki) oraz cele, dla których zostały wyznaczone.

Sylweta (panorama) – rozległy widok obserwowany ze znacznej odległości, często z punktu lub ciągu widokowego – prezentujący obiekty budowlane, zieleń i obiekty naturalne (w tym ukształtowanie terenu), wzajemnie dostosowanych do siebie pod względem estetycznym i tworzących czytelną spójną formę krajobrazową.

Termomodernizacja – modernizacja mająca na celu poprawę warunków termicznych budynku, zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii. W obiektach zabytkowych zazwyczaj możliwa w ograniczonym stopniu ze względu na wartości zabytkowe obiektu. Na ogół dopuszczalny zakres prac termomodernizacyjnych obejmuje docieplenie dachu, stropu najwyższej kondygnacji, poprawę izolacyjności albo wymianę stolarki i ślusarki, docieplenie fundamentów (...).

Warstwa kulturowa – nawarstwienie ziemne powstałe na skutek działalności człowieka w przeszłości.

Zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub

związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości o cechach j.w.

Zabytek ruchomy – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych o cechach j.w.

1.2. Metodologia opracowania

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2025-2028 opracowano na podstawie gminnej ewidencji zabytków, która jest punktem wyjścia i podstawowym źródłem wiedzy na temat zabytków w gminie.

Prace terenowe dotyczące aktualizacji gminnej ewidencji zabytków przeprowadzone zostały w 2024 r. i pozwoliły zweryfikować faktyczny stan zachowanego dziedzictwa. Mieszkańcy gminy zostali poinformowani o prowadzonych pracach poprzez zamieszczenie ogłoszenia na stronie internetowej gminy oraz na facebooku gminy. Ponadto w miejscowościach, w których przeprowadzono inwentaryzację, rozwieszono na tablicach ogłoszeń plakaty informacyjne. Także na stronie biuletynu informacji publicznej Gminy zamieszczono ogłoszenie w sprawie opracowania gminnej ewidencji zabytków.

Gminna ewidencja zabytków z terenu Gminy Łagiewniki opracowana została po przeprowadzeniu badań terenowych oraz kwerendy konserwatorskiej celem uzyskania odpowiednich materiałów do jej sporządzenia. Podczas prac terenowych przydatne okazały się rozmowy z właścicielami zabytków, którzy przedstawiali ich historie. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, Delegatura w Wałbrzychu udostępnił cenną i ważną dokumentację, tj. karty ewidencyjne obiektów nieruchomych, karty cmentarzy, karty stanowisk archeologicznych, a także decyzje dotyczące wpisu do rejestru zabytków.

Celem uzyskania odpowiednich materiałów do sporządzenia GPOnZ zaznajomiono się z materiałami dotyczącymi Gminy Łagiewniki będącymi w zasobach NID. Ponadto przeprowadzono research terenowy za pomocą ogólnodostępnych baz danych, map oraz platform mapowych i terenowych. Pozyskano dane z banku danych lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz z pozostałych stron internetowych, które wykorzystano w niniejszym opracowaniu.

Część programową opracowano na podstawie analizy aktualnych dokumentów strategicznych i planistycznych, obserwacji własnych oraz ścisłej współpracy z pracownikami Urzędu Gminy Łagiewniki.

Projekt Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2025-2028 został przekazany do WUOZ, Delegatura w Wałbrzychu celem pozytywnego zaopiniowania. Po uchwaleniu przez Radę Gminy Łagiewniki zostanie opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego. W dalszym etapie zostanie rozpowszechniony wśród mieszkańców gminy, np. poprzez zamieszczenie go na stronie internetowej gminy.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2025-2028 uwzględnia wymogi zawarte w poradniku metodycznym – „Gminny Program Opieki nad Zabytkami” oraz założenia przyjęte w opracowaniu „Dziedzictwo obok Mnie – poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach”.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązek wykonania programu opieki nad zabytkami, określony został w art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W ust. 1 wskazano: „Zarząd województwa, powiatu lub **wójt** (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub **gminny** program opieki nad zabytkami.” W ust. 2 znajdują się cele jakie powinny znaleźć się w gminnym programie opieki nad zabytkami, tj.:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Z kolei ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. narzuca na organ gminy realizację zadań własnych. W art. 7 ust. 1 pkt. 9 wskazano, że „Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2025-2028 nie posiada statusu aktu prawa miejscowego.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela (art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP). Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym

zadaniem samorządów. Obowiązujące uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami to:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 roku Nr 78 poz. 483 ze zm., z dnia 2 kwietnia 1997 r.).
- 2) ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 roku poz. 1292 ze zm.).
- 3) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 roku poz. 1465 ze zm.)

Inne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w wielu obowiązujących ustawach:

- 1) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 roku, poz. 1130 ze zm.).
- 2) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2024 roku, poz. 725 ze zm.).
- 3) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 roku, poz. 54 ze zm.).
- 4) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 roku, poz. 1478 ze zm.).
- 5) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 roku, poz. 1145 ze zm.).
- 6) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2024 roku, poz. 87).
- 7) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2024 roku, poz. 1491 ze zm.).
- 8) ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 roku, poz. 278).
- 9) ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2024 roku, poz. 576).
- 10) ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 2018 roku, poz. 2337).
- 11) ustawa z dnia 19 grudnia 2009 r. o partnerstwie publiczno – prywatnym (Dz. U. z 2023 roku, poz. 1637).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- 1) ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 roku, poz. 385).
- 2) ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 roku, poz. 2393).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 roku, poz. 164 ze zm.).

Uregulowania prawne dotyczące zabytków i dziedzictwa kulturowego znajdują się również w poniższych rozporządzeniach:

- 1) rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia zakresu celów Funduszu Kościelnego (Dz. U. z 1990 roku, Nr 61, poz. 354).
- 2) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 roku, poz. 56).

- 3) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 roku, poz. 81).
- 4) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2023 roku, poz. 2425 ze zm.).
- 5) rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 roku, nr 212, poz. 2153).

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

W podrozdziale 4.1. oraz 4.2. przedstawiono te dokumenty strategiczne, które obowiązują w ramach czasowych odpowiadających Gminnemu Programowi Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2025-2028.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Podrozdział zawiera informacje o strategicznych celach polityki państwa i uwarunkowaniach formalnoprawnych w sferze ochrony zabytków. Analizie poddano relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki jest zbieżny ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026

Uchwałą nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. przyjęto Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026. Program jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Dokonano w nim diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych obszarach:

1. Organizacja i zadania organów ochrony zabytków w Polsce.
2. Stan zachowania zabytków w Polsce – rola i znaczenie form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach.
3. Komunikacja, porozumienie i współpraca w obszarze ochrony zabytków w Polsce.

Jako cel główny wyznaczono „zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce”, który realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe dotyczące:

– weryfikacji wybranego zasobu zabytków i wzmocnienie narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości;

– wzmocnienia potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków; – roli zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).

Cele składają się na kierunki działań, a te zostały podzielone na zadania. Przyjęte do realizacji zadań kierunki działań to:

- podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju;
- ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości;
- realizacja międzynarodowych zobowiązań;
- cyfryzacja procesów administracyjnych;
- wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków;
- reforma finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych;
- edukacja – podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

Prezentowano karty zadań wraz z opisami szczegółowymi, opisem wskaźników celu projektu oraz harmonogramem projektu. W rozdziale siódmym podano plan finansowy, zaś w kolejnym system wdrażania, monitoringu i ewaluacji Programu. Krótko scharakteryzowano zarządzanie ryzykiem oraz dołączono załączniki takie jak:

- zabytki nieruchome wpisane na Listę Dziedzictwa UNESCO;
- zabytki nieruchome uznane za pomnik historii;
- zestawienie zabytków nieruchomych;
- zestawienie zabytków archeologicznych;
- zestawienie zabytków ruchomych;
- spis WKZ i delegatur;
- spis porozumień.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

Uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. przyjęto Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030. Strategia jest jednym z elementów kompleksowej modernizacji systemu zarządzania rozwojem kraju. Dokument składa się z części diagnostycznej, w której omówiono 3 obszary:

1. Współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie.
2. Kultura – tożsamość i postawy obywatelskie.
3. Kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny.

W obszarze nr 2 wskazano na zły stan zabytków oraz niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych. Tylko niespełna 1/3 obiektów zabytkowych figurujących w rejestrze nie wykazuje objawów zniszczenia, które uzasadniałyby konieczność przeprowadzenia ingerencji remontowych. Ponad 70% zarejestrowanych obiektów oceniono jako wykazujące objawy zniszczenia. W dokumencie podano także liczbę zabytków rejestrowych z podziałem na województwa, a także podkreślono potrzebę tworzenia szlaków kulturowych, które prowadzić będą do rozwoju turystyki kulturowej. W dalszej części dokumentu wyznaczone zostały cele, kierunki i narzędzia realizacji. Głównym celem Strategii jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Będzie on realizowany poprzez trzy cele szczegółowe:

1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne.
2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich.
3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

Dla każdego celu szczegółowego wyznaczono priorytety oraz kierunki interwencji. W ramach celu szczegółowego nr 2 wyróżniono następujące priorytety:

- 2.1 Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze.
- 2.2 Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury.
- 2.3 Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.
- 2.4 Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę.
- 2.5 Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Szczególnie istotny jest priorytet 2.2. Jednym z kluczowych zadań państwa w tym obszarze jest dalsze inwestowanie w zachowanie obiektów zabytkowych oraz usprawnianie systemu ochrony zabytków. W tym celu realizowany będzie projekt strategiczny pn. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami. Jednym z priorytetowych działań w omawianym obszarze będzie wsparcie zabytków uznanych za Pomniki Historii przez Prezydenta RP. W dokumencie wskazano także wykaz projektów strategicznych oraz system realizacji, wskaźniki, ramy finansowe i wymiar terytorialny. W projektach strategicznych znalazły się takie zadania jak:

- Digitalizacja i Rozwój Kultury Cyfrowej (obejmujący zasób muzeów, czy zabytki);
- Dziedzictwo Buduje Wspólnotę;
- Zintegrowany system promocji kultury polskiej za granicą;
- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami; –
Rozwój Turystyki Kulturowej.

W ostatniej części Strategii podano, że wyzwaniem w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego jest ciągle niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych oraz zabytków i Pomników Historii.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Uchwałą nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. przyjęto Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030. KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Składa się z następujących merytorycznie rozdziałów: Wyzwania rozwojowe kraju w ujęciu regionalnym do 2030 roku w świetle analiz terytorialnych, Polityka regionalna 2030, Cel główny i cele szczegółowe polityki regionalnej do 2030 roku, System realizacji KSRR, Ramy finansowe krajowej strategii rozwoju regionalnego, Monitorowanie i ewaluacja. Celem głównym KSRR jest *efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym*. Wyznaczono 3 cele szczegółowe:

Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.

Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

W ramach Celu 1 poprzez kierunek inwestycji nr 5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów wskazano, że infrastruktura społeczna będzie bardziej dostępna, obejmie nie tylko infrastrukturę w ramach służby zdrowia oraz edukacji, ale również obiekty turystyczne, sportowe, tereny rekreacyjne oraz zabytki i miejsca kultury. Szczególnie istotne będzie realizowanie działań w tym zakresie na obszarach małych miast i na wsi, gdzie poziom dostępności przestrzennej jest zdecydowanie niższy niż w pozostałej części kraju. Ponadto wspierane będą różnego rodzaju działania w ramach celu nr 2, np. promocja i kultywowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich, zwiększanie dostępu mieszkańców

tych obszarów do dóbr i usług kultury, rozwijanie przemysłu kreatywnego oraz zwiększanie wykorzystania technik teleinformatycznych w dostępie do dóbr kultury.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

W podrozdziale dokonano analizy opracowań strategicznych i planistycznych sporządzonych dla obszaru województwa dolnośląskiego i powiatu dzierzoniowskiego pod kątem znaczenia ich zapisów i działań dotyczących dziedzictwa kulturowego Gminy Łagiewniki. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki jest zbieżny ze strategicznymi celami województwa i powiatu w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego 2030

W dniu 20 września 2018 r. Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwalił Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. Nowa strategia rozwoju Dolnego Śląska powstała w wyniku współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz Instytutu Rozwoju Terytorialnego z Komitetem Ekspertów i Komitetem Sterującym złożonym z przedstawicieli lokalnych jednostek samorządu terytorialnego i partnerów społeczno-gospodarczych z województwa dolnośląskiego.

Wizję przyszłościowego rozwoju regionu określono w dość ogólnej, lecz adekwatnej do powszechnie ujawnianych oczekiwań formie jako: „*Dolny Śląsk 2030 regionem równomiernego rozwoju, regionem przyjaznym, nowoczesnym i konkurencyjnym*”. Jej osiągnięciu służyć będzie realizacja celu nadrzędnego, którym jest „*harmonijny rozwój regionu i wysoka jakość życia dolnośląskiej społeczności*” oraz przyporządkowanych mu pięciu celów strategicznych:

1. efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu;
2. poprawa jakości i dostępności usług publicznych;
3. wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego;
4. odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego;
5. wzmocnienie przestrzennej spójności regionu.

Realizacji tychże celów strategicznych służyć zaś będą różnorodne inicjatywy ujęte w 94 przedsięwzięciach strategicznych – grupach zadań strategicznych.

W części diagnostycznej dotyczącej środowiska kulturowego wskazano, że na terenie województwa dolnośląskiego obserwuje się dużą różnorodność form krajobrazu oraz bogactwo dziedzictwa kultury materialnej. Większość miast Dolnego Śląska posiada historycznie wykształcony układ przestrzenny z obiektami zabytkowej zabudowy. Występują tu także miejscowości uzdrowiskowe z obiektami zdrojowymi oraz charakterystyczną zabudową sanatoryjno-pensjonatową. Cechą odróżniającą Dolny Śląsk od większości regionów Polski jest występowanie w jednej miejscowości kościołów obu wyznań – katolickiego i protestanckiego. Ogólna liczba obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków wynosi 49 245, w tym 8 452 to zabytki nieruchome (1. miejsce w Polsce), 1 492 stanowiska archeologiczne (1. miejsce w Polsce) i 39 301 zabytków ruchomych (2. miejsce w Polsce). W strukturze zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków największe ilościowo grupy stanowią obiekty mieszkalne i mieszkalno-gospodarcze (2 206), obiekty architektury sakralnej (1 477) i rezydencjonalnej (775) oraz obiekty użyteczności publicznej (669). W ewidencji zabytków znajduje się 100 449 zabytków architektury i budownictwa oraz ich zespoły, parki i cmentarze (w tym 7,5% wpisanych do rejestru), 342 układy urbanistyczne (w tym 39% wpisanych do rejestru zabytków), 1 993 układy ruralistyczne (w tym 0,5% wpisanych do rejestru zabytków), 2 523 obszary ochrony archeologicznej (w tym 2 obszary

wpisane do rejestru zabytków), 39 301 stanowisk archeologicznych (w tym 4,7% wpisanych do rejestru zabytków). Na Dolnym Śląsku występuje 11 obiektów i zespołów zabytkowych o wybitnych wartościach artystycznych i historycznych, posiadających szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego kraju, które objęte są ochroną prawną w formie wpisu na krajową listę Pomników Historii. W regionie znajduje się 5 parków kulturowych oraz 3 obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W Strategii zaplanowano kilka przedsięwzięć strategicznych, które związane są z dziedzictwem kulturowym oraz ochroną i opieką zabytków:

- rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich, miejskich, w tym przemysłowych;
 - wspieranie działań na rzecz rewitalizacji zabytkowych zespołów urbanistycznych i najcenniejszych obiektów architektury;
- wsparcie przedsięwzięć służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego w regionie;
- wspieranie i udostępnianie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego i jego promocji;
 - wsparcie zagospodarowywania i udostępnienia na cele turystyki lub kultury najważniejszych obiektów zabytkowych oraz miejsc historycznych o znaczeniu ponadregionalnym.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (2020)

Dokument został przyjęty uchwałą nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r. Wskazano w nim następującą wizję zagospodarowania przestrzennego: „Dolny Śląsk 2030: Różne Obszary, Jeden Region, Różne Potencjały, Spójny Rozwój”. Ponadto określono następujące cele:

- Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy;
- Cel 2. Racjonalny i zrównoważony sposób wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu;
- Cel 3. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom przez struktury przestrzenne odporne na zmiany klimatu, zagrożenia naturalne i pochodzące z działalności człowieka;
- Cel 4. Dobra dostępność transportowa i sprawne systemy infrastruktury transportowej.

W ramach celu 2 wskazano, że rozwój przestrzenny terenów zurbanizowanych dokonuje się w oparciu o racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych oraz przy uwzględnieniu zróżnicowanych zasobów krajobrazowych, prowadzony jest w sposób minimalizujący szkody środowiskowe i konflikty funkcjonalno-przestrzenne:

- przeciwdziałanie skutkom degradacji krajobrazu jest skuteczne, zasoby krajobrazowe są uwzględniane w zagospodarowaniu przestrzennym a obszary wyróżniające się pod względem krajobrazu zachowują swoją wizualną odrębność;
- obszary cenne przyrodniczo stanowią system odporny na zagrożenia;
- najcenniejsze założenia przestrzenne o historycznym rodowodzie zachowały czytelny układ i stanowią istotne elementy krajobrazu kulturowego;
- cenne zespoły i obiekty zabytkowe znajdują się w dobrej kondycji, są udostępniane, a ich wartości podlegają trwałej ochronie;

- zasoby rolniczej przestrzeni produkcyjnej są wykorzystywane z uwzględnieniem naturalnych uwarunkowań;
- zasoby kopalin użytecznych są chronione i racjonalnie użytkowane;
- zintegrowany system magistralnych szlaków turystycznych wzmacnia gospodarczo udostępniane ośrodki i obszary.

Opracowano kierunek działania 2.2. Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu. W jego ramach wskazano, że bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego Dolnego Śląska wynika z wielonarodowej i wielowyznaniowej specyfiki regionu. Pod względem liczby zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwo dolnośląskie zajmuje pierwszą pozycję w Polsce. Zasoby te stanowią bardzo istotny czynnik umożliwiający budowanie i utrwalanie tożsamości regionalnej oraz rozwijanie potencjału społecznego i gospodarczego. Zapewnienie ochrony i opieki nad zabytkami należy do kompetencji organów administracji publicznej. Na terenie województwa znajdują się obiekty wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO (3), zabytki uznane za pomniki historii (12) oraz parki kulturowe (5).

W ramach powyższego kierunku, wypracowano ustalenia w zakresie polityki Samorządu Województwa Dolnośląskiego, postulaty kierowane do Rządu Rp oraz postulaty kierowane do gmin, m. in., te dotyczące wszystkich gmin:

- uwzględnianie założeń „Programu opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego” w gminnych programach opieki nad zabytkami w celu skoordynowania działań w sferze ochrony zabytków;
- wskazywanie w dokumentach planistycznych obiektów i obszarów, które powinny uzyskać ustawową formę ochrony zabytków (wpis do rejestru zabytków lub ujęcie w wojewódzkiej ewidencji zabytków);
- realizacja regionalnych szlaków turystycznych oraz powiązanie ich z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi gmin z wykorzystaniem systemów lokalnych szlaków turystycznych;
- realizacja funkcji turystycznych w ramach rewitalizacji obszarów zdegradowanych;

Wskazano także kierunki bezpośrednio dotyczące Gminy Brzeg Dolny:

- realizacja Blue Velo - Odrzańskiej Trasy Rowerowej wskazanej na rysunku Planu nr 2. System ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, zgodnie z Koncepcją przebiegu trasy Odrzańskiej Drogi Rowerowej;
- w obszarach stykowych wyznaczonych w Planie obszarów funkcjonalnych zapewnienie ciągłości planowanych głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego o przebiegu w korytarzach wskazanych na rysunku Planu nr 2. System ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych zgodnie z Koncepcją sieci głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego;
- integracja szlaków wodnych ze szlakami pieszymi, rowerowymi i konnymi w ich otoczeniu (wzdłuż rzek o sezonowej zmienności poziomu wód).

Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027

Komisja Europejska przyjęła 30.06.2022 r. umowę o partnerstwie z Polską, w której określono polską strategię inwestycyjną w ramach polityki spójności na lata 2021–2027. Dokument ten jest podstawą do opracowania programów regionalnych. Sam Program FE dla Dolnego Śląska 2021-2027 jest po konsultacjach społecznych i 15 marca został przekazany do Komisji Europejskiej.

Program regionalny będzie finansowany z trzech funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+) oraz Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST). Obejmuje on następujące osie priorytetowe:

1. Przedsiębiorstwa i innowacje
2. Środowisko
3. Transport
4. Infrastruktura społeczna
5. Rozwój terytorialny
6. Rynek pracy i włączenie społeczne
7. Edukacja
8. Sprawiedliwa transformacja
9. Pomoc techniczna EFRR
10. Pomoc techniczna EFS+
11. Pomoc techniczna FST

W treści dokumentu wskazano, że województwo dolnośląskie jest regionem o najbogatszych zasobach zabytkowych w kraju. Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa z dnia 16 stycznia 2020 r. region posiada łącznie 8 872 zabytków nieruchomych, w tym 456 obiektów z obszaru gmin uzdrowiskowych.

W ramach osi 4 Infrastruktura społeczna, wyodrębniono cel szczegółowy 2.1.4.2. Zrównoważona turystyka i kultura (Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych CP4, vi; EFRR). Oddziaływanie kultury na rozwój i podnoszenie atrakcyjności regionu ma swoje odzwierciedlenie przede wszystkim w rozwoju turystyki kulturowej oraz tworzeniu atmosfery i pozytywnego wizerunku regionu. Przyczynia się to również bezpośrednio do wzrostu konkurencyjności województwa pod względem inwestycyjnym. Wsparciem objęte zostaną instytucje kultury o znaczeniu regionalnym, prowadzone lub współprowadzone przez samorząd województwa, w zakresie ich rozbudowy, przebudowy (wraz z niezbędnym wyposażeniem) oraz działania związane z ich rozwojem.

W ramach osi 5 Rozwój terytorialny, wyodrębniono cel szczegółowy 2.1.5.1. Zrównoważony rozwój terytorialny (Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich CP5, i EFRR). Interwencja w ramach celu szczegółowego będzie skupiała się na rozwoju i promowaniu publicznych walorów turystycznych, poprawie jakości życia mieszkańców jak również promowaniu i ochronie materialnego dziedzictwa kulturowego i rozwoju instytucji kultury. Współfinansowane będą również działania z zakresu ochrony, rozwoju i promowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

W podrozdziale 5.1. przedstawiono te dokumenty strategiczne, które obowiązują w ramach czasowych odpowiadających Gminnemu Programowi Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2025-2028.

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki

Uchwałą Nr XIV/89/19 Rady Gminy Łagiewniki z dnia 31 października 2019 r. przyjęto ostatnią zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki. Dokument składa się z pięciu rozdziałów, w tym rozdział drugi „Uwarunkowania rozwoju” oraz rozdział trzeci „Kierunki rozwoju przestrzennego”. Ponadto integralną częścią opracowania jest mapa w skali 1:20 000. Dla ww. rozdziałów opracowane zostały podrozdziały. Jednym z nich jest 2.3 Uwarunkowania kulturowe, w którym wskazano rys historyczny gminy oraz tereny i obiekty chronione. Wśród nich znalazły się obiekty wpisane do rejestru zabytków, obiekty ujęte w ewidencji zabytków i udokumentowane stanowiska archeologiczne. Z kolei w podrozdziale 5.5 Zasady i kierunki kształtowania i ochrony środowiska kulturowego wyznaczono 14 obszarów, dla których wskazano indywidualne zalecenia ochronne:

1. Strefa „A” ochrony konserwatorskiej, wyznaczona we wsiach: Łagiewniki, Oleszna, Sokolniki.
2. strefa „B” ochrony konserwatorskiej - wyznaczona we wsiach: Jaźwina, Kuchary, Ligota Wielka, Łagiewniki, Młynica, Oleszna, Radzików, Sieniawka, Sienice, Słupice, Sokolniki, Stoszków.
3. Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego – wyznaczona we wsi Słupice.
4. Strefa „E” ochrony ekspozycji układów zabytkowych - wyznaczona we wsi Sokolniki.
5. Dla obiektów, zespołów lub obszarów wpisanych do rejestru zabytków.
6. Dla obiektów budowlanych ujętych w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków.
7. Dla zabytkowych zespołów kościelnych.
8. Dla zespołów pałacowo-folwarcznych, dworskich i folwarcznych, razem z parkami.
9. Dla historycznych cmentarzy, powstałych przed 1945 r.
10. Dla historycznych urządzeń technicznych oraz dzieł inżynierskich (lub ich zespołów).
11. Dla zabytkowych układów zieleni, w tym w szczególności dla: założeń zieleni komponowanej (parki, ogrody, skwery i zieleńce ukształtowane przez człowieka), cmentarzy powstałych przed 1945 r., szpalerów, alej oraz pojedynczych drzew pomnikowych.
12. Strefa obserwacji archeologicznej „OW”, wyznaczona dla wsi o metryce średniowiecznej, potwierdzonej historycznie. Określono ją dla wsi: Janczowice, Jaźwina, Ligota Wielka, Łagiewniki, Młynica, Oleszna, Przysrone, Radzików, Słupice, Sieniawka, Sienice, Sokolniki, Stoszków, Trzebnic.
13. Strefa „W” ochrony archeologicznej dla stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej (grodzisk), wyznaczona dla stanowisk zlokalizowanych we wsi Jaźwina (7/7/86-25, 8/8/86-25), Stoszków (1/19/87-26) i Sieniawka (bez numeru).
14. Strefa ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych.

Na załączniku mapowym przedstawiono ochronę dziedzictwa kulturowego zaznaczając następujące elementy:

- strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej;
- strefa „B” – ochrony konserwatorskiej;
- strefa „K” – ochrony krajobrazu;
- strefa „E” – ochrony ekspozycji układów zabytkowych;
- strefa „OW” – obserwacji archeologicznej;
- strefa „W” – ochrony archeologicznej;
- osie i punkty widokowe;

- zabytkowe aleje i szpalery drzew;
- obiekty wpisane do rejestru zabytków;
- dominanty wysokościowe;
- dominanty architektury;
- kapliczki i krzyże;
- zabytkowe młyny;
- stanowiska archeologiczne archiwalne;
- stanowiska archeologiczne o pow. ponad 0,5 ha;
- stanowiska archeologiczne o pow. do 0,5 ha;
- zabytkowe układy zieleni – parki i cmentarze.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego z terenu Gminy Łagiewniki

MPZP są jedną z prawnych form ochrony zabytków wymienionych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zapisy chroniące obiekty zabytkowe znajdują się zazwyczaj w części poświęconej dziedzictwu kulturowemu. Na terenie Gminy Łagiewniki funkcjonuje 31 Planów Zagospodarowania Przestrzennego lub ich zmian. Stopień pokrycia gminy planami miejscowymi wynosi 25,0 % powierzchni gminy (GUS, 2023). Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące MPZP. Od 2019 r. uchwalono 2 nowe plany oraz zmieniono 2 plany.

Tabela 1. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Gminy Łagiewniki

Lp.	Nazwa	Uchwała	Data uchwały	Zapisy dot. zabytków
1	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Stoszków	XV/89/25	27 lutego 2025 r.	obowiązują
2	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Oleszna	VII/54/24	24 października 2024 r.	obowiązują
3	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Ligota Wielka	LIII/315/22	30 czerwca 2022 r.	obowiązują
4	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowej części wsi Łagiewniki	XXIX/182/20	29 października 2020 r.	obowiązują
5	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Oleszna	XLII/316/18	26 kwietnia 2018 r.	obowiązują
6	w sprawie uchwalenia zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Łagiewniki oraz części gruntów wsi Przystronie – część C	XXXIX/294/18	25 stycznia 2018 r.	obowiązują
7	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Sieniawka	XXXI/229/17	27 kwietnia 2017 r.	obowiązują
8	w sprawie uchwalenia zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Łagiewniki oraz części gruntów wsi Przystronie – część B	XXXI/230/17	27 kwietnia 2017 r.	obowiązują

9	w sprawie uchwalenia zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Łagiewniki oraz części gruntów wsi Przystronie – część A	XXV/178/16	27 października 2016 r.	obowiązują
10	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Przystronie	XIX/144/16	28 kwietnia 2016 r.	obowiązują
11	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Radzików	XIX/145/16	28 kwietnia 2016 r.	obowiązują
12	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Sienice	XIX/146/16	28 kwietnia 2016 r.	obowiązują
13	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Sokolniki	XIX/147/16	28 kwietnia 2016 r.	obowiązują
14	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Trzebnik	XVI/124/16	28 stycznia 2016 r.	obowiązują
15	w sprawie uchwalenia zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Łagiewniki oraz części gruntów wsi Przystronie	XV/116/15	17 grudnia 2015 r.	obowiązują
16	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Jaźwina	IX/66/15	25 czerwca 2015 r.	obowiązują
17	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Słupice	IX/67/15	25 czerwca 2015 r.	obowiązują
18	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Ratajno	IX/68/15	25 czerwca 2015 r.	obowiązują
19	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Stoszów	XII/83/15	24 września 2015 r.	obowiązują
20	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Oleszna	IX/69/15	25 czerwca 2015 r.	obowiązują
Lp.	Nazwa	Uchwała	Data uchwały	Zapisy dot. zabytków
21	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Młynica	VIII/53/15	16 czerwca 2015 r.	obowiązują
22	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Sieniawka	VIII/58/15	16 czerwca 2015 r.	obowiązują
23	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla wsi Janczowice	VIII/54/15	16 czerwca 2015 r.	obowiązują
24	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek nr 166/1, 166/3, 166/4, 167 położonych w miejscowości Słupice	XL/219/13	23 maja 2013 r.	obowiązują
25	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Łagiewniki oraz części gruntów wsi Przystronie	XXV/157/08	30 grudnia 2008 r.	obowiązują
26	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Łagiewniki oraz części gruntów wsi Przystronie	XV/85/07	28 grudnia 2007 r.	obowiązują

27	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Łagiewniki oraz części gruntów wsi Przysrone	XXXI/265/06	9 sierpnia 2006 r.	obowiązują
28	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego teren działek nr 1/6 i 1/7 AM 5 położonych w obrębie Trzebnik	XXIV/217/05	28 września 2005 r.	adnotacja
29	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie wsi Młynica obejmującego działki 258, 259, 260, 261, 262 wraz z przyległymi drogami i rowami	XIII/112/04	15 marca 2004 r.	adnotacja
30	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie wsi Słupice	XIII/113/04	15 marca 2004 r.	adnotacja
31	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Łagiewniki wraz z częścią gruntów wsi Przysrone	XXX/217/2002	29 kwietnia 2002 r.	obowiązują

Źródło: opracowanie własne na podstawie obowiązujących MPZP

Strategia Rozwoju Gminy Łagiewniki

Dokument Strategii Rozwoju Gminy Łagiewniki przyjęty został Uchwałą Nr XXXVIII/224/21 Rady Gminy Łagiewniki w dniu 24 czerwca 2021 r. Składa się z czterech głównych rozdziałów, dwóch załączników oraz diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy Łagiewniki. W nawiązaniu do zachowanego dziedzictwa kulturowego gminy, w analizie SWOT wskazano mocne strony, w tym dużą liczbę obiektów zabytkowych oraz dużą liczbę organizowanych imprez kulturowych. Z kolei w słabych stronach znalazły się: brak wyznaczonych szlaków turystycznych oraz słaba promocja turystyczna gminy. W szansach wskazano na odbudowę linii kolejowej do Niemczy, biegnącej przez gminę Łagiewniki oraz rewitalizację linii kolejowych przez samorząd województwa.

W dokumencie określono planowane kierunki rozwoju za pomocą następujących celów strategicznych:

1. Stworzenie dobrych warunków do życia z poszanowaniem środowiska naturalnego.
2. Rozwój gospodarki lokalnej w oparciu o potencjał endogeniczny.

Te zostały rozbite na cele kierunki działań, wśród których znalazły się takie jak:

KD 1.3. Lobbing w zakresie rewitalizacji linii kolejowej Strzelin-Łagiewniki.

KD 1.18. Rewitalizacja przestrzeni publicznych, w tym rozbudowa terenów zielonych.

KD 2.1. Zwiększenie poziomu pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, uwzględniającymi występowanie obszarów chronionych.

KD 2.5. Aktywne pozyskiwanie środków na remonty obiektów zabytkowych i wspieranie innych podmiotów w tego typu działaniach.

KD 2.6. Wytyczenie szlaków turystycznych (np. rowerowych) na terenie gminy.

KD 2.7. Kreowanie atrakcji przyrodniczych, kulturowych i historycznych poprzez tworzenie ścieżek edukacyjnych bądź podobnej infrastruktury.

KD 2.8. Przygotowanie i oznakowanie infrastruktury turystycznej, np. wiaty, kosze na odpady, drogowskazy.

KD 2.9. Wzmocnienie współpracy z LGD, nadleśnictwem i sąsiednimi gminami w zakresie podnoszenia atrakcyjności turystycznej oraz wspólnej promocji.

KD 2.12. Wspieranie i promocja gospodarstw agroturystycznych oraz gospodarstw ekologicznych. KD

2.14. Rozbudowa strony internetowej gminy o treści związane z turystyką i spędzaniem czasu wolnego.

KD 2.15. Działania promocyjne i informacyjne dotyczące gminy na terenie województwa i kraju, mające na celu rozwój turystyki i przedsiębiorczości na terenie gminy Łagiewniki.

W Strategii podkreślono również, że ze względu na walory kulturowe gminy Łagiewniki poprzez działania konserwatorskie należy dążyć do zachowania dziedzictwa historycznego gminy oraz odbudowy i rewaloryzacji zabytków architektury i budownictwa. Wszelkie obiekty i obszary uznane za zabytkowe (tj. wpisane do rejestru zabytków) oraz o walorach zabytkowych (ujęte w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków), ich ekspozycja oraz wszystkie znaleziska i relikty archeologiczne powinny zostać objęte ochroną. Ochrona ta polega na wprowadzeniu określonych wymagań konserwatorskich poprzez ustanawianie konserwatorskiej strefy ochrony układów urbanistycznych lub ruralistycznych (tożsamej w ujęciu obiektu lub terenu w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków). Ponadto wymienione zostały obiekty zabytkowe w gminie Łagiewniki.

5.2. Charakterystyka gminy i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Położenie gminy

Gmina Łagiewniki położona jest w południowo-wschodniej części województwa dolnośląskiego, w północno-wschodniej części powiatu dzierzoniowskiego. Zajmuje obszar 12 475 ha, co stanowi ok. 26,1% powierzchni powiatu (GUS, 2024).

Ryc. 1. Gmina Łagiewniki na tle kraju

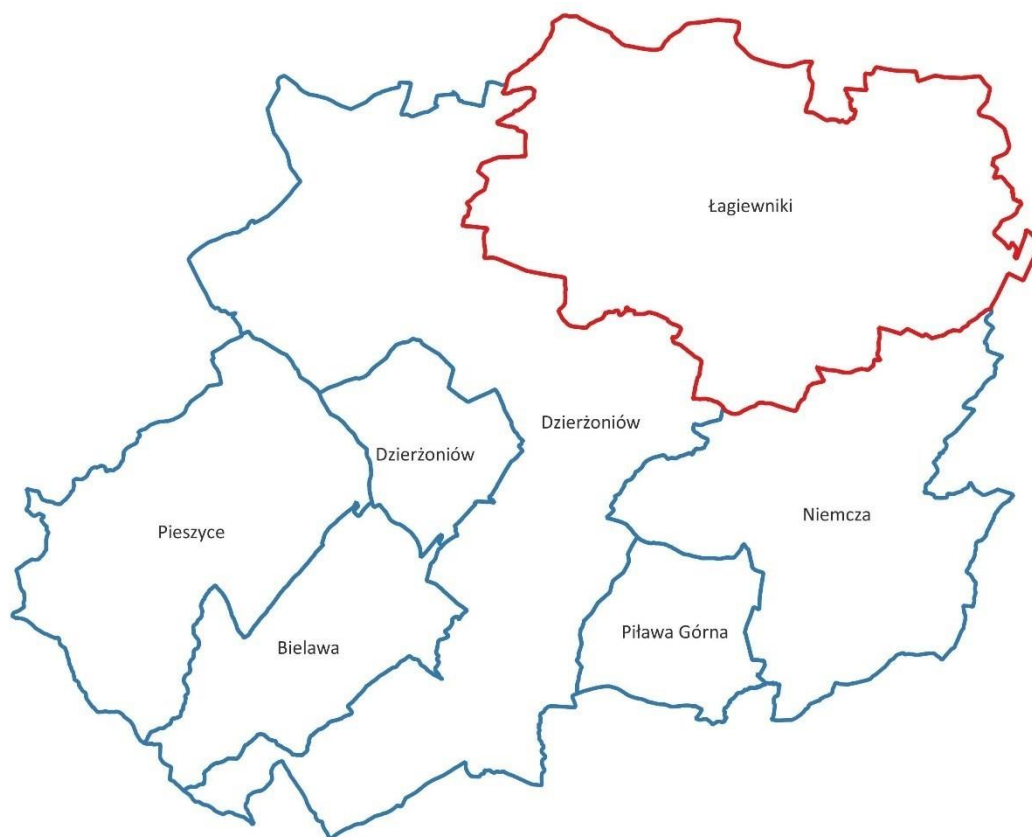
Źródło: opracowanie własne

Jednostka graniczy:

- na północny – z Gminą Sobótka (powiat wrocławski);

- na północy i północnym - wschodzie – z Gminą Jordanów Śląski (powiat bielski);
- na wschodzie – z Gminą Kondratowice (powiat wrocławski);
- na południu i południowym-wschodzie – z Gminą Niemcza (powiat dzierzoniowski);
- na południowym - zachodzie i zachodzie – z Gminą Dzierżonów (powiat dzierzoniowski);
- na północnym - zachodzie – z Gminą Marcinowice (powiat świdnicki);

Ryc. 2. Gmina Łagiewniki na tle gmin powiatu dzierzoniowskiego

Źródło: opracowanie własne

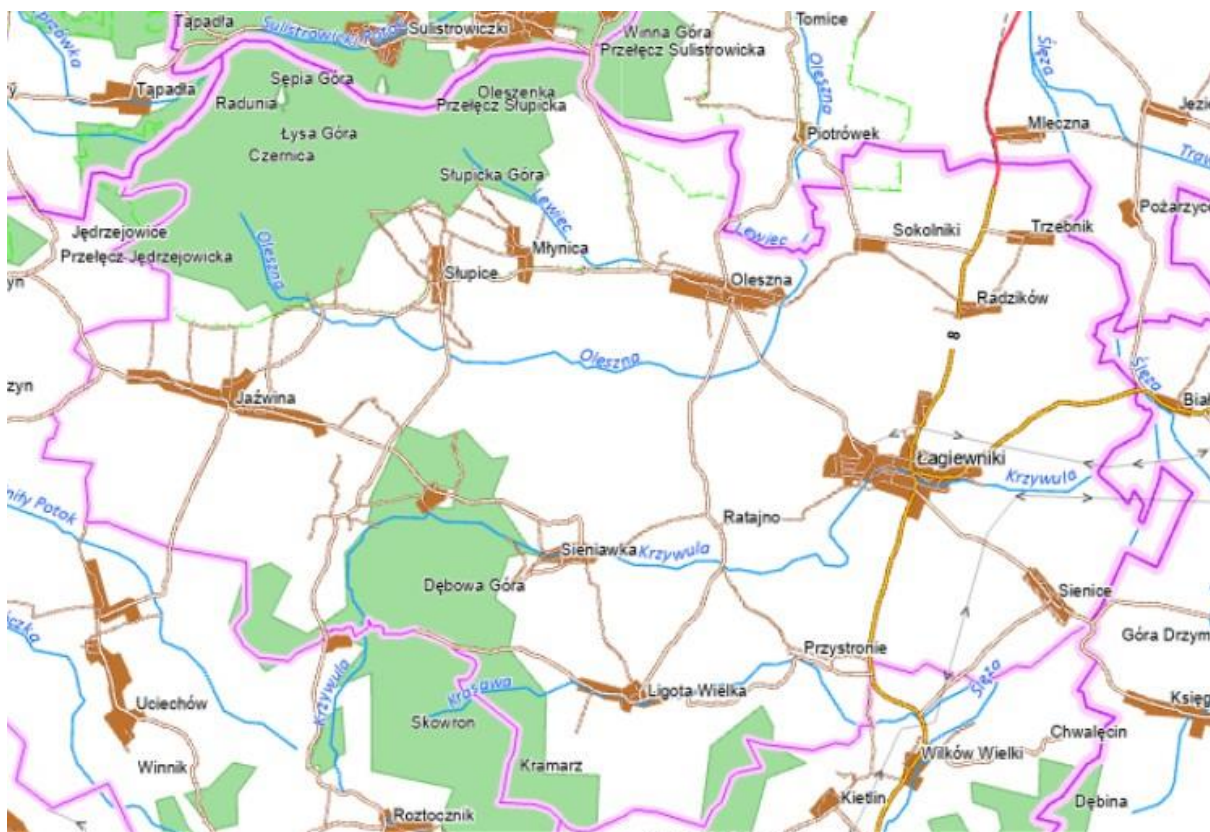
Wieś Łagiewniki o współrzędnych geograficznych: 50.7909433 (szerokość geograficzna), 16.8442308 (długość geograficzna) stanowi centralne miejsce w życiu gminy, będąc jednocześnie największą miejscowością i zarazem siedzibą samorządu (www.wspolrzedne.pl). Łagiewniki są głównym ośrodkiem obsługi gminy pełniącym funkcje administracyjną i usługowo-handlowe, jak i są miejscem koncentracji lokalnego przemysłu. Położone są w odległości ok. 26 km na południowy-wschód od Świdnicy i ok. 38 km na południowy-zachód od Wrocławia licząc odległości między centralnymi częściami miejscowości (odległość w linii prostej). Gmina Łagiewniki jest gminą wiejską, jednocześnie jedną z siedmiu gmin powiatu oraz jedną z pięciu gmin wiejskich w powiecie dzierzoniowskim.

Według podziału fizyczno-geograficznego opracowanego przez Jerzego Kondrackiego Gmina Łagiewniki znajduje się w większości w prowincji Masywu Czeskiego w części północnej, południowej i zachodniej gminy oraz w prowincji Nizy Środkowoeuropejskiego w części wschodniej. W układzie podprowincji są to odpowiednio: Niziny Środkowopolskie w części wschodniej oraz Sudety z Przedgórzem Sudeckim na pozostałym obszarze gminy. W podziale makroregionalnym przeważająca część powierzchni gminy należy do Przedgórz Sudeckiego, zaś wschodnia do Niziny Śląskiej. W

końcowej klasyfikacji, tj. mezoregionalnej, wschodnia część gminy znajduje się na terenie Równiny Wrocławskiej, północna część gminy przynależy do Masywu Ślęży, południowa do Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich, a zachodnia do Równiny Świdnickiej.

Strukturę osadniczą Gminy Łagiewniki tworzy 19 wsi zlokalizowanych w 14 sołectwach: Łagiewniki, Jaźwina, Ligota Wielka, Młynica, Oleszna, Przystronie, Radzików, Ratajno, Sienice, Sieniawka, Stoszów, Sokolniki, Słupice, Trzebnik.

Ryc. 3. Przestrzenne rozmieszczenie ważniejszych miejscowości w Gminie Łagiewniki

Źródło: www.mapy.geoportal.gov.pl

5.2.2. Charakterystyka społeczno-gospodarcza

Gmina Łagiewniki zamieszkiwana jest przez 7 118 osób, co stanowi 7,5% mieszkańców powiatu dzierżoniowskiego (miejsce zamieszkania) wg danych GUS na 31.12.2023 r. Wg bazy danych ewidencyjnych Urzędu Gminy Łagiewniki liczba mieszkańców stałych w Gminie Łagiewniki wyniosła z końcem grudnia 2024 r. 6 993 osób. Zdecydowanie największą miejscowością pod względem liczby ludności jest na terenie gminy są Łagiewniki liczące 2 541 osób. Do innych dużych jednostek należy zaliczyć miejscowości: Oleszna – 880 oraz Jaźwina – 733. Żadna pozostała miejscowość nie przekroczyła 400 osób. W poniższej tabeli przedstawiono liczbę osób z terenu analizowanej gminy z podziałem na miejscowości i lata.

Tabela 2. Liczba mieszkańców Gminy Łagiewniki z podziałem na miejscowości

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców
-----	-------------	--------------------

		1999 r. ¹	2009 r. ²	2019 ³	2024 r. ³
1	Domaszów	9	7	3	2
2	Janczowice	48	59	70	58
3	Jaźwina	820	771	751	733
4	Kuchary	90	86	55	51
5	Ligota Wielka	355	288	306	282
6	Łagiewniki	2 658	2 679	2 673	2 541

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców			
		1999 r. ¹	2009 r. ²	2019 ³	2024 r. ⁴
7	Młynica	167	156	166	167
8	Mniowice	20	23	27	27
9	Oleszna	895	904	888	880
10	Przystronie	196	172	164	163
11	Radzików	356	326	283	244
12	Ratajno	268	237	256	244
13	Sieniawka	410	398	390	369
14	Sienice	361	376	359	335
15	Słupice	428	386	390	356
16	Sokolniki	325	263	250	243
17	Stoszków	197	186	157	162
18	Trzebnik	127	113	111	111
19	Uliczno	25	29	28	25
Razem		7 669	7 545	7 327	6 993

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki, Strategia Rozwoju Gminy Łagiewniki oraz dane własne UG Łagiewniki

Wskaźnik gęstości zaludnienia analizowanej jednostki wynosi 57,1 os./km² i jest mniejszy niż w powiecie dzierzoniowskim (198 os./km²) oraz w województwie dolnośląskim (144,3 os./km²), jak i na terenie kraju – 119,9 os./km².

W latach 2014-2023 odnotowuje się niewielki, ale systematyczny spadek liczby ludności gminy. W porównaniu do 2014 r. liczba mieszkańców Gminy Łagiewniki zmniejszyła się o 413 osób (wg danych GUS). Oznacza to, że nastąpił spadek liczby mieszkańców o około 5,5%. Na taki stan rzeczy wpływ miało ujemne saldo migracji w latach: 2017, 2019, 2020, 2022 i 2023, jak i ujemne wartości przyrostu naturalnego w latach 2016-2023. W analizowanym czasie najwięcej osób odnotowano w 2014 r. – 7 541, zaś najmniej w 2023 r. – 7 118.

¹ dane na 30.06.1999 r., Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki

² dane na 31.12.2009r., Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki ³

dane na 31.12.2019 r., Strategia Rozwoju Gminy Łagiewniki

³ dane na dzień 31.12.2024 r., statystyka mieszkańców zameldowanych na pobyt stały, dane UG Łagiewniki

Strukturę demograficzną Gminy Łagiewniki tworzą osoby w wieku przedprodukcyjnym (17,9%), produkcyjnym (58,4%) oraz poprodukcyjnym (23,6%), (GUS, 2023). Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym jest mniejsza od liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co nie jest korzystnym zjawiskiem ekonomicznym. W ostatnich latach procentowy udział osób w wieku przedprodukcyjnym kształtował się na poziomie od 17,9% w 2023 r. do 18,4% w 2017 r. i 2023 r. i obserwuje się naprzemienne spadki i wzrosty trendu w tej grupie wiekowej, w przeciwieństwie do osób w wieku poprodukcyjnym, których z roku na rok systematycznie przybywa w ogólnej strukturze ekonomicznej ludności gminy. W 2014 r. wskaźnik dotyczący udziału osób w wieku poprodukcyjnym w gminie wyniósł 17,5%, zaś w 2023 r. było to już 23,6%. Trend spadkowy odnotowuje się w przypadku osób w wieku produkcyjnym – od 64,4% w 2014 r. do 58,4% w 2023 r. Analizując przedstawione dane należy stwierdzić, iż zjawisko starzenia się społeczeństwa jest mocno dostrzegalne na terenie gminy i trend ten będzie najprawdopodobniej przybierał na sile w kolejnych latach.

W ostatnich 10 latach odnotowuje się systematyczny spadek poziomu bezrobocia w gminie. Na terenie gminy udział osób bezrobotnych wyniósł z końcem 2023 r. 3,0%. W 2014 r. poziom bezrobocia był najwyższym i wyniósł 6,0%. W ostatniej dekadzie bezrobocie systematycznie spadało z wyjątkiem wzrostu w 2020 r., jak i w 2023 r.

Na terenie Gminy Łagiewniki z końcem 2024 r. wg danych GUS odnotowano 712 podmiotów gospodarczych, w tym 695 które należą do sektora prywatnego. Struktura sektora prywatnego składa się na: osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - 564, spółki handlowe – 42, spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego – 5, spółdzielnie – 0, fundacje – 4 oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne - 31. Wg sekcji i działów PKD 2007 najwięcej podmiotów ogółem odnotowano w sektorze G – 157 oraz F – 147. Sekcja G to handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, a sekcja F to budownictwo. Od 2018 r. liczba podmiotów gospodarczych zwiększa się systematycznie, w tym czasie nastąpił wzrost o 62 podmioty. W latach 2015-2024 najwięcej odnotowano ich w 2024 r. – 712, a najmniej w 2016 r. – 543. Pod względem klas wielkości przedsiębiorstw na terenie gminy występuje: 2 przedsiębiorstwa zatrudniające od 50 do 249 osób, 17 mniejszych firm z ilością pracujących 10-49 osób oraz małe działalności, w których pracuje nie więcej jak 9 osób – 693.

W gminie dominuje funkcja rolnicza – głównie produkcja pszenicy i buraków cukrowych. Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni wynosi 75,5% (9 419 ha), z czego 8 360 stanowią grunty rolne (GUS, 2014-najnowsze dane).

Wg danych GUS na terenie Gminy Łagiewniki nie odnotowuje się zarejestrowanych obiektów hotelowych.

Przez obszar gminy przebiegają drogi krajowe nr 8 i 39, droga wojewódzka nr 384 oraz pozostałe drogi powiatowe i gminne. Przez gminę przechodzi również nieczynna linia kolejowa nr 304 relacji Brzeg - Łagiewniki Dzierżoniowskie.

5.2.3. Charakterystyka przyrodnicza

Potencjał środowiska przyrodniczego wyrazić można m.in. poprzez obszary prawnie chronione, których powierzchnia na terenie Gminy Łagiewniki z końcem 2023 r. wyniosła 2 580,00 ha (20,7 %). Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody na terenie gminy występuje:

- park krajobrazowy „Ślężański Park Krajobrazowy” – kod PL.ZIPOP.1393.PK.150, utworzenie: 1988-08-30;
- rezerwat przyrody „Góra Radunia” – kod PL.ZIPOP.1393.RP.1114, utworzenie: 1958-05-07.
- obszar natura 2000 „Masyw Ślęży” – kod PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH020040.H, utworzenie: 2009-02-13;
- obszar natura 2000 „Wzgórza Niemczańskie” – kod PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH020082.H, utworzenie: 2011-02-08;
- 1 użytek ekologiczny;
- 15 pomników przyrody – w tym występujące na cmentarzu przykościelnym w Olesznej oraz w zabytkowych parkach dworskich w: Ligocie Wielkiej, Łagiewnikach, Młynicy i Kucharach.

Gmina posiada walory przyrodniczo-turystyczne, wynikające przede wszystkim z obecności na jej terenie Ślężańskiego Parku Krajobrazowego (2580 ha na terenie miejscowości Jażwina, Oleszna, Uliczno, Kuchary, Młynica, Domaszów i Sokolniki, a także Góra Radunia). Lesistość gminy wynosi 19,0% powierzchni gminy i jest to ogółem 2 424,74ha gruntów leśnych. Grunty leśne publiczne to 2 393,50 ha, zaś grunty leśne prywatne to 31,24 ha. W latach 2014-2023 powierzchnia gruntów leśnych zwiększyła się o ok. 15 ha. Zadrzewienia występują głównie w północno-zachodniej części gminy w obrębie masywu Ślęży oraz w części południowej w okolicach Ligoty Wielkiej i Sieniawki.

Sieć hydrograficzną gminy tworzą liczne ciek wodne. Należy do nich zaliczyć rzeki: Ślęza, Krzywula, Krasawa, Lewiec, Oleszna oraz Dopływy: Dopływ z Kuchar, Dopływ z Uliczna, Dopływ powyżej Włók, Dopływ spod Łagiewnik, Dopływ spod Sienic, Dopływ w Białobrzeziu. Do najważniejszych obszarów źródłkowych na terenie Gminy należy rejon Grupy Raduni – wypływają stąd liczne strumienie dające początek trzem większym ciekom – Czarna Woda, Potok Oleszna oraz Potok Sulistrowicki. Występują tu także dwa źródła: Czarne Źródło na zachodnich stokach czernicy (początek Czarnej Wody) oraz Złote Źródło na południowo-zachodnim stoku pomiędzy Radunią a Czernicą (początek Potoku Oleszna). Do większych zbiorników wodnych należy zaliczyć Tamę przy Łagiewnikach oraz Staw Trzciny zlokalizowany pomiędzy Sieniawką, a Janczowicami. Rzeźba terenu jest urozmaicona i posiada charakter wyżynny. Większość obszaru gminy zajmują Wzgórza Łagiewnickie oraz Wzgórza Oleszańskie, część Masywu Ślęży ze szczytem Radunia i Wzgórza Krzyżowe. Same Łagiewniki leżą na wysokości ok. 180 m n.p.m. Najwyższy szczyt Góra Radunia sięga 578 m n.p.m.

5.2.4. Zarys historii gminy⁴

Dzieje osadnictwa na terenie gminy Łagiewniki datują się od wczesnego neolitu. Jest to obszar na którym od najdawniejszych lat ludzie znajdowali szczególnie korzystne warunki dla lokowania swoich siedzib, uprawiania żyznych gleb, hodowli zwierząt oraz rozwijania handlu i rzemiosła. Pierwsze ślady ludzkich siedzib pochodzą sprzed 6000 lat. W pierwszych latach wczesnego chrześcijaństwa na terenach tych kultywowane były wcześniejsze wierzenia związane z ważnym ośrodkiem kultów pogańskich na szczycie Ślęży oraz na położonym w bliskiej odległości Gromniku w paśmie Wzgórz

⁴ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki

Strzelińskich. Pierwsze historyczne wzmianki o terenach dzisiejszej gminy Łagiewniki pochodzą z XIII i XIV wieku, kiedy w wielu miejscowościach budowano murowane kościoły. W XVI w. w Łagiewnikach pojawili się cystersi, którzy z krótkimi przerwami przetrwali tu do okresu kasacji zakonu. Do najważniejszych zabytków wczesnej historii osadnictwa na tym terenie należą pozostałości prasłowiańskich wałów kultowych na szczycie Raduni. Do miejscowości o najstarszym rodowodzie na terenie gminy należą: Jażwina (pierwsze pisemne wzmianki w XIII w., w południowej części wsi zlokalizowano pozostałości średniowiecznego grodziska), Ligota Wielka (pierwsze początki osadnictwa datują się na okres kultury łużyckiej, w 1566 r. zbudowano tu dwór rycerski), Przysrone (grodzisko średniowieczne z XI – XIII w. nad wąwozem w kierunku Ligoty Wielkiej), Radzików (kościół p.w. Św. Piotra i Pawła z XIV w., dwór renesansowy z XVI w.), Sienice (wieś datowana historycznie na XIV w., niemniej ciągłość osadnictwa trwa od epoki neolitu – kolejne osady kultur unietyckiej, łużyckiej, okresu halszackiego, wpływów rzymskich, wczesnośredniowieczna), Słupice (kościół p.w. Św. Michała Archanioła z ok. 1400 r., dwór rycerski z 1507 r.), Stosów (kościół p.w. Św. Trójcy z 1376 r., renesansowy dwór z 2 połowy XVI w.). W większości pozostałych wsi spotkać można zabytki potwierdzające długotrwałe zasiedlanie tych terenów oraz świadczące o ich bogatej historii.

Największa miejscowość na terenie gminy, wieś Łagiewniki, usytuowana jest na południowym skraju Niziny Wrocławskiej, w centrum Wzgórz Łagiewnickich, u podnóża Wzgórz Strzelińsko - Niemczańskich i Masywu Ślęży. Wieś przecina dolinka Krzywuli, prawego dopływu Ślęży. Jest to duża wieś wielodrożnicowa w układzie równoleżnikowym, rozbudowana w kierunku Dzierżoniów-Strzelin, z silnie wyodrębnionymi osiedlami robotniczymi oraz rozległym terenem zajmowanym przez cukrownię „Łagiewniki S.A.”. W minionych wiekach nazwa wsi zmieniała się następująco: 1253 r. – Lagevnik, 1317 r. – Heidenrici villa, 1330 r. – Heidinrici villa, 1335 r. – villa Henrici, 1390 r. – Heydnrichsdorff, 1743 r. – Heydersdorf, 1783 r. – Heidersdorf, od 1945 r. – Łagiewniki.

Łagiewniki, dzięki dogodnemu położeniu przy skrzyżowaniu dróg: Wrocław - Niemcza (która w średniowieczu odgrywała ważną rolę jako jeden z najstarszych ośrodków władzy na Śląsku) i Strzelin - Dzierżoniów, jak i urodzajnym glebom stały się wsią o interesującej historii i weszły na stałe do historii

regionu. Jej powstanie wiązać należy z grodem w Niemczy, dla którego pełniły funkcję służebną. Jej mieszkańcy zajmowali się rzemiosłem, uprawą ziemi i hodowlą bydła. Ważnym faktorem było położenie na starożytnym szlaku bursztynowym. Pomimo stosunkowo późnych wzmianek źródłowych, wieś posiada znacznie starszy rodowód. Początkowo była to wieś słowiańska, najprawdopodobniej powstanie jej można wiązać ze zmianami społecznymi i administracyjnymi, zapoczątkowanymi na Śląsku na przełomie XI/XII w. W XIII wieku przekształcona została w procesie kolonizacji niemieckiej i ponownie lokowana na prawie niemieckim. Najstarsza wzmianka o wsi księżęcej pochodzi z 1253 r. W poł. XIII w. wieś została skolonizowana przez osadników z Turynгии. Można przypuszczać, że wówczas nastąpiła zmiana słowiańskiej nazwy na niemiecką, jako formę dzierżawczą od imienia legendarnego zasadzcy Heindricha. W 1311 r. ks. brzeski, Bolesław IV daruje wieś z okolicą (Oleszna) oraz ze wszystkimi prawami i przywilejami (sołectwo) cystersom z Lubiąża, jako wieś klasztorną pod władzą opata. Donacje te potwierdzano w 1322 i 1343 r. Nowi właściciele wzniesli gotycką świątynię (obecnie kościół cmentarny) i probostwo oraz założyli folwark. W czasie wojen husyckich (lata 20. XV w.) uległ zniszczeniu kościół i zabudowania wsi.

W 1534 w Łagiewnikach pojawiła się reformacja i pierwszy duchowny nowego wyznania. Kilkadziesiąt lat później w łagiewnickim domu parafialnym 26 pastorów, z powiatu niemczańskiego i strzeńskiego, podpisało statuty, będące dla kościołów protestanckich księstwa brzeskiego, swoistym „Credo”. W Wielki czwartek 1574 r. powstała słynna „Heidersdorfer Konkordienformel” zwana także łacińską „Formulla Concordiae Heidersdorfiensis” czyli Łagiewnicka Formuła Zgody. Stanowiła ona jeden z ważniejszych dokumentów teologicznych i doktrynalnych śląskich kościołów luteranckich, wyznania augsburskiego, opracowany na dworze księcia Jerzego II w Brzegu.

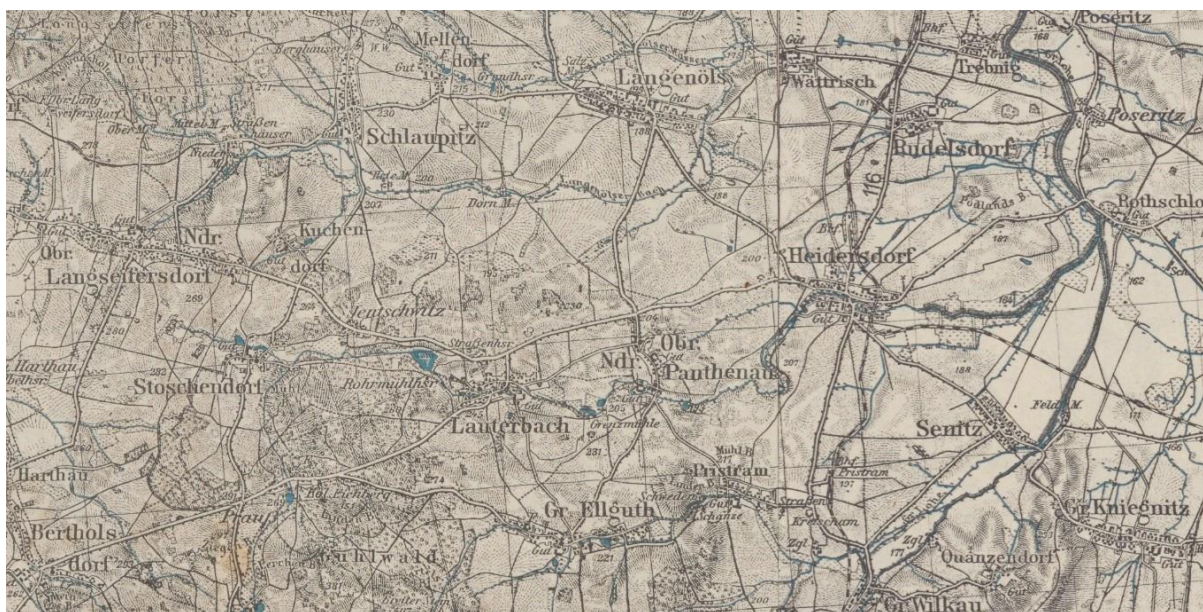
W czasie wojny trzydziestoletniej liczne zniszczenia powodowały przemarsze wojsk. W roku 1675 po śmierci ostatniego Piasta legnicko-brzeskiego - księcia Jerzego II wieś z całym księstwem przeszła pod panowanie Austrii.

W 1810 władze dokonały sekularyzacji dóbr klasztornych i kasaty zakonów. Majątek cystersów w postaci ziemi, folwarku i zabudowań przeszedł na własność Państwa Pruskiego. W 1857 r. została założona pierwsza, niewielka cukrownia - przez spółkę Pommer & Rodhe, którą powiększono w 1859 r. i rozbudowano, przez firmę z Magdeburga. Początkowo cukrownia w Łagiewnikach była niewielką manufakturą o małym przerobie, szybko jednak stała się jedną z największych w okolicy. Do jej rozwoju przyczyniła się budowa linii kolejowych. W 1910 r. nastąpiła duża rozbudowa zakładu a w latach 20-tych kolejne, dzięki którym przerób sięgał 2000 t buraków na dobę.

Dogodne położenie geograficzne i urodzajne gleby przy sprzyjającej koniunkturze sprawiły, że Łagiewniki na przełomie XIX i XX w. stały się uprzemysłowioną wsią. Dogodne połączenia kolejowe i drogowe pomiędzy miastami powiatowymi a centrum (jakim był Wrocław) sprzyjały rozwojowi gospodarczemu regionu, w tym drobnej wytwórczości, handlu i rzemiosła. Łagiewniki stały się ważnym ośrodkiem gospodarczym okolicy. Czynne były liczne sklepy, składy usługowe, składy i warsztaty zarówno naprawcze jak i produkcyjne. Czynna była m.in. mleczarnia parowa i fabryka kawy, działała spółdzielcza kasa oszczędnościowo-pożyczkowa. W ramach tworzenia sieci linii lokalnych 11 października 1883 r. Łagiewniki uzyskały połączenie kolejowe ze Strzelinem przez Kondratowice (w polu zachował się dawny budynek dworca kolejowego z zabudowaniami).

15 października 1884 r. otwarto linię do Niemczy, zaś 1 października 1898 r. do Kobierzyc przez Jordanów (z tego okresu pochodzi obecny dworzec kolejowy z zabudowaniami pomocniczymi). W latach 20. i 30. XX w. wybudowano nowe drogi, które ułatwiały komunikację kołową, w tym samochodową i autobusową. Na przełomie lat 20/30. XX w. rozbudowano wieś o osiedle domków robotniczych dwurodzinnych (Osiedle Wrocławskie i ul. Przemysłowa) i szeregowych zlokalizowanych pomiędzy stacją kolejową a cukrownią (ul. Wrocławska). 1 października 1932 r. Łagiewniki włączone zostały do powiatu dzierzoniowskiego, chociaż od stuleci należały do powiatu niemczańskiego. W statystyce z 1941 r. podano, że w Łagiewnikach mieszkało 1978 osób, zaś areał wynosił ok. 1320 ha.

Po walkach 15 lutego 1945 r. wieś zajęli żołnierze sowieccy, a następnie po zakończeniu wojny polscy osadnicy i repatrianci. W 1946 Łagiewniki opuścili Niemcy, rok później uruchomiono cukrownię. W 1975 r. Łagiewniki przyłączono do nowopowstałego województwa wałbrzyskiego i zlikwidowano powiaty. W 1999 r. Łagiewniki z gminą włączono ponownie do powiatu dzierzoniowskiego w województwie dolnośląskim.

Ryc. 4. Łagiewniki i okolice w 1934 r.

źródło: www.igrek.amzp.pl

Poniżej krótkiej charakterystyce poddano najważniejsze miejscowości, które odznaczają się zachowanym dziedzictwem materialnym. Dołączono również ryciny, które przedstawiają dane jednostki w XIX w.

ŁAGIEWNIKI⁵

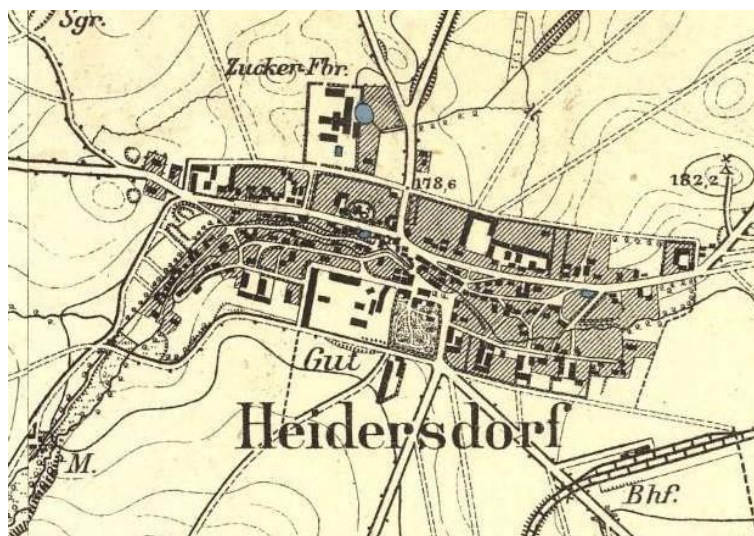
Łagiewniki to duża wieś wielodrożnicowa w układzie równoleżnikowym, rozbudowana w kierunku Dzierżoniów - Strzelin, z silnie wyodrębnionymi osiedlami robotniczymi oraz rozległym terenem zajmowanym przez cukrownię "Łagieniki S.A." (obecnie w większości nie istnieje). W minionych wiekach nazwa wsi zmieniała się następująco: 1253 r. - Lagevnik, 1317 r. - Heidenrici villa, 1330 r. - Heidinrici villa, 1335 r. - villa Henrici, 1390 r. - Heydnrrichsdorff, 1743 r. - Heydersdorf, 1783 r. - Heidersdorf, od 1945 r. - Łagiewniki. Łagiewniki, dzięki dogodnemu położeniu przy skrzyżowaniu dróg: Wrocław - Niemcza (która w średniowieczu odgrywała ważną rolę jako jeden z najstarszych ośrodków władzy na Śląsku) i Strzelin - Dzierżoniów, jak i urodzajnym glebom stały się wsią o interesującej historii i weszły na stałe do historii regionu. Jej powstanie wiązać należy z grodem w Niemczy, dla którego pełniły funkcję służebną. Ważnym faktem było położenie na starożytnym szlaku bursztynowym. Początkowo była to wieś słowiańska, a w XIII wieku przekształcona została w procesie kolonizacji niemieckiej i ponownie lokowana na prawie niemieckim. W połowie XIII wieku wieś została

⁵ www.lagiewniki.pl/historia

skolonizowana przez osadników z Turyngii. Można przypuszczać, że wówczas nastąpiła zmiana słowiańskiej nazwy na niemiecką. W czasie wojen husyckich (lata dwudzieste XV wieku) uległ zniszczeniu kościół (z XIV w.-obecny kościół cmentarny) i zabudowania wsi. W 1534 roku w Łagiewnikach pojawiła się reformacja i pierwszy duchowny nowego wyznania. W roku 1675 po śmierci ostatniego Piasta legnicko - brzeskiego - księcia Jerzego II wieś z całym księstwem przeszła pod panowanie Austrii. W 1810 roku władze dokonały sekularyzacji dóbr klasztornych i kasty zakonów. Majątek cystersów w postaci ziem, folwarku i zabudowań przeszedł na własność Państwa Pruskiego. W 1857 roku została założona pierwsza, niewielka cukrownia - przez spółkę Pommer & Rodhe, którą powiększono w 1859 roku i rozbudowano, przez firmę z Magdeburga. Na przełomie XIX i XX w. Łagiewniki stały się uprzemysłowioną wsią. W 1910 roku nastąpiła duża rozbudowa cukrowni, a w latach 20 - 30-tych kolejne. Łagiewniki stały się ważnym ośrodkiem gospodarczym okolicy. Czynne były liczne sklepy, zakłady usługowe, składy i warsztaty zarówno naprawcze jak i produkcyjne. Czynna była

m.in. mleczarnia parowa i fabryka kawy, działała spółdzielcza kasa oszczędnościowo - pożyczkowa. W ramach tworzenia sieci linii lokalnych 11 października 1883 roku Łagiewniki uzyskały połączenie kolejowe ze Strzelinem przez Kondratowice. 15 października 1884 roku otwarto linię do Niemczy, zaś 1 października 1898 roku do Kobierzyc przez Jordanów. W latach dwudziestych i trzydziestych XX wieku wybudowano nowe drogi, które ułatwiły komunikację kołową. Na przełomie lat 20/30 XX wieku rozbudowano wieś o osiedle domków robotniczych dwurodzinnych i szeregowych zlokalizowanych między stacją kolejową a cukrownią. Po walkach 15 lutego 1945 roku wieś zajęli żołnierze sowieccy a następnie po zakończeniu wojny polscy osadnicy i repatrianci. W 1946 roku Łagiewniki opuścili Niemcy, rok później uruchomiono cukrownię.

Ryc. 5. Łagiewniki w XIX w.

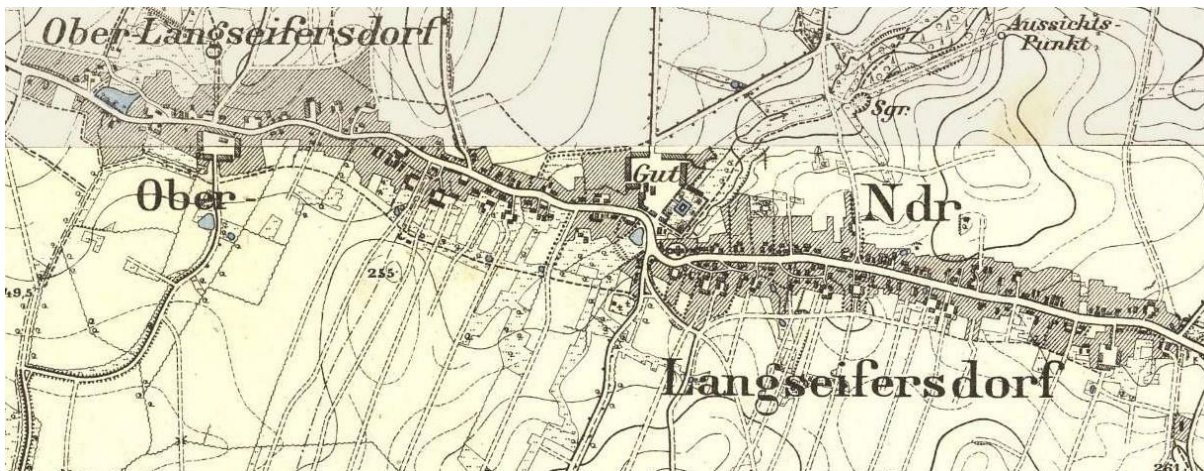
Źródło: www.maps.arcanum.com

JAŻWINA⁷

Jażwina to duża wieś o średniowiecznej metryce, ukształtowana wzdłuż długiej ulicy. Kształt wsi przypomina wydłużoną ulicówkę. Wieś została założona w XIII w. przez nieznanego bliżej rycerza Siegfrieda i od jego imienia przyjęto ówczesną nazwę miejscowości. Po roku 1305 została podzielona na 2 części: Jażwinę Dolną i Jażwinę Górną. Prawdopodobnie pierwsi średniowieczni właściciele to Hans von der Heide (1469 r., Jażwina Górna) oraz Adam Leonard von Dabschutz (1592 r., Jażwina Dolna). Miejscowość w roku 1300 wzmiankowana była pod nazwą Siffrisdorf, a w 1340 r. jako

Syffredisdorff. W dokumencie z 1374 r. pojawia się nazwa Grossen Seifridisdorff, a w 1677 r. jako Seiffersdorff. Po podziale wsi, jej kolejne nazwy to: 1726 r. Ober-, Mittel-, Nieder Lang Seyfersdorff, 1845 r. Langen-, Nieder-, Ober-, Seifersdor, Seibersdorf, 1871 r. Ober-, Nieder-, Langseifersdorf (do 1945 r.). W okresie 1945-1947 spotykana nazwa wsi to Stoszyn, jednak od 1947 r. przyjęto oficjalną nazwę Jaźwina.

Ryc. 6. Jaźwina w XIX w.

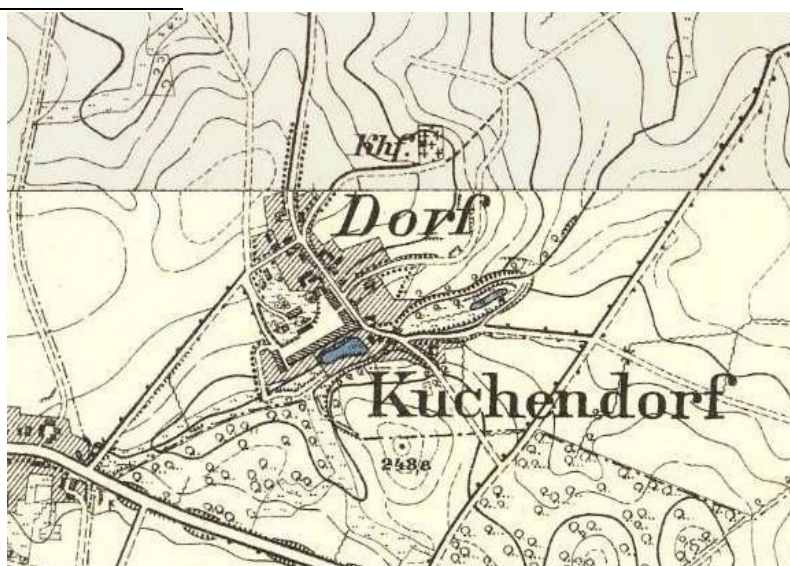
Źródło: www.maps.arcanum.com

KUCHARY⁶

Kuchary wzmiankowane były już w 1373 r. pod nazwą Kuchendorff. W 1830 r. właścicielem Kuchar był niejaki Dreyer. Znajdował się tu dwór, folwark, młyn i 20 domów. Wieś liczyła wtedy 156 mieszkańców, w tym 38 katolików. W 1845 r. liczba mieszkańców wzrosła do 165, w tym 58 katolików, a właścicielem wsi nadal pozostawał Pan Dreyer. Jeszcze przed 1866 r. dobra zakupił hrabia von Oriola. W 1872 r. po jego śmierci, Kuchary przejmuje jego żona Sophie von Oriola z domu zur Lippe-Weissenfeld. Majątek liczył wtedy 206ha, w tym 170ha pól uprawnych. Kolejnym właścicielem Kuchar został Ferdinand Weinschenk – jeszcze przed 1894 r. Powierzchnia majątku wynosiła wówczas 229ha, w tym 184 ha pól uprawnych. W kolejnych latach Kuchary należały do Philippa Dieriga, a w 1902 r. do jego spadkobierców. W 1905 r. odkupił je baron Günther von Zedlitz und Leipe. W 1937 roku właścicielami dóbr byli jego spadkobiercy, a powierzchnia majątku wynosiła wówczas 258,85ha, w tym 179,38 ha pól. Po II wojnie światowej majątek przejęło państwo polskie, a folwark wraz z pałacem przekazano pod zarząd Państwowego Gospodarstwa Rolnego. Później był tu Państwowy Ośrodek Hodowli Zarodowej, a następnie znajdował się pod opieką Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Od 1999 r. we własności Agencji Nieruchomości Rolnej. Obecnie dwór znajduje się we własności prywatnej.

⁶ www.palaceslaska.pl

Gmina Łagiewniki, Przewodnik po miejscach obecnych i nieobecnych, I. Beno, T. Szot, I. Wochnik, Łagiewniki 2019 r.

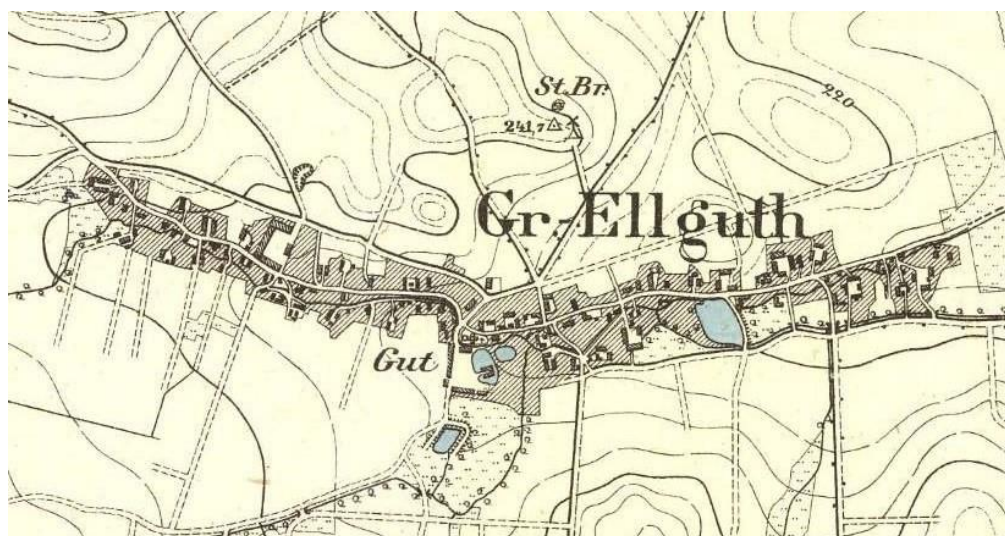

Ryc. 7. Kuchary w XIX w.

Źródło: www.maps.arcanum.com

LIGOTA WIELKA⁹

Ligota Wielka to duża wieś leśno-łanowa, tzw. „łańcuchówka” położona na północno-wschodnich zboczach Wzgórz Krzyżowych, wzdłuż potoku Krasawy, otoczono lasami. Wieś wzmiankowano już w 1371 r. jako Elgot. Późniejsza nazwa wsi to Groß Ellguth. Od 1947 r. polską nazwą jest Ligota Wielka. Ligota to polska nazwa używana w średniowieczu. Lgota lub Ligota to staropolskie określenia, które używane były w funkcji nazw miejscowych. Oznaczało osadę świeżo założoną i wolną od danin. W 1572 r. wieś należała do Pani von Niemitz. Za jej czasów prężnie się rozwijała i powiększała. Był tu wtedy pałac, dwa folwarki, szkoła ewangelicka, kaplica, młyn wodny, wiatrak. Osadę zamieszkiwało 410 mieszkańców wyznania ewangelickiego. Kolejnymi właścicielami wsi byli: 1626 r. – rodzina von Mühlheim, 1664 r. von Borka, 1719 r. – von Schweinchen. W 1729 r. Ligotę zakupił ród Sandraczky-Sandraschütz. Ostatnim przedstawicielem rodziny był Ernst Julius von Sandraczky-Sandraschütz, który wymieniany był w 1930 r.

Ryc. 8. Ligota Wielka w XIX w.

Źródło: www.maps.arcanum.com

MŁYNICA⁷

Wieś położona u południowego podnóża Wzgórz Olszańskich, nad potokiem spływającym spod Słupskiej Góry. Miejscowość znajdująca się w granicach Śląskiego Parku Krajobrazowego. Jest to jedna z najstarszych osad w rejonie Śląży. Tutejsze znaleziska pochodzą z kultury ceramiki rytej i kłutej. Zabudowa przypomina okolnicę, w której zagrody były ustawione wokół średniowiecznego placu. Do wsi prowadziła zazwyczaj jedna lub dwie drogi, co ułatwiało ochronę przed zewnętrznymi atakami. W 1667 r. wieś nosiła nazwę villa Malendorff, a w 1743 r. Mellendorff prawdopodobnie jako odniesienie do naturalnych jej walorów piękna. W 1765 r. upowszechniła się nazwa Mellendorf i była używana do 1932 r. W kolejnych latach miejscowość nazywano Möllendorf, jak również Miłowice. Nazwa Młynica jest powszechnie używana od 1945 r. Od 1568 r. Młynica wraz ze Słupicami należała do rodu von Schonaich. Od ok. 1618 tworzyła niewielki majorat założony przez Georga barona von Schonaich. Od 1840 r. wieś zaczęła się szybko rozwijać. Znajdował się tu dwór z ogrodem kwiatowym, folwark, owczarnia, browar, młyn wodny z 2 kołami, cegielnia i 48 domów. We wsi pracowało 6 warsztatów bawełny oraz warsztaty rzemieślnicze i handlowe. Specjalnością mieszkańców było jednak sadownictwo. W 1890 r. w Młynicy mieszkał gastronom Wanzel. Alfred Hoffmann prowadził gospodę Wenzla-Hoffmana, która usytuowana była pod nr 1, przy drodze do Olesznej. Miejsce to funkcjonowało aż do początku wojny.

Ryc. 9. Młynica w XIX w.

Źródło: www.maps.arcanum.com

OLESZNA¹¹

Oleszna to duża wieś o charakterze rolniczym, położona na lewym brzegu rzeki Olesznej. Od wschodu sąsiaduje ze Wzgórzami Łągiewnickimi, od północnego zachodu ze Wzgórzami Oleszańskimi. Reprezentują typ wsi owalniczy, czyli osady o zarysie wrzeciona, z owalnym placem między dwiema łukowatymi liniami zabudowy taki, typ wsi jest charakterystyczny dla Czech. Okolice wioski były zamieszkałe już od czasów neolitu. Znaleziono tu ślady kultury ceramiki wstęgowej, rytej, kłutej, sznurowej. Odnaleziona ceramika wskazuje, że istniała tu osada wczesnośredniowieczna - X-XI w. Samą miejscowość Oleszna wzmiankowano dopiero w 1290 roku. Kolejno wieś zmieniła wielokrotnie swoją nazwę. W 1311 roku wieś

⁷ Gmina Łągiewniki, Przewodnik po miejscach obecnych i nieobecnych, I. Beno, T. Szot, I. Wochnik, Łągiewniki 2019 r.

¹¹

Gmina Łągiewniki, Przewodnik po miejscach obecnych i nieobecnych, I. Beno, T. Szot, I. Wochnik, Łągiewniki 2019 r.

pojawia się w dokumentach jako Olsna, a w 1312 roku jako Olsina. W 1327 roku nazwa miejscowości to Langenols, a w roku 1431 występuje pod nazwą Grosz– Olssin. W wieku

XVIII nazwa wsi to Langen Oellesse. W roku 1816 nazwa wsi to Langenols. w 1920 roku wieś była wzmiankowana jako Olesna, a to mogło znaczyć “osiedle w lesie olchowym”. W roku 1932 wieś nosiła nazwę Langenols. W 1945 roku Długa Oleśnicka. Inne spotykane w tym czasie nazwy to Olszyna oraz Olszyny. Od 1947 roku wieś funkcjonuje pod nazwą Oleszna.

Ryc. 10. Oleszna w XIX w.

Źródło: www.maps.arcanum.com

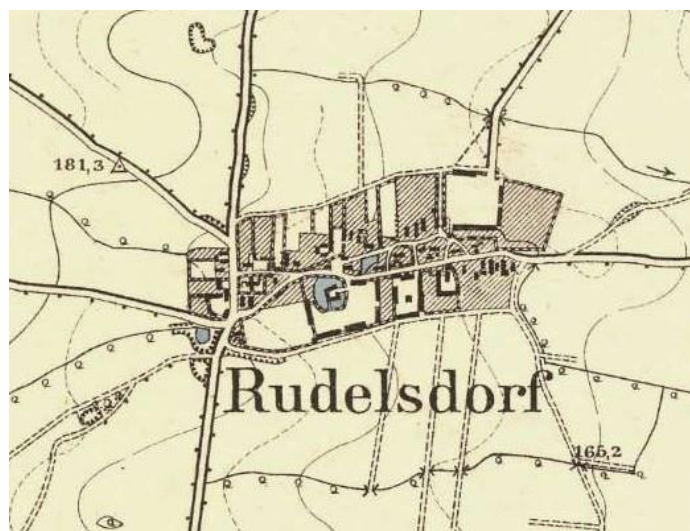
RADZIKÓW¹²

Radzików to wieś przydrożna, leżąca u wschodniego podnóża Wzgórz Łagiewnickich. Przypuszcza się, że Radzików mógł być założony około roku 1200 jako niemiecka wioska, której nazwa pochodzi prawdopodobnie od lokalizatora Rrudolphi. Lokalizator w imieniu księcia lub innych właścicieli ziemskich sprowadzał niemieckich kolonistów do zasiedlenia Śląska. Po założeniu wioski często przejmował on urząd sołtysa. Nazwa “willa Rudolphi” pojawiła się po raz pierwszy w roku 1335, a w 1370 roku wzmiankowana była już jako Rudolssdorf. W niemieckich źródłach miejscowość funkcjonowała pod nazwą Rudelsdorf– 1765 rok. Od 1945 roku wieś przyjęła polską nazwę Radzików. Inna spotykana nazwa to Rudolfów. Radzików zamieszkiwany był już w czasach prehistorycznych. Wykopaliska ujawniły tu cmentarzysko kultury unietyńskiej oraz osadę z okresu wpływów rzymskich. Znajdują się na to dowody w postaci odnalezionych na tym terenie egzemplarzy broni i innych sprzętów od epoki kamienia do epoki brązu. Z późniejszych lat pochodzą również znaleziska monet i klejnotów pochodzenia arabskiego co dowodzi że droga, prowadząca przez Radzików, leżała niegdyś na trasie bursztynowego szlaku – najważniejszego szlaku handlowego w Europie, wiodącego od Sankt Petersburga przez Gdańsk, Wrocław, Łagiewniki, Kłodzko w dół do Morza Adriatyckiego do Akwilejii i Wenecji.

¹² Gmina Łagiewniki, Przewodnik po miejscach obecnych i nieobecnych, I. Beno, T. Szot, I. Wochnik, Łagiewniki 2019 r.

12

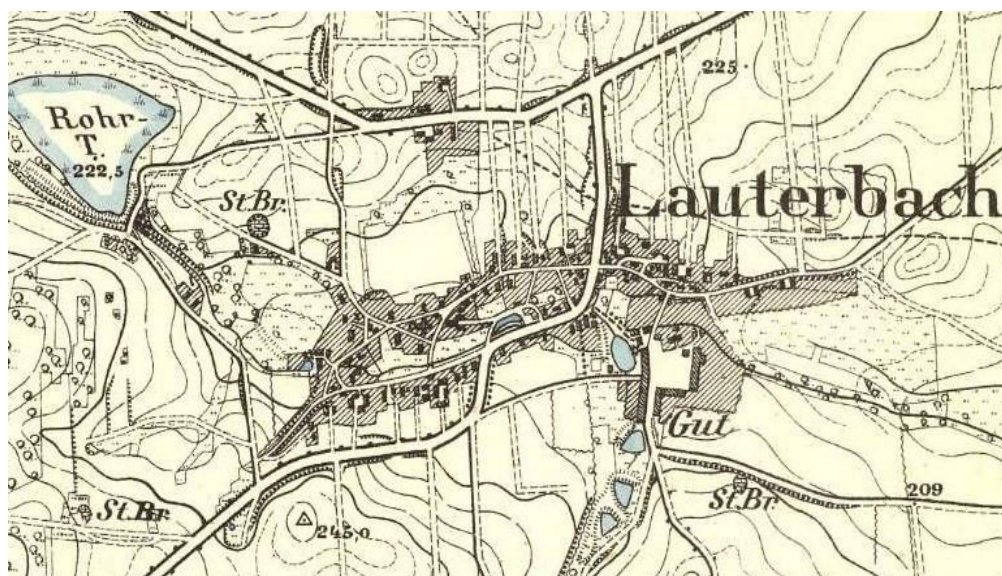

Ryc. 11. Radzików w XIX w.

Źródło: www.maps.arcanum.com

SIENIAWKA⁸

Wieś położona w dolinie rzeki Krzywuli u zachodnich zboczy Gór Dębowych. Według niepotwierdzonych informacji w Sieniawce mógł się znajdować gródek na Wzgórzu Zamkowym, choć jego lokalizacji nie została zbadana archeologicznie. Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z 1111 r., a kolejne z 1293 r. Jednak dopiero w 1370 r. potwierdzono istnienie miejscowości pod nazwą Lutribach (Vila Luterbach). Do 1945 r. wieś funkcjonowała pod nazwą Lauterbach. Co dosłownie oznacza „głośny ptak”. W 1945 r. wieś otrzymała nazwę Lutgrów, a w 1947 r. zmieniono ją na Sieniawka.

Ryc. 12. Sieniawka w XIX w.

Źródło: www.maps.arcanum.com

⁸ Gmina Łągiewniki, Przewodnik po miejscach obecnych i nieobecnych, I. Beno, T. Szot, I. Wochnik, Łągiewniki 2019 r.

¹⁴

Gmina Łągiewniki, Przewodnik po miejscach obecnych i nieobecnych, I. Beno, T. Szot, I. Wochnik, Łągiewniki 2019 r.

SIENICE¹⁴

Siennice – wieś przydrożna, położona na lewym brzegu Ślęzy. Jako najstarszą nazwę miejscowości wymienia się “Zeniec”, tłumacząc ją jako “Schnitterdorf”, czyli “cięta przecięta wieś”. Pierwotna nazwa została fonetycznie zgermanizowana na Senitz tracąc swoje pierwotne znaczenie. Inne wzmiankowane

nazwy wsi to Sennicz, Sejno, Sjenice. Polska nazwa wsi Sienice wywodzi się od określenia procesu cięcia lub “żeńca”, czyli kosiarza, żniwiarza. Historycznie wieś znana od XIV wieku, położona na szlaku handlowym, otoczona licznymi łąkami już w średniowieczu była ziemią cenną handlowo, co potwierdza liczba właścicieli tych ziem. Wykopaliska ujawniły tu osady z okresów: kultury uniezyckiej, łużyckiej, halsztackiej, wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza. Przykładem obecności kultury ceramiki kresowej kłutej w Sienicach jest odnaleziona misa z małymi uszkami, zaopatrzona w guziki oraz ozdobiona w postaci nakłuwanych pasm.

Ryc. 13. Sienice w XIX w.

Źródło: www.maps.arcanum.com

SŁUPICE¹⁵

Wieś rolnicza o układzie łańcuchówki i ulicówki. Centralna część miejscowości przybiera układ owalnicy. Położona na południowych stokach Słupickiej Góry, nad potokiem spływającym spod Słupickiej Przełęcz. Nazwa miejscowości pochodzi najprawdopodobniej od polskiej nazwy „słup”. Najstarsza zapisana nazwa miejscowości to Pfahlheim, która pochodzi z 1368 r. i oznacza „dom na złupie, słupach”. Nazwa wsi pochodzić może również od słowa „ślub” lub przydomka jednego z właścicieli. W kolejnych wiekach nazwy wsi ulegały zmianie: Slupitz (1369 r.), Sleupitz (1392 r.), Schlaupitz (do 1816 r.), Słupia (1945-1947 r.), a od 1947 r. Słupice. Na terenie wsi istniało stare, prehistoryczne osadnictwo sięgające epoki kamienia. Wieś powstała przypuszczalnie w XIII w., ale pierwsze wzmianki o niej pochodzą z 2 poł. XIV w. Słupice należały wtedy do rodu von Logau, a do miejscowości przynależał folwark w Janczowicach. Ostatnim właścicielem Słupic z rodu von Logau był starosta hrabstwa kłodzkiego Heinrich, który w 1605 r. otrzymał czeski tytuł barona. Ok. 1610 r. Georg baron von Schanaich z dóbr Słupice i Młynica utworzył niewielki majorat. Po zakończeniu wojny 30letni właściciele wsi się zmienili. Byli to członkowie rodu zu Schonaich-Carolath, którzy władali wsią do końca II wojny światowej. Z końcem XVII w. wieś rozwijała się, dzięki tkactwu. Działalność prowadziło 21 warsztatów bawlny, 3 płóciennicze, 2 do wyrobu tasiemek. Ponadto było tu 30 różnych rzemieślników i 19

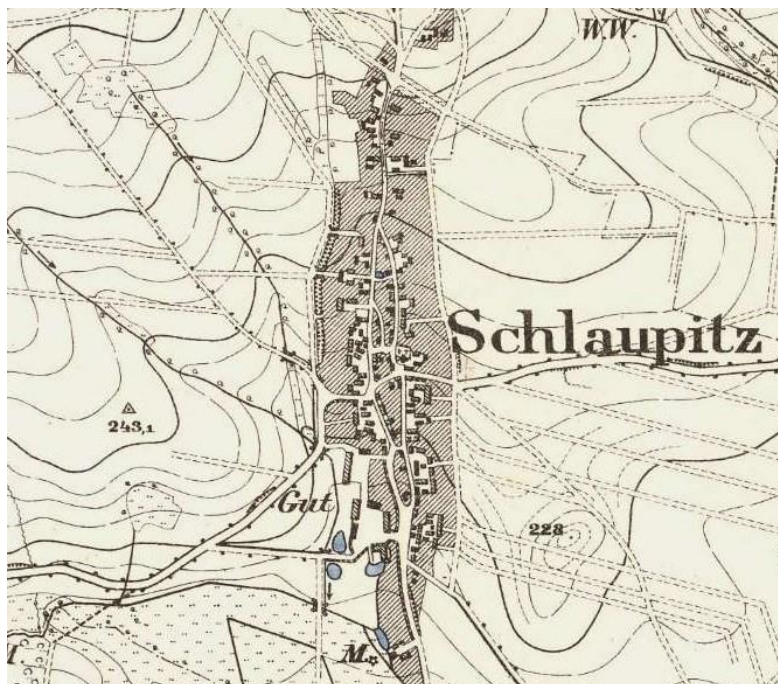
¹⁴ Gmina Łagiewniki, Przewodnik po miejscach obecnych i nieobecnych, I. Beno, T. Szot, I. Wochnik, Łagiewniki 2019 r.

handlowców. W 1830 r. we wsi znajdował się dwór, folwark, owczarnia, kościół katolicki, szkoła katolicka i ewangelicka oraz 3 młyny wodne. Rozwinięte było również sadownictwo. W 1886 r. posiadłość w Słupicach do których należały Janczowice liczyła 339 ha i 750 mieszkańców. W 2 poł. XIX w. tkactwo przestało tracić na znaczeniu, co spowodowało zmniejszenie się liczby osób

15

zamieszkujących wieś do 613 w 1905 r. Po II wojnie światowej majątki rodu Schonaich-Carolath przejęło państwo polskie.

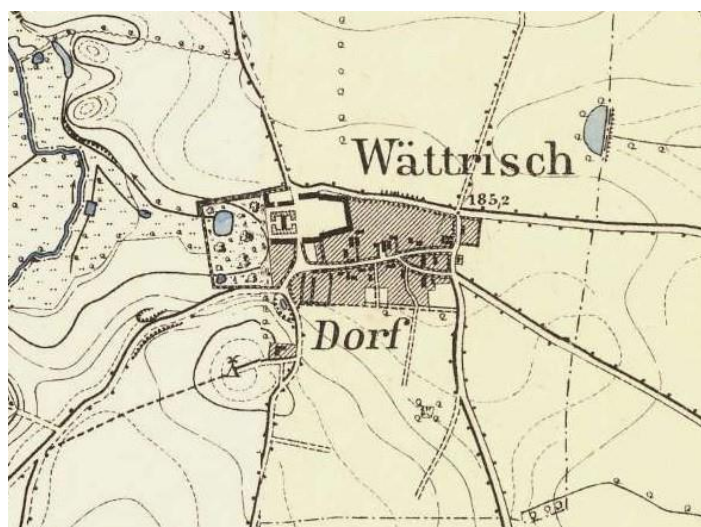

Ryc. 14. Słupice w XIX w.

Źródło: www.maps.arcanum.com

SOKOLNIKI¹⁶

Sokolniki to niewielka wieś przydrożna, położona na zboczu Jańskiej Góry. układem przypomina widlicę, w rozwidleniu której znajduje się zespół folwarczny. Miejscowość wzmiankowana jako Waterisch dopiero w 1474 r. Kolejne nazwy wsi to Weterisch (1726 r.). Wetterist, Wätterisch (1783 r.), Wättrisch (1825 r.). W latach 1932-1945 miejscowość nosiła nazwę Wättrisch. Od 1947 r. polska nazwa wsi to Sokolniki. Na obszarze Sokolnik znaleziono jeden z najstarszych śladów osadnictwa w Polsce. Znaleźiska archeologiczne pochodzą z 4 tys.lat przed naszą erą. Wiele znalezisk potwierdza również gęste zamieszkiwanie tego obszaru w czasach średniowiecznych.

Ryc. 15. Sokolniki w XIX w.

Źródło: www.maps.arcanum.com

STOSZÓW⁹

Stoszów to wieś przydrożna, położona na zachodnim skraju Gór Dębowych. Na wschód od wsi płynie rzeczka Krzywula, nad nią w lesie rośnie pomnikowy dąb szypułkowy o wysokości 24 m. Stoszów wzmiankowany był w 1335 roku jako Stosswitz, kiedy właścicielami dóbr rycerskich był Stosso von Stosswitz. Wieś w 1371 roku przedstawiono jako Stosschendorff, a następnie jako Stoschendorfh. Stosowana późniejsza nazwa niemiecka to Stoschendorf. Po 1945 roku polska nazwa wsi to Stoszów, rzadziej Stoszyn, Stoszynek, Staszów, który nazywany był również przysiółkiem Jażwiny. W drugiej połowie XVI wieku i na początku następnego stulecia Stoszów należał do rodziny von Strachwitz. W 1654 roku właścicielem majątku był Gottfried von Gellhorn. Następnie przez długi czas miejscowość posiadali baronowie von Glaubitz. W 1755 r. włości należały do rodziny von Prittwitz, a w 1772 r. dobra w Stoszowie nabył hrabia Ferdinand von Sandraczky-Sandraschütz i włączył w skład majoratu Bielawa. W tej rodzinie majątek pozostał do czasów II wojny światowej, kiedy to po jej zakończeniu śląskie posiadłości rodu von Seidlitz-Sandreczki przejęło państwo polskie.

Ryc. 16. Stoszów w XIX w.

Źródło: www.maps.arcanum.com

TRZEBNIK¹⁸

Trzebnik to najmniejsza wieś Gminy Łagiewniki położona na lewym brzegu Ślęzy. Nazwa miejscowości Trzebnik pochodzi najprawdopodobniej z języka słowackiego i oznacza "Rodung" czyli karczowisko. Przez nazwę Trebnik, ustalono że wieś istniała zanim na Śląsk przybyli niemieccy osadnicy. W 1932 roku wieś nosiła niemiecką nazwę Trebnik. Polska nazwa miejscowości Trzebnik przyjęta została w 1947 roku i funkcjonuje od tamtej pory niezmiennie. Średniowieczną historię Trzebnica dokumentują odkrycie archeologiczne, których przykładem mogą być zbiory zgromadzone w muzeum archeologicznym we Wrocławiu czy muzeum prehistorycznym w Berlinie.

⁹ Gmina Łagiewniki, Przewodnik po miejscach obecnych i nieobecnych, I. Beno, T. Szot, I. Wochnik, Łagiewniki 2019 r.

¹⁸

Gmina Łagiewniki, Przewodnik po miejscach obecnych i nieobecnych, I. Beno, T. Szot, I. Wochnik, Łagiewniki 2019 r.

Ryc. 17. Trzebnik w XIX w.

Źródło: www.maps.arcanum.com

5.2.5. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to inaczej krajobraz, w którym ogół cech naturalnych (przyrodniczych) został zdominowany przez dzieła rąk ludzkich (definicja NID). Z kolei w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wskazano, że jest to postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka.

Wszelkie przekształcenia, zmieniające wygląd krajobrazu kulturowego przez likwidowanie lub zniekształcenie cech stanowiących o jego wartościach stanowią zagrożenie jego zachowania. W celu jego ochrony Gminy mogą go chronić poprzez utworzenie parku kulturowego lub ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Gmina Łagiewniki posiada miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których wskazuje się na ochronę dziedzictwa kulturowego. Na terenie Gminy Łagiewniki nie odnotowuje się parku kulturowego.

Osadnictwo i układy przestrzenne

Miejscowości Gminy Łagiewniki reprezentują różne typy układów przestrzennych. Część wsi w większości zachowała swoje pierwotne rozplanowanie. Przekształcenia układów zabudowy wiejskiej nastąpiły głównie w miejscowościach, w których powstały nowe zabudowania w wyniku rozwoju oraz intensyfikacji budownictwa, głównie mieszkalnego. Obszar Gminy Łagiewniki charakteryzuje się bardzo dużym udziałem wsi o zabudowie zwartej. Są to głównie ulicówki lub owalnice. Zagrody złożone są z kilku budynków murowanych, niekiedy szkieletowych usytuowanych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Charakterystyczną cechą historycznego budownictwa na terenie gminy są pokrycia dachów – dachówki ceramiczne oraz detale architektoniczne w postaci biforiów lub triforiów.

Na obszarze Gminy Łagiewniki występuje 1 główny typy osadnictwa wiejskiego, według podziału Kiełczewskiej-Zaleskiej, 1965:

- sieć osadnictwa skupionego, sieć wsi średniej wielkości (20-100 domów mieszk.), o śródpolnym położeniu zabudowań i węzłowym układzie dróg. Przeważnie feudalnego pochodzenia.

Z kolei wg H. Szulca na terenie gminy znajdują się wsie regularne – duże ulicówki, duże owalnice, duże ślepe owalnice, a także łańcuchówki.

Na terenie Gminy Łagiewniki kształtowanie się wiejskich układów przestrzennych związane było z warunkami naturalnymi jak przebieg rzek Ślęza, Krzywula, Oleszna, czy mniejszych cieków wodnych, ukształtowaniem terenu, przebiegiem szlaków i dróg oraz umiejscowieniem folwarków. Do dzisiaj na terenie gminy przetrwały liczne założenia folwarczne w: Jażwinie, Kucharach, Ligocie Wielkiej, Łagiewnikach, Olesznej, Przystroniach, Radzikowie, Sieniawce, Sokolnikach, czy Stoszowie. W Ratajnie i Słupicach pozostał sam dwór, a w Młynicy park podworski. Rozwój folwarków generował wzrost znaczenia miejscowości, ich rozwój i intensyfikację budownictwa. W sposób szczególny, założeniem o wysokich wartościach kulturowych jest największy spośród wszystkich ww. dawny folwark w Olesznej. Zachowany został cały układ przestrzenny założenia, zaś liczba obiektów ujęta w gminnej ewidencji zabytków z terenu ww. zespołu liczy aż 11 budynków, a także mur i park.

Na podstawie obecnych kształtów wsi można rozróżnić ich pierwotne założenia. Poniżej przedstawiono podstawowe informacje na temat historycznych wsi Gminy Łagiewniki, do których dopasowano historyczne typy układów przestrzennych.

Domaszów – niewielki przysiółek;

Janczowice – pierwotnie niewielka ulicówka, obecnie wielodrożnica;

Jażwina – wydłużona ulicówka z dwoma folwarkami;

Kuchary – wieś folwarczna;

Ligota Wielka – łańcuchówka z folwarkiem;

Łagiewniki – wielodrożnica z folwarkiem;

Młynica – ulicówka z folwarkiem;

Mniowice – niewielka ulicówka;

Oleszna – owalnica z obszernym folwarkiem;

Przystronie – rzędówka z folwarkiem po drugiej stronie ulicy;

Radzików – owalnica z folwarkiem, obecnie wielodrożnica;

Ratajno – łańcuchówka z oddalonym folwarkiem;

Sieniawka – wieś o niewykształconym układzie, możliwe że rozwinięta z owalnicy, obecnie wielodrożnica z dawnym folwarkiem;

Sienice – owalnica;

Słupice – okolnica, obecnie wydłużona ulicówka;

Sokolniki – niewielka ulicówka z folwarkiem;

Stoszów – obecnie wielodrożnica z częściowo rozluźnioną zabudową wraz z dawnym folwarkiem;

Trzebnik – obecnie widlica, najprawdopodobniej wykształcona z okolnicy; Uliczno

– niewielka ulicówka, obecnie o częściowo rozluźnionej zabudowie.

Układy ruralistyczne

W gminnej ewidencji zabytków znajduje się aż 13 układów ruralistycznych. Poniżej przedstawiono ich krótką charakterystykę.

Jaźwina – wieś u układzie długiej ulicówki. Zasięg układu ogranicza się do założenia dworskiego z dworem w stanie ruiny, kościoła z cmentarzem przykościelnym i plebanią oraz kilku domów i budynków gospodarczych. We wsi zachowało się wiele zabytków: kościół wraz z cmentarzem przykościelnym i murem, plebania, cmentarz ewangelicki, pozostałości pałacu, pozostałości dworu wraz z budynkami folwarcznymi, dawny budynek banku, liczne domy i budynki gospodarcze (obory, stodoły, wozownie, drewnutnie).

Kuchary – układ ruralistyczny Kuchar ogranicza się do założenia dworsko-parkowo-folwarcznego i przyjmuje układ nieregularnego prostokąta z parkiem w części północnej, dworem w centrum założenia oraz zabudową folwarczną (zabudowania gospodarcze) w południowej i wschodniej części. Jest to typowy przykład wsi folwarcznej, gdzie codzienne życie mieszkańców skupiało się wokół dworu. Przed dworem znajduje się reprezentacyjny gazon. Wjazd na posesję od strony północno-zachodniej, gdzie znajduje się zabytkowa brama.

Ligota Wielka – wieś o układzie łańcuchówki, w której zachowało się wiele zabytków: kościół wraz z cmentarzem przykościelnym i murem, cmentarz parafialny, zespół dworsko-parkowy z folwarkiem oraz domy i budynki gospodarcze.

Łagiewniki – wieś wielodrożnicowa, w której zachowało się wiele zabytków: zespół pałacowy z pałacem, kościołem klasztornym, dworem, oficynami i budynkami gospodarczymi, zespół kościelny z kościołem, kaplicami nagrobnymi i cmentarzem przykościelnym, a także pozostałości po cukrowni – willa, mur, bud. Administracyjny, a ponadto: dworce kolejowe, zespół budynków dawnego pogotowia energetycznego, budynek dawnego Ośrodka Sportu i Rekreacji, poczta oraz bardzo liczne domy z budynkami gospodarczymi.

Młynica – wieś o historycznym układzie ulicówki w części południowej wraz z zabudową folwarczną w części północnej. Obecnie część zabudowań (nowych) w formie rozproszonej. Same granice układu ruralistycznego ograniczają się do terenu dawnego zespołu folwarcznego z parkiem i kilkoma domami. We wsi zachowała się niewielka liczba zabytków: park oraz budynki mieszkalne.

Oleszna – wieś o układzie owalnicy z późniejszymi nawarstwieniami. Zabudowania skoncentrowane są wzdłuż drogi głównej przechodzącej przez wieś relacji wschód-zachód. W nawsiu kościół z zabytkową architekturą towarzyszącą, a na północ od niego bardzo duży zespół folwarczny z dworem i parkiem – jeden z największych w regionie. Oprócz ww. obiektów na terenie wsi zachowały się zabytkowe domy, budynki gospodarcze oraz cmentarz parafialny wraz z monumentalną kaplicą.

Radzików – układ Radzikowa przypomina zdeformowaną owalnicę z zespołem folwarcznym i dworem w części południowej wsi oraz kościołem w części zachodniej. We wsi zachowały się zabytki takie jak: kościół, cmentarz przykościelny, mur z bramą cmentarza, zespół dworski z folwarkiem, dawna szkoła, czy pozostałe budynki mieszkalne i gospodarcze.

Sieniawka – układ przestrzenny wsi nie jest jednoznaczny. Obecnie przybiera formę wielodrożnicową z zespołem dworsko-parkowym w południowo-wschodniej części. We wsi znajduje się wiele zabytków, tj.: kościół z kapliczką św. Jana Nepomucena i cmentarzem przykościelnym, klasztor (dwór) z pozostałymi zabudowaniami folwarcznymi, a także dawna szkoła oraz domy i budynki gospodarcze.

Sienice – układ przestrzenny wsi pozostał niemal nie zmieniony na przestrzeni ostatnich 100 lat i przypomina owalnicę, która na przestrzeni lat ulegała deformacjom. We wsi znajduje się

wiele zabytków architektury i budownictwa: kościoł wraz z cmentarzem przykościelnym i kaplicami nagrobnymi, dawna plebania, liczne domy i budynki gospodarcze (obory, stajnie, chlewnie, wozownie).

Słupice – wieś przyjmująca układ wydłużonej ulicówki, najprawdopodobniej wywodząca się z okolicy.

We wsi znajdują się zabytki takie jak: kościół z cmentarzem przykościelnym i murem, plebania, cmentarz ewangelicki z bramą, liczne domy i budynki gospodarcze.

Sokolniki – wieś przyjmuje układ niewielkiej ulicówki z zabudową dworsko-parkowo-folwarczną w północno-zachodniej części zespołu. Układ wsi przetrwał do dzisiaj w niemal niezmienionej formie. We wsi znajdują się cenne zabytki: pałac wraz z parkiem i licznymi budynkami popfolwarcznymi, a także oddalona od wsi tzw. wieża ku czci Bismarcka.

Stoszów – wieś reprezentuje typ układu założenia ruralistycznego w formie wielodrożnicy. W granicach układu znajduje się duży staw wraz z parkiem dworskim, a także założenie dworskofolwarczne z założeniem kościelnym i domostwami w najbliższym sąsiedztwie. Po II wojnie światowej powstało kilka domów rozpraszając pierwotnie zwartą zabudowę. Oprócz ww. obiektów we wsi znajduje się zabytkowy cmentarz parafialny.

Trzebnik – wieś przybiera obecnie układ widlicy, pierwotnie być może wywodzi się z okolicy, o czym świadczyłoby duży obszar zachowanego nawsia ze stawem. We wsi zachowało się kilka przykładów zabytkowych domów.

Ryc. 18. Ruralistyczny układ przestrzenny Łągiewnik

Źródło: gminna ewidencja zabytków

Zdecydowana większość zabytkowych układów ruralistycznych jest chroniona poprzez zapisy ochronne w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Nie posiada jej jedynie Trzebnik i Kuchary. Zgodnie z ww. MPZP obowiązują następujące ustalenia:

- 1) należy zachować i wyeksponować elementy historycznego układu przestrzennego, tj. rozplanowanie dróg, ulic i placów, linie zabudowy, kompozycje wnętrz urbanistycznych i ruralistycznych, poszczególne obiekty oraz zespoły zabudowy, kompozycje historycznej zieleni;
- 2) obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać restauracji i modernizacji technicznej z dostosowaniem obecnej lub projektowanej funkcji do wartości obiektu;
- 3) nowa zabudowa winna być dostosowana do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie rozplanowania, skali i bryły przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów

- kompozycji historycznej i współczesnej oraz nawiązywać formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej, nie może ona dominować nad zabudową historyczną;
- 4) elementy dysharmonizujące, zwłaszcza uniemożliwiające ekspozycje wartościowych obiektów zabytkowych, winny być usunięte lub poddane odpowiedniej przebudowie;
 - 5) wskazane jest zaznaczenie śladów nieistniejących fragmentów historycznej kompozycji przestrzennej;
 - 6) należy preferować inwestycje stanowiące rozszerzenie lub uzupełnienie już istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia istniejących już relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem obiektu.

Fot. 1. Łągowniki – widok na zespół kościoła (element zespołu ruralistycznego)

Źródło: fotografia własna

Do najpoważniejszych zagrożeń dla zachowania układów ruralistycznych należy zaliczyć:

- wyludnianie wsi, opuszczanie siedlisk,
- urbanizacja,
- wymiana substancji budowlanej na inną, o innej funkcji, innych gabarytach i formie,
- wprowadzanie zabudowy wielorodzinnej i wielkogabarytowej (np. magazyny wysokiego składowania),
- zmiana charakteru użytkowania terenów rolnych i zabudowanych,
- likwidacja nieużytkowanych elementów zagospodarowania,
- likwidacja historycznych folwarków (części dawnych układów rezydencjonalnych),
- zmiana funkcji rolniczej i leśnej na nierolniczą i nieleśną,
- wyznaczanie nowych tras komunikacyjnych i linii przesyłowych.

Dominanty

Zgodnie ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łągowniki należy wykorzystywać i eksponować w adaptowanych lub projektowanych układach przestrzennych dominanty architektoniczne i krajobrazowe, a także dążyć do odtwarzania dominant zniszczonych. Za dominanty wysokościowe danych miejscowości należy uznać następujące obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków:

Jaźwina – wieża kościelna;

Łagiewniki – dzwonnica na cmentarzu przykościelnym;

Oleszna – wieża kościelna;

Ratajno – wieża kościelna;

Sieniawka – wieża kościelna;

Sienice – wieża kościelna;

Słupice – wieża kościelna;

Sokolniki – wieża ku czci Bismarcka;

Powyższe dominanty tworzą czytelną spójną formę krajobrazową uwzględniając przy tym ukształtowanie terenu. Są ważnym elementem całej miejscowości nadające im charakter miejsca, czasu i przestrzeni.

5.2.6. Zabytki nieruchome

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w myśl art. 6 ust. 1 pkt. 1, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności: a)

krajobrazami kulturowymi,

b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

c) dziełami architektury i budownictwa,

d) dziełami budownictwa obronnego,

e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Na terenie Gminy Łagiewniki znajdują się następujące zabytki nieruchome, które znalazły się w gminnej ewidencji zabytków, będące:

a) układami ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;

b) dziełami architektury i budownictwa,

c) obiektami techniki,

d) cmentarzami,

e) parkami.

W Gminie Łagiewniki zarejestrowano liczne układy ruralistyczne oraz zespoły budowlane w postaci założeń kościelnych, dworsko-parkowych, pałacowo-parkowych, czy folwarcznych. Obiekty architektury i budownictwa są różnorodne i reprezentują je obiekty mieszkalne, usługowe, gospodarcze, a także kościoły, dzwonnice, grobowce, plebanie, dwory i oficyny dworskie, pałace oraz mury i ogrodzenia. Obiekty techniki na terenie gminy utożsamić można z dawnymi młynami, gorzelniami, obiektami po cukrowni, transformatorami, dworcami kolejowymi i obiektami przy kolejowych, czy budynkiem dawnego pogotowia energetycznego. W gminnej ewidencji zabytków znajdują się również stare, zabytkowe cmentarze zarówno ewangelickie, jak i rzymsko-katolickie, w tym cmentarze przykościelne. Odnotowano także kilka zabytkowych parków dworskich, pałacowych i krajobrazowych stanowiących niegdyś przykład zaprojektowanej formy zieleni. Powyższe formy zabytków zostały szczegółowo omówione w podrozdziale 5.4., a także 5.2.5 oraz 5.6.

5.2.7. Zabytki ruchome

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w myśl art. 6 ust. 1 pkt. 2, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach;
- instrumentami muzycznymi;
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Mając na uwadze względy bezpieczeństwa oraz wrażliwość danych, nie przedstawiono informacji szczegółowych dla zabytków ruchomych. Są one szczególnie podatne na wszelkiego rodzaju próby włamań, kradzieży, czy aktów wandalizmu, dlatego też wskazuje się ogólną informację, iż zabytki ruchome z terenu Gminy Łagiewniki występują w historycznych kościołach (wyposażenia świątyń) oraz na terenie cmentarzy (zabytkowe nagrobki).

Fot. 2. Wnętrze kościoła pw. św. Antoniego w Ratajnie

Źródło: fotografia własna

Zgodnie z kartami cmentarzy wojewódzkiej ewidencji zabytków na terenie Gminy Łagiewniki znajdują się groby najstarsze, a także o znaczeniu historycznym lub osób szczególnie zasłużonych:

- epitafium z XVI w. – cmentarz przykościelny, Jażwina;
- Rosina Klingberg 1831-1867 – cmentarz przykościelny, Jażwina;

- Caroline Reusch - 1865 – cmentarz przykościelny, Jaźwina;
- Karl Tesche 1864-1921 – cmentarz przykościelny, Jaźwina;
- Hermann Henzel 1852-1894 – cmentarz przykościelny, Jaźwina;
- Erneatine Henzel 1852-1895 – cmentarz przykościelny, Jaźwina;
- Anna Elisabeth Kusche 1776-1828 – cmentarz przykościelny, Jaźwina;
- Johann Gottlieb Kusche 1773-1850 – cmentarz przykościelny, Jaźwina;
- Gottlieb B. Gottfried 1801-1850 – cmentarz przykościelny, Jaźwina;
- Carl Gottlof Kusche 1836-1861 – cmentarz przykościelny, Jaźwina;
- August Völkel, 1833-1891 – cmentarz ewangelicki, Jaźwina;
- ... Emmrich 1841-1891 – cmentarz ewangelicki, Jaźwina;

- ... Scheiler 1842-1917 – cmentarz ewangelicki, Jaźwina;
- Oskar Berner 1876-1907 – cmentarz ewangelicki, Jaźwina;
- Johannes Hunrecht, 1861-1940 – cmentarz parafialny, Ligota Wielka;
- Heinrich Richter, 1833-1913 – cmentarz przykościelny, Łagiewniki;
- Viktor Patroll, 1883-1923 – cmentarz przykościelny, Łagiewniki;
- Franz Modliński, 1916-1926 – cmentarz przykościelny, Łagiewniki;
- Emile Wieth, 1872-1936 – cmentarz przykościelny, Łagiewniki;
- Natalie Wieth, 1843-1924 – cmentarz przykościelny, Łagiewniki;
- Hermann Wieth, 1841-1929 – cmentarz przykościelny, Łagiewniki;
- Martha Kolbe, 1868-1937 – cmentarz przykościelny, Łagiewniki;
- Karl Herzog, 1859-1908 – cmentarz przykościelny, Sieniawka;
- Anna Herzog, 1861-1919 – cmentarz przykościelny, Sieniawka;
- Marta Wittnek, 1890-1939 – cmentarz przykościelny, Sieniawka;
- Paul Siedel, 1864-1935 – cmentarz przykościelny, Sieniawka;
- Johann Obst, 1864-1934 – cmentarz przykościelny, Sieniawka;
- Josef Scholz, 1894-1918 – cmentarz przykościelny, Sieniawka;
- Casparius Sartorius, 162? – cmentarz przykościelny, Sienice;
- grobowiec rodziny Branne: Wilhelm 1810-1876, Albertine 1821-1872, Wilhelm 1842-1873 – cmentarz przykościelny, Sienice;
- Johan Caspar Hoffer, 1783-1857 – cmentarz przykościelny, Sienice;
- Karl Richter, 1762-1859 – cmentarz przykościelny, Sienice;
- grobowiec rodziny Thielscher und Tilner – cmentarz przykościelny, Sienice;
- Anna Wenzel, 1864-1927 – cmentarz przykościelny, Sienice;
- Carl Putze, 1803-1872 – cmentarz przykościelny, Stoszów;
- płyty przykościelne – cmentarz przykościelny, Stoszów;
- Wilhelm Merner, 1829-1898 – cmentarz parafialny, Stoszów;
- August Pietsch, 1847-1935 – cmentarz parafialny, Stoszów;
- Anna Pietsch, 1851-1929 – cmentarz parafialny, Stoszów;
- Dorothea Schütze, 1847-1910 – cmentarz parafialny, Stoszów;
- Anna Kirschstein – cmentarz parafialny, Oleszna;
- płyta nagrobna z 1573 r. – cmentarz przykościelny, Radzików;
- epitafium z XVIII w. – cmentarz przykościelny, Radzików;

- ... Habel, 1860-1926 – cmentarz parafialny, Radzików;
- Ernestine Scholz, 1867-1928 – cmentarz parafialny, Radzików;
- Erich Langer, 1913-1935 – cmentarz parafialny, Radzików;
- Hermann Hasse, 1879-1915 – cmentarz ewangelicki, Słupice;
- Luise Faulhaber 1849-1924 – cmentarz ewangelicki, Słupice;
- Helene Reimann 1888-1920 – cmentarz ewangelicki, Słupice;
- Ernestine Spiller 1853-1928 – cmentarz ewangelicki, Słupice;
- NN 1839-1921 – cmentarz ewangelicki, Słupice;
- Christine Winkler 1846-1918 – cmentarz ewangelicki, Słupice;
- Albertine Meider, 1833-1855 – cmentarz przykościelny, Słupice;
- Emma Heinrich 1885-1938 – cmentarz przykościelny, Słupice;
- Franz Galle 1840-1931 – cmentarz przykościelny, Słupice;
- Agnes Galle 1819-1923 – cmentarz przykościelny, Słupice;
- Maria Rosina Scholz 1793-1835 – cmentarz przykościelny, Słupice.

Fot. 3. Tumba nagrobna na cmentarzu parafialnym w Ligocie Wielkiej

Źródło: fotografia własna

Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywieżenia zabytku za granicę albo wywieżenia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej (art. 10 ust 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

5.2.8. Zabytki archeologiczne

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w myśl art. 6 ust. 1 pkt. 3, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki archeologiczne, będące w szczególności: – pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa;

- cmentarzyskami;
- kurhanami;
- reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Narodowy Instytut Dziedzictwa w następujący sposób definiuje pojęcie stanowiska archeologicznego: „Nieruchomy zabytek archeologiczny, zwany także stanowiskiem archeologicznym, to zwarty przestrzennie obszar w obrębie którego występują źródła archeologiczne (zabytki nieruchome i ruchome oraz inne ślady wykorzystania terenu przez człowieka) wraz z otaczającym je kontekstem – tzw. nawarstwieniami kulturowymi, czyli warstwami ziemi, które powstały na stanowisku (np. osadzie pradziejowej) w trakcie jego funkcjonowania w przeszłości.”

Ochrona stanowisk archeologicznych jest niezwykle trudna ze względu na ich specyfikę. Są one nieodnawialne, zatem każda ingerencja, np. podczas prowadzonych badań archeologicznych przyczynia się do nieodwracalnych zmian w układzie nawarstwień. Dziedzictwo zabytków archeologicznych obejmuje zarówno zabytki nieruchome, jak i ruchome. Dlatego też należy stosować zróżnicowaną strategię ochrony. Zabytki archeologiczne, to zabytki na pierwszy pozór niewidoczne, znajdujące się pod ziemią lub pod wodą. Dopiero przebadanie takiego stanowiska daje możliwość zdobycia wiedzy o nim, np. informacje o funkcji stanowiska, jego datowanie. Ochrona zabytków archeologicznych prowadzona jest zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Zaś zrównoważony rozwój to taki rozwój, który zaspokajając potrzeby współczesnych społeczeństw, nie będzie jednocześnie ograniczał możliwości rozwojowych przyszłych pokoleń. Zakłada równoległy rozwój gospodarki, społeczeństwa i środowiska. W przypadku nieodnawialnych zasobów dziedzictwa archeologicznego oznacza to ochronę zabytków archeologicznych *in situ*, czyli w miejscu ich pierwotnego występowania, przez zachowanie ich dla przyszłych pokoleń w stanie możliwie nienaruszonym.

W przypadku prowadzenia robót budowlanych w sytuacji, gdy miejsce prowadzenia prac znajduje się w strefie ochrony archeologicznej, obowiązujące są ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wskazującego na ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. W sytuacji, gdy na danym obszarze nie występuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, wiążące są zapisy zawarte w decyzji o warunkach zabudowy.

W przypadku prowadzenia robót budowlanych, gdy miejsce prowadzenia prac nie znajduje się w strefie ochrony archeologicznej ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami obliguje wykonawcę (inwestora) do konkretnych zachowań w myśl art. 32. ust. 1.: Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Dalej, zgodnie z ust. 5.: Po dokonaniu oględzin odkrytego przedmiotu wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:

- 1) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot nie jest zabytkiem;
- 2) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot jest zabytkiem, a kontynuacja robót nie doprowadzi do jego zniszczenia lub uszkodzenia;

- 3) nakazującą dalsze wstrzymanie robót i przeprowadzenie, na koszt osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej finansującej te roboty, badań archeologicznych w niezbędnym zakresie.

W sytuacji gdy wykonawca nie dostosuje się do zaleceń zawartych w art. 32. ust. 1., art. 115. ust. 1 mówi o dalszych konsekwencjach: Kto niezwłocznie nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) albo dyrektora urzędu morskiego o odkryciu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, a także nie wstrzymał wszelkich robót mogących uszkodzić lub zniszczyć znaleziony przedmiot i nie zabezpieczył, przy użyciu dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny. W ustępie 2. mowa jest o grzywnie w wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

W przypadku znalezienia zabytku archeologicznego ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oblige w takiej sytuacji do konkretnego zachowania. W artykule 33. ust. 1 czytamy: Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Art. 35. ust. 1. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jasno rozstrzyga: Przedmioty będące zabytkami archeologicznymi odkrytymi, przypadkowo znalezionymi albo pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych, stanowią własność Skarbu Państwa.

Osobom, które odkryły bądź przypadkowo znalazły zabytek archeologiczny, przysługuje nagroda, jeżeli dopełniły one obowiązków wymienionych w ustawie (art. 34. ust. 1.).

Art. 116 określa konsekwencje finansowe z niewywiązania się z art. 33. ust. 1.: Kto niezwłocznie nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) albo dyrektora urzędu morskiego o przypadkowym odkryciu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, a także nie zabezpieczył, przy użyciu dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny. W ustępie 2. mowa jest o grzywnie w wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Prowadzenie badań archeologicznych zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wymaga wcześniejszego uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Obowiązek ten, w odróżnieniu do zabytków nieruchomych i zabytków ruchomych, obejmuje nie tylko prowadzenie badań przy zabytkach archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, lecz przy wszystkich obiektach spełniających definicję zabytku archeologicznego.

Niezwykle ważną regulacją dotyczącą zabytków archeologicznych są przepisy art. 31 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z ww. art. osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym

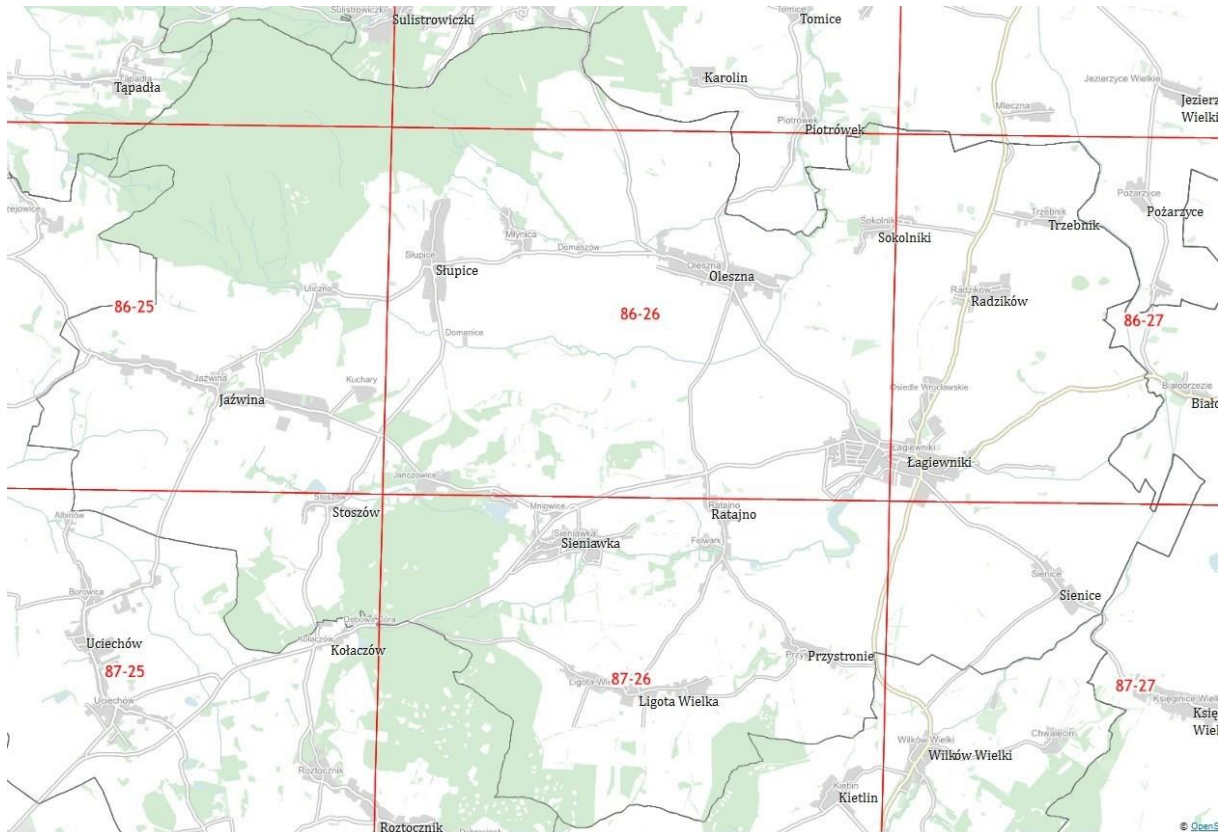
ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego – jest obowiązana pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków. Wyjątek stanowi art. 82a ust. 1 ww. ustawy.

Na terenie Gminy Łagiewniki znajduje się 553 stanowiska archeologiczne, w tym 11 obszarów obserwacji archeologicznej oraz 5 obszarów ochrony archeologicznej. Są to zarówno obiekty wpisane do rejestru zabytków, jak i ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Ww. stanowiska znalazły się w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych Gminy Łagiewniki. Opracowane zostały dla nich w 2024 r. karty gminnej ewidencji zabytków, które uzyskały pozytywną opinię Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Z dniem 4 października 2019 r. Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniono rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Tym samym zmieniony został wzór karty adresowej gminnej ewidencji zabytku. Biorąc pod uwagę powyższe, gminna ewidencja zabytków Gminy Raciążek została dostosowana do obecnych wymogów prawnych. Stanowi ona podstawową wiedzę na temat zachowanego dziedzictwa materialnego gminy i zarazem jest najpełniejszym udokumentowanym katalogiem obiektów zabytkowych występujących w Gminie Raciążek. Wszystkie nieruchomości zabytki archeologiczne ujęte w GEZ przedstawione zostały w załączniku nr 2.

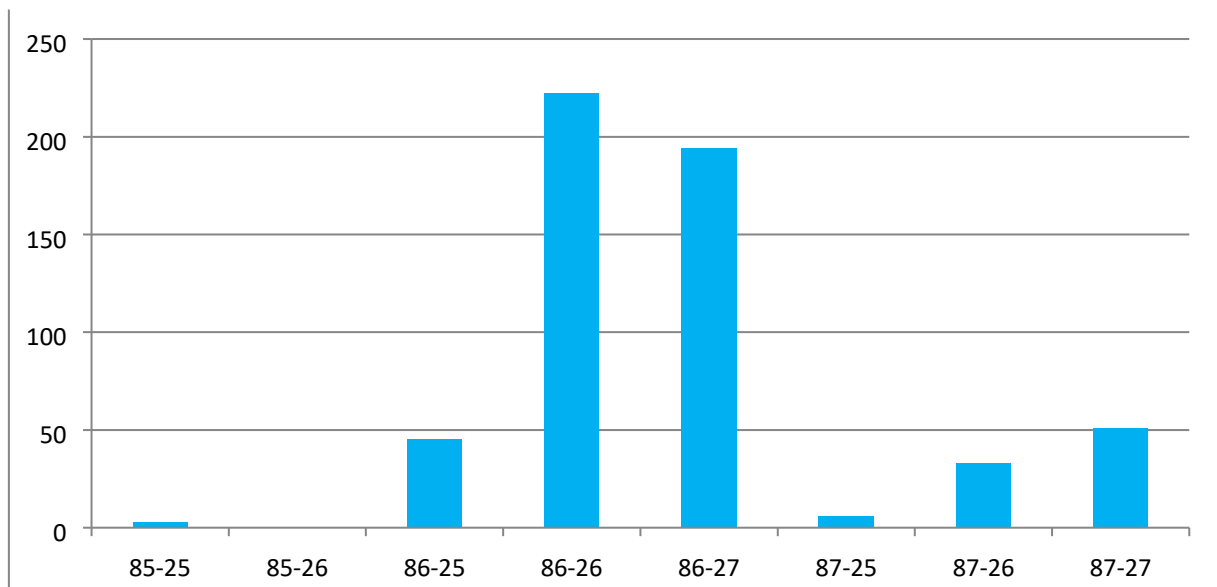
Wśród 553 pozycji, 28 wpisanych zostało do rejestru zabytków. Pozostałe ujęto w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Poniżej przedstawiono obszary AZP, które znajdują się na terenie gminy. Stwierdza się, że 8 obszarów AZP nachodzi na teren Gminy Łagiewniki: 85-25, 85-26, 86-25, 86-26, 86-27, 87-25, 87-26, 87-27. Najmniejszym stopniem pokrycia charakteryzują się obszary: 85-25, 85-26 oraz 87-25. Z kolei największym obszar pokrycia sektora AZP przypada na AZP 86-26. Należy zaznaczyć, że jedynie na obszarze 85-26 nie zostały udokumentowane stanowiska archeologiczne.

Ryc. 19. Obszary AZP na terenie Gminy Łagiewniki

Źródło: www.mapy.zabytek.gov.pl

Wyk. 1. Liczba stanowisk archeologicznych z podziałem na sektory AZP

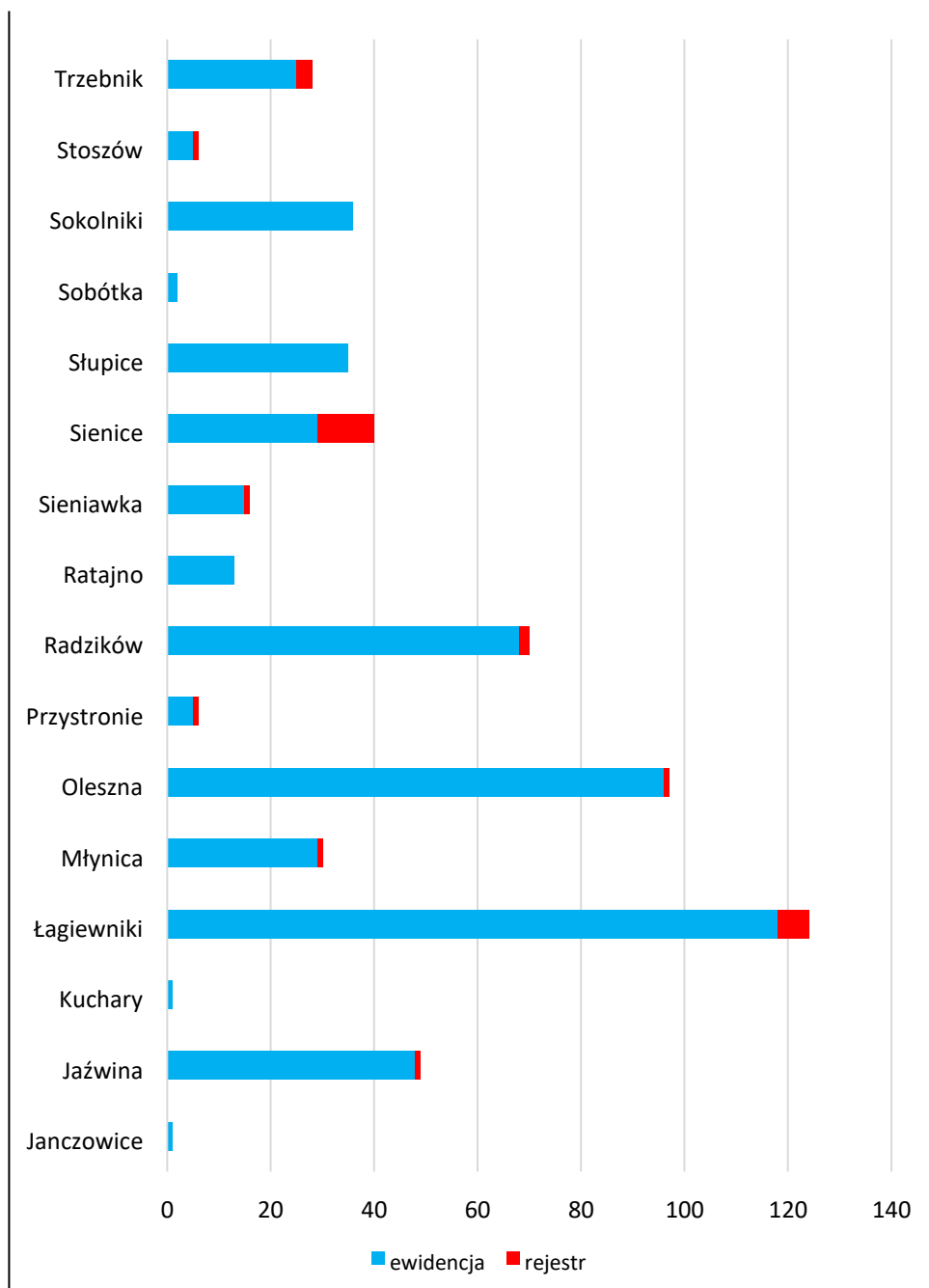
Źródło: opracowanie własne

Najwięcej stanowisk archeologicznych odnotowano na obszarze 86-26 (222) oraz na obszarze 86-27 (194) i jest to ponad 75% wszystkich stanowisk archeologicznych z terenu gminy. Powyżej 30 stanowisk odnotowano jeszcze na obszarach: 86-25, 87-26 oraz 87-27. Należy zaznaczyć, że rozmieszczenie stanowisk na terenie gminy jest w miarę równomierne. Wyjątek stanowi północno-zachodnia (masyw

Ślęży) oraz południowo-zachodnia część gminy, gdzie nagromadzenie stanowisk archeologicznych nie jest duże.

Na terenie 16 jednostek osadniczych znajduje się 553 stanowiska archeologiczne oraz obszary obserwacji i ochrony archeologicznej, w tym 28 stanowisk wpisanych do rejestru zabytków. Najwięcej z nich znajduje się w Łagiewnikach – 124. Znaczna liczba odnotowana została także w jednostkach: Oleszna – 97 oraz Radzików – 70. W pozostałych miejscowościach ich łączna liczba nie przekroczyła 50. Najwięcej stanowisk wpisanych do rejestru zabytków odnotowano w Sienicach – 11.

Wyk. 2. Liczba stanowisk archeologicznych z podziałem na miejscowości

Źródło: opracowanie własne

Funkcje poszczególnych stanowisk są niekiedy mocno zróżnicowane. Wielokrotnie na poszczególnych stanowiskach stwierdzono współwystępowanie pozostałości osadniczych z różnych okresów chronologicznych. I tak np. w miejscowości Słupice odnotowuje się stanowisko wielokulturowe, z odnotowanymi różnymi chronologiami, które świadczą o ciągłości osadniczej na tych terenach – aż 7 faktów osadniczych. W miejscowościach: Oleszna, Łagiewniki, Radzików oraz Trzebnik występują stanowiska, przy których odnotowano po 6 faktów osadniczych.

Tabela 3. Stanowisko archeologiczne najbardziej zróżnicowane chronologicznie

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr w miejsc.	Nr na obsz.	Funkcja obiektu	Chronologia
1	Słupice	86-26	1	1	osada	neolit
					osada	V okres epoki brązu-halsztat (kultura łużycka)
					osada	okres lateński (kultura przeworska)
					osada	a- faza B (kultura przeworska), bpradzieje
					ślad osadnictwa	VII-VIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)
					osada	X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)
					osada	średniowiecze

Źródło: opracowanie własne na podstawie GEZ

W ramach istniejącego zasobu archeologicznego stwierdzono zaewidencjonowanie różnych rodzajów stanowisk archeologicznych, które wymieniono w poniższej tabeli. Z powyższego zestawienia wynika, że najwięcej odnotowano śladów osadnictwa – 716 oraz osad – 446.

Tabela 4. Zróżnicowanie stanowisk archeologicznych ze względu na określone funkcje

Lp.	Funkcja obiektu	Ilość
1	ślad osadnictwa	716
2	osada	446
3	cmentarzysko	44
4	obszar obserwacji archeologicznej	11
5	skarb	8
6	grodzisko	8
7	punkt osadniczy	6
8	obszar ochrony archeologicznej	5
9	źródło kulturowe	1
10	wał	1
11	kamieniołomy	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie GEZ

Na terenie gminy występują stanowiska archeologiczne z okresu od epoki kamienia do okresu nowożytnego. Znajdują się tu fakty osadnicze datowane niemal na cały przekrój chronologii

archeologicznej. Oprócz wyżej wymienionych okresów, znajdują się tu stanowiska z mezolitu, neolitu, epoki brązu, epoki żelaza, czy średniowiecza. Pod względem przynależności określonej i sprecyzowanej przynależności kulturowej najstarsze stanowiska z terenu gminy pochodzą z epoki kamienia i znajdują się głównie w Jażwinie, jak i w mniejszej liczbie w pozostałych miejscowościach: Oleszna, Sokolniki, Łagiewniki, Radzików, Trzebnik, Stosów, Sieniawka i Przysrone. Pradawni mieszkańcy ziemi łagiewnickiej zasiedlali niemal cały teren gminy. Przynależeli do różnych kultur: przeworska, łużycka, wczesnośredniowieczna, pucharów lejkowatych, ceramiki wstęgowej rytej, ceramiki wstęgowej kłutej, ceramiki sznurowej, unietycka, amfor kulistych, lendzielska i celtycka. Najczęściej występujące kultury na terenie Gminy Łagiewniki to kultura łużycka z epoki brązu datowana na 1350-400 r. p.n.e oraz kultura przeworska z epoki żelaza występująca od II w p.n.e do V w n.e.

Zdecydowana większość stanowisk archeologicznych nie posiada własnej formy krajobrazowej, tj. są to stanowiska ziemne. Wszelkie prace inwestycyjne prowadzone przez Gminę Łagiewniki, które związane były z pracami ziemnymi stanowiącymi potencjalne zagrożenie dla zabytków archeologicznych uzgadniane były z WKZ. Należy pamiętać, że do istotnych zagrożeń dla stanowisk archeologicznych należy zaliczyć czynniki naturalne, np. działalność rzek, czy czynniki ludzkie związane z pracami ziemnymi, jak np.:

- kanalizacja;
- wodociągi;
- inwestycje mieszkaniowe, usługowe i przemysłowe;
- budowa dróg, obwodnic;
- lokalizacje żwirowni, kopalni kruszywa;
- planowane zalesienia;
- melioracje;
- regulacje cieków wodnych i budowa zbiorników retencyjnych;
- głęboka orka;
- gwałtowne zjawiska atmosferyczne.

Do innego typu zagrożeń należy zaliczyć działalność nielegalnych poszukiwaczy zabytków, którzy mogą na trwale uszkodzić historyczne nawarstwienia zabytku.

W najbliższym czasie nie przewiduje się zadań inwestycyjnych przewidzianych przez Gminę Łagiewniki, które mogłyby występować w kolizji ze stanowiskami archeologicznymi. W przypadku pojawienia się prac polegających na pracach ziemnych, np. budowa, czy modernizacja dróg, wszelkie prace uzgadniane będą z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Wszelkie prace przy stanowiskach archeologicznych należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wszystkie stanowiska archeologiczne podlegają ochronie.

Baza danych o stanowiskach archeologicznych nie jest bazą zamkniętą i ma charakter zbioru otwartego.

Na terenie Gminy Łagiewniki znajduje się 28 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, które występują w 9 miejscowościach: Jażwina (1), Łagiewniki (6), Młynica (1), Oleszna (1),

Przystronie (1), Radzików (2), Sieniawka (1), Sienice (11), Stoszków (1), Trzebnik (3). Cztery z nich posiadają własną formę terenową – grodziska. Stanowiska archeologiczne z terenu Gminy Łagiewniki wpisywane były do rejestru zabytków w latach 60. i 70. wieku XX. Najwcześniej wpisanym zabytkiem do rejestru jest grodzisko w Przystroniu – 1965 r. Rejestrowe stanowiska archeologiczne z Jażwiny, Łagiewnik, Sieniawki oraz częściowo w Sienicach zostały uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego – łącznie 10 stanowisk. Krótka charakterystyka omawianych obiektów znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 5. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr w miejsc.	Nr AZP	Funkcja obiektu- Kultura/chronologia	Nr rejestru i data wpisu/Uwagi	MPZP
1	Jażwina	86-25	6	6	1. grodzisko – późne średniowiecze, XIII-XV wiek	247/Arch/66 z dnia 22.09.1966	tak
2	Łagiewniki	86-27	66	23	1. ślad osadnictwa – neolit? 2. osada – kultura łużycka	Arch/683/73 z dnia 12.11.1973	tak
					3. osada – a-faza B2-C2 (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 5. osada – późne średniowiecze		
3	Łagiewniki	86-27	67	24	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. ślad osadnictwa – okres lateński (kultura lateńska) 4. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 5. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 6. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	Arch/695/73 z dnia 08.12.1973	tak
4	Łagiewniki	86-27	68	25	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – V okres epoki brązu-halsztat (kultura łużycka) 3. osada – a-wczesny okres epoki brązu faza B2/C1, b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	Arch/708/73 z dnia 08.12.1973	tak

5	Łagiewniki	87-27	11	2	1. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich faza C (kultura przeworska) 2. osada – VII-X wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 3. ślad osadnictwa – a-X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), bpradzieje	Arch/684/73 z dnia 12.11.1973	tak
6	Łagiewniki	87-27	15	3	1. osada – halsztat (kultura łużycka) 2. ślad osadnictwa – późny okres lateński (kultura przeworska) 3. osada – a-średniowiecze, bpradzieje	Arch/696/73 z dnia 08.12.1973	tak
7	Łagiewniki	87-27	16	4	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – okres wpływów rzymskich faza B-C (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – a-X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), bpradzieje	Arch/697/73 z dnia 08.12.1973 znajduje się częściowo na terenie wsi Sienice	tak
8	Młynica	86-26	25	68	1. ślad osadnictwa - średniowiecze	213/Arch/66 z dnia 22.08.1966	nie
9	Oleszna	86-26	48	115	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – epoka brązu-halsztat (kultura łużycka) 3. ślad osadnictwa – faza C (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	302/Arch/67 z dnia 09.11.1967 znajduje się częściowo na terenie wsi Sokolniki	nie
10	Przystronie	87-26	1	25	1. ślad osadnictwa – II okres epoki brązu 2. ślad osadnictwa – kultura przeworska 3. grodzisko – IX-XII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	124/Arch/65 z dnia 14.06.1965	nie

11	Radzików	86-27	13	92	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. ślad osadnictwa – kultura przeworska 3. osada – faza B2-C2 (kultura przeworska) 4. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. osada – późne średniowiecze	242/Arch/66 z dnia 22.08.1966	nie
12	Radzików	86-27	14	93	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – a-wczesny okres wpływów rzymskich- późny okres wpływów rzymskich, b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	243/Arch/66 z dnia 22.08.1966	nie
13	Sieniawka	87-26	1	1	1. grodzisko – XIV-XV wiek	642/Arch/72 z dnia 01.10.1972	tak
14	Sienice	87-27	1	13	1. ślad osadnictwa – neolit 2. cmentarzysko – a-halsztat? (kultura łużycka), b-pradzieje	Arch/709/73 z dnia 08.12.1973	nie
15	Sienice	87-27	2	202	1. osada – kultura łużycka	698/Arch/73 z dnia 08.12.1973	tak
16	Sienice	87-27	3	14	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – epoka brązu (kultura łużycka) 3. ślad osadnictwa – późny okres lateński (kultura przeworska) 4. osada – a-X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), b-pradzieje	Arch/710/73 z dnia 08.12.1973	nie
17	Sienice	87-27	4	15	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – IV-V okres epoki brązu-halsztat (kultura łużycka) 3. osada – okres wpływów rzymskich faza B, C2 (kultura przeworska)	Arch/712/73 z dnia 08.12.1973	tak
					4. ślad osadnictwa – a-X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), b-pradzieje		

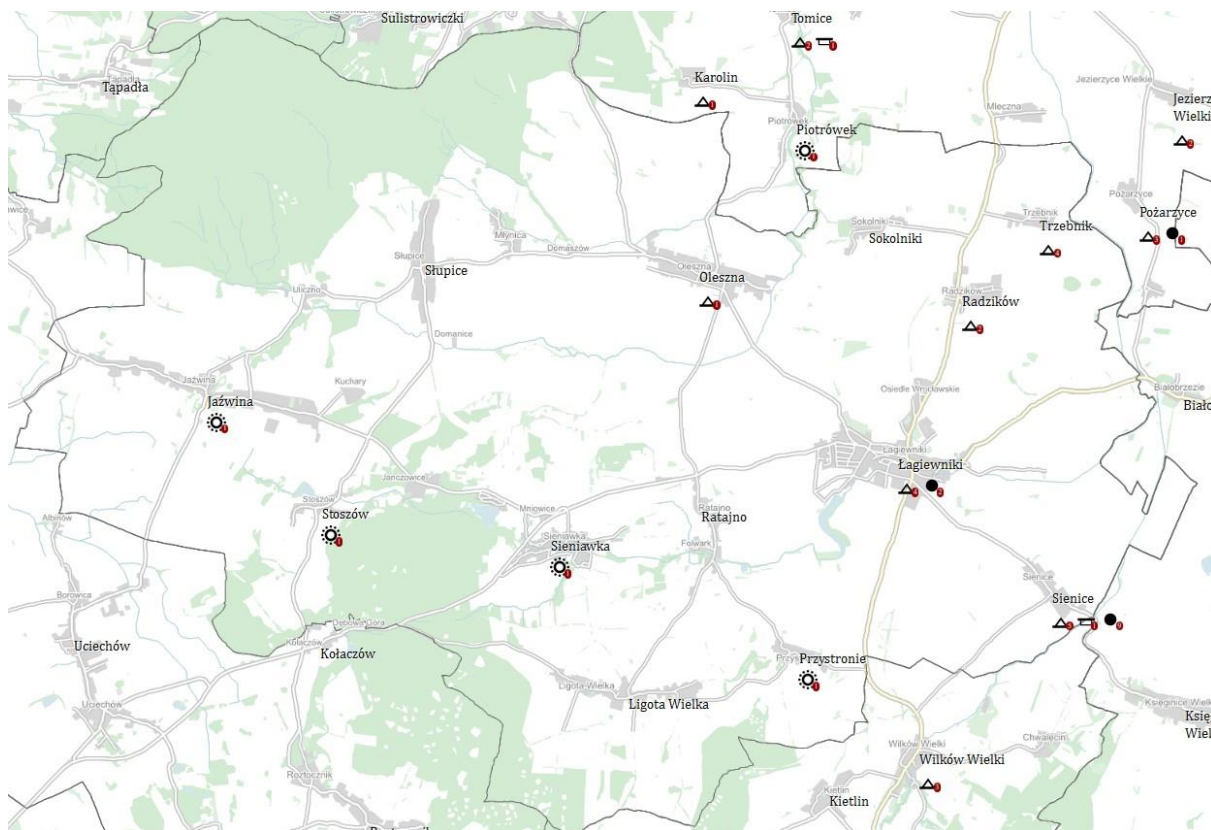

18	Sienice	87-27	5	16	1. osada – epoka brązu (kultura łużycka) 2. osada – okres wpływów rzymskich faza B (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – średniowiecze, b-pradzieje	Arch/706/73 z dnia 08.12.1973	nie
19	Sienice	87-27	6	17	1. osada – neolit 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. osada – okres wpływów rzymskich faza B-C (kultura przeworska) 4. osada –a- X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), b-pradzieje	Arch/702/73 z dnia 08.12.1973	nie
20	Sienice	87-27	8	19	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich, faza C (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 5. ślad osadnictwa - średniowiecze	Arch/705/73 z dnia 08.12.1973	nie
21	Sienice	87-27	9	20	1. osada – kultura łużycka	Arch/694/73 z dnia 08.12.1973 brak lokalizacji	nie
22	Sienice	87-27	10	21	1. osada – neolit 2. osada – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	Arch/711/73 z dnia 08.12.1973	nie
23	Sienice	87-27	13	24	1. ślad osadnictwa – neolit? 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. osada – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	Arch/699/73 z dnia 08.12.1973	nie
24	Sienice	87-27	14	25	1. osada – IV-V okres epoki brązu (kultura łużycka) 2. osada – a-okres wpływów rzymskich faza B (kultura przeworska), b-pradzieje	Arch/703/73 z dnia 08.12.1973	nie

25	Stoszów	87-25	1	18	1. grodzisko stożkowe - średniowiecze	244/Arch/66 z dnia 22.09.1966 dawniej stanowisko 87-25 obszar 4 miejsc. 4	tak
26	Trzebnik	86-27	1	147	1. osada – V okres epoki brązu (kultura łużycka)	775/Arch/74 z dnia 20.12.1974	nie
					2. osada – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze		
27	Trzebnik	86-27	2	148	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – kultura ceramiki wstęgowej rytej 3. osada – kultura łużycka 4. osada – faza B2-D (kultura przeworska) 5. ślad osadnictwa – IX-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 6. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	776/Arch/74 z dnia 20.12.1974 oraz 213/Arch z 22.08.1966	nie
28	Trzebnik	86-27	7	153	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – kultura łużycka 3. osada – faza C-D (kultura przeworska) 4. osada – wczesne średniowiecze 5. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	777/Arch/74 z dnia 20.12.1974	nie

Źródło: gminna ewidencja zabytków

Ryc. 20. Lokalizacja stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Źródło: www.mapy.zabytek.gov.pl

Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków są najcenniejszymi pozostałościami dawnych epok, kultur i osadnictwa.

1. Łagiewniki, AZP 86-27, na obszarze 23, w miejscowości 66 - w trakcie badań w 1973 r. odkryto osadę z okresu wpływów rzymskich, wczesnego średniowiecza i późnego średniowiecza.
2. Łagiewniki, AZP 86-27, na obszarze 24, w miejscowości 67 - w trakcie badań w 1973 r. odkryto osadę kultury łużyckiej.
3. Łagiewniki, AZP 86-27, na obszarze 25, w miejscowości 68 - stanowisko odkryto w 1973 r.
4. Radzików, AZP 86-27, na obszarze 92, w miejscowości 13 - w 1937 r. odkryto osadę kultury przeworskiej, a w 1966 r. osadę wczesnośredniowieczną. Podczas badań odnaleziono fragmenty ceramiki.
5. Radzików, AZP 86-27, na obszarze 93, w miejscowości 14 - w 1937 r. odkryto osadę kultury przeworskiej i z wczesnego średniowiecza. Podczas badań odnaleziono fragmenty ceramiki.
6. Trzebnik, AZP 86-27, na obszarze 147, w miejscowości 1 - stanowisko odkryto w 1934 r. jako osada kultury łużyckiej i przeworskiej. Podczas badań odnaleziono ceramikę i fragmenty ceramiki.
7. Trzebnik, AZP 86-27, na obszarze 148, w miejscowości 2 - stanowisko znane było już w 1875 r. W 1900 r. miały miejsce badania wykopaliskowe Segera. Jest to osada neolityczna, kultury łużyckiej, przeworskiej i z wczesnego średniowiecza. Podczas badań odnaleziono ceramikę, fragmenty ceramiki, toporki, dymarki, jamy, żużle.

8. Trzebnik, AZP 86-27, na obszarze 153, w miejscowości 7 – stanowisko odkryto w 1974 r. jako osadę neolityczną, przeworską, wczesno i późno średniowieczną. Podczas badań odnaleziono ceramikę i fragmenty ceramiki.
9. Stoszków, AZP 87-25, na obszarze 18, w miejscowości 1 -
10. Sieniawka, AZP 87-26, na obszarze 1, w miejscowości 1 – jest to grodzisko średniowieczne owalne o wymiarach 23x37 m otoczone rowem. Badania sondażowe ZAN i WOAK przeprowadzono w latach 1972-1973. Nie odnaleziono materiału na powierzchni.
11. Przysrone, AZP 87-26, na obszarze 25, w miejscowości 1 – stanowisko znane było już na początku XIX w.
12. Łagiewniki, AZP 87-27, na obszarze 2, w miejscowości 11 - podczas badań odnaleziono ceramikę i fragmenty ceramiki.
13. Łagiewniki, AZP 87-27, na obszarze 3, w miejscowości 15 - podczas badań odnaleziono ceramikę i fragmenty ceramiki.
14. Łagiewniki, AZP 87-27, na obszarze 4, w miejscowości 16 - podczas badań odnaleziono toporek kamienny i fragmenty ceramiki.
15. Sienice, AZP 87-27, na obszarze 13, w miejscowości 1 - podczas badań odnaleziono fragmenty ceramiki, toporki i polepę.
16. Sienice, AZP 87-27, na obszarze 202, w miejscowości 2 – stanowisko o powierzchni od 0,5 do 1 ha.
17. Sienice, AZP 87-27, na obszarze 14, w miejscowości 3 - podczas badań odnaleziono siekierkę kamienną i fragmenty ceramiki.
18. Sienice, AZP 87-27, na obszarze 15, w miejscowości 4 - podczas badań odnaleziono bardzo dużą ilość fragmentów ceramiki.
19. Sienice, AZP 87-27, na obszarze 16, w miejscowości 5 - w trakcie badań AZP w obrębie stanowiska znaleziono tylko niecharakterystyczną ceramikę pradziejową – około 1984 r. Podczas badań odnaleziono ceramikę i fragmenty ceramiki.
20. Sienice, AZP 87-27, na obszarze 17, w miejscowości 6 - podczas badań odnaleziono fragmenty ceramiki.
21. Sienice, AZP 87-27, na obszarze 19, w miejscowości 8 - w trakcie badań AZP w obrębie stanowiska nie odnaleziono ceramiki kultury przeworskiej – około 1984 r. Podczas badań odnaleziono fragmenty ceramiki.
22. Sienice, AZP 87-27, na obszarze 20, w miejscowości 9 - w trakcie badań AZP w obrębie stanowiska nie odnaleziono materiału - około 1984 r. Podczas badań odnaleziono ceramikę.
23. Sienice, AZP 87-27, na obszarze 21, w miejscowości 10 - podczas badań odnaleziono ceramikę i fragmenty ceramiki.
24. Sienice, AZP 87-27, na obszarze 24, w miejscowości 13 - podczas badań odnaleziono ceramikę i fragmenty ceramiki.
25. Sienice, AZP 87-27, na obszarze 25, w miejscowości 14 - w trakcie badań AZP w obrębie stanowiska nie odnaleziono ceramiki kultury łużyckiej – około 1984 r. Podczas badań odnaleziono ceramikę o fragmenty ceramiki.
26. Jaźwina, AZP 86-25, na obszarze 6, w miejscowości 6 – w 1966 badania powierzchniowe i pomiary przeprowadzone zostały przez Z. Bagniewskiego, Katedra Archeologii UWR. W 1991 badania powierzchniowe (AZP) przeprowadził G. Domański, IAiE PAN.
27. Młynica, AZP 86-26, na obszarze 68, w miejscowości 25 – podczas badań odnaleziono krzyż pokutny.

28. Oleszna, AZP 86-26, na obszarze 115, w miejscowości 48 - stanowisko odkryte zostało w trakcie badań powierzchniowych WOAK w 1967 roku – osada kultury łużyckiej i z wczesnego średniowiecza. Podczas badań odnaleziono rdzeń oraz fragmenty ceramiki.

W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

5.2.9. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Na terenie Gminy Łagiewniki nie funkcjonują publiczne izby pamięci, muzea, czy inne jednostki o charakterze muzealnym. Zbiory i przedmioty historyczne gromadzone są jednak przez prywatnych pasjonatów. Między innymi w Sieniawce znajduje się „Mini Muzeum Rolnictwa”, gdzie przechowywane są eksponaty związane z rolnictwem oraz przedmioty gospodarstwa domowego. Miejsce to funkcjonuje od 10 lat. Znajduje się tu m.in. snopowiązałka z 1903 lub 1907 r., czy młockarnia z końca XIX w.

Fot. 4. Zbiory Mini Muzeum Rolnictwa w Sieniawce

Źródło: fotografia własna

5.2.10. Dziedzictwo niematerialne

Narodowy Instytut Dziedzictwa definiuje dziedzictwo niematerialne jako tradycję, żywe niematerialne przejawy kultury odziedziczone po przodkach i przekazywane kolejnym pokoleniom, takie jak:

- tradycje i przekazy ustne między innymi bajki, przysłowia, pieśni, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, lamenty pogrzebowe, zawołania pasterskie i handlowe, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne w tym tradycje muzyczne wokalne, instrumentalne i taneczne, widowiska religijne, karnawałowe i doroczne;
- praktyki społeczno-kulturowe takie jak zwyczaje, rytuały i obrzędy doroczne, sytuacyjne i rodzinne, chrzczyny, wesela, pogrzeby, ceremoniał lokalne i środowiskowe, zwyczaje odpustowe i pielgrzymki, gry i zabawy, folklor dziecięcy, sposoby świętowania, praktyki służące nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich, sposoby składania życzeń, tradycyjne wyobrażenia o wszechświecie na przykład meteorologia ludowa;

- wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata; tradycyjne sposoby leczenia; zamawiania miłosne i medyczne;
- wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Zgodnie z Konwencją UNESCO w sprawie dziedzictwa niematerialnego jego definicja brzmi następująco: „Niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Dla celów niniejszej Konwencji, uwaga będzie skierowana wyłącznie na takie niematerialne dziedzictwo kulturowe, które jest zgodne z istniejącymi instrumentami międzynarodowymi w dziedzinie praw człowieka, jak również odpowiada wymogom wzajemnego poszanowania między wspólnotami, grupami i jednostkami oraz zasadom zrównoważonego rozwoju.”

Również w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 6 ust. 2 przywoływane są zapisy dotyczące pośrednio dziedzictwa materialnego: „ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

Z terenu Gminy Łagiewniki nie odnotowuje się wpisu na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego (112 wpisów-stan na kwiecień 2025 r.) oraz krajowego rejestru dobrych praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego (12 wpisów-stan na kwiecień 2025 r.). Zgodnie z Listą produktów tradycyjnych prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi z terenu Gminy Łagiewniki nie odnotowuje się żadnego wpisu. Na terenie Gminy Łagiewniki występują jednak pojedyncze przykłady lokalnego dziedzictwa niematerialnego, które przedstawiono poniżej.

Przynależność etnograficzna Gminy Łagiewniki jest złożona. Obszar ten, tak jak i całe województwo dolnośląskie przynależało przez lata do Niemiec, aż do zakończenia II wojny światowej. Po II wojnie światowej do Gminy Łagiewniki przyjechali nowi mieszkańcy, głównie osadnicy z tzw. Kresów zajmując gospodarstwa i domostwa rodzin niemieckich, które opuściły ziemię dzierzoniowską w 1947 r. Osadnicy przywieźli własne zwyczaje i tradycje, z drugiej zaś strony dziedzictwo niematerialne wykształtowane przed II wojną światową zaczęło się przenikać z nowymi. Pod względem historycznym opisywany obszar znajduje się na Dolnym Śląsku i od lat związany był z nieodległym ośrodkiem historycznym – Niemczą.

Ryc. 21. Etnograficzna mapa Polski

Źródło: www.niezlomni.com

Zespoły

Na terenie gminy funkcjonuje chór „Canzona”, który powstał w 1994r z inicjatywy dyrektora Gminnego Ośrodka Kultury i ówczesnego wójta gminy. Repertuar chóru jest bogaty i różnorodny, od pieśni sakralnych przez patriotyczne i ludowe. „Canzona” bierze udział w wielu przeglądach oraz konkursach chórów, gdzie osiąga wysokie noty. Chór swoim śpiewem oprawia wiele uroczystości kościelnych i patriotycznych na terenie gminy i okolic. Współtworzy również gminny „Dzień Kresowianina”. Chór dużo koncertuje w kraju i za granicą, nagrywa również własne płyty. Jednym z celów zespołu jest wspieranie i animowanie społecznych inicjatyw lokalnych w obszarze kultury i sztuki, ochrony dóbr dziedzictwa kulturowego, tradycji narodowej, muzyki sakralnej i ludowej.

Kola Gospodyń Wiejskich

Na terenie Gminy Łagiewniki działają Kola Gospodyń Wiejskich, które poprzez swoją działalność przyczyniają się do propagowania i promocji dziedzictwa niematerialnego gminy. To dobrowolne i niezależne organizacje, których celem jest m.in. kontynuacja oraz przekazywanie kolejnym pokoleniom

tradycji lokalnych. Dbają o dorobek kulturowy, promują „Małą Ojczyznę” poprzez występy i wystawy na piknikach, festynach, dożynkach i innych imprezach. Koła Gospodyń Wiejskich dbają o tradycję, tożsamość i historię gminy, wspierają lokalne dziedzictwo kulturowe. Jednym z ich zadań jest kultywowanie tradycji ludowych. Należy do nich zaliczyć następujące KGW zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Kół Gospodyń Wiejskich:

- Koło Gospodyń Wiejskich w Trzebniku;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Ligocie Wielkiej;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Jażwinie;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Radzikowie;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Młyniczanki” w Młynicy;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Sokolnikach;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Łagiewnikach;
- Koło Gospodyń Wiejskich „Słupiczanki” w Słupicach;
- Koło Gospodyń Wiejskich Oleszna;
- Koło Gospodyń Wiejskich Sienice.

Pozostałe organizacje związane z dziedzictwem

Na terenie Gminy Łagiewniki występują również stowarzyszenia i organizacje, które w swojej działalności statutowej realizują zadania związane z dziedzictwem kulturowym, należy do nich zaliczyć:

- Fundacja Zabytków GENIUS LOCI w Łagiewnikach, zakres działań obejmuje m.in.: sprawowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym, zabytkowymi obiektami - nieruchomościami, w tym pałacami, zamkami, dworami, budynkami mieszkalnymi oraz budowlami krajobrazowymi, parkami, a także zabytkami techniki, sprawowanie opieki nad zabytkami ruchomymi;
- Fundacja „Zamek- Ogrody Słupice” w Radzikowie, zakres działań obejmuje m.in.: inspirowanie, promowanie i podejmowanie działań zmierzających do rewitalizacji dworu obronnego w Słupicach wraz z jego otoczeniem; - wspieranie działalności naukowej, badawczej i popularyzatorskiej związanej z historią obiektu, regionu masywu Ślęzy i dolnego Śląska; ochrona i opieka nad zabytkami architektury, dziełami sztuki, obiektami o znaczeniu historyczno-kulturowym, działania z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu kulturowego, działania edukacyjne z zakresu historii, ekologii, kultury;
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi „Jażwina bez Granic” w Jażwinie, zakres działań obejmuje m.in.: rozwój kultury, sztuki, ochrona dóbr kultury i tradycji, organizowanie imprez rozrywkowo - kulturalnych z okazji świąt kościelnych, świeckich na terenie wiejskim;
- Stowarzyszenie Towarzystwo ŚWIĘTOJAŃSKIE SIENIAWKA w Sieniawce, zakres działań obejmuje m.in.: działalność edukacyjna nakierowana na rozwój wiedzy o Sieniawce i jej okolicach, ich walorach historycznych, społecznych, środowiskowych, działania prowadzące do zachowania i powiększania materialnego dziedzictwa Sieniawki i okolic, kształtowanie postaw obywatelskich wśród mieszkańców wsi: patriotyzmu, poczucia wspólnoty i odpowiedzialności, poszanowania tradycji i historii, poszanowania wartości chrześcijańskich;
- Stowarzyszenie „Sklejka” w Łagiewnikach, zakres działań obejmuje m.in.: propagowanie wiedzy historycznej, w tym ochrona miejsc pamięci i kultury;
- Stowarzyszenie „Miłośnicy Ziemi Łagiewnickiej” w Łagiewnikach, zakres działań obejmuje m.in.: wzmacnianie więzi miejscowej ludności z małą ojczyzną, pielęgnowanie jej tradycji, poszerzanie grona miłośników i sympatyków regionu, upowszechnianie wiedzy o historii

Łagiewnik i okolic, poprawa walorów estetycznych, krajobrazowych i turystycznych regionu oraz ich promocja, działalność kulturalna, działania mające na celu ochronę zabytków;

- Towarzystwo Miłośników Ziemi Łagiewnickiej w Łagiewnikach, zakres działań obejmuje upowszechnianie wiedzy o tradycjach ziemi łagiewnickiej - krzewienie w społeczeństwie właściwego stosunku do dziedzictwa dóbr kultury i uczestnictwo w ich ochronie - umacnianie między mieszkańcami gminy Łagiewniki więzi obywatelskich i rozbudzanie wśród nich zainteresowania życiem, wyglądem oraz rozwojem gminy oraz pogłębianie więzi z nią;
- Aktywna Gmina Łagiewniki w Łagiewnikach.

Legendy

Z terenem Gminy Łagiewniki wiążą się pewne legendy. Jedną z nich jest legenda o krzyżu w Młynicy pochodząca z 1936 r.: „W niepewnym czasie wojny trzydziestoletniej rzeźnik, który jechał na sprzedaż bydła w Słupicach, został zabity przez rabusiów i okradziony z trzосу (skórzany lub wełniany pas z kieszeniami na pieniądze). Kamienny krzyż oznacza miejsce tego morderstwa. Także tutaj czasami o północy widać ducha zamordowanego”¹⁰.

Wydarzenia kulturalne

Celem zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego, na terenie Gminy Łagiewniki organizowane są różne wydarzenia integracyjne. Należy do nich zaliczyć:

- Dni Kresowiaka;
- Przegląd Pieśni Pasyjnej;
- Polska Biega”;
- Dni Łagiewniki;
- Dożynki Gminne;
- Turniej Sołectw;
- Uroczystości z ok. Święta Niepodległości 11 listopada;
- Zajęcia dla dzieci w ferie i wakacje;
- Spotkania seniorów.

Herb Gminy

Transformacja ustrojowa na przełomie lat 80. i 90. XX w. spowodowała wśród mieszkańców Polski chęć przemian i poczucie wolności. Z biegiem czasu poszczególne regiony kraju mając na uwadze odrębną historię, tradycje, zwyczaje zaczęły zwracać uwagę na tożsamość lokalną. Jednostki samorządowe mogły dokonać ponownej oceny faktycznego stanu historii regionu i związanych z nią symboli. W związku z tym Rada Gminy Łagiewniki zatwierdziła herb Gminy Łagiewniki Uchwałą nr XXXIII/205/21 z dnia 25 lutego 2021 r.

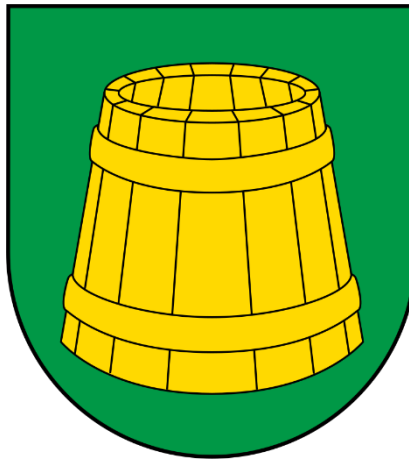
Herbem Gminy Łagiewniki jest tarcza herbowa typu hiszpańskiego o czarnym obramowaniu. Główne godło herbu jest symbolem nawiązujący do nazwy miejscowości gminnej Łagiewniki, jako do osady służebnej wytwarzającej ągwie. Były to w przeszłości naczynia do przechowywania i transportowania wody i innych napojów. Jako naczynie podrózne posiadało określoną pojemność. Wykonywano je z

¹⁰ Gmina Łagiewniki, Przewodnik po miejscach obecnych i nieobecnych, I. Beno, T. Szot, I. Wochnik, Łagiewniki 2019 r.

drewna, skóry, kruszcu, miedzi lub gliny. To wskazane w herbie gminy jest drewniane o kolorystyce złotej. Składa się z 14 klepek i 2 złotych obręczy. Tło stanowi barwa zielona nawiązując do rolnictwa,

jako głównego zajęcia obecnych i przeszłych mieszkańców gminy. Sprzyja i sprzyjała temu dobra i bardzo dobra jakość miejscowych gleb.

Ryc. 22. Herb Gminy Łagiewniki

Źródło: www.lagiewniki.pl

W związku z przytoczonymi powyżej przykładami należy stwierdzić, że na terenie gminy występują pewne elementy dziedzictwa niematerialnego. Powyżej wymienione elementy niematerialne należy zachować i pielęgnować dla obecnych mieszkańców oraz kolejnych pokoleń.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje w art. 7 następujące formy ochrony:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na terenie Gminy Łagiewniki nie odnotowuje się:

- wpisu na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- uznania za pomnik historii;
- utworzenia parku kulturowego, który może być utworzony na podstawie uchwały Rady Gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w myśl art. 16, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami precyzuje zapisy dotyczące rejestru zabytków w art. 9 oraz art. 10. Poniżej przytoczono najważniejsze zapisy odnoszące się do zabytków rejestrowych.

Art. 9 ust. 1: Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

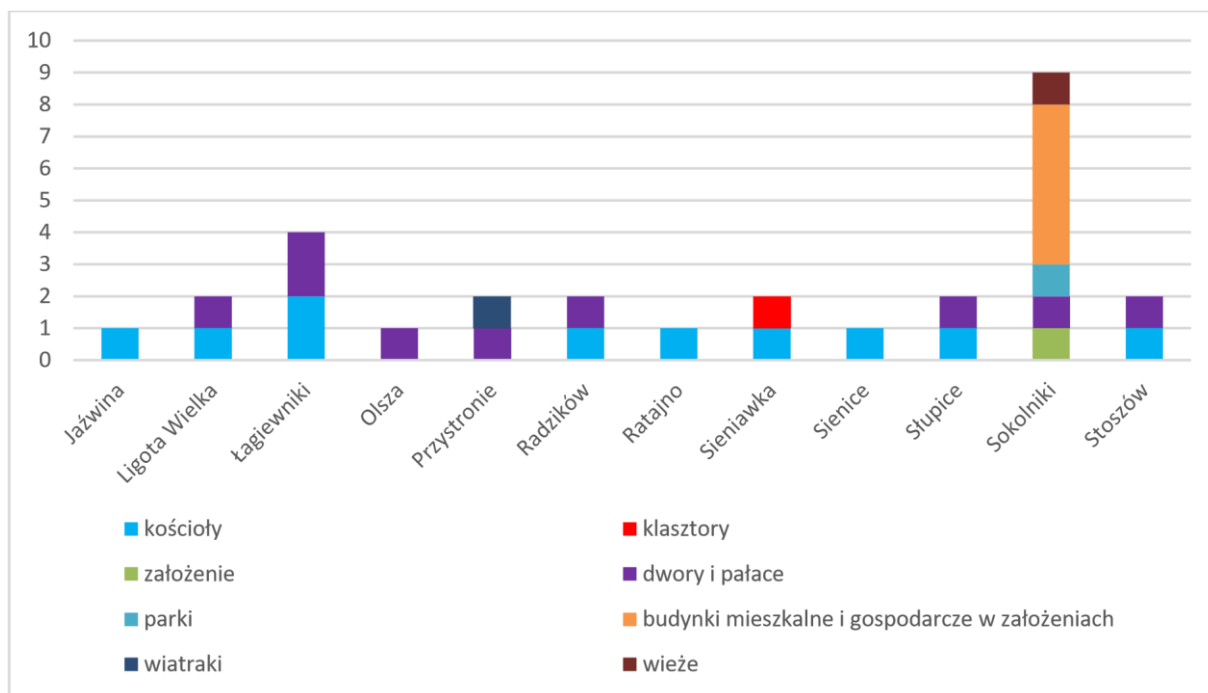
Art. 10 ust. 1: Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku.

W Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków we Wrocławiu prowadzone są trzy rejestry zabytków:

Rejestr zabytków nieruchomych (księga A).

Rejestr zabytków ruchomych (księga B).

Rejestr zabytków archeologicznych (księga C).

Wyk. 3. Ilość obiektów wpisanych do rejestru zabytków z uwzględnieniem ich funkcji z terenu Gminy Łagiewniki

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków

Na terenie Gminy Łagiewniki znajdują się 24 wpisy do rejestru zabytków. Niemniej, decyzje o wpisie obejmują zazwyczaj nie pojedynczy obiekt, a zespół obiektów. Przyjmując powyższą interpretację należy stwierdzić, że na terenie gminy znajduje się 29 pojedynczych pozycji na terenach objętych wpisem do rejestru. Powyższe dotyczy wspólnego wpisu dla pałacu i dworu w Łagiewnikach oraz 5 obiektów znajdujących się na terenie zespołu folwarcznego w Sokolnikach (oficyna, budynek mieszkalno-gospodarczy, stajnia, obora, wozownia).

Zabytki rejestrowe charakteryzują się dużą różnorodnością pod względem funkcji. Wyodrębniono 8 charakterystycznych rodzajów zabytków (wykres 3). Największą grupę zabytków wpisanych do rejestru stanowią kościoły (10) i dwory/pałace (9). Ponadto występują tu dawne klasztory (1), parki (1) oraz wieże (1). Wiatrak w Przyszoniu obecnie nie istnieje, jednak ze względów proceduralnych należało go uwzględnić w niniejszym zestawieniu, ponieważ wpis nadal obowiązuje. Osobną grupę obiektów – 5 szt. stanowią budynki mieszkalne i gospodarcze znajdujące się w zespole dworsko-parkowofolwarcznym w Sokolnikach (dawna wozownia, obora, budynek mieszkalno – gospodarczy, stajnia, oficyna mieszkalna). Miejscowością, w której odnotowano najwięcej wpisów do rejestru zabytków obiektów architektonicznych i budowlanych z terenu gminy są Sokolniki – 9 pozycji. W Łagiewnikach znajdują się 4 zabytki rejestrowe – 2 kościoły, dwór i pałac. W pozostałych miejscowościach występują 2 lub 1 zabytek wpisany do rejestru.

W poniższej tabeli przedstawiono spis zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Obiekty wpisane do rejestru zabytków znajdują się w 12 miejscowościach. Obiekty te datowane są na XIV, XV, XVI, XVII, XVIII oraz XIX w. Większość z nich datowana jest na XIX wiek. Znaczna liczba obiektów pochodzi z wieku XVI i XVII. Najstarszym obiektem wpisany do rejestru zabytków na terenie gminy jest kościół fil. p.w. św. Piotra i Pawła w Radzikowie. Geneza jego powstania datowana jest na XIV w. Wykaz wszystkich obiektów znajdujących się w rejestrze z ich podstawowymi informacjami zamieszczono w załączniku 1.

Tabela 6. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres/Lokalizacja	Datowanie	Wpis do rejestru zabytków
1	Jaźwina	kościół paraf. p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego	80a	1692 r., 1885 r.	A/5956 z dn. 12.02.2015 r.
2	Ligota Wielka	kościół fil. p.w. NMP Królowej Polski		II poł. XVI w., pocz. XX w.	A/4400/887 z dn. 30.06.1960 r.
3	Ligota Wielka	dwór-ruina		XVI w., XVII w., XIX/XX w.	A/4401/756 z dn. 27.09.1980 r.
4	Łagiewniki	kościół pom. p.w. MB Częstochowskiej	ul. Jedności Narodowej	XV w., XVIII w., XIX/XX w.	A/4408/1357 z dn. 13.08.1965 r.
5	Łagiewniki	kościół klasztorny cystersów, ob. paraf. p.w. św. Józefa	ul. Nadrzeczna	1798 - 1799, XIX/XX w.	A/4407/889 z dn. 30.06.1961 r.
6	Łagiewniki	pałac, ob. nieużytkowany	ul. Nadrzeczna 27	XVIII w. I poł. XIX w., XX w.	A/4409/1118 z dn. 06.07.1964 r.
7	Łagiewniki	dwór konwersów cysterskich, ob. oficyna dworska	ul. Nadrzeczna 27	XVIII w., XIX/XX w., 1935 r.	A/4409/1118 z dn. 06.07.1964 r.
8	Oleszna	dwór	ul. Ślężna 20 A (d. 20)	pocz. XIX w.	A/4457/486/W z dn. 13.03.1981 r.
9	Przyszonie	pałac	28	II poł. XVIII w., ok. 1800 r., ok. 1886 r., XIX w., poł. XX w.	A/6069 z dn. 09.02.2017 r.

10	Przystronie	wiatrak holenderski		XVIII w.	A/975/750 z dn. 26.09.1960 r.
11	Radzików	kościół fil. p.w. św. Piotra i Pawła	54 A	XIV w., XVIII w.	A/4551/805 z dn. 05.12.1960 r.
12	Radzików	dwór renesansowy, ob. nieużytkowany		XVI w., XVII w., XIX w.	A/4552/498/W z dn. 03.07.1991 r.
13	Ratajno	kościół paraf. p.w. św. Antoniego	52	poł. XIX w.	A/1310 z dn. 31.08.2009 r.
14	Sieniawka	kościół fil. p.w. św. Jana Chrzyciela	71	II poł. XIX w.	A/1266 z dn. 15.07.2009 r.
15	Sieniawka	klasztór żeński, następnie dwór	65	1676 r., pocz. XX w.	A/4692/464 z dn. 06.06.1957 r.
16	Sienice	kościół fil. p.w. św. Izydora		1827 r.	A/5975 z dn. 14.09.2015 r.
17	Słupice	kościół paraf. p.w. św. Michała Archanioła	90	1889 - 1890 r.	A/5816 z dn. 13.03.2012 r.
18	Słupice	dwór obronny, ob. w stanie ruiny		1563 r., XIX/XX w.	A/4696/757 z dn. 27.09.1960 r.
19	Sokolniki	pałac, ob. nieużytkowany	16 (d. 10)	XVII w., XVIII w., XX w.	A/4699/786 z dn. 11.10.1960 r.
20	Sokolniki	założenie pałacowe z parkiem, folwarkiem, ogrodami gospodarczymi,		XVII w., XVIII w., XIX w., XX w.	A/4701 z dn. 17.12.1998 r.
		elementami historycznego zagospodarowania m.in. most na fosie, mury, grobowiec (obszar)			
21	Sokolniki	oficyna mieszkalna I w zespole	14 (przy pałacu)	1698 r., XIX w.	A/4701 z dn. 17.12.1998 r.
22	Sokolniki	stajnia	przy pałacu	II poł. XVII w., po 1720 r.	A/4701 z dn. 17.12.1998 r.
23	Sokolniki	budynek mieszkalno – gospodarczy w folwarku pałacowym	12	1868 r.	A/4701 z dn. 17.12.1998 r.
24	Sokolniki	obora w folwarku pałacowym		ok. poł. XIX w.	A/4701 z dn. 17.12.1998 r.
25	Sokolniki	wozownia, ob. bud. gospodarczy w folwarku pałacowym		ok. 1868 r.	A/4701 z dn. 17.12.1998 r.
26	Sokolniki	park		XVII w., XVIII w., XIX/XX w.	A/4700/525/W z dn. 31.01.1984 r.
27	Sokolniki	wieża ku czci Bismarcka	Jańska Góra	1847 - 1848 r.	165/A/03 z dn. 30.06.2003 r.

28	Stoszków	kościół fil. p.w. św. Trójcy		II poł. XVI w., XIX w., 1894 r.	A/4725/502/W z dn. 30.04.1983 r.
29	Stoszków	dwór w stanie ruiny	38 (d. 4)	XVI w., XIX/XX w.	A/4726/758 z dn. 27.09.1960 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków

W poniższej tabeli przedstawiono charakterystykę zabytków rejestrowych. Z zestawienia wynika, że niemal dla wszystkich obiektów wprowadzono zapisy ochronne w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Zabytki wpisane do rejestru zabytków z terenu Gminy Łagiewniki należą głównie do osób prywatnych i parafii, ale także do Gminy Łagiewniki, czy Skarbu Państwa. Stan poszczególnych zabytków jest zróżnicowany. Ich ogólną kondycję należy ocenić na dostateczną. W najlepszym stanie wydają się być kościoły w Sienicach i Słupicach. Z kolei w najgorszym stanie są budynki rezydencjonalne (dwory i pałace) w Ligocie Wielkiej, Radzikowie, Stoszowie oraz stajnia z zespołu dworsko-parkowo-folwarcznego w Stoszowie. Wszystkie ww. obiekty wymagają przeprowadzenia odpowiednich prac, które przywróciłyby ich dawną świetność. Najwcześniej wpisanym zabytkiem do rejestru jest klasztor żeński, następnie dwór w Sieniawce – 1957 r., zaś najnowszy wpis miał miejsce w 2017 r. i objął pałac w Przyszoniu.

Tabela 7. Charakterystyka obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków

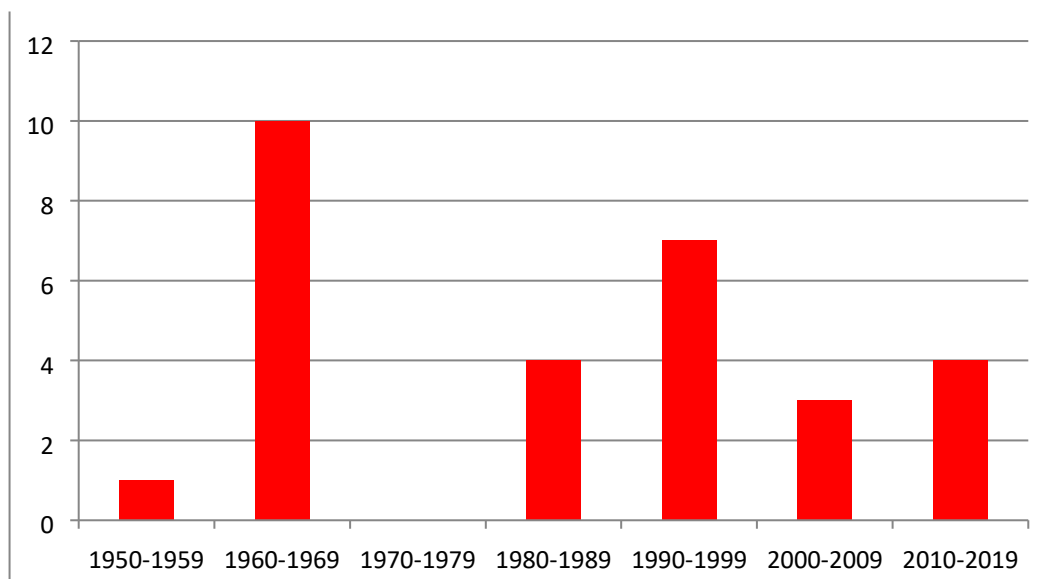
Lp.	Miejscowość	Obiekt-funkcja pierwotna	Własność	Stan zachowania	MPZP
1	Jaźwina	kościół paraf. p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego	Parafia Jaźwina	4 – dobry	tak
2	Ligota Wielka	kościół fil. p.w. NMP Królowej Polski	Parafia Ratajno	4 – dobry	tak
3	Ligota Wielka	dwór-ruina	Gmina Łagiewniki	1 – bardzo zły	tak
4	Łagiewniki	kościół pom. p.w. MB Częstochowskiej	Parafia Łagiewniki	4 – dobry	tak
5	Łagiewniki	kościół klasztorny cystersów, ob. paraf. p.w. św. Józefa	Parafia Łagiewniki	4 – dobry	tak
6	Łagiewniki	pałac, ob. nieużytkowany	osoba prywatna	3 – dostateczny	tak
7	Łagiewniki	dwór konwersów cysterskich, ob. oficyna dworska	osoba prywatna	4 – dobry	tak
8	Oleszna	dwór	Skarb Państwa/KOWR	3 – dostateczny	tak
9	Przyszonie	pałac	osoba prywatna	2 – zły	tak
10	Przyszonie	wiatrak holenderski	osoba prywatna	obiekt niezachowany, nie istnieje	
11	Radzików	kościół fil. p.w. św. Piotra i Pawła	Parafia Radzików	4 – dobry	tak
12	Radzików	dwór renesansowy, ob. nieużytkowany	Skarb Państwa/KOWR	1 – bardzo zły	tak
13	Ratajno	kościół paraf. p.w. św. Antoniego	Parafia Ratajno	4 – dobry	tak
14	Sieniawka	kościół fil. p.w. św. Jana Chrzciciela	Parafia Ratajno	4 – dobry	tak
15	Sieniawka	klasztor żeński, następnie dwór	osoba prywatna	4 – dobry	tak

16	Sienice	kościół fil. p.w. św. Izydora	Parafia Wilków Wielki	5 – bardzo dobry	tak
17	Słupice	kościół paraf. p.w. św. Michała Archanioła	Parafia Słupice	5 – bardzo dobry	tak
18	Słupice	dwór obronny, ob. w stanie ruiny	nieustalona	1 – bardzo zły	tak
19	Sokolniki	pałac, ob. nieużytkowany	osoba prywatna	3 – dostateczny	tak
20	Sokolniki	założenie pałacowe z parkiem, folwarkiem, ogrodami gospodarczymi, elementami historycznego zagospodarowania m.in. most na fosie, mury, grobowiec (obszar)	osoba prywatna	4 – dobry	tak
21	Sokolniki	oficyna mieszkalna I w zespole	osoba prywatna	2 – zły	tak
22	Sokolniki	stajnia	osoba prywatna	1 – bardzo zły	tak
23	Sokolniki	budynek mieszkalno – gospodarczy w folwarku pałacowym	osoba prywatna	4 – dobry	tak
24	Sokolniki	obora w folwarku pałacowym	osoba prywatna	3 – dostateczny	tak
25	Sokolniki	wozownia, ob. bud. gospodarczy w folwarku pałacowym	osoba prywatna	3 – dostateczny	tak
26	Sokolniki	park	osoba prywatna	2 – zły	tak
27	Sokolniki	wieża ku czci Bismarcka	Skarb Państwa, Zarząd: Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Miękinia	2 – zły	nie
28	Stoszów	kościół fil. p.w. św. Trójcy	parafia Jaźwina	4 – dobry	tak
29	Stoszów	dwór w stanie ruiny	osoba prywatna	1 – bardzo zły	tak

Źródło: opracowanie własne

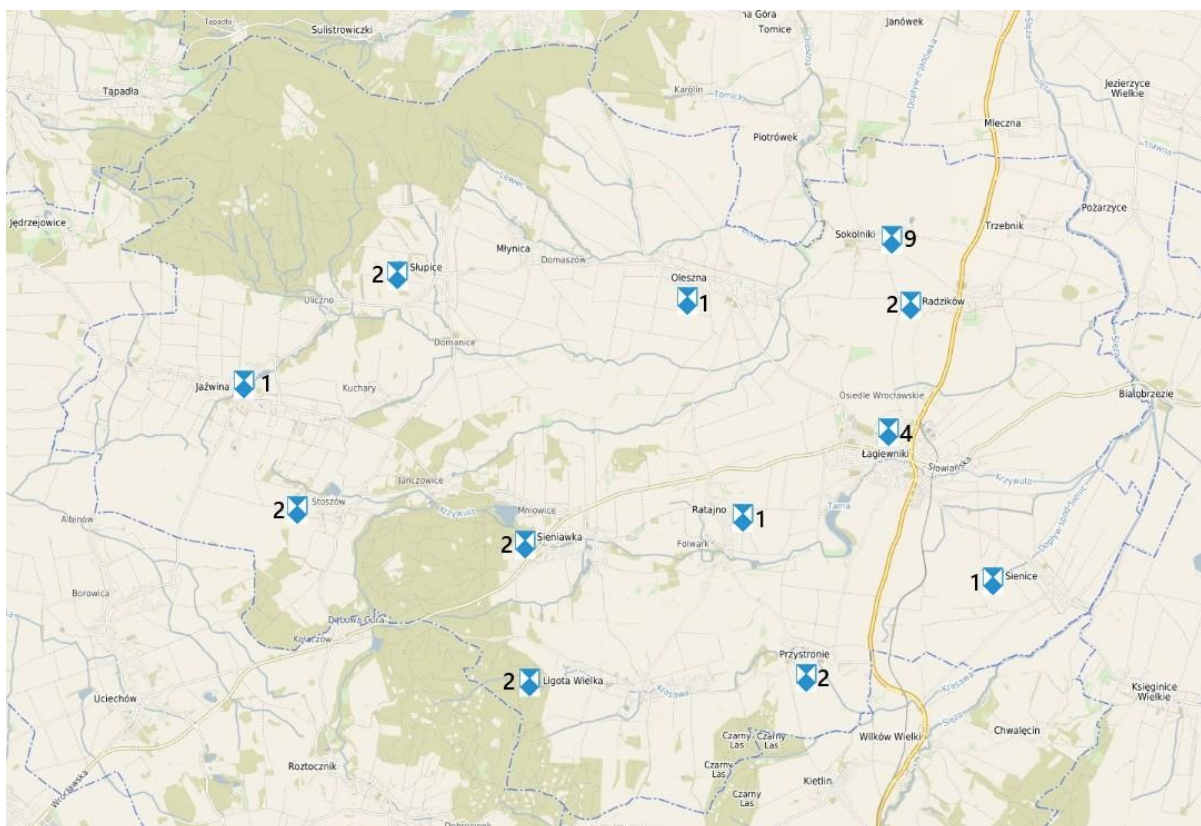
Na poniższym zestawieniu przedstawiono w formie graficznej liczbę wpisów do rejestru zabytków w układzie dekad. Wynika z niego, że najwięcej wpisów miało miejsce w latach 1960-1969. Jedynie w latach 70. XX w. nie odnotowano ww. wpisów.

Ryc. 23. Liczba wpisów do rejestru zabytków w układzie dekad

Źródło: opracowanie własne

Liczba pojedynczych obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy jest bardzo duża i wynosi 29. W porównaniu do innych jednostek gminnych powiatu dzierzoniowskiego jest to jeden z większych zasobów zabytków wpisanych do rejestru.

Ryc. 24. Rozmieszczenie miejscowości, w których znajdują się zabytki nieruchome wpisane do rejestru

Źródło: opracowanie własne na podkładzie www.polska.e-map.net

Zgodnie ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki dla obiektów, zespołów lub obszarów wpisanych do rejestru zabytków obowiązują następujące ustalenia:

- obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej;
- wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne oraz zagospodarowanie terenów wymagają uzyskania pozwoleń konserwatorskich zgodnie z wymogami przepisów odrębnych.

W ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami znajdują się przepisy odwołujące się do ochrony zabytków rejestrowych: art. 118. ust. 1.: Kto bez pozwolenia umieszcza na zabytku wpisanym do rejestru: urządzenie techniczne, tablicę reklamową lub urządzenie reklamowe lub napis, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.

Ponadto w ww. ustawie określono, iż w kompetencji Starostów jest umieszczenie na zabytku wpisanym do rejestru zabytków znaku informującego o tym, iż zabytek ten podlega ochronie. Z przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej w 2024 r. wynika, że znak ten nie jest umieszczony na żadnym zabytku!

Każdy zabytek rejestrowy powinien być w odpowiedni sposób oznaczony. W tym zakresie regulują to przepisy zawarte w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

Znak ten ma kształt pięciokątnej tarczy skierowanej ostrzem w dół, w górnej części napis: „ZABYTEK CHRONIONY PRAWEM” poniżej błękitna tarcza herbowa złożona z kwadratu i umieszczonego nad nim trójkąta. Błękitna Tarcza (Blue Shield) jest kulturowym odpowiednikiem Czerwonego Krzyża. Jest to symbol ochrony określony w Konwencji haskiej z 1954 r. (Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisana w Hadze dnia 14 maja 1954 r.). Zgodnie z zapisami Konwencji, znak Błękitnej Tarczy służy dla oznakowania obiektów kultury, aby zapewnić im ochronę przed atakiem w razie konfliktu zbrojnego. Autorem emblematu jest Polak, profesor Jan Zachwatowicz, w tamtym okresie Generalny Konserwator Zabytków, uczestnik Konferencji międzyrządowej w sprawie ochrony dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podczas której została uchwalona Konwencja haska z 1954 r.¹¹

¹¹ <http://www.mkidn.gov.pl/pages/blekitna-tarcza/pl/program-blekitnej-tarczy/znak-blekitnej-tarczy.php>

Ryc. 25. Wzór znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

Źródło: Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawą do sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami opieki jest gminna ewidencja zabytków.

W art. 22 ww. ustawy określono kto jest odpowiedzialny za prowadzenie gminnej ewidencji zabytków i jakie obiekty powinny się w niej znaleźć. W związku z powyższym, to Wójt Gminy Łagiewniki prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Łagiewniki w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

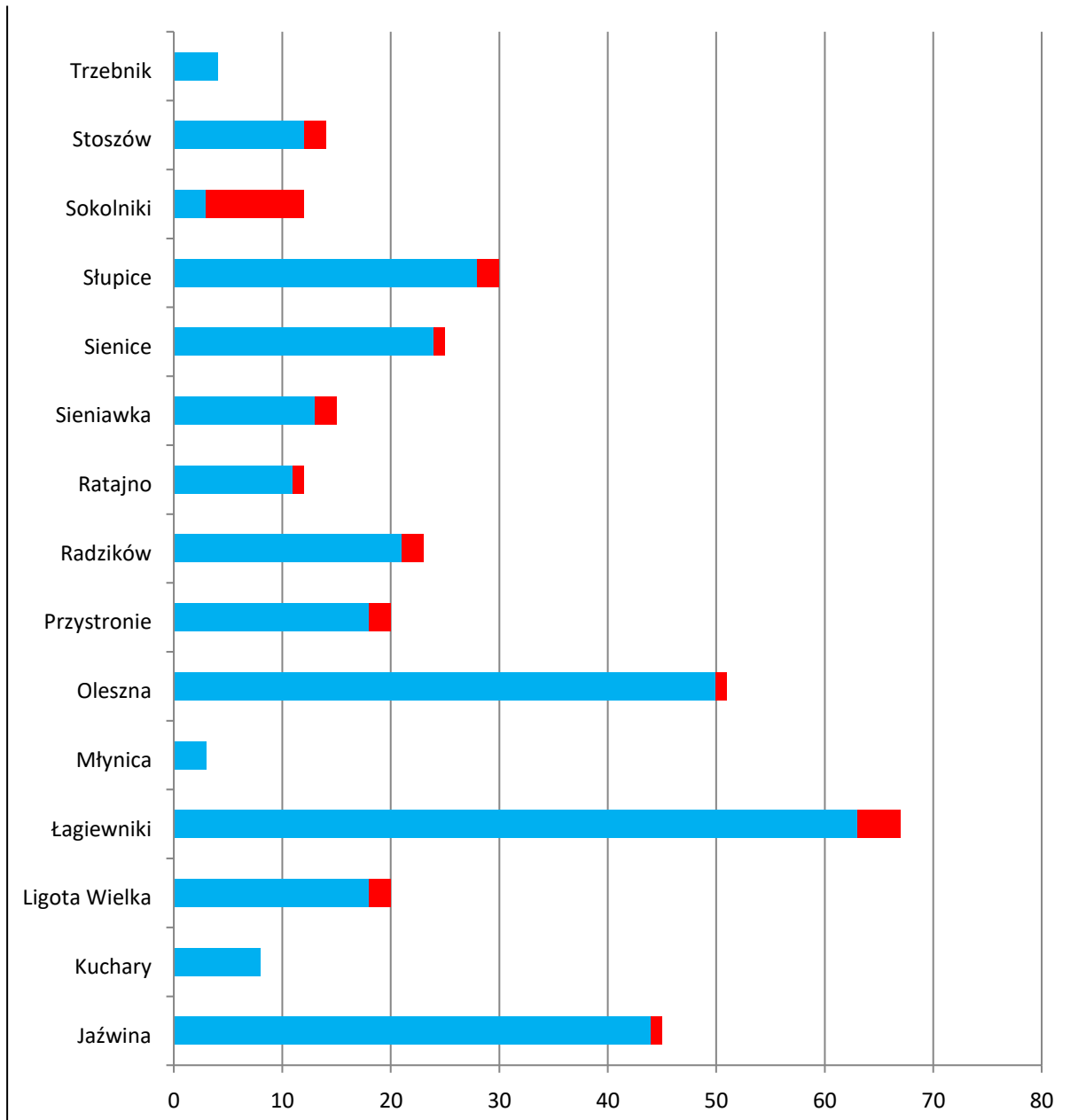
- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków znajduje się liczne zabytki, w tym obiekty wpisane do rejestru zabytków. Figurują w niej również zabytki ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Gminna ewidencja zabytków Gminy Łagiewniki została zaktualizowana, nowe karty adresowe opracowano w 2024 r. zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniono rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Tym samym zmieniony został wzór karty adresowej gminnej ewidencji zabytku. Biorąc pod uwagę powyższe oraz czas jaki minął od ostatniej wizji terenowej (2019 r.) gminna ewidencja zabytków Gminy Łagiewniki została zaktualizowana i dostosowana do obecnych wymogów prawnych. Stanowi ona podstawową wiedzę na temat zachowanego dziedzictwa materialnego gminy i zarazem jest najpełniejszym udokumentowanym katalogiem obiektów zabytkowych występujących w Gminie Łagiewniki. Wszystkie nieruchome zabytki ujęte w ewidencji przedstawione zostały w załączniku nr 1.

Na terenie gminy, w 15 miejscowościach, w GEZ ujęto 349 zabytków architektury i budownictwa, w tym 29 zabytków z rejestru zabytków. Ujęte w ewidencji obiekty datowane są przede wszystkim na wiek XIX. Wartym wzmianki są najstarsze obiekty ewidencyjne, takie jak XIV i XV-wieczne zespoły kościelne w Jażwinie, Łagiewnikach oraz Radzikowie. Należy również wymienić obiekty z XV w.: cmentarzy przykościelny w Jażwinie, cmentarz przykościelny w Łagiewnikach wraz z dzwonnica i murem przykościelnym.

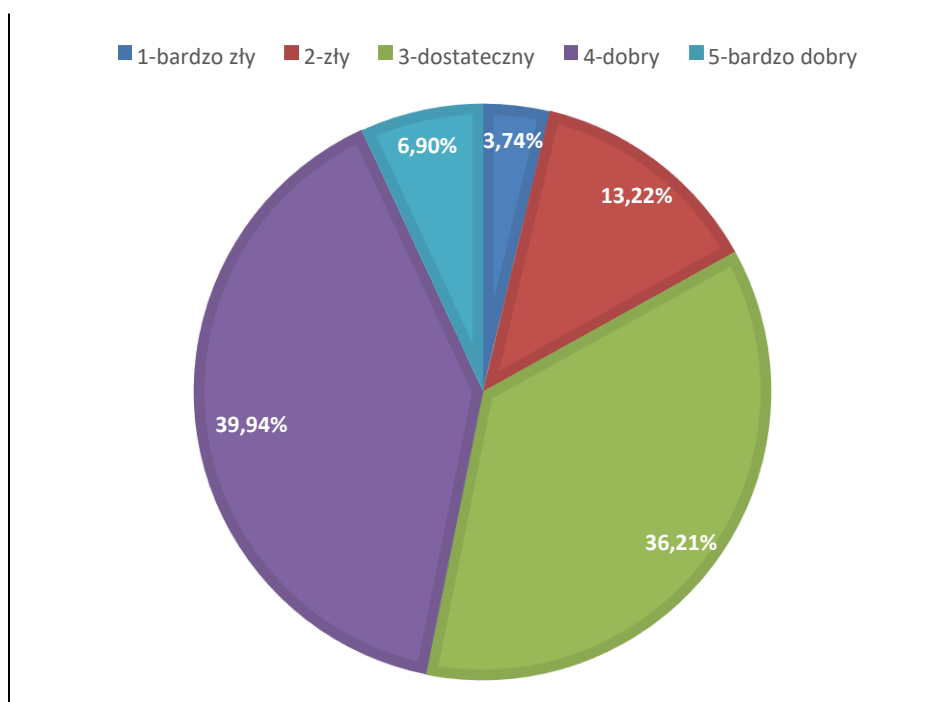
Na wykresie poniżej przedstawiono zabytki z gminnej ewidencji zabytków z podziałem na miejscowości. Wynika z niego, że najwięcej zabytków znajduje się w Łagiewnikach – 67 oraz Olesznej – 51. Dużą liczbę zabytków odnotowuje się także w Jażwinie – 45. W pozostałych miejscowościach liczba zabytków ujętych w gminnej ewidencji nie przekroczyła liczby 30. Liczba zabytków ujętych w GEZ na terenie kilkunastu jednostek osadniczych świadczy o zachowanym dziedzictwie materialnym na terenie gminy. Obiekty będące w GEZ charakteryzują się wartością historyczną ze względu na fakt, iż są to obiekty historyczne wybudowane w historycznej technice budowlanej, której już się nie stosuje. Są to również miejsca upamiętniające przodków tych ziem. Zabytki będące w GEZ posiadają także wartość artystyczną ze względu na liczne detale architektoniczne, co świadczy o ich wyjątkowości na tle pozostałego budownictwa gminy.

Wyk. 4. Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków z podziałem na miejscowości

Źródło: opracowanie własne

Stan zachowania poszczególnych obiektów jest zróżnicowany. Na poniższym wykresie przedstawiono rozróżnienie stanu zachowania zasobu zabytkowego na terenie gminy w skali pięciostopniowej. Wynika z niej, że zdecydowanie najwięcej zabytków reprezentuje stan dobry i dostateczny – łącznie 76%.

Wyk. 5. Stan zachowania zabytków

Źródło: opracowanie własne

W tym miejscu należy zaznaczyć, iż gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego, tj. mogą być z niej usuwane/dodawane obiekty.

Obiekty należące do własności Gminy Łagiewniki

Struktura własnościowa obiektów zabytkowych ujętych w GEZ jest niejednokrotnie złożona. Gmina Łagiewniki jest właścicielem części obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Dla nich też prowadzone są sukcesywne prace remontowe i modernizacyjne w miarę możliwości finansowych gminy. W poniższej tabeli przedstawiono obiekty zabytkowe figurujące w GEZ znajdujące się we własności Gminy Łagiewniki.

Tabela 8. Zabytki we własności Gminy Łagiewniki

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Uwagi
1	Jaźwina	cmentarz ewangelicki		II poł. XIX w.	
2	Ligota Wielka	cmentarz parafialny		I poł. XX w.	
3	Ligota Wielka	zespół dworskoparkowy z folwarkiem		XVI w., XVII w., XIX w., XX w.	współwłasność
4	Ligota Wielka	dwór-ruina		XVI w., XVII w., XIX/XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4401/756 z dn. 27.09.1980 r.
5	Ligota Wielka	most na fosie w zespole dworskim		pocz. XX w.	
6	Ligota Wielka	park dworski		k. XIX w.	

7	Łagiewniki	cmentarz parafialny		ok. 1945 r.	
8	Łagiewniki	przedszkole, ob. ZHP	ul. Jedności Narodowej 8, d. nr 10	ok. 1930 r.	
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Uwagi
9	Łagiewniki	mur z bramami w zespole pałacowym		pocz. XX w.	współwłasność
10	Łagiewniki	zespół pałacowy		XVIII w., I poł. XIX w., 1841 r., k. XIX w., pocz. XX w.	współwłasność
11	Łagiewniki	dom	ul. Jedności Narodowej 25	k. XIX w.	współwłasność
12	Łagiewniki	dom	ul. Sportowa 10	ok. 1930 r.	współwłasność
13	Młynica	park krajobrazowy		2 ćw. XIX w., k. XIX w.	współwłasność
14	Przystronie	dom	20	k. XIX w.	współwłasność
15	Radzików	budynek mieszkalnogospodarczy	1 (d. 66)	k. XIX w.	współwłasność
16	Sieniawka	szkoła, ob. budynek mieszkalny	10	XIX/XX w.	współwłasność
17	Sieniawka	zespół dworski z folwarkiem		1676 r., I poł. XIX w., poł. XIX w. II poł. XIX w., pocz. XX w., XX w.	współwłasność
18	Sienice	dom	3	ok. 1870 r.	współwłasność
19	Sienice	obora w zespole	3	1872 r.	współwłasność
20	Sienice	stajnia w zespole	3	ok. 1870 r.	współwłasność
21	Sienice	stodoła w zespole	3	ok. 1870 r.	współwłasność
22	Sienice	wozownia w zespole	3	ok. 1870 r.	współwłasność
23	Słupice	brama z ogrodzeniem cmentarza parafialnego (za wsią)	za wsią	pocz. XX w.	
24	Słupice	cmentarz ewangelicki		II poł. XIX w.	
25	Stoszów	zespół dworskoparkowy z folwarkiem		XVI w., XVIII w., k. XIX w., XIX/XX w.	współwłasność

Źródło: dane Urzędu Gminy Łagiewniki

Fot. 5. Dawne przedszkole w Łagiewnikach, ob. ZHP

Źródło: fotografia własna

Obiekty sakralne

Kościół to obiekty publiczne, kultu religijnego, ważne dla lokalnej społeczności. Od wieków stanowią centra nie tylko życia duchowego, ale także społecznego i informacyjnego. W przeszłości fundowane przez właścicieli danych miejscowości, obecnie utrzymywane z datków parafian oraz dotacji na prace remontowe i konserwatorskie. Wznoszone często na wzniesieniach, wokół nich lokowano cmentarze. Ich budowa stanowiła poważne wyzwanie dla całej społeczności, począwszy od inwestora, architekta, plebana przez budowniczych, skończywszy na zwykłych mieszkańcach, którzy często pomagali przy prostych pracach. Do dzisiaj stanowią ważne miejsca w krajobrazie kulturowym miejscowości, prezentują dominanty przestrzenne i wysokościowe, a ich sylwety wyróżniają się na tle pozostałego budownictwa.

Na terenie Gminy Łagiewniki znajduje się 11 zabytkowych obiektów sakralnych, w tym aż 10 zostało wpisanych do rejestru zabytków. Są to zarówno kościoły filialne, jak i parafialne. Charakteryzowane obiekty powstały w różnych przedziałach czasowych, najstarszy jest gotycki, XIV-wieczny kościół w Radzikowie. Świątynie zostały zbudowane z różnych materiałów. Odznacza się kamienny kościół w Olesznej, który jako jedyny nie został otynkowany. Ogólny stan kościołów należy ocenić jako dobry. Świątynie w Sienicach i Słupicach wydają się być w najlepszym stanie i prezentują stan bardzo dobry. Charakteryzowane obiekty są pod stałą opieką, zaś konieczność prowadzenia prac remontowokonserwatorskich jest dostrzegalna przez proboszczów i wiernych. W ostatnich latach proboszczowie parafii wraz z radami parafialnymi i wiernymi prowadzą szereg działań mających na celu konserwację kościołów. Pozyskiwane są środki zewnętrzne, zbierane są datki własne. Powierzchniowo, największymi kościołami zdają się być budowle w Ratajnie i Olesznej.

Zgodnie ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki dla zabytkowych zespołów kościelnych określa się dodatkowo następujące ustalenia:

- obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej;

– nowe inwestycje dopuszcza się wyłącznie jako uzupełnienie już istniejącej formy zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia historycznych relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem założenia. Ponadto należy preferować w adaptowanej lub noworealizowanej zabudowie tradycyjne w tym regionie formy architektoniczne, stosowane zdobnictwo, kształty i pokrycie dachów, podziały otworów okiennych oraz miejscowe materiały budowlane (cegła, kamień, drewno).

Tabela 9. Zabytkowe obiekty sakralne

Lp.	Miejscowość	Kościół	Czas powstania	Styl	Materiał	Stan zachowania	Wpis do rejestru
1	Jaźwina	kościół paraf. p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego	1692 r., 1885 r.	brak cech stylowych	tynkowany	dobry	tak
2	Ligota Wielka	kościół fil. p.w. NMP Królowej Polski	II poł. XVI w., pocz. XX w.	barok	tynkowany, wcześniej o konstrukcji szkieletowej	dobry	tak
3	Łagiewniki	kościół pom. p.w. MB Częstochowskiej	XV w., XVIII w., XIX/XX w.	brak cech stylowych	tynkowany	dobry	tak
Lp.	Miejscowość	Kościół	Czas powstania	Styl	Materiał	Stan zachowania	Wpis do rejestru
4	Łagiewniki	kościół klasztorny cystersów, ob. paraf. p.w. św. Józefa	1798 - 1799, XIX/XX w.	barok	tynkowany	dobry	tak
5	Oleszna	kościół fil. p.w. Wniebowzięcia NMP	1847 - 1848 r.	neogotyck	kamień, cegła czerwona	dobry	nie
6	Radzików	kościół fil. p.w. św. Piotra i Pawła	XIV w., XVIII w.	gotyk	tynkowany	dobry	tak
7	Ratajno	kościół paraf. p.w. św. Antoniego	poł. XIX w.	eklektyzm	tynkowany	dobry	tak
8	Sieniawka	kościół fil. p.w. św. Jana Chrzciciela	II poł. XIX w.	neoromański	tynkowany	dobry	tak
9	Sienice	kościół fil. p.w. św. Izydora	1827 r.	neoklasycyzm	tynkowany	bardzo dobry	tak
10	Słupice	kościół paraf. p.w. św. Michała Archanioła	1889 - 1890 r.	neorenesans	tynkowany	bardzo dobry	tak
11	Stoszków	kościół fil. p.w. św. Trójcy	II poł. XVI w., XIX w., 1894 r.	elementy baroku	tynkowany	dobry	tak

Źródło: opracowanie własne

Fot. 6. Kościół w Olesznej

Źródło: fotografia własna

Cmentarze

Zabytkowe cmentarze będące jednocześnie założeniami przestrzennymi (uporządkowanymi lub swobodnymi) stanowią wyraz przeszłości, są miejscem upamiętnienia przodków danej społeczności. Jako miejsca historyczne na stałe wpisały się w krajobraz danej miejscowości, są nośnikami tradycji i wierzeń. Od zawsze otaczane były czcią i powagą. Każdy cmentarz posiada swoją indywidualną formę ze względu na wielkość, rozplanowanie, położenie topograficzne, wykorzystane materiały oraz poszczególne elementy, takie jak: historyczne nagrobki, mogiły, grobowce, roślinność, rozplanowanie kwater, ogrodzenia z bramami, a także dodatkowe elementy jak krzyże, kostnice, czy kaplice cmentarne. W granicach cmentarzy sadzono drzewa, które niejednokrotnie wyznaczały ich granice oraz pozostałą charakterystyczną roślinność cmentarną, np. bluszcze. Zabytkowe nekropolie są nie tylko miejscem pochówku zmarłych, ale także świadkiem zachodzących przemian w sztuce sepulkralnej. Wszelkie działania inwestycyjne na terenach pocmentarnych reguluje art. 6 ust. 4 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych z dnia 31 stycznia 1959 r.: *Użycie terenu cmentarnego na inny cel jest dopuszczalne pod warunkiem zachowania znajdujących się na jego terenie zabytków, które mogą być przeniesione w inne miejsce po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.*

Cmentarze wyróżnić można ze względu na przynależność wyznaniową i miejsce występowania. Na terenie Gminy Łagiewniki występują cmentarze ewangelickie oraz rzymsko – katolickie, jak i przykościelne. Ich datowanie szacowane jest na różne okresy – od XV w. (cmentarz przykościelny w Jażwinie) do 1945 r. (cmentarz parafialny w Łagiewnikach). W trakcie badań terenowych zaobserwowano brak zachowanych elementów architektury cmentarnej na cmentarzach przykościelnych w Stoszowie i Radzikowie. Cmentarze ewangelickie w Słupicach i Jażwinie charakteryzują się licznie porośniętymi samosiewami. Do charakterystycznych elementów cmentarzy ewangelickich należy wymienić:

- występowanie cmentarzy na wzniesieniach;
- występowanie cmentarzy przy drogach;
- występowanie cmentarzy poza wsiami;
- charakterystyczna roślinność: bluszcze, stare dęby i lipy; – aleje drzewne.

Ogólny stan zabytkowych cmentarzy należy ocenić jako dobry. Cmentarze przykościelne i parafialne posiadają stałą opiekę i reprezentują dobry oraz bardzo dobry stan zachowania. Na cmentarzu

przykościelnym w Łagiewnikach znajdują się kubaturowe kaplice grobowe, podobnie jak i na cmentarzu przykościelnym w Olesznej oraz cmentarzu przykościelnym w Sienicach. Z kolei na cmentarzu parafialnym w Olesznej występuje okazała neogotycka kaplica cmentarna

Zgodnie ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki dla historycznych cmentarzy, powstałych przed 1945 r. określa się dodatkowo następujące ustalenia:

- cmentarze nie użytkowane i zamknięte należy zachować jako tereny zielone, pocmentarne;
- teren cmentarza historycznego należy zaznaczyć przez ogrodzenie go w sposób trwały murem, ogrodzeniem metalowym lub żywopłotem;
- na cmentarzach zamkniętych należy zabezpieczyć przed dewastacją zachowane nagrobki, ewentualnie utworzyć dla nich lapidaria lub zachować w inny sposób uzgodniony z właściwym konserwatorem zabytków;
- należy uwzględnić możliwość wprowadzenia ograniczeń zabudowy na terenach przylegających do historycznych cmentarzy.

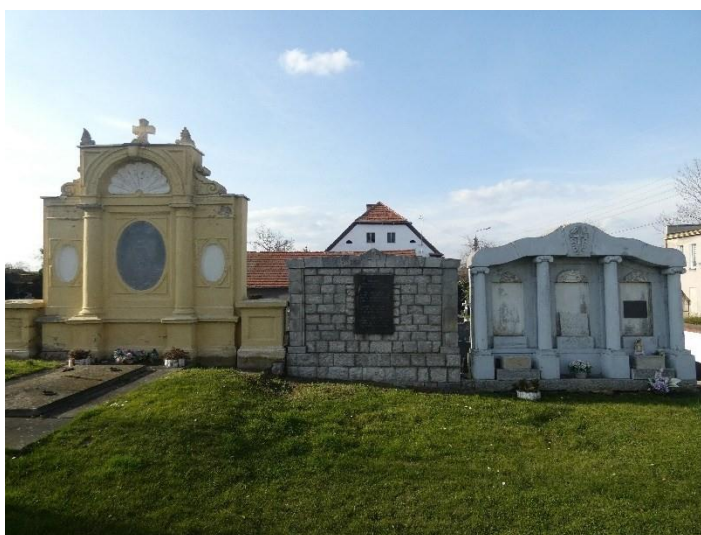
Tabela 10. Zabytkowe cmentarze

Lp.	Miejscowość	Cmentarz	Czas powstania	Układ	Stan zachowania	Nr ewid. działki
1	Jaźwina	cmentarz przykościelny	XV w.	czytelny	dobry	445
2	Jaźwina	cmentarz ewangelicki	II poł. XIX w.	zatarty	dostateczny	415
3	Ligota Wielka	cmentarz przykościelny	XVII w.	czytelny	dostateczny	117
4	Ligota Wielka	cmentarz parafialny	I poł. XX w.	czytelny	dobry	11
5	Łagiewniki	cmentarz przykościelny	XV w.	czytelny	bardzo dobry	170/1
Lp.	Miejscowość	Cmentarz	Czas powstania	Układ	Stan zachowania	Nr ewid. działki
6	Łagiewniki	cmentarz parafialny	ok. 1945 r.	czytelny	bardzo dobry	901/7
7	Oleszna	cmentarz przykościelny	XVIII w.	czytelny	bardzo dobry	101
8	Oleszna	cmentarz parafialny	1891 r.	czytelny	dobry	164
9	Radzików	cmentarz przykościelny	XVI w.	zatarty (brak nagrobków)	bardzo zły	25
10	Radzików	cmentarz parafialny	II poł. XIX w.	czytelny	dobry	136
11	Ratajno	cmentarz przykościelny	poł. XVIII w.	czytelny	dobry	315
12	Sieniawka	cmentarz przykościelny	XVIII w.	czytelny	dobry	305
13	Sienice	cmentarz przykościelny	1827 r.	czytelny	dobry	272
14	Słupice	cmentarz przykościelny	XVI w.	czytelny	dobry	19

15	Słupice	cmentarz ewangelicki	II poł. XIX w.	zatarty	zły	267
16	Stoszów	cmentarz przykościelny	XVI w.	zatarty (brak nagrobków)	zły	1165
17	Stoszów	cmentarz parafialny	II poł. XIX w.	czytelny	dobry	1203

Źródło: opracowanie własne

Fot. 7. Cmentarz przykościelny w Sienicach

Źródło: fotografia własna

Parki

Zabytkowe założenia zieleni zakładane były tuż przy obiektach rezydencjonalnych. Stanowiły odskocznnię od codzienności dla właścicieli majątków, były miejscem ukojenia i osobliwym spotkaniem z przyrodą. Założenia te projektowane były przez specjalistów, często musiały być wkomponowane w lokalną topografię, np. cieki wodne, wzniesienia, zbiorniki wodne, ciągi komunikacyjne. Częścią parków były aleje i szpalery wysadzone przy drogach prowadzących do dworu. Zachowane parki na stałe wpisały się w krajobraz danych miejscowości. Znajdujący się na obszarach parków starodrzew stanowi przykład zachowanych form historycznych roślinności, które są niezwykle cenne dla lokalnego mikroklimatu. Inną formą zaprojektowanych form zieleni są aleje drzewne, które spełniały zarówno funkcję ozdobną w krajobrazie, regulowały gospodarkę wodną, jak zmniejszały trud podróży w upały. Drzewa przy ciągach komunikacyjnych sadzone były przez właścicieli majątków dworskich i bezpośrednio prowadziły do miejsca ich zamieszkania, łącząc się niejednokrotnie z parkami przydworskimi.

Na terenie Gminy Łagiewniki odnotowano 8 zabytkowych parków. Jedynie park w Młynicy jest częściowo ogólnodostępny. Większość opisywanych parków założona została w XIX w. Największymi założeniami są parki w Młynicy oraz w Sokolnikach. Spośród 8 wymienionych kompleksów zieleni na terenie gminy, tylko 1 został wpisany do rejestru zabytków. Ogólny stan zachowania parków należy ocenić jako dostateczny. Wydaje się, że w najgorszym stanie są parki w Ligocie Wielkiej, Stoszowie i Sokolnikach, które wymagają rekultywacji. Okazałe pomniki przyrody występują w zabytkowych parkach dworskich w:

- Kucharach – 1 szt.;

- Ligocie Wielkiej – 2 szt.;
- Łagiewnikach – 3 szt.; –
- Młynicy – 3 szt.

Zgodnie ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki dla zabytkowych układów zieleni określa się dodatkowo następujące ustalenia:

- należy dążyć do ich zachowania lub scalenia w granicach historycznych;
- należy zachować ich funkcje zieleni, z dopuszczeniem rekreacji;
- założenia należy uporządkować, wskazana jest ich rewaloryzacja;
- w przypadku szpalerów drzew i alei należy sukcesywnie usuwać chore drzewa i uzupełniać nasadzeniami właściwych gatunków;
- rewaloryzacja zabytkowych układów zieleni może odbywać się za pozwoleniem konserwatorskim na podstawie opracowanego projektu rewaloryzacji. Wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne wymagają uzyskania pozwoleń konserwatorskich zgodnie z wymogami przepisów odrębnych.

Tabela 11. Zabytkowe parki

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Datowanie	Powierzchnia (ha)	Stan zachowania	Wpis do rejestru
1	Kuchary	park pałacowy	k. XIX w., pocz. XX w.	3	bardzo dobry	nie
2	Ligota Wielka	park dworski	k. XIX w.	1,5	zły	nie
3	Łagiewniki	park pałacowy	k. XVIII w., 2 pol. XIX w.	2	bardzo dobry	nie
4	Młynica	park krajobrazowy	2 ćw. XIX w., k. XIX w.	4	dobry	nie
5	Oleszna	park dworski	lata 20. XIX w., 4 ćw. XX w.	3	dostateczny	nie
6	Przystronie	park pałacowy	2 ćw. XIX w., k. XIX w., 1 ćw. XX w.	1,2	dobry	nie
7	Sokolniki	park	XVII w., XVIII w., XIX/XX w.	3,8	zły	tak
8	Stosów	park dworski	XVII - XIX w., pocz. XX w.	2	zły	nie

Źródło: opracowanie własne

Fot. 8. Park pałacowy w Łagiewnikach

Źródło: fotografia własna

Budynki rezydencjonalne

Dwory nierozdzielnie związane są z majątkami, dobrami oraz pozostałymi obiektami wokół nich. Otaczane były parkami krajobrazowymi oraz stanowiły funkcje reprezentatywne. Przy nich stawiano gospodarcze budynki folwarczne, dalej domy pracownicze. Były jednocześnie miejscem zamieszkania, miejscem towarzyskim na bale i przyjęcia, a także miejscem przyjmowania ważnych gości i osobistości, w tym w celach biznesowych. Wielkość i wygląd świadczyły o sytuacji materialnej gospodarzy.

Na terenie Gminy Łagiewniki znajduje się 9 zachowanych dworów oraz 5 pałaców. Charakteryzowane obiekty to budynki otynkowane, wybudowane w różnym czasie. Najstarszy obiekt występuje w Jażwinie – dwór z 1512 r. XVI-wieczne obiekty rezydencjonalne znajdują się również w: Radzikowie, Słupicach i Stoszowie. Ogólny stan dawnych obiektów pańskich należy ocenić jako zły. Występuje tu dość duża liczba obiektów w stanie ruiny – 6 budynków pozostawionych bez opieki. W dobrym stanie są jedynie: dwór w Łagiewnikach, przy którym w ostatnich latach rozpoczęto prace remontowokonserwatorskie oraz dawny dwór w Sieniawce, który zamieszkiwany jest obecnie przez kilka rodzin.

Zdecydowana większość z poniżej wymienionych obiektów wpisana została do rejestru zabytków (10 z 14).

Zgodnie ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki dla zespołów pałacowo-folwarcznych, dworskich i folwarcznych, razem z parkami, określa się następujące ustalenia:

- obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej;
- ustala się zakaz wprowadzania przegrodzeń (ogrodzeń, nasadzeń żywopłotów itp.) dzielących optycznie zespół zabudowy historycznej;
- należy dążyć do odtworzenia zniszczonych elementów zespołu zabudowy historycznej;
- nowe inwestycje dopuszcza się wyłącznie jako rozszerzenie i uzupełnienie istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia istniejących relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem założenia;

Ponadto dawne zespoły pałacowo-folwarczno-parkowe opuszczone lub użytkowane w sposób nieprawidłowy należy adaptować do funkcji niekolidujących z ich pierwotnym przeznaczeniem np. na cele mieszkaniowe rezydencjonalne, usługowe (hotelowe, rekreacyjne, kulturalne, ochrony zdrowia i opieki społecznej) oraz należy przeciwdziałać parcelacji założeń pałacowo-folwarczno-parkowych oraz nie dopuszczać (w miarę możliwości) do oddzielania ich od związanego z nimi areálu gruntów, ogrodów oraz terenów zieleni kształtowanej (parków, alei, szpalerów).

Tabela 12. Zabytkowe budynki rezydencjonalne

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	funkcja obecna	Czas powstania	Stan zachowania	MPZP	Wpis do rejestru
1	Jaźwina	pałac	ruina	XVII w.?, I poł. XIX w., pocz. XX w.	bardzo zły	tak	nie
2	Jaźwina	dwór	ruina	1512 r., k. XIX w.	bardzo zły	tak	nie
3	Kuchary	pałac	budynek mieszkalny	k. XIX w., pocz. XX w., ok. 1930 r.	dostateczny	nie	nie
4	Ligota Wielka	dwór	ruina	XVI w., XVII w., XIX/XX w.	bardzo zły	tak	tak
5	Łagiewniki	pałac	nieużytkowany w większości	XVIII w. I poł. XIX w., XX w.	dostateczny	tak	tak
6	Łagiewniki	dwór konwersów cysterskich, późn. oficyna dworska	nieużytkowany	XVIII w., XIX/XX w., 1935 r.	dobry	tak	tak
7	Oleszna	dwór	siedziba gospodarstwa rolnego	pocz. XIX w.	dostateczny	tak	tak
8	Przystronie	pałac	nieużytkowany	II poł. XVIII w., ok. 1800 r., ok. 1886 r., XIX w., poł. XX w.	zły	tak	tak
9	Radzików	dwór renesansowy	ruina	XVI w., XVII w., XIX w.	bardzo zły	tak	tak
10	Ratajno	dwór	budynek mieszkalny	pocz. XIX w., pocz. XX w.	zły	tak	nie
11	Sieniawka	klasztor żeński, następnie dwór	budynek mieszkalny	1676 r., pocz. XX w.	dobry	tak	tak
12	Słupice	dwór obronny, ob. w stanie ruiny	ruina	1563 r., XIX/XX w.	bardzo zły	tak	tak
13	Sokolniki	pałac	nieużytkowany	XVII w., XVIII w., XX w.	dostateczny	tak	tak

14	Stoszków	dwór	ruina	XVI w., XIX/XX w.	bardzo zły	tak	tak
----	----------	------	-------	----------------------	------------	-----	-----

Źródło: opracowanie własne

Fot. 9. Pałac w Jażwinie

Źródło: fotografia własna

Domy

Budynki mieszkalne znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków stanowią ok. 1/3 zbioru zabytków na terenie gminy. Są to obiekty murowane i otynkowane, często z bogatym detalem, jedno lub dwukondygnacyjne, ustawiono zazwyczaj kalenicowo względem drogi. Dachy najczęściej kryte były dachówką ceramiczną. Budynki te powstawały w XIX w., a na początku XX w., rzadziej w 2 ćw. XX w. Część budynków mieszkalnych w Jażwinie, Olesznej, Ratajnie, Sieniawce, Sienicach, Słupicach i Łagiewnikach posiada zachowaną, drewnianą stolarkę okienną i drzwiową.

Zgodnie ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki dla obiektów budowlanych ujętych w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków obowiązują następujące ustalenia:

- należy zachować bryłę, kształt i geometrie dachu oraz zastosowane tradycyjne materiały budowlane;
- należy utrzymać, a w przypadku zniszczenia odtworzyć historyczny detal architektoniczny;
- należy zachować kształt, rozmiary i rozmieszczenie otworów okiennych zgodnie z historycznym wizerunkiem budynku; należy utrzymać lub odtworzyć historyczną stolarkę okien i drzwi;
- w przypadku konieczności przebicia nowych otworów okiennych należy je zharmonizować z zabytkową elewacją budynku;
- należy stosować kolorystykę i materiały nawiązujące do tradycyjnych lokalnych rozwiązań, w tym ceramiczne, tynkowe pokrycie ścian zewnętrznych;
- ustala się zakaz stosowania elewacji z tworzyw sztucznych typu „sidding”;
- należy stosować historyczny rodzaj pokrycia dachów dachówką w kolorze ceglastym; w obiektach, które posiadały inny rodzaj pokrycia niż ceramiczne należy stosować pokrycie historyczne właściwe dla danego obiektu;
- elementy elewacyjne instalacji technicznych należy montować z uwzględnieniem wartości zabytkowych obiektu;

- wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne przy obiektach zabytkowych należy poprzedzić uzyskaniem wytycznych konserwatorskich;
- wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne przy obiektach zabytkowych wymagają uzyskania pozwoleń konserwatorskich zgodnie z wymogami przepisów odrębnych.

Fot. 10. Budynek mieszkalny w Łagiewnikach z k. XIX w.

Źródło: fotografia własna

Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego, a zatem mogą być z niej wyłączone, jak i włączane nowe obiekty.

5.5. Strefy ochrony konserwatorskiej

Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łagiewniki na terenie gminy znajdują się strefy ochrony konserwatorskiej:

1. Strefa „A” ochrony konserwatorskiej, wyznaczona we wsiach: Łagiewniki, Oleszna, Sokolniki, w której obowiązują następujące ustalenia i uwarunkowania konserwatorskie:
 - należy zachować historyczny układ przestrzenny. tj. rozplanowanie dróg, ulic, placów, cieków i zbiorników wodnych, przebieg linii zabudowy, kompozycję wewnątrz urbanistycznych, kompozycję historycznej zieleni oraz poszczególne elementy tego układu np. historyczne nawierzchnie ulic, placów i chodników, bramy i ogrodzenia oraz historyczne obiekty techniczne;
 - należy konserwować zachowane elementy układu przestrzennego, poszczególne obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać restauracji i modernizacji technicznej z dostosowaniem obecnej lub projektowanej funkcji do wartości obiektu a funkcje uciążliwe i degradujące wyeliminować;
 - należy dążyć do odtworzenia zniszczonych wnętrz układu ruralistycznego;
 - należy dostosować nową zabudowę do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie sytuacji, skali, bryły i jej formy architektonicznej (podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni murów i otworów okiennych i drzwiowych, opracowania elewacji, kolorystyki, stolarki okiennej i drzwiowej) oraz nawiązywać formami współczesnymi i stosowanymi materiałami do lokalnej tradycji budowlanej;

- nowopowstająca zabudowa powinna powtarzać pierwotną linię zabudowy oraz powinna być kształtowana w oparciu o dostępne materiały ikonograficzne, w nawiązaniu do historycznej zabudowy;
 - nowa zabudowa nie może dominować nad zabudową historyczną;
 - należy dostosować współczesną funkcję do wartości zabytkowych zespołów budowlanych i jego poszczególnych obiektów, eliminując uciążliwe funkcje – dotyczy również wartościowych kompozycji parkowych, cieków, i zbiorników wodnych o wartościach historycznych;
- należy usunąć obiekty dysharmonizujące oraz tymczasowe, w przypadku inwestycji nowych należy preferować te z nich, które stanowią rozszerzenie lub uzupełnienie już istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalania istniejących relacji oraz pod warunkiem, że nie kolidują one z historycznym charakterem obiektu;
 - umieszczanie reklam lub tablic niezwiązanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub obszarze element obcy, jest bezwzględnie zabronione; dopuszczalne jest umiejscawianie szyldów sklepów i zakładów miejscach na to wyznaczonych, we właściwej nieagresywnej formie;
 - należy uporządkować wnętrza zabudowy zabytkowych zespołów budowlanych, należy odtworzyć obiekty według projektów indywidualnych;
 - nowe linie elektroenergetyczne oraz telekomunikacyjne należy realizować jako podziemne, kablowe, a istniejące linie napowietrzne należy sukcesywnie kablować;
2. strefa „B” ochrony konserwatorskiej - wyznaczona we wsiach: Jaźwina, Kuchary, Ligota Wielka, Łągiewniki, Młynica, Oleszna, Radzików, Sieniawka, Sienice, Słupice, Sokolniki, Stoszów:
- należy zachować i wyeksponować elementy historycznego układu przestrzennego tj. rozplanowanie dróg, ulic i placów, przebieg linii zabudowy, kompozycję wnętrz urbanistycznych i ruralistycznych, poszczególne obiekty oraz zespoły zabudowy o walorach historycznych, zabudowy, kompozycję historycznej zieleni;
 - należy zachować historyczne, kamienne nawierzchnie ulic, placów i chodników;
 - obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać restauracji i modernizacji technicznej z dostosowaniem obecnej lub projektowanej funkcji do wartości obiektu;
 - wszelka działalność inwestycyjna winna uwzględniać istniejące związki przestrzenne i planistyczne;
 - obowiązują działania odtworzeniowe i rewaloryzacyjne w odniesieniu do historycznego układu przestrzennego, obiektów zabytkowych znajdujących się w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków, przyrodniczych elementów krajobrazu oraz historycznej infrastruktury technicznej i układu komunikacyjnego (z uwzględnieniem wymagań współczesnych przepisów odrębnych w zakresie parametrów sieci zaopatrzenia w wodę, odbioru ścieków, zaopatrzenia w gaz, energię elektryczną i telekomunikacji);
 - należy preferować inwestycje, które stanowią rozszerzenie lub uzupełnienie już istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalania istniejących relacji oraz pod warunkiem, że nie kolidują one z historycznym charakterem obiektu i obszaru;

- inwestycje związane z modernizacją, rozbudowa, przebudową istniejących obiektów wymagają uwzględnienia warunków kształtowania nowej zabudowy w obszarze strefy ochrony konserwatorskiej oraz zasad zachowania ładu przestrzennego; budynek po rozbudowie powinien tworzyć spójną kompozycję z istniejącą częścią;
 - nowa zabudowa winna być zharmonizowana z historyczną kompozycją przestrzennoarchitektoniczną w zakresie lokalizacji, rozplanowania, skali, ukształtowania bryły, w tym: podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni murów i otworów okiennych i drzwiowych oraz nawiązywać formami współczesnymi i stosowanymi materiałami do lokalnej tradycji budowlanej;
 - nowa zabudowa nie może dominować nad zabudową historyczną;
 - należy stosować dachy symetryczne: dwuspadowe (w tym naczółkowe), o kącie nachylenia połaci dachowych powyżej 38°, z dopuszczeniem wzbogacenia form dachu przez wprowadzenie świetlików lub lukarn;
3. Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego – wyznaczona we wsi Słupice:
- należy zachować i wyeksponować elementy historycznego układu przestrzennego i kompozycję zieleni;
 - nowa zabudowa winna być zharmonizowana z historyczną kompozycją przestrzenną w zakresie rozplanowania, skali, ukształtowania bryły w tym: podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni murów i otworów okiennych i drzwiowych, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej oraz nawiązywać formami współczesnymi i stosowanymi materiałami do lokalnej tradycji budowlanej;
 - formy zainwestowania należy w maksymalnym stopniu ukierunkować na harmonijne wpisanie w otaczający krajobraz, należy wykluczyć możliwość lokalizacji obiektów wielkogabarytowych oraz inwestycji powodujących znaczne przeobrażenia krajobrazu;
 - umieszczanie reklam lub tablic niezwiązanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub obszarze element obcy, jest bezwzględnie zabronione; dopuszczalne jest umiejscawianie szyldów sklepów i zakładów miejscach na to wyznaczonych, we właściwej nieagresywnej formie;
 - nowe linie elektroenergetyczne oraz telekomunikacyjne należy realizować jako podziemne, kablowe, a istniejące linie napowietrzne należy sukcesywnie kablować;
 - wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne oraz zagospodarowanie terenów wymagają uzyskania pozwoleń konserwatorskich zgodnie z wymogami przepisów odrębnych.

4. Strefa „E” ochrony ekspozycji układów zabytkowych - wyznaczona we wsi Sokolniki. Strefa ta stanowi zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych o szczególnych wartościach krajobrazowych:
 - formy zainwestowania należy w maksymalnym stopniu ukierunkować na harmonijne wpisanie w otaczający krajobraz, należy wykluczyć możliwość lokalizacji obiektów wielkogabarytowych oraz inwestycji powodujących znaczne przeobrażenia krajobrazu;
 - ustala się zakaz lokalizacji dominant architektonicznych o gabarytach kolidujących z krajobrazem kulturowym obszaru;
 - nowa zabudowa nie może dominować nad zabudową historyczną;
 - wysokość budynków należy ograniczyć do maksymalnie 10 m.;
 - nowe linie elektroenergetyczne oraz telekomunikacyjne należy realizować jako podziemne, kablowe, a istniejące linie napowietrzne należy sukcesywnie kablować;
 - wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne oraz zagospodarowanie terenów wymagają uzyskania pozwoleń konserwatorskich zgodnie z wymogami przepisów odrębnych.
5. Strefa obserwacji archeologicznej „OW”, wyznaczona dla wsi o metryce średniowiecznej, potwierdzonej historycznie. Określono ją dla wsi: Janczowice, Jażwina, Ligota Wielka, Łągiewniki, Młynica, Oleszna, Przysrone, Radzików, Słupice, Sieniawka, Sienice, Sokolniki, Stoszów, Trzebnic - wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne związane z wykonywaniem prac ziemnych wymagają uzyskania pozwoleń konserwatorskich zgodnie z wymogami przepisów odrębnych.
6. Strefa ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych:
 - wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne związane z pracami ziemnymi oraz zalesianie terenu wymagają uzyskania pozwoleń konserwatorskich zgodnie z wymogami przepisów odrębnych;
 - wykaz oznaczonych stanowisk archeologicznych podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnianiu.

5.6. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

W podrozdziale 5.5. wskazano zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy, którymi są wybrane obiekty wpisane do rejestru zabytków. Obiekty te stanowią pewien wyróżnik na tle innych w regionie, przez co ich identyfikacja nie stanowi większego problemu, szczególnie dla miejscowej społeczności. Zabytki te posiadają wysokie walory artystyczne i historyczne. Ich obecność na stałe wpisała się w krajobraz gminy, są dla niej charakterystyczne i niepowtarzalne, jednocześnie związane czasem, miejscem i otaczającą przestrzenią. Poniżej krótko scharakteryzowano najważniejsze obiekty zabytkowe (zabytki rejestrowe) z terenu gminy oraz przedstawiono ich fotografie.

Jażwina – kościół paraf. p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego

Pierwszy kościół w Jażwinie był drewniany, z wolnostojącą kamienną dzwonnica. Ok. 1400 r. postawiono kościół murowany. W czasach reformacji w latach 1550-1653 kościół należał do ewangelików. W 1592 r. kościół przebudowano. Do elewacji południowej dostawiono nawę boczną, a do zachodniej wieżę, w której znajduje się wejście główne. W 1644 r. świątynię spalono i do 1653 r. pozostawał w ruinie. W 1654 r. kościół podarowano katolikom, al. właścicielka wsi on Gabelent, która była ewangeliczką, nie sfinansowała odbudowy kościoła. Jeszcze w 1657 r. kościół pozostawał w stanie ruiny i nie nadawał się do użytkowania. W tym czasie posiadał jedną z bocznych ścian i wieżę pozbawioną dachu. Obudowę rozpoczęto w 1680 r. Wtedy też nastąpiła zmiana właściciela wsi. W 1686

r. Adam Leonard von Dobschutz sfinansował zadaszenie wieży ośmiobocznym hełmem baniastym, zawieszono również dzwon. Mury kościoła sukcesywnie odbudowywano i do 1691 r. były już skończone. Podczas prac dobudowano od wschodu kaplicę rodziny von Doschutz. Dach pokryto gontem, a posadzkę wybudowano z cegieł. Wnętrze upiękuszono nowym ołtarzem i amboną. Strop założono z drewnianych kasetonów. Z wcześniejszego kościoła zachowano 6 epitafiów z lat 1574-1601. We wrześniu w 1692 r. w nowej świątyni odbył się pierwszy chrzest. W latach 1812-1853 kościół był miejscem modlitw dwóch wspólnot: katolickiej i protestanckiej. W kolejnych latach budowla przechodziła różne zmiany, w 1828 r. wstawiono nową emporę muzyczną i prospekt organowy, a w 1885 r. usunięto baniaste zwieńczenie wieży wymurowując wysmukły graniastosłup. W 1889 r. na emporę wprowadzono nowe organy oraz nowy, neorenesansowy ołtarz główny. Generalne prace remontowo-konserwatorskie przeprowadzono w latach 1930-1939. Położono nowe tynki i odnowiono ściany, wewnątrz wstawiono nowy ołtarz główny, odnowiono kaplicę od południa w stylu neorenesansu, wstawiono w okno prezbiterium witraż z przedstawieniem Wniebowzięcia. W czasie II wojny światowej kościół nie ucierpiał. W 1978 r. wnętrza otynkowano, a w 1985 r. wymieniono pokrycie dachu. Dwa lata później położono nowe tynki. W 2006 r. na południowej i północnej ścianie przeprowadzono prace renowacyjne (wyprawa i malowanie). W latach 2011/2013 przeprowadzono renowację elewacji, obdasznic i założono nowe spusty rynnowe. Księgi parafialne z lat 1692-1766 znajdują się od 1946 r. w Państwowym Archiwum w Lipsku. Powierzchnia użytkowa obiektu wynosi 370 m², zaś jego kubatura 2380 m³.

Fot. 11. Kościół w Jagódce

Źródło: fotografia własna

Ligota Wielka – kościół fil. p.w. NMP Królowej Polski

Kościół w Ligocie Wielkiej wybudowano ok. 2 poł. XVI w. Pierwotnie funkcjonował zapewne jako kaplica dworska, czy pogrzebowa. Ok. 1720 r. przebudowany, jako i w XIX i na pocz. XX w. We wnętrzu znajduje się XVI-wieczny ołtarz z malowanymi bocznymi skrzydłami. W 1945 r. przejęty przez katolików i poświęcony w 1947 r. Kościół wzniesiono w stylu barokowym o powierzchni ok. 130 m² i kubaturze ok. 750 m³, wybudowany najprawdopodobniej w konstrukcji szkieletowej. Składa się z nawy głównej oraz dostawionej w przęśle drugim niższej, krótszej i węższej kaplicy/zakrystii. Elewacje otynkowane, szczyt zakrystii szalowany pionowo deskami. Kościół 4-przęsłowy, posiada niewyodrębnione prezbiterium, drewnianą sygnaturkę, dwa dachy dwuspadowe kryte blachą płaską, otwory okienne zamknięte łukiem

pełnym (w zakrystii ostrołukowy) oraz przypory w części zachodniej budowli. Powyżej okien odcinkowe gzymsy nadokienne.

Fot. 12. Kościół w Ligocie Wielkiej

Źródło: fotografia własna

Łagiewniki - pałac

Budynek nowego pałacu powstał w latach 70. XIX w. za sprawą Edmunda von Reisnera. Wzniesiono go w stylu neogotyku angielskiego, obecnie cechy te zostały znacznie zatarte. Dwór wybudowano z kamienia i cegły. Jest dwukondygnacyjny i dwuskrzydłowy, połączony za pomocą łącznika z dwuskrzydłowym Starym Zamkiem. W ten sposób powstała brama wiodąca na dziedziniec. Bryła obiektu zbliżona jest to litery „L”. Wzbogacona została przybudówkami oraz okazałą wieżą z ostro zakończonym czubkiem. Ten element został zatracony podczas przebudowy, która miała miejsce w latach 20. XX w. W 1899 r., po śmierci Edmunda von Reisnera właścicielem dóbr i pałacu został jego syn Maximian. W 1906 r. poślubił Dorotheę Berthę Rosalię Seeliger, z którą miał 2 córki. W czasie wojny był żołnierzem niemieckim i sprawował urząd kapitana artylerii. Zmarł w 1915 r. w wyniku powikłań chorobowych. W 1918 r. Dorothea poślubiła barona Waltera von Richthofen. Formalną właścicielką pałacu w Łagiewnikach była jej córka Elisabeth-Charlotte von Dietze. Po II wojnie światowej pałac i okoliczne dobra przejęło państwo polskie. Budynek stanowi cenny przykład historycznego budownictwa rezydencjonalnego na terenie ziemi łagiewnickiej. Jest wizerunkową „wizytówką” Łagiewnik, jak i całej gminy.

Fot. 13. Pałac w Łagiewnikach

Źródło: fotografia własna

Łagiewniki - dwór konwersów cysterskich, ob. oficyna dworska

Przedstawiony na powyższych fotografiach budynek, to dawny klasztor (klauzura) o cechach barokowych. Nazywany był również Starym Zamkiem. Obiekt o znaczeniu historycznym i bardzo wysokich wartościach kulturowych. Stanowi świadectwo działalności osób żyjących na tutejszych terenach, a jego zachowanie leży w interesie społecznym. Ze względu na historyczne rozwiązania budowlane, konstrukcyjne, przestrzenne posiada cenne walory artystyczne i historyczne unikalne w skali lokalnej. Jest miejscem znaczącym w lokalnym krajobrazie, ważnym dla miejscowej społeczności, jak i znakiem pamięci przeszłych pokoleń. Stanowi cenny przykład historycznego budownictwa przykościelnego na terenie ziemi łagiewnickiej. Budynek jest wizerunkową „wizytówką” Łagiewnik, jak i całej gminy.

Fot. 14. Dwór w Łagiewnikach

Źródło: fotografia własna

Przystronie - pałac

Pałac w Przystronie związany jest ze śląskimi rodami: Stoschów, Schweinitzów, którzy zamieszkiwali posiadłość w średniowieczu. W XVI i XVII w. majątek należał do Zedlitzów i Magnusa von Goldbacha

oraz Carla Friedricha von Tschirsky. W 1783 r. właścicielem był Karl Heinrich von Prittwitz. W XIX w. dwór, jak i cały folwark zmieniały często właścicieli. Ostatnim rodem zamieszkującym dwór przed II wojną światową była rodzina Rohde. Po wojnie dwór przeszedł we własność Skarbu Państwa Polskiego. Dwór z folwarkiem przekazano na rzecz Państwowego Gospodarstwa Rolnego, a sam dwór zaadaptowano na budynek mieszkalny wielorodzinny. W latach 90. XX w. dwór z folwarkiem po upadku PGR-u przejęła Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, ob. Agencja Nieruchomości Rolnych. Pałac został wzniesiony przy użyciu murów wcześniejszych budowli, na co wskazywałyby pozostałości fosy pn. Obiekt był wielokrotnie rozbudowywany i przebudowywany. Skrzydło pn. i część Zach. to najstarsze części dworu o czym świadczy budulec – kamień polny. Część wsch. wymurowana prawie w całości z cegły, zaś najmłodszy element budowli stanowi dobudówka po pn-wch stronie. Na przełomie XVIII i XIX w. możliwe, że pałac został przebudowany i powiększony. Z pocz. XX w. zamieszkujący dwór właściciele Rohde przeprowadzili w nim prace remontowe. Obiekt niejednolity stylowo. Fasada i boczne elewacje prezentują cechy klasycystyczne, pozostałe bezstylowe.

Fot. 15. Pałac w Przysroniach

Źródło: fotografia własna

Radzików - kościół fil. p.w. św. Piotra i Pawła

Kościół gotycki, datowany na XIV w. z późniejszymi nawarstwieniami. Wybudowany został na miejscu wcześniej świątyni, wzmiankowanej już w 1335 r. Powiększony został w XVI w. przez protestantów. Liczne przebudowy miały miejsce w XVIII w., kiedy to go zbarokizowano. Kolejne modernizacje przeprowadzono na przełomie XIX i XX w. Jest to dwunawowy kościół z prostokątnym prezbiterium sklepionym krzyżowo. Od zachodu dostawiona wieża na rzucie kwadratu. Od strony północnej przy kaplicy znajdował się betonowany portal barokowy, datowany na ok. 1600 r. Możliwe, że kaplica i portal ufundowane były przez rodzinę von Senitz. Elewacje wybudowano z cegły i kamienia, zaś dach kryty jest blachą, wcześniej pokryty dachówką karpiówką i łupkiem. Na uwagę zasługuje barokowy portal kaplicy od pn. Podczas II wojny światowej kościół nie odniósł zniszczeń. Wewnątrz kościoła znajduje się ołtarz główny w akantowej, ażurowej ramie, świętymi, wtórnie umieszczonymi w miejsce obrazów oraz Chrystusem Zmartwychwstałym w zwieńczeniu. Ponadto we wnętrzu znajdowała się ambona z 1750 r., czy organy z XIX w. świdnickiej firmy Schlad und Sohne. Do 1945 r. kościół funkcjonował jako ewangelicki. Po wojnie przejęty przez polskich katolików, w 1947 r. uroczystie poświęcony. Do 1957 r. Radzików podlegał pod parafię w Jordanowie, a następnie pod Łagiewniki.

Fot. 16. Kościół w Radzikowie

Źródło: fotografia własna

Radzików - dwór renesansowy, ob. nieużytkowany

Dwór wzniesiono w 1562 r. o czym świadczy data na wykuszu. Przebudowywany był kolejno w latach: 1806 i 4 ćw. XIX w. Obiekt o cechach renesansowych, pierwotnie otoczony fosą wodną, będący siedzibą rycerską, której właścicielami byli: w 1617 – von Seniz, w 1664 r. – baron von Burka, w 1666 r. – baron von Lilgenau. W poł. XVIII w. majątek należał do rodziny von Schickfuss, a w poł. XIX w. do Ludwika Jerzego Fryderyka Aleksandra von Schickfuss und Neudorf. W 1866 r. dzierżawcą był Edmund von Reisner z Łagiewnik i ród ten posiadał Radzików do 1945 r. Po tym roku dwór użytkowany był przez Państwowy Ośrodek Hodowli Zarodowej w Łagiewnikach. W 1972 r. podjęto działania mające na celu przeprowadzenie remontu dworu i jego adaptacji na cele mieszkalne dla pracowników ośrodka w Radzikowie. Część wschodnia miała służyć pracownikom, a zachodnia miała zostać trwałą ruiną. Prac tych jednak nie podjęto, a w 1972 r. zasypano część fosy od strony zachodniej. W 1979 r. podczas pobytu studentów z Politechniki Wrocławskiej, w budynku dworu odkryto manierystyczne malowidła we wnękach okiennych skrzydła południowego z 1 poł. XVII w. W 1980 r. miały odbyć się kolejne prace remontowe, których finalnie nie zrealizowano. Już w 1994 r. budynek wymagał natychmiastowej interwencji budowlanej. Obecnie znajduje się w stanie ruiny. Powierzchnia użytkowa obiektu wynosi 472 m², zaś jego kubatura 3 783 m³.

Fot. 17. Dwór w Radzikowie

Źródło: fotografia własna

Ratajno - kościół paraf. p.w. św. Antoniego

Kościół w Ratajnie wzmiankowany jest już w 1253 r. W 1534 r. drewniany kościół przejęli luteranie. Pierwszym pastorem w Ratajnie był wywodzący się z Brzegu ks. Martins Anders. Podczas wojny 30letniej kościół należał do katolików i nie był w tym czasie użytkowany. Kościół powrócił do ewangelików na mocy traktatu wersalskiego, ponieważ znajdował się na terenie należącym do samodzielnych książy ewangelickich. W 1849 r. wybuchł pożar, który strawił kościół drewniany. Budowę nowego, murowanego kościoła rozpoczęto w 1853 r. Z wcześniejszego założenia pozostała brama oraz mur otaczający cmentarz. W 1947 r. kościół służył zarówno ewangelikom, jak i katolikom. Od 1959 r. staraniem łagiewnickiego wikariusza w Ratajnie zaczęto odprawiać nabożeństwa. W 1972 r. erygowano parafię filiami w Ligocie Wielkiej, Sieniewce i Przysrońcu. Od 2004 r. parafia należy do diecezji świdnickiej. Budowla zniesiona została w stylu eklektycznym z elementami inspirowanymi architekturą gotycką. Powierzchnia użytkowa obiektu wynosi 430 m², zaś jego kubatura 6300 m³.

Fot. 18. Kościół w Ratajnie

Źródło: fotografia własna

Sieniawka - kościół fil. p.w. św. Jana Chrzciciela

Pierwszym budynkiem sakralnym w Sieniawce był drewniany kościół wybudowany ok. 1370 r. W 1400 r. istniała już kościół wybudowany z kamienia. Obecny neoromański styl nadano świątyni w latach 1880-1883, kiedy kościół gruntownie przebudowano. Prace budowlane nadzorował mistrz budowlany J. Glatzer z Ząbkowic Śląskich, najprawdopodobniej autor projektu. Całkowicie od podstaw wybudowano zachodnią część bryły: wieżę i wieżyczki schodowe. Kościół otrzymał nowy ołtarz główny wykonany przez cieślę Moschnera z Braszowic. Ambona i chrzcielnica zostały przeniesione z rozebranego wcześniej kościoła w Bielawie. W wieży umieszczono nowy dzwon z pracowni F. Schilling und Sohnew Apolda oraz dwa zachowane dzwony jezuickie – wszystkie skonfiskowano podczas I wojny światowej, W 1930 r. zakupiono nowe dzwony. Zachowana została renesansowa chrzcielnica z XVI w. Kościół był od początku katolicki, jedynie od ok. 1550 r. do 1654 r. stanowił miejsce nabożeństw społeczności protestanckiej. W latach 1845-1972 był filialem parafii w Łagiewnikach, a od 1972 r. stanowił filiał parafii w Ratajnie. Od 2004 r. należy do Diecezji Świdnickiej. W latach 1969-1970 odnowiono elewację, a w 2002 r. wewnątrz kościoła. W 2006 r. wymieniono pokrycie hełmu wieży na blachę miedzianą.

Fot. 19. Kościół w Sieniawce

Źródło: fotografia własna

Sieniawka - klasztor żeński, następnie dwór

Obiekt wybudowany został w konstrukcji szkieletowej i jest to jedyny tego typu obiekt zachowany na terenie gminy, a być może również najbliższej okolicy. Dawniej, znajdował się tu żeński klasztor, a w latach 30. XX. budynek zamieszkiwany był przez właściciela majątku ziemskiego. Ponad portal wryto datę „1678”, co może świadczyć o czasie powstania dawnego klasztoru. Późnorenesansową budowlę wzniesli Jezuici z Wrocławia. W 1956 r. przeprowadzono generalny remont budynku – przełożono gont, wymieniono łaty, krokwie w konstrukcji dachu. W 1979 r. wybudowano ceglana podmurówkę.

Fot. 20. Dawny budynek klasztoru żeńskiego w Sienawce

Źródło: fotografia własna

Sienice – kościół fil. p.w. św. Izydora

Obiekt wzniesiony w typowych formach neoklasycystycznych. Prezbiterium zamknięto ścianą prostą ze zwieńczonym tympanonem. Świątynia jest jednonawowa, orientowana, 4-przęsłowa. Wieża od zachodu trójkondygnacyjna ze szpiczastym dachem sześciopiętrowym oraz triforium i okulusem w ostatniej kondygnacji. Elewacje boniowane, gzyms podokapowy ząbkowany. Otwory okienne duże, o łuku pełnym. Dachy pokryte zostały blachą prostą. Wewnątrz znajduje się ołtarz o charakterze ludowego baroku datowany na 1827 r. W ołtarzu znajduje się obraz przedstawiający św. Rodzinę. Po 1980 r. do prezbiterium dobudowano zakrystię z dachem pulpitowym.

Fot. 21. Kościół w Sienicach

Źródło: fotografia własna

Słupice – kościół paraf. p.w. św. Michała Archanioła

Kościół w Słupicach powstał ok. 1890 r. Jego gruntowna przebudowa trwała do roku 1889 r. Postawiona najprawdopodobniej na miejscu dawnej świątyni, która została rozebrana na skutek poważnie odchylonej wschodniej ściany prezbiterium i stanowiła zagrożenie katastrofy budowlanej. Był to

kościół nie starszy niż XVI-wieczny. Jednak pierwszy kościół we wsi wzmiankowany jest już w 1400 r. W połowie XVI w. miejscowa ludność przeszła na protestantyzm za sprawą ogólnie panującej reformacji. Wtedy też kościół zmieniono na protestancki, ale już w 1654 r. wrócił w ręce katolików. Podczas budowy nowej świątyni na fundamentach dawnego kościoła pozostawiono część cennego wyposażenia, tj. późnogotycką podstawę ambony, renesansową chrzcielnicę, barokowe figury św. Jadwigi i św. Wacława oraz Immaculaty. W elewacji wmurowano płyty epitafijne o cechach renesansowych. Do kościoła wstawiono nowy zespół ołtarzy, nowe organy firmy Schlag Und Sohne ze Świdnicy. W 1897 r. w dotychczasowe pola okienne wstawiono witraże wykonane we wrocławskiej pracowni Adlberta Rednera. W 1957 r. w Słupicach erygowana została nowa parafia, która swoim zasięgiem obejmowała takie wsie jak: Młynica, Oleszna, Piotrówek, Karolin, Tomica, Sokolniki i Winna Góra. W 1967 r. powstały polichromie figuralne w nawie, prezbiterium oraz na stropie wykonane przez krakowskich artystów pod przewodnictwem Pawła Mitki. W 1992 r. pomalowano elewację i wnętrze kościoła. Obiekt reprezentuje typ renesansowej świątyni dolnośląskiej. Powierzchnia użytkowa obiektu wynosi 220 m², zaś jego kubatura 2700 m³.

Fot. 22. Kościół w Słupicach

Źródło: fotografia własna

Słupice - dwór obronny, ob. w stanie ruiny

Dwór o cechach renesansowych. Obiekt obronny, otoczony fosą, wzniesiony w 1563 r. przez Fryderyka von Logau. Siedziba rycerska w Słupicach wymieniana jest w 1368 r. jako Slupicz. W poł. XVI w. znajdowała się we władaniu znanego śląskiego rodu von Logau, osiadłego w księstwie świdnickim. Od 1568 r. obiekt we władaniu rodziny baronów, potem książąt Schonaich-Carolath. Prawdopodobnie w tym czasie dobra w Słupicach włączone zostały do majoratu w Młynicy. W 1845 r. Słupicami władał Fryderyk, książę von Schonaich-Carolath., właściciel dóbr w Zaborze, pan majoratu Młynica i Gębice. W 1886 r. dobra w Słupicach dzierżawił książę Jerzy v. Schonaich-Carolath. W 1898 r. Słupice wraz z folwarkiem Janczowice należały do księcia Jerzego Schonaich-Carolath. W 1921 r. dobrami władał Jan Jerzy, ale już w 1937 r. majątek został rozparcelowany – przynajmniej częściowo. Sam dwór w Słupicach z XIX w. posiada genezę XVI-wieczną. Wzniesiono go na rzucie litery „U”. Od zachodu osłonięty był ścianą kurtynową, tworzył zwartą bryłę z czworobocznym dziedzińcem wewnętrznym. Zbudowany został na niewielkim wyniesieniu, otoczony był fosą wodną. Od strony północnej przez fosę przerzucony był most. Po 1945 r. dwór pozostawał w administracji władz lokalnych. I zamieszkiwany był przez lokatorów. Renesansową bryłę zachował do lat 60. XX w., kiedy to został opuszczony i zaczął

popadać w ruinę. Obecnie dawny dwór znajduje się w stanie kompletnej ruiny. Zachował się renesansowy szczyt zwieńczony 3 sterczynkami.

Fot. 23. Dwór w Słupicach

Źródło: fotografia własna

Sokolniki - pałac, ob. nieużytkowany

Barokowy pałac wzniesiono ok. 1700 r. dla Johanna Ernsta von Pein und Wechmar. Jego budowa została ostatecznie ukończona przed rokiem 1732. Następnie był wielokrotnie modernizowany dla kolejnych właścicieli. W 1906 r. pałac odnowiono, a przy jego elewacji ogrodowej dobudowano taras. Po 1945 r. był siedzibą Państwowego Gospodarstwa Rolnego; od 1996 r. jest własnością prywatną. Obiekt obecnie nie jest użytkowany.

Fot. 24. Pałac w Sokolnikach

Źródło: fotografia własna

Sokolniki - wieża ku czci Bismarcka

Wieża w Sokolnikach została wybudowana w 1869 r. przez ówczesnego właściciela wsi – majora Schroetera jako wyraz uznania na rzecz Ottona von Bismarcka. Jest to najstarszy tego typu obiekt na rzecz Bismarcka. Jest to również jedyna wieża o funkcji niesakralnej na terenie gminy. Należy do najstarszych wież widokowych i podobnych tego typu obiektów na Dolnym Śląsku. Wieża posiada ok. 22,5 m – 25 m wysokości. Spiralne schody prowadzące na górę liczą najprawdopodobniej 108 stopni. Na elewacjach znajdowały się 3 zdobione tablice. Jedna z nich z napisem połączonym „Ehren-Bismarck”. W pomieszczeniu zwanym wartownią znajdowały się 2 marmurowe tablice. Pierwsza z napisem: „Zur Erinnerung an die uhm – siegesreichen Jahre 1864 und 1866”, druga oddano w 1871: „Dan Andenken an Deutschlands ruhmreiches Sieges und Einigungsjahr 1870 weith dieses Stein Bauherr. Obiekt dostępny był dla zwiedzających od października 1869 r. W kolejnym roku w niedzielę i święta prowadzono na wieży działalność gastronomiczną i rozrywkową. Wg relacji dawnych mieszkańców wsi z lat 90. XX w., w okolicach wieży znajdowała się w latach 30. XX w. niewielka fabryka zbrojeniowa. Powierzchnia użytkowa obiektu wynosi 60 m², zaś jego kubatura 300 m³.

Fot. 25. Wieża ku czci Bismarcka w Sokolnikach

Źródło: fotografia własna

Stoszów - kościół fil. p.w. św. Trójcy

Pierwsze wzmianki o kościele w Stoszowie pochodzą z 1376 r. Była to zapewne świątynia drewniana, którą zastąpił orientowany kościół z 1667 r. Został on przebudowany w 1894 r. Jest to budynek murowany, jednonawowy, otoczony całościowo murem kamiennym. Podczas reformacji kościół w Stoszowie przeszedł w ręce ewangelików, aż do 1654 r., kiedy to odzyskali go katolicy. Wojna 30-letnia przyniosła poważne straty we wsi, jednak sam kościół przetrwał. Zniszczeniu uległy wszystkie okna, zburzono wieżę, a stan dachu uległ pogorszeniu. Wnętrze kościoła zdobiła osadzona w barokowym, rzeźbionym ołtarzu głównym z XVIII w., polichromowana kamienna figura z Dzieciątkiem. Obok ołtarza znajduje się gotycka Pieta z ok. 1430 r. Wnętrze wyposażone jest również w chrzcielnicę z 1750 r., prospekt organowy z XVIII w. z organami z 1893 r., figurę św. Jana Nepomucena z ok. 1720 r., neobarokowy ołtarz boczny z 2 poł. XIX w. oraz XVIII i XIX-wieczne obrazy. W 1714 r. baronowa von Glaubitz ufundowała do kościoła figurę „Maria Pocieszycielka”. Od tego czasu do staszowskiego kościoła zaczęły przybywać liczne pielgrzymki. Na zewnętrznych ścianach kościoła znajdują się renesansowe płyty nagrobne z XVI i XVII w. – płyta nagrobna Ewy von Strachwitz von Ulsendorf, żony

Hansa von Strachwitz, zmarłej w 1594 r. oraz płyta nagrobna Hansa von Strachwitz und Gabersdorf auf Stochsendorf, męża Ewy von Strachwitz, zmarłego w 1597 r.

Fot. 26. Kościół w Stoszowie

Źródło: fotografia własna

Stoszów - dwór w stanie ruiny

Pierwszym właścicielem Stoszowa, jak i rezydencji staszowskiej był Stosso von Stossowitz. W XVI w. jako właściciele wsi wymieniani są von Strachwitzowie. Na pocz. XVII w. kolejnym właścicielem był Melhior von Grelhorn, który ufundował budowę kościoła w Stoszowie. Najprawdopodobniej wznosił również budynek dworu w I ćw. XVII w. W 1654 r. wzmiankowany był Gotfried von Gelhorn – pan na Gilowie. W 1741 r. Stoszów zakupił Ernest Mikołaj von Senitz. W 1772 r. właścicielem był już hrabia Ferdynand von Sandraski. Włączył on Stoszów do majoratu w Bielawie, gdzie przeniósł swoją siedzibę. W 1876 r. Stoszów znajduje się we władaniu hrabiego Ernesta Juliusza von Saidlitz. Wiadomo, że również w 1930 r. był on właścicielem Stoszowa. W 1945 r. obiekt przeszedł na własność polskich władz. Znajdowała się tu siedziba PGR-u, a po jej likwidacji w 1991 r. dwór wraz z folwarkiem przejęła Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa. We wnętrzach znajdowały się mieszkania dla 2 rodzin i świetlica. W latach 50. XX w. zniszczeniu uległo skrzydło północne. Sam dwór powstał ok. poł. XIX w. i posiada cechy renesansowe. W 2 poł. XIX w. obiekt przebudowano wprowadzając nowe opaski okienne, wymieniono więźbę dachową, wprowadzono otwory w ścianach szczytowych. Z pocz. XX w. dwór zmodernizowano. W latach 50. XX w. wprowadzono ścianki działowe, w latach 80. XX w. wbito nowy otwór okienny w skrzydle wschodnim. Obecnie jest to pustostan popadający w degradację, pierwotnie założony na planie litery „U”.

Fot. 27. Dwór w Stoszowie

Źródło: fotografia własna

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY – ANALIZA SWOT

Ocenę stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Łagiewniki przeprowadzono za pomocą analizy SWOT, w której wskazano mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia. Poniższe zapisy przedstawione w układzie tabelarycznym wynikają z analizy dokumentów programowych na szczeblu gminnym, wizji terenowej oraz własnych wywodów i spostrzeżeń. Ogółem, jest to cały zbiór wniosków odnoszący się do zasobu kulturowego Gminy Łagiewniki. Analiza SWOT ma na celu wyłonienie określonych założeń projektowych.

Tabela 13. Analiza SWOT uwzględniająca dziedzictwo kulturowe gminy

Szanse	Zagrożenia
--------	------------

1. Remediacja i rekultywacja zabytkowej tkanki na terenie gminy z wykorzystaniem dotacji krajowych i unijnych. 2. Wykorzystanie potencjału obiektów zabytkowych. 3. Przystąpienie do prac remontowych i konserwatorskich mających na celu polepszenie stanu zabytków. 4. Cele, zasady i kierunki opracowań strategicznych zmierzające do zrównoważenia rozwoju kultury w regionach wiejskich. 5. Zapoczątkowane zmiany w systemie planowania przestrzennego. 6. Nowoczesne techniki informatyczne stwarzające możliwość prezentacji dziedzictwa kulturowego na szerszą skalę oraz jego cyfryzację (tworzenie edukacyjnych baz danych). 7. Lokalne tematyczne strony internetowe. 8. Organizacja imprez kulturowych, tematycznych wystaw podczas których podkreśla się lokalną kulturę. 9. Zaangażowanie placówek oświatowych, wychowawczych oraz kościelnych w edukację kulturalną – warsztaty, pracownie, szkolenia, wykłady.	1. Niskie nakłady budżetu państwa na odnowę zabytków. 2. Postępująca dekapitalizacja zasobu zabytkowego. 3. Bezprawne/samowolne działania przy prywatnych obiektach o walorach zabytkowych i ich rozbiórki. 4. Brak środków na renowację zabytkowych obiektów. 5. Uszkodzenie i zniszczenie zabytków w wyniku działań przyrody: huragany, grad, burze, upały. 6. Uszkodzenie i zniszczenie zabytków w wyniku działań człowieka: podpalenia, rabunek, dewastacja. 7. Zagrożenie dla stanowisk archeologicznych poprzez głęboką orkę, nielegalnych poszukiwaczy. 8. Braki edukacyjne z zakresu wartości i ochrony dziedzictwa kulturowego. 9. Wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych. 10. Migracja młodego pokolenia do dużych ośrodków miejskich – zmiany w układach ruralistycznych.
10. Promowanie grup przywracających dawne zwyczaje regionalne. 11. Korzystne położenie dla turystyki i rozwoju agroturystyki. 12. Utrzymanie i eksponowanie zachowanych zabytków o walorach lokalnych, tworzących lokalny klimat. 13. Budowa dodatkowych szlaków/tras turystycznych. 14. Aktywizacja ekonomiczna i społeczna wokół działalności związanej z promowaniem i utrzymaniem zabytków. 15. Przystąpienie do procedury przyjmującej gminną ewidencję zabytków Zarządzeniem. 16. Opracowywany Plan Ogólny Gminy. 17. Odbudowa linii kolejowej do Niemczy, biegnącej przez gminę Łagiewniki - możliwość przeprowadzenia prac remontowokonserwatorskich budynków kolejowych i przykolejowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.	11. Zwiększenie zadań własnych gminy bez wsparcia finansowego, marginalizowanie problematyki zabytkoznawczej i kulturotwórczej. 12. Negatywny wpływ na krajobraz nowych budowli substandardowych. 13. Niski poziom świadomości społecznej odnośnie walorów obiektów zabytkowych i ich znaczenia dla rozwoju gminy. 14. Zanik świadomości i wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego gminy i regionu, a co za tym idzie brak identyfikacji mieszkańców z regionem.
Mocne strony	Słabe strony

1. Duża liczba obiektów zabytkowych. 2. Bardzo duża liczba stanowisk archeologicznych oraz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków. 3. Licznie występujące zespoły dworsko-parkowe. 4. Duża liczba dobrze zachowanych układów ruralistycznych. 5. Dobrze zachowany zasób historycznej, murowanej zabudowy wiejskiej. 6. Licznie zachowane, historyczne nagrobki o cechach zabytkowych. 7. Duża liczba obiektów architektury i budownictwa, szczególnie kościołów i dworów wpisana do rejestru zabytków. 8. Utrzymane w dobrym stanie obiekty sakralne. 9. Zasób dzieł sztuki zgromadzony w obiektach sakralnych. 10. Istnienie zabytków będących świadectwem wielokulturowości i wielowyznaniowości (cmentarze ewangelickie). 11. Sanktuarium Matki Bożej w kościele p.w. św. Trójcy w Stoszowie z tradycją pielgrzymek. 12. Zaktualizowana gminna ewidencja zabytków oraz dobrze rozpoznane dziedzictwo materialne gminy. 13. Uwzględnienie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych gminy. 14. Zapisy ochronne dotyczące zabytków w MPZP. 15. Przyjęta uchwała w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach – możliwość finansowania.	1. Brak dostępu do niektórych zabytkowych obiektów (własność prywatna). 2. Brak środków na opiekę nad zabytkami. 3. Niewystarczające środki finansowe właścicieli zabytków na prace konserwatorskie i remontowe. 4. Nieoznakowane zabytki rejestrowe niebieskobiłą tablicą. 5. Postępująca degradacja części zabytków. 6. Brak stałej opieki nad cmentarzami ewangelickimi. 7. Zły i bardzo zły stan dworów i pałaców oraz brak stałej opieki dla tych obiektów. 8. Niewystarczające zabezpieczenie ppoż. i antywłamaniowe zabytków. 9. Brak gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. 10. Brak świadomości mieszkańców miejscowości o występowaniu zabytkowych obiektów, a także konieczności należytego dbania o zabytki. 11. Zanikający zasób obiektów zabytkowych – wyburzenia, przekształcenia, zawalenia. 12. Zanikanie cech tradycyjnych zabudowy mieszkalnej i gospodarczej (likwidacja detali, zakrywanie drewnianej bądź ceglanej elewacji – ocieplanie budynków). 13. Skromna liczba informacji na temat dziedzictwa kulturowego gminy na jej stronie internetowej. 14. Brak szlaku turystycznego promującego zabytki na terenie gminy. 15. Niewystarczająca promocja turystyczna gminy.
16. Potencjał społeczny – koła gospodyń wiejskich, zespoły śpiewacze, pozostałe organizacje związane z dziedzictwem kulturowym. 17. Publikacje książkowe dotyczące dziedzictwa kulturowego gminy. 18. Występujące gospodarstwa agroturystyczne. 19. Duża liczba organizowanych imprez kulturowych. 20. Obecność regionalistów oraz pasjonatów lokalnej historii. 21. Aktywność lokalnych władz w pozyskiwaniu środków na cele kulturalne.	

Źródło: opracowanie własne

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Założenia projektowe zostały przedstawione w układzie: priorytet, kierunek działania, zadanie. Wypracowane priorytety są założeniem ogólnym, na który składają się kierunki działań. Na kierunki

działań składają się z kolei zadania. Zadania są ostatnim elementem hierarchicznej piramidy będąc jej najmniejszą częścią wskazując najbardziej szczegółowe prace. Priorytety, kierunki i zadania określono w podrozdziałach rozdziału 7.

W art. 4. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wskazano że ochrona zabytków polega w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ponadto należy przypomnieć zapisy art. 87 ust.2 odwołujące się do celów GPOnZ:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Dzięki zaangażowaniu władz gminy oraz pracowników samorządowych odpowiedzialnych za sprawy związane z ochroną i opieką nad zabytkami możliwe było wypracowanie założeń projektowych. Te opracowane zostały na podstawie analizy stanu dziedzictwa kulturowego gminy, analizy SWOT, dokumentów strategicznych i planistycznych gminy, diagnozie gminnej ewidencji zabytków, stanu poszczególnych obiektów, a także doświadczeń nabytych w zarządzaniu dziedzictwem kulturowym.

Zaproponowany spójny pakiet rozwiązań, jak i konkretnych zadań powinien przyczynić się do ogólnej poprawy stanu i wizerunku dziedzictwa kulturowego gminy. W sposób szczególny dotyczy to dziedzictwa niematerialnego i materialnego, w tym zabytków z terenu gminy.

7.1. Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami

Wypracowane priorytety Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łągiewniki na lata 2025-2028 uwzględniają cele wymienione w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jednocześnie sformułowane zostały w perspektywie wieloletniej.

Wyznaczono następujące priorytety:

- 1. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego.**
- 2. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.**
- 3. Badanie i dokumentacja zasobu kulturowego.**
- 4. Promocja i edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego i turystyki.**

7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami

Określono długofalowe kierunki działań (wykraczające często ponad 4-letni okres obowiązywania Programu) wraz z oczekiwanymi rezultatami. Mając na uwadze ciągłość wyznaczonych działań, celów i kierunków, które sformułowano w Gminny Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2020 – 2023, a także wypracowanych i odnoszących sukces metod i zakresów działań na rzecz dziedzictwa, wyznaczono następujące kierunki działań Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2025-2028, które korespondują z wcześniejszymi:

- 1.1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.**
- 1.2. Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności zabytków.**
- 2.1 Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.**
- 2.2 Ochrona układów ruralistycznych.**
- 3.1 Prowadzenie i monitoring gminnej ewidencji zabytków oraz pozostałej dokumentacji dotyczącej zabytków.**
- 3.2 Korzystanie z nowoczesnych technik informatycznych do promocji dziedzictwa kulturowego.**
- 4.1. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.**
- 4.2. Edukacja i popularyzacja wiedzy o miejscowym dziedzictwie kulturowym.**
- 4.3. Turystyczna promocja gminy.**

7.3 Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami

W ramach wyznaczonych kierunków działań wskazano zadania wyznaczone na 4 lata obowiązywania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2025-2028. Zgodnie z art. 87 ust 5 z realizacji programu wójt sporządzi co 2 lata sprawozdanie z realizacji programu i przedstawi je radzie gminy. W związku z powyższym zaproponowane zadania podzielone zostały na 2 etapy. Pierwszy na lata 2025-2026, za który opracowane zostanie sprawozdanie z początkiem 2027 r. oraz drugi przypadający na lata 2027-2028. Sporządzenie sprawozdania będzie miało kluczowy wpływ na realizację pozostałych zadań w latach 2027-2028.

Zadania w okresie 2025-2026 będą miały charakter przygotowawczy, zaś większość pozostałych zadań zrealizowana zostanie w latach 2027-2028. Dla części zadań wyznaczono 4-letni okres obowiązywania. Kolorem niebieskim zaznaczono okres realizacji, zaś kolor biały oznacza brak realizacji w danym etapie. W poniższej tabeli zaproponowano także, kto będzie odpowiadał za wykonanie zadania. Nie jest to jednak podział obligatoryjny, ponieważ realizacja lub część realizacji danego zadania może odbyć się przy udziale/współudziale innych lub dodatkowych podmiotów, których nie można wskazać na obecnym etapie programowania. Niezmiernie ważnym jest współdziałanie władz Gminy z jej jednostkami organizacyjnymi oraz pozostałymi osobami/podmiotami zaangażowanymi w realizację zadań.

Tabela 14. Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami

Kierunki działań	Zadania	2025-2026	2027-2028	Realizator
Priorytet 1. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego				
1.1 Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	1. Przeprowadzenie prac remontowo-konserwatorskich kaplicy p.w. św. Jana Nepomucena w Sieniawce.			UG
	2. Zabezpieczenie ruin dworów oraz obiektów rezydencjonalnych w bardzo złym stanie.			W, UG
	3. Prowadzenie prac pielęgnacyjno-porządkowych na cmentarzach będących we własności gminy.			UG
	4. Przeprowadzenie kwesty na rzecz ratowania historycznych nagrobków na terenie zabytkowych cmentarzy.			UG, P
	5. Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy pozostałych obiektach będących we własności Gminy.			UG
1.2. Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjność zabytków	1. Podjęcie działań mających na celu oznakowanie zabytków rejestrowych – współpraca ze Starostwem.			UG, St
	2. Kontynuacja wykonania profesjonalnych iluminacji obiektów sakralnych.			P
	3. Oznakowanie tablicami informacyjno-historycznymi najważniejszych zabytków gminy.			UG, W
Priorytet 2. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego				
2.1. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	1. Rewitalizacja przestrzeni publicznych, w tym parków podworskich.			UG, W
	2. Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: parkach podworskich, skwerach, cmentarzach.			UG, W
2.2. Ochrona układów ruralistycznych	1. Przestrzeganie ustaleń ochronnych dotyczących układów ruralistycznych zawartych w MPZP.			UG, W
	2. Prowadzenie kampanii informacyjnych mających na celu nawiązywanie nowych realizacjach budowlanych do lokalnych tradycji kształtowania zabudowy.			UG
Priorytet 3. Badanie i dokumentacja zasobu kulturowego				
3.1. Prowadzenie i monitoring gminnej ewidencji zabytków oraz	1. Opracowanie gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych			UG
	2. Przyjęcie GEZ Zarządzeniem.			UG

pozostałej dokumentacji dotyczącej zabytków	3. Dokończenie prac nad Planem Ogólnym Gminy.			UG
	4. Podjęcie działań mających na celu zawnioskowanie o usunięcie/dodanie obiektów do rejestru zabytków.			UG, W
	5. Zwiększenie poziomu pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, uwzględniającymi występowanie obszarów chronionych.			UG
3.2. Korzystanie z nowoczesnych technik	1. Rozbudowa strony internetowej gminy o treści związane z zachowanym dziedzictwem gminy, zabytkami, turystyką, historią.			UG

informatycznych do promocji dziedzictwa kulturowego	2. Informowanie mieszkańców gminy o prowadzonych działaniach konserwacyjnych, remontowych, renowacyjnych, rewitalizacyjnych, otrzymanych dotacjach na zabytki, przyznanych dotacjach, itp. poprzez stronę internetową gminy.			UG
Priorytet 4. Promocja i edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego i turystyki				
4.1. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami	1. Coroczne zabezpieczenie środków finansowych w Wieloletnim Planie Finansowych na zadania związane z ochroną zabytków i promocją dziedzictwa kulturowego.			UG
	2. Przyznawanie dotacji na prace remontowo-konserwatorskie obiektów zabytkowych, na podstawie przyjętej uchwały.			UG
	3. Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków.			UG
	4. Stworzenie systemu odpowiednich ulg i rekompensat finansowych dla właścicieli zabytków.			UG
4.2. Edukacja i popularyzacja wiedzy o miejscowym dziedzictwie kulturowym	1. Wspieranie rynku pracy związanego z dziedzictwem kulturowym.			UG
	2. Organizacja konkursów fotograficznych, plastycznych, konkursach wiedzy dotyczących historii regionu i jej zachowanego dziedzictwa.			UG, GOKBiS
	3. Organizacja wycieczek szkolnych do miejsc ciekawych turystycznie.			UG, S
	4. Zaangażowanie placówek edukacyjnych w organizowaniu warsztatów, dodatkowych zajęć, testów wiedzy o tematyce lokalnego dziedzictwa kulturowego.			S
	5. Uczestnictwo pracowników urzędu w szkoleniach i prelekcjach w dziedzinie ochrony zabytków.			UG
	6. Wspieranie działań dotyczących podtrzymania dziedzictwa kulturowego na rzecz zespołów muzycznych, KGW, organizacji pozarządowych, itp.			UG
	1. Wspieranie i promocja gospodarstw agroturystycznych.			UG

4.3. Turystyczna promocja gminy	2. Prowadzenie działań promocyjno-informacyjnych mające na celu rozwój turystyki i przedsiębiorczości na terenie gminy w oparciu o obiekty zabytkowe.			UG, GOKBiS
	3. Wytyczenie szlaków turystycznych (np. rowerowych) na terenie gminy.			UG, GOKBiS
	4. Organizowanie imprez i festynów nawiązujących do lokalnych tradycji.			UG, GOKBiS

Źródło: opracowanie własne

Realizatorzy, wykaz skrótów:

GOKBiS – Gminny Ośrodek Kultury Bibliotek i Sportu, P – Parafie, S – Szkoły, St – Starostwo, UG – Urząd Gminy, W – Właściciele.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Realizacja Programu będzie się odbywać poprzez wskazane zadania gminy oraz pozostałych depozytariuszy na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Zakłada się, że zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

1. instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie gminnego programu opieki nad zabytkami, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wpis do rejestru zabytków, przyjęcie Zarządzeń w sprawie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków);
2. instrumentów finansowych (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, aplikowanie o dofinansowanie, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz pożyczki, dotacje, subwencje, nagrody, a także stosowanie finansowania w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego);
3. instrumentów koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich i powiatowych strategiach, planach zagospodarowania, programach opieki nad zabytkami, itp. oraz pomiędzy dokumentami własnymi gminy. Ponadto współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków, urzędem marszałkowskim, starostwem, muzeum, parafiami, jednostkami własnymi gminy, właścicielami zabytków, pozostałymi organizacjami związanymi z ochroną i opieką nad zabytkami oraz współpraca ze wszystkimi realizatorami przypisanymi do zadań w Programie);
4. instrumentów kontrolnych (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, sprawozdanie z realizacji Programu, opracowanie aktualizacji GPONZ na lata 2029-2032).

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

W art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Ustawodawca wymienił zadania związane z gminnym programem opieki nad zabytkami. Na podstawie ww. artykułu skonkretyzowano je poniżej na potrzeby niniejszego Programu.

Wójt Gminy Łagiewniki sporządza na okres 4 lat Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki przyjmuje Rada Gminy Łagiewniki, po uzyskaniu opinii Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki ogłaszany jest w Dzienniku

Urzędowym Województwa Dolnośląskiego. Z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki Wójt Gminy Łagiewniki sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy Łagiewniki.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu uwzględniająca:

- a) wykonanie zadań przyjętych do realizacji,
- b) koszt wykonania zadań;
- b) efektywność ich wykonania.

Poniżej wskazano przykładowe kryteria i wskaźniki oceny realizowanych zadań, które mogą być pomocne przy opracowaniu sprawozdania.

W ramach priorytetu **1. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego:**

- liczba obiektów ogółem poddanych pracom remontowym i konserwatorskim;
- wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich;
- wartość finansowa zebranych środków na rzecz ratowania historycznych nagrobków na terenie zabytkowych cmentarzy;
- wartość finansowa uzyskanych dotacji na prace remontowe i konserwatorskie przy zabytkach;
- liczba znaków zabytku rejestrowego umieszczonych na obiektach wpisanych do rejestru.

W ramach priorytetu **2. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego:**

- liczba zrewitalizowanych przestrzeni publicznych;
- liczba nowo wybudowanych obiektów w tradycyjnej, historycznej stylistyce regionalnej;

W ramach priorytetu **3. Badanie i dokumentacja zasobu kulturowego:**

- liczba nowo opracowanych MPZP;
- stopień pokrycia gminy MPZP;
- liczba nowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków;
- liczba publikacji, informacji wstawionych na stronę internetową gminy, dot. obiektów zabytków;
- liczba odsłon strony internetowej gminy w zakładce dot. zabytków.

W ramach priorytetu **4. Promocja i edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego i turystyki:**

- wartość zabezpieczonych środków finansowych w Wieloletnim Planie Finansowych na zadania związane z ochroną zabytków i promocją dziedzictwa kulturowego;
- wartość finansowa przyznanych dotacji na prace remontowe i konserwatorskie przy zabytkach;
- wartość finansowa uzyskanych dotacji na prace remontowe i konserwatorskie przy zabytkach;
- liczba osób, które podjęły prace na rzecz dziedzictwa kulturowego;
- liczba właścicieli zabytków, która skorzystała z systemu ulg i rekompensat finansowych;
- liczba zorganizowanych konkursów fotograficznych, plastycznych, konkursach wiedzy dotyczących historii regionu i jej zachowanego dziedzictwa;
- liczba dodatkowych godzin edukacyjnych w szkołach dot. historii, zwyczajów, zabytków gminy, testów wiedzy, warsztatów, itp.;

- liczba zespołów muzycznych, KGW, organizacji pozarządowych związanych z dziedzictwem kulturowym, itp., którym udzielono wsparcia;
- liczba szkoleń i prelekcji dot. ochrony zabytków, w których uczestniczyli urzędnicy gminni;
- liczby zorganizowanych imprez i festynów nawiązujących do dziedzictwa kulturowego gminy;
- liczba wycieczek szkolnych do miejsc ciekawych turystycznie;
- liczba dzieci i młodzieży, która brała udział w wycieczkach; –
- liczba wytyczonych szlaków turystycznych.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział ma charakter informacyjny. Poniżej przedstawiono przykładowe możliwości finansowania wskazanych w podrozdziale 7.3. zadań z uwzględnieniem środków:

- publicznych (np. budżet państwa, budżety jednostek samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, środki Unii Europejskiej, inne źródła zagraniczne),
- prywatnych (osób fizycznych, fundacji, osób prawnych, kościelnych itp.).

W poszukiwaniu dofinansowania nie można ograniczać się wyłącznie do powszechnie znanych i dostępnych programów. Źródeł należy także szukać w ogłaszanych przez samorządy konkursach na realizację zadań z zakresu edukacji, kultury, promocji, w budżetach tzw. obywatelskich lub partycypacyjnych, a nawet w projektach społecznych dotyczących utworzenia np. klubów seniora, dziennych domów pobytu, przedszkoli, żłobków, gdzie w ramach cross-financingu możliwe jest dostosowanie budynków, w tym zabytkowych do prowadzenia zajęć. Decydując się na złożenie wniosku, należy liczyć się z tym, że w każdym konkursie wniosków z podobnym zakresem działań wpływa dużo, a uzyskanie dofinansowania nie jest łatwe, m.in. ze względu na z góry przydzieloną alokację środków. Ponadto w zdecydowanej większości konkursów wymagany jest wkład własny. W związku z powyższym wnioskodawca z góry powinien zarezerwować określoną pulę środków.

Źródłami wsparcia działań w obszarze kultury w ramach budżetu państwa są:

- Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków;
- programy MKiDN;
- Rządowy Program Odbudowy Zabytków;
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Wojewódzki Konserwator Zabytków;
- Fundusz Kościelny.

Wsparcie na zabytki prowadzą również jednostki samorządowe:

- środki własne gminy;
- Urząd Marszałkowski;
- Starostwo Powiatowe.

Na działania związane z ochroną i wykorzystaniem zabytków można pozyskać środki z wielu programów w ramach środków europejskich, m.in. takich jak: – Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027 ;

- Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027.

Szczegółowe informacje o zasadach i kryteriach możliwości pozyskiwania ww. środków są dostępne na stronach internetowych poświęconych ww. źródłom finansowania. Poniżej scharakteryzowano najbardziej popularne programy pomocowe.

Programy MKiDN 2025

Programy Ministra z zakresu kultury mają na celu dofinansowanie zadań o charakterze projektowym z wyłączeniem stałej działalności kulturalnej podmiotów. Skierowane są do instytucji kultury, organizacji pozarządowych, instytucji filmowych, szkół i uczelni wyższych, jednostek samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych, kościołów i związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych. Dzięki Programom Ministra wsparcie finansowe mogą otrzymać działania z zakresu kultury oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego, obejmujące m.in. szeroko rozumianą edukację, działalność artystyczną, kulturę cyfrową, działania promujące czytelnictwo, a także projekty infrastrukturalne. Na rok 2025 przewidziano nabory m.in. na następujące programy, które nawiązują do wyznaczonych zadań w programie:

- groby i cmentarze wojenne w kraju - celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń;
- kultura ludowa i tradycyjna - celem programu jest wspieranie zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania;
- miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju - celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości;
- ochrona zabytków - celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne;
- ochrona zabytków archeologicznych - celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

Rządowy Program Odbudowy Zabytków

Rządowy Program Odbudowy Zabytków jest to Program, który wesprze samorządy w poprawieniu stanu, odbudowie i remontach obiektów zabytkowych przyczyniając się tym samym do poprawy ich stanu i uchroni przed degradacją i niszczeniem. Program dopuszcza finansowanie obiektów posiadających wpis do ewidencji lub rejestru zabytków i będących w posiadaniu jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjnej podległej jednostce samorządu terytorialnego. Program kierowany jest bezpośrednio do jednostek samorządu terytorialnego, a za ich pośrednictwem również

do innych podmiotów zobowiązanych do opieki nad zabytkami. Dofinansowanie będzie przyznawane na realizację zadań inwestycyjnych związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Może być przeznaczone na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego albo na udzielenie dotacji samorządowej na takie prace. Dofinansowanie z Programu może wynieść maksymalnie 98% wartości inwestycji, a minimalny wkład własny - 2%. Wnioski będą mogły być składane w aplikacji Polski Ład udostępnionej przez BGK, w jednej z trzech kategorii:

- do 150 000 zł;
- do 500 000 zł; –
- do 3 500 000 zł.

W ostatnich latach z terenu Gminy Łagiewniki w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków przyznano następujące dotacje:

- Renowacja zabytkowej dzwonnicy przy kościele pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Łagiewnikach, II nabór 2023 r. – 1 470 000,00 zł.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)

Narodowy Fundusz oferuje pożyczki, dotacje oraz inne formy dofinansowania projektów realizowanych m.in. przez samorządy, przedsiębiorstwa, podmioty publiczne, organizacje społeczne a także osoby fizyczne. W sektorze finansów publicznych Narodowy Fundusz jest również największym w Polsce partnerem międzynarodowych instytucji finansowych w obsłudze środków zagranicznych przeznaczonych na ochronę środowiska. NFOŚiGW organizuje również m.in. konkursy dotyczące dofinansowania na prace związane z gruntowymi termomodernizacjami zabytkowych obiektów. Konkursy dotyczą poprawy efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej, w tym budynków zabytkowych, a także projekty związane z rewaloryzacją cennych, zabytkowych założeń parkowych.

Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Dotacja realizowana jest ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Dolnośląski. Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków przyznaje dotacje na podstawie art. 74 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Z wnioskiem o udzielenie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane mogą ubiegać się podmioty posiadające osobowość prawną oraz siedzibę, zakład lub oddział na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne z zastrzeżeniem państwowych instytucji kultury, publicznych szkół oraz uczelni wyższych, uczelni artystycznych oraz innych podmiotów, o których mowa w art. 72 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru zabytków albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie. Do udzielenia dotacji nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Fundusz Kościelny

Fundusz Kościelny stanowi wyodrębnioną pozycję w części 43. budżetu państwa - wyznania religijne oraz mniejszości narodowe i etniczne, w dziale 758 – różne rozliczenia, w rozdziale 75822 – Fundusz

Kościelny, której dysponentem jest minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych. Maksymalna kwota udzielonej dotacji z Funduszu Kościelnego w roku 2024 nie powinna przekraczać 200.000,00 zł.

Kościelne osoby prawne będą mogły ubiegać się o przyznanie dotacji z Funduszu Kościelnego na realizację w 2025 r. następujących zadań:

1. Konserwacja i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej w znaczeniu nadanym przez aktualne ustawodawstwo, bądź orzecznictwo.
2. Wspomaganie kościelnej działalności charytatywno-opiekuńczej.

W ramach zadania 1 dotacje przeznaczone będą, co do zasady, na remonty i prace konserwatorskie zabytkowych obiektów sakralnych (w szczególności: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, wodnej, kanalizacyjnej, odgromowej). W szczególnie uzasadnionych przypadkach może nastąpić finansowanie z Funduszu Kościelnego remontu ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: instrumenty muzyczne, dzwony) oraz stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: ołtarze, polichromie, freski, posadzki). Z Funduszu Kościelnego nie finansuje się co do zasady prac dotyczących otoczenia obiektu (takich jak np.: chodniki, ogrodzenia, trawniki).

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego

Dotacja celowa przyznawana jest z budżetu województwa na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa dolnośląskiego, posiadających istotne znaczenie historyczne, artystyczne, kulturowe, naukowe i będących w złym stanie technicznym. O dotację, w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami, może ubiegać się osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego. Termin składania wniosków w konkursie ogłaszany jest corocznie przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego.

Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027

Polska w perspektywie unijnej 2021-2027 otrzyma około 76 miliardów euro, z tego 1,673 mld euro przypada na województwo dolnośląskie, plus dodatkowe 556 mln euro z nowego Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. Niniejszy dokument będzie podstawą do ubiegania się o dofinansowanie przedsięwzięć związanych z ochroną zabytków w ramach funduszy europejskich. W ramach FE dla Dolnego Śląska 2021-2027 przewidziano również finansowanie na ochronę zabytków wskazując kod 166.

Kod 166 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury przypisano do dwóch celów szczegółowych:

- (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych;
- (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii.

Wartość alokacji przeznaczona do wykorzystania w perspektywie finansowej 2021-2027 w ramach programu regionalnego wynosi 17 692 410 euro dla celu szczegółowego (vi) oraz 30 093 794 euro w ramach celu szczegółowego (i).

Powyższy kod został przyporządkowany do celów szczegółowych: 4. Infrastruktura społeczna oraz 5.

Rozwój terytorialny.

Należy bacznie monitorować informacji na temat ogłoszenia pierwszych konkursów w ramach FE.

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027

Program jest następcą Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko realizowanego w perspektywie finansowej 2014-2020. Jest to program europejski na lata 2021-2027 zarządzany na poziomie krajowym. Przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FENIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet całego programu: 135 mld zł, wkład UE: 111,7 mld zł. Dotację na zabytki będzie można uzyskać na renowację, konserwację, rewaloryzację i restaurację obiektów zabytkowych (w tym pomników) w przypadku gdy nie będą to pojedyncze interwencje, tylko stanowiąc będą część większego przedsięwzięcia, które wiąże rozwój kultury z rozwojem gospodarczym, włączeniem społecznym i innowacjami społecznymi w skali kraju, regionu lub skali lokalnej. W ramach priorytetu 7. Kultura, działania 7.1 Infrastruktura kultury i turystyki kulturowej wskazano podstawowe informacje, m.in.:

- cel szczegółowy: EFRR.CP4.VI - Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych;
- instytucję pośredniczącą: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- wysokość alokacji UE: 600 000 000,00 EUR;
- zakres interwencji: 166 - ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury;
- działania: obszar 1 - rozwój infrastruktury kultury (zabytkowej i niezabytkowej), obszar 2 - ochrona i podniesienie atrakcyjności turystycznej obiektów dziedzictwa kulturowego;
- typ beneficjenta: organizacje społeczne i związki wyznaniowe, administracja publiczna, przedsiębiorstwa, kościoły i związki wyznaniowe, jednostki samorządu terytorialnego, administracja rządowa;
- maksymalny % poziom dofinansowania UE w projekcie: 79,71%;
- maksymalny % poziom dofinansowania całkowitego wydatków kwalifikowalnych na poziomie projektu (środki UE + współfinansowanie ze środków krajowych przyznane beneficjentowi przez właściwą instytucję): 100%.

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Zaplanowane w podrozdziale 7.3. zadania będą możliwe do wykonania od momentu przyjęcia uchwałą przez Radę Gminy niniejszego Programu do końca 2028 r.

Wdrażanie zadań odbędzie się w miarę dostępnych środków i nakładów pracy. Ich realizacja możliwa będzie poprzez zabezpieczenie określonych środków w budżecie gminy. Zadania inwestycyjne dotyczące ochrony zabytków (zabytków będących we własności gminy) powinny być wprowadzone do wieloletniego programu inwestycyjnego gminy. Wyznaczone w Programie zadania powinny być również uwzględnione w innych dokumentach strategicznych i planistycznych gminy. Część wyznaczonych zadań realizowana będzie przez specjalistów w postaci podmiotów zewnętrznych, którzy zostaną wybrani jako Wykonawcy w drodze obowiązujących przepisów prawa.

W art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wskazano na możliwość finansowania przez gminy prac przy obiektach zabytkowych: dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

W Gminie Łagiewniki obowiązuje UCHWAŁA NR XLIII/323/18 RADY GMINY ŁAGIEWNIKI z dnia 24 maja 2018 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków

Zadania określone w Programie realizowane będą w zdecydowanej większości przez Urząd Gminy oraz w mniejszym stopniu w sposób pośredni lub bezpośredni przez pozostałych interesariuszy, do który w sposób szczególny zaliczyć należy:

- Gminny Ośrodek Kultury Bibliotek i Sportu w Łagiewnikach;
- parafie z terenu gminy;
- organizacje pozarządowe i stowarzyszenia z terenu gminy;
- szkoły podstawowe z terenu gminy;
- Starostwo Powiatowe w Dzierżonowie;
- Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków we Wrocławiu;
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków Delegatura w Wałbrzychu;
- Dolnośląski Urząd Wojewódzki we Wrocławiu;
- właścicieli obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków;
- instytucje odpowiedzialne za przyznawanie dotacji na zabytki.

Wszelkie uzgodnienia dotyczące zabytków będą prowadzone z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Zaprezentowane w niniejszym programie informacje powinny zostać na nowo uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, strategii rozwoju gminy oraz innych dokumentach o charakterze strategicznym i planistycznym gminy, w których będzie podejmowana tematyka dziedzictwa kulturowego.

12. BIBLIOGRAFIA

Literatura:

1. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, F.Sulmierski, B. Chlebowski, W. Walewski, Warszawa 1884, druk „Wieku” Nowy Świat.
2. Geografia regionalna Polski, J. Kondracki, Warszawa 2009 r., Wyd. Naukowe PWN.
3. Geografia osadnictwa, D. Szymańska, Warszawa 2009 r., Wyd. Naukowe PWN.
4. Mały słownik terminów plastycznych, K. Zwolińska, Z. Malicki, 1993 r., Warszawa, Wyd. Wiedza Powszechna.
5. Gmina Łagiewniki, Przewodnik po miejscach obecnych i nieobecnych, I. Beno, T. Szot, I. Wochnik, Łagiewniki 2019 r.

Strony internetowe:

www.dane.gov.pl
www.mapy.geoportal.gov.pl
www.wspolrzedne-gps.pl
www.igrek.amzp.pl
www.mapy.amzp.pl
www.maps.arcenum.com
www.gminy.pl www.ongeo.pl
www.rejestr.io www.mapio.net
www.polskaniezwykla.pl
www.mapy.zabytek.gov.pl
www.mkidn.gov.pl
www.isap.sejm.gov.pl
www.samorzad.nid.pl
www.maps.mapywig.org
www.niematerialne.nid.pl
www.openstreetmap.org
www.dialektologia.uw.edu.pl
www.gokbis.pl www.polalech.pl
www.turystykakulturowa.eu
www.geoserwis.gdos.gov.pl
www.crfop.gdos.gov.pl
www.lagiewniki.pl
www.bip.lagiewniki.pl
www.facebook.com
www.dzierzoniowski.e-mapa.net

13. SPISY

13.1. Spis tabel

Tabela 1. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Gminy Łagiewniki	20
Tabela 2. Liczba mieszkańców Gminy Łagiewniki z podziałem na miejscowości	25
Tabela 3. Stanowisko archeologiczne najbardziej zróżnicowane chronologicznie	53
Tabela 4. Zróżnicowanie stanowisk archeologicznych ze względu na określone funkcje	53

Tabela 5. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	54
Tabela 6. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków	68
Tabela 7. Charakterystyka obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków	69
Tabela 8. Zabytki we własności Gminy Łagiewniki	75
Tabela 9. Zabytkowe obiekty sakralne	77
Tabela 10. Zabytkowe cmentarze	79
Tabela 11. Zabytkowe parki	81
Tabela 12. Zabytkowe budynki rezydencjonalne	83
Tabela 13. Analiza SWOT uwzględniająca dziedzictwo kulturowe gminy	101
Tabela 14. Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami	106

13.2. Spis rycin

Ryc. 1. Gmina Łagiewniki na tle kraju	23
Ryc. 2. Gmina Łagiewniki na tle gmin powiatu dzierzoniowskiego	24
Ryc. 3. Przestrzenne rozmieszczenie ważniejszych miejscowości w Gminie Łagiewniki	25
Ryc. 4. Łagiewniki i okolice w 1934 r.	30
Ryc. 5. Łagiewniki w XIX w.	31
Ryc. 6. Jaźwina w XIX w.	32
Ryc. 7. Kuchary w XIX w.	33
Ryc. 8. Ligota Wielka w XIX w.	33
Ryc. 9. Młynica w XIX w.	34
Ryc. 10. Oleszna w XIX w.	35
Ryc. 11. Radzików w XIX w.	36
Ryc. 12. Sieniawka w XIX w.	36
Ryc. 13. Sienice w XIX w.	37
Ryc. 14. Słupice w XIX w.	38
Ryc. 15. Sokolniki w XIX w.	38
Ryc. 16. Stoszków w XIX w.	39
Ryc. 17. Trzebnik w XIX w.	40
Ryc. 18. Ruralistyczny układ przestrzenny Łagiewnik	43
Ryc. 19. Obszary AZP na terenie Gminy Łagiewniki	51
Ryc. 20. Lokalizacja stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków	58
Ryc. 21. Etnograficzna mapa Polski	63
Ryc. 22. Herb Gminy Łagiewniki	66
Ryc. 23. Liczba wpisów do rejestru zabytków w układzie dekad	71
Ryc. 24. Rozmieszczenie miejscowości, w których znajdują się zabytki nieruchome wpisane do rejestru	71
Ryc. 25. Wzór znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków	72

13.3. Spis wykresów

Wyk. 1. Liczba stanowisk archeologicznych z podziałem na sektory AZP	51
--	----

Wyk. 2. Liczba stanowisk archeologicznych z podziałem na miejscowości	52
Wyk. 3. Ilość obiektów wpisanych do rejestru zabytków z uwzględnieniem ich funkcji z terenu Gminy Łagiewniki	67
Wyk. 4. Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków z podziałem na miejscowości	74
Wyk. 5. Stan zachowania zabytków.....	75

13.4. Spis fotografii	4
Fot. 1. Łagiewniki – widok na zespół kościoła (element zespołu ruralistycznego)	47
Fot. 2. Wnętrze kościoła pw. św. Antoniego w Ratajnie	49
Fot. 3. Tumba nagrobna na cmentarzu parafialnym w Ligocie Wielkiej.....	51
Fot. 4. Zbiory Mini Muzeum Rolnictwa w Sienawce	66
Fot. 5. Dawne przedszkole w Łagiewnikach, ob. ZHP	84
Fot. 6. Kościół w Olesznej.....	86
Fot. 7. Cmentarz przykościelny w Sienicach	88
Fot. 8. Park pałacowy w Łagiewnikach.....	90
Fot. 9. Pałac w Jażwinie	92
Fot. 10. Budynek mieszkalny w Łagiewnikach z k. XIX w	93
Fot. 11. Kościół w Jażwinie	97
Fot. 12. Kościół w Ligocie Wielkiej	98
Fot. 13. Pałac w Łagiewnikach	99
Fot. 14. Dwór w Łagiewnikach	99
Fot. 15. Pałac w Przysstronach	100
Fot. 16. Kościół w Radzikowie	101
Fot. 17. Dwór w Radzikowie.....	102
Fot. 18. Kościół w Ratajnie	102
Fot. 19. Kościół w Sienawce	103
Fot. 20. Dawny budynek klasztoru żeńskiego w Sienawce	104
Fot. 21. Kościół w Sienicach	104
Fot. 22. Kościół w Słupicach	105
Fot. 23. Dwór w Słupicach.....	106
Fot. 24. Pałac w Sokolnikach	106
Fot. 25. Wieża ku czci Bismarcka w Sokolnikach.....	107
Fot. 26. Kościół w Stoszowie	108
Fot. 27. Dwór w Stoszowie.....	109

14 ANEKSY

Załącznik 1. Nieruchome zabytki architektury i budownictwa ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
1	Jaźwina	zespół kościelny	80a	XIV w., XV w., 1692 r., 1885 r., XIX w., XX w.	
2	Jaźwina	kościół paraf. p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego	80a	1692 r., 1885 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/5956 z dn. 12.02.2015 r.
3	Jaźwina	cmentarz przykościelny	80a	XV w.	
4	Jaźwina	mur z bramą cmentarza przykościelnego	80a	ok. 1880 r.	
5	Jaźwina	cmentarz ewangelicki		II poł. XIX w.	
6	Jaźwina	plebania	80	1899 r.	
7	Jaźwina	budynek gospodarczy w zespole plebanii	80	XIX/XX w.	
8	Jaźwina	pałac, ob. ruina	naprzeciw 68/69	XVII w.?, I poł. XIX w., pocz. XX w.	
9	Jaźwina	zespół dworski		1512 r., k. XIX w., XIX/XX w.	
10	Jaźwina	dwór, ob. ruina	14	1512 r., k. XIX w.	
11	Jaźwina	oficyna w zespole dworskim	11, ob. nr 11 i 12	XIX/XX w.	
12	Jaźwina	oficyna w zespole dworskim	12, 13, ob. nr 13	XIX/XX w.	
13	Jaźwina	stodoła II, w zespole dworskim	14	XIX/XX w.	
14	Jaźwina	budynek gospodarczy, ob. mieszkalno - warsztatowy w zespole dworskim	14d, 14a	1833 r., 1895 r., 2015 r.	
15	Jaźwina	dom	15	ok. 1880 r.	
16	Jaźwina	dom	29	ok. 1880 r., 1927 r.	
17	Jaźwina	budynek gospodarczy w zespole	29	ok. 1880 r.	
18	Jaźwina	dom	30	ok. 1880 r.	
19	Jaźwina	budynek mieszkalnogospodarczy	33	ok 1880 r.	
20	Jaźwina	dom	42	1890 r.	
21	Jaźwina	dom	44	k. XIX w.	
22	Jaźwina	dom	45	XIX/XX w.	
23	Jaźwina	dom	49 (d.47)	k. XIX w.	
24	Jaźwina	dom	53, 53a	poł. XIX w., XIX/XX w.	

25	Jaźwina	wozownia w zespole	50 A (d.53)	XIX/XX w.	
26	Jaźwina	dom	68 / 69	k. XIX w.	
27	Jaźwina	dom	72	I poł. XIX w., XIX/XX w.	
28	Jaźwina	obora w zespole	72	XIX/XX w.	
29	Jaźwina	stodoła w zespole	72	XIX/XX w.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
30	Jaźwina	dom	73	I poł. XIX w., XIX/XX w.	
31	Jaźwina	obora w zespole	73, 71 (d. 73)	k. XIX w.	
32	Jaźwina	budynek gospodarczy w zespole	73	XIX/XX w.	
33	Jaźwina	dom	74	1784 r., XIX/XX w.	
34	Jaźwina	budynek mieszkalnogospodarczy	88	XIX/XX w.	
35	Jaźwina	drewutnia w zespole, ob. budynek mieszkalnogospodarczy	88	k. XIX w.	
36	Jaźwina	budynek gospodarczy w zespole, ob. dom	88	I poł. XX w.	
37	Jaźwina	stodoła w zespole	88	XIX/XX w.	
38	Jaźwina	dom	90	k. XIX w.	
39	Jaźwina	dom	92	pocz. XX w.	
40	Jaźwina	dom, późn. bank i biblioteka, ob. dom	100	XIX/XX w.	
41	Jaźwina	dom	109	k. XIX w.	
42	Jaźwina	dom	141	XIX/XX w.	
43	Jaźwina	dom	154	ok. 1880 r.	
44	Jaźwina	dom	155	1872 r.	
45	Kuchary	zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem	10, 11	k. XIX w., pocz. XX w.	
46	Kuchary	pałac	10, 11	k. XIX w., pocz. XX w., ok. 1930 r.	
47	Kuchary	mur z bramą w zespole pałacowym	10, 11	pocz. XX w.	
48	Kuchary	obora I w zespole pałacowym	10, 11	k. XIX w.	
49	Kuchary	obora II w zespole pałacowym	10, 11	k. XIX w.	
50	Kuchary	park pałacowy	10, 11	k. XIX w., pocz. XX w.	

51	Kuchary	budynek mieszkalnogospodarczy	5 (d. 27)	1890 r.	
52	Ligota Wielka	zespół kościelny		II poł. XVI w., XVII w., poł. XX w.	
53	Ligota Wielka	kościół fil. p.w. NMP Królowej Polski		II poł. XVI w., pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4400/887 z dn. 30.06.1960 r.
54	Ligota Wielka	cmentarz przykościelny		XVII w.	
55	Ligota Wielka	cmentarz parafialny		I poł. XX w.	
56	Ligota Wielka	zespół dworsko-parkowy z folwarkiem		XVI w., XVII w., XIX w., XX w.	
57	Ligota Wielka	dwór-ruina		XVI w., XVII w., XIX/XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4401/756 z dn. 27.09.1980 r.
58	Ligota Wielka	oficyna dworska	38	poł. XIX w.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
59	Ligota Wielka	oficyna dworska	39	XIX/XX w.	
60	Ligota Wielka	spichlerz w zespole dworskim		pocz. XIX w.	
61	Ligota Wielka	obora I w zespole dworskim		pocz. XIX w., XX w.	
62	Ligota Wielka	obora II w zespole dworskim		pocz. XIX w., XX w.	
63	Ligota Wielka	budynek gospodarczy w zespole dworskim		XIX/XX w.	
64	Ligota Wielka	most na fosie w zespole dworskim		pocz. XX w.	
65	Ligota Wielka	park dworski		k. XIX w.	
66	Ligota Wielka	dom	2	ok. 1890 r.	
67	Ligota Wielka	obora w zespole	2	k. XIX w.	
68	Ligota Wielka	dom	53	k. XIX w., ok. 1910 r.	
69	Ligota Wielka	budynek mieszkalnogospodarczy	67	k. XIX w.	
70	Ligota Wielka	dom	71	k. XIX w., ok. 1910 r.	
71	Łagiewniki	zespół kościelny		XV w., pocz. XVII w., pocz. XVIII w., XVIII w., I poł. XIX w., XIX w.	

72	Łagiewniki	kościół pom. p.w. MB Częstochowskiej	ul. Jedności Narodowej	XV w., XVIII w., XIX/XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4408/1357 z dn. 13.08.1965 r.
73	Łagiewniki	cmentarz przykościelny		XV w.	
74	Łagiewniki	kaplica grobowa na cmentarzu przykościelnym		I poł. XIX w.	
75	Łagiewniki	kaplica grobowa rodziny Grust na cmentarzu przykościelnym		1851 r.	
76	Łagiewniki	dzwonnica na cmentarzu przykościelnym		XV w., pocz. XVII w., II poł. XIX w.	
77	Łagiewniki	mur kościelny		XV w., XVIII w., XIX w.	
78	Łagiewniki	cmentarz parafialny		ok. 1945 r.	
79	Łagiewniki	kościół klasztorny cystersów, ob. paraf. p.w. św. Józefa	ul. Nadrzeczna	1798 - 1799, XIX/XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4407/889 z dn. 30.06.1961 r.
80	Łagiewniki	zespół pałacowy		XVIII w., I poł. XIX w., 1841 r., k. XIX w., pocz. XX w.	
81	Łagiewniki	pałac, ob. nieużytkowany	ul. Nadrzeczna 27	XVIII w. I poł. XIX w., XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4409/1118 z dn. 06.07.1964 r.

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
82	Łagiewniki	dwór konwersów cysterskich, ob. oficyna dworska	ul. Nadrzeczna 27	XVIII w., XIX/XX w., 1935 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4409/1118 z dn. 06.07.1964 r.
83	Łagiewniki	oficyna mieszkalna I w zespole pałacowym	ul. Nadrzeczna 21	1901 r.	
84	Łagiewniki	oficyna mieszkalna II w zespole pałacowym	ul. Nadrzeczna 25	1841 r.	
85	Łagiewniki	mur z bramami w zespole pałacowym		pocz. XX w.	
86	Łagiewniki	stodoła I w zespole folwarku pałacowego		pocz. XX w.	
87	Łagiewniki	stodoła II w zespole folwarku pałacowego		pocz. XX w.	
88	Łagiewniki	spichlerz w zespole folwarku pałacowego		pocz. XX w.	
89	Łagiewniki	obora w zespole folwarku pałacowego		1910 r.	

90	Łagiewniki	park pałacowy		k. XVIII w., 2 poł. XIX w.	
91	Łagiewniki	oficyna klasztorna, ob. budynek mieszkalny	ul. Kłodzka 2	k. XIX w.	
92	Łagiewniki	pocztą	ul. Słowiańska 4	XIX/XX w.	
93	Łagiewniki	przedszkole, ob. ZHP	ul. Jedności Narodowej 8, d. nr 10	ok. 1930 r.	
94	Łagiewniki	Ośrodek Sportu i Rekreacji	ul. Sportowa 9a	ok. 1930 r.	
95	Łagiewniki	dom	ul. Jedności Narodowej 1	ok. 1870 r., ok. 1920 r.	
96	Łagiewniki	dom, ob. budynek mieszkalno-usługowy	ul. Jedności Narodowej 3	k. XIX w.	
97	Łagiewniki	dom	ul. Jedności Narodowej 12	k. XIX w.	
98	Łagiewniki	dom	ul. Jedności Narodowej 14	XX/XIX w.	
99	Łagiewniki	dom	ul. Jedności Narodowej 15	ok. 1905 r.	
100	Łagiewniki	dom	ul. Jedności Narodowej 18	k. XIX w.	
101	Łagiewniki	dom	ul. Jedności Narodowej 19	ok. 1920 r.	
102	Łagiewniki	dom	ul. Jedności Narodowej 20	1856 r., 1906 r.	
103	Łagiewniki	dom	ul. Jedności Narodowej 24	k. XIX w.	
104	Łagiewniki	budynek gospodarczy	ul. Jedności Narodowej 24	k. XIX w.	
105	Łagiewniki	dom	ul. Jedności Narodowej 25	k. XIX w.	
106	Łagiewniki	dom	ul. Jedności Narodowej 40	k. XIX w.	
107	Łagiewniki	budynek gospodarczy I w zespole	ul. Jedności Narodowej 40	k. XIX w.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
108	Łagiewniki	budynek gospodarczy II w zespole	ul. Jedności Narodowej 40	k. XIX w.	
109	Łagiewniki	dom, ob. plebania	ul. Kłodzka 3	k. XIX w.	
110	Łagiewniki	dom	ul. Ogrodowa 2	k. XIX w.	
111	Łagiewniki	dom	ul. Półwiejska 1	1902 r.	
112	Łagiewniki	dom, ob. budynek mieszkalno-usługowy	ul. Słowiańska 1	XX/XIX w.	
113	Łagiewniki	dom	ul. Słowiańska 5	ok. 1880 r.	

114	Łagiewniki	dom	ul. Słowiańska 9	pocz. XX w.	
115	Łagiewniki	dom	ul. Słowiańska 10, 10a	ok. 1880 r.	
116	Łagiewniki	dom	ul. Słowiańska 13	pocz. XX w.	
117	Łagiewniki	dom, ob. budynek mieszkalno-usługowy	ul. Słowiańska 14	1888 r.	
118	Łagiewniki	dom z apteką, ob. dom	ul. Słowiańska 15	k. XIX w.	
119	Łagiewniki	dom	ul. Słowiańska 17	I poł. XIX w., ok. 1910 r.	
120	Łagiewniki	budynek mieszkalnogospodarczy	ul. Słowiańska 19	k. XIX w., XX w.	
121	Łagiewniki	obora w zespole	ul. Słowiańska 19	k. XIX w.	
122	Łagiewniki	dom	ul. Słowiańska 24	ok. 1905 r.	
123	Łagiewniki	budynek gospodarczy w zespole	ul. Słowiańska 24	pocz. XX w.	
124	Łagiewniki	dom	ul. Słowiańska 26, 27 (d. 27)	k. XIX w.	
125	Łagiewniki	obora w zespole	ul. Słowiańska 26 (d. 27)	k. XIX w.	
126	Łagiewniki	dom	ul. Słowiańska 32	ok. 1920 r.	
127	Łagiewniki	dom	ul. Sportowa 10	ok. 1930 r.	
128	Łagiewniki	dom	ul. Wrocławska 6	pocz. XX w.	
129	Łagiewniki	budynek Pogotowia energetycznego, ob. Poradnia Dziecięca	ul. Jedności Narodowej 30	ok. 1930 r.	
130	Łagiewniki	budynek transformatora w zespole Pogotowia Energetycznego, ob. Ośrodek Zdrowia	ul. Jedności Narodowej 30	ok. 1930 r.	
131	Łagiewniki	dworzec kolejowy, ob. budynek mieszkalny	ul. Kolejowa 2	pocz. XX w.	
132	Łagiewniki	magazyn dróżnika w zespole dworca kolejowego	ul. Kolejowa 2	pocz. XX w.	
133	Łagiewniki	dom, d. stacja kolejowa	ul. Półwiejska 4a/4	ok. 1883 r.	
134	Łagiewniki	willa dyrektora w zespole cukrowni, ob. dom	ul. Przemysłowa 1	k. XIX w.	
135	Łagiewniki	budynek administracyjny w zespole cukrowni	ul. Przemysłowa 2	ok. 1932 r.	
136	Łagiewniki	mur z bramą w zespole cukrowni	ul. Przemysłowa 2	k. XIX w.	
137	Młynica	budynek mieszkalnogospodarczy	5	pocz. XX w.	
138	Młynica	park krajobrazowy		2 ćw. XIX w., k. XIX w.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
139	Oleszna	zespół kościelny	ul. Kościelna	1847 - 1848 r., XVIII w., k. XIX w.	
140	Oleszna	kościół fil. p.w. Wniebowzięcia NMP	ul. Kościelna	1847 - 1848 r.	
141	Oleszna	cmentarz przykościelny	ul. Kościelna	XVIII w.	
142	Oleszna	kaplica grobowa I na cmentarzu przykościelnym	ul. Kościelna	k. XIX w.	
143	Oleszna	kaplica grobowa II na cmentarzu przykościelnym	ul. Kościelna	k. XIX w.	
144	Oleszna	mur z bramą - cmentarz przykościelny	ul. Kościelna	k. XIX w.	
145	Oleszna	cmentarz parafialny	ul. Spokojna	1891 r.	
146	Oleszna	kaplica na cmentarzu parafialnym	ul. Spokojna	XIX/XX w.	
147	Oleszna	zespół dworski z folwarkiem	ul. Ślężna	k. XVIII w., XIX w., XIX/XX w., pocz. XX w.	
148	Oleszna	dwór	ul. Ślężna 20 A (d. 20)	pocz. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4457/486/W z dn. 13.03.1981 r.
149	Oleszna	dom w zespole dworskim	ul. Ślężna 26 (d. 5)	pocz. XX	
150	Oleszna	oficyna I w zespole dworskim, ob. budynek gospodarczy	ul. Ślężna 20	k. XVIII w., I poł. XIX w.	
151	Oleszna	oficyna II w zespole dworskim	ul. Ślężna 22	1 ćw. XIX w.	
152	Oleszna	obora I w zespole dworskim	ul. Ślężna	ok. 1870 r.	
153	Oleszna	obora II w zespole dworskim	ul. Ślężna	ok. 1860 r., pocz. XX w.	
154	Oleszna	obora III w zespole dworskim	ul. Ślężna	pocz. XX w.	
155	Oleszna	obora IV w zespole dworskim	ul. Ślężna	1870 r.	
156	Oleszna	stodoła I w zespole dworskim	ul. Ślężna	1 ćw. XIX w., 1870 r.	
157	Oleszna	stodoła II w zespole dworskim	ul. Ślężna	ok. 1870 r.	
158	Oleszna	garaż w zespole dworskim	ul. Ślężna	XIX/XX w.	
159	Oleszna	mur z bramą w zespole dworskim	ul. Ślężna	k. XIX w.	

160	Oleszna	park dworski	ul. Ślężna	lata 20. XIX w., 4 ćw. XX w.	
161	Oleszna	dom ludowy, ob. dom	ul. Ślężna 14 (d. 53)	k. XIX w.	
162	Oleszna	stodoła w zespole	ul. Ślężna 66 (d. 4)	k. XIX w.	
163	Oleszna	dom	ul. Ślężna 24 (d. 6)	k. XIX w.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
164	Oleszna	dom	ul. Wesoła 17 (d. 15)	k. XIX w.	
165	Oleszna	budynek gospodarczy, ob. mieszkalno-gospodarczy	ul. Wesoła 17 (d. 15)	k. XIX w.	
166	Oleszna	obora w zespole	ul. Wesoła 17/15 (d. 15/16)	1878 r.	
167	Oleszna	budynek mieszkalnogospodarczy	ul. Wesoła 15 (d. 16)	k. XIX w.	
168	Oleszna	stodoła I w zespole	ul. Wąska 1 (d. 24)	k. XIX w.	
169	Oleszna	stodoła II w zespole	ul. Wąska 1 (d. 24)	XIX/XX w.	
170	Oleszna	budynek gospodarczy, ob. mieszkalno-gospodarczy	ul. Wąska 1 (d. 24)	XIX/XX w.	
171	Oleszna	dom	ul. Ślężna 29 A (d. 28)	poł. XIX w., k. XIX w.	
172	Oleszna	spichlerz, ob. bud. mieszkalno- gosp.	ul. Ślężna 29 B (d. 29)	k. XIX w.	
173	Oleszna	dom	ul. Ślężna 27 (d. 32)	ok. 1860 r.	
174	Oleszna	wozownia w zespole	ul. Ślężna 27 (d. 32)	ok. 1860 r.	
175	Oleszna	obora w zespole	ul. Ślężna 27 (d. 32)	ok. 1860 r.	
176	Oleszna	dom	ul. Ślężna 14 A (d. 54)	k. XIX w.	
177	Oleszna	obora I w zespole	ul. Ślężna 14 A/12 (d. 54/55)	k. XIX w.	
178	Oleszna	obora II w zespole	ul. Ślężna 14 A/12 (d. 54/55)	ok. 1910 r.	
179	Oleszna	obora III w zespole	ul. Ślężna 14 A/12 (d. 54/55)	ok. 1880 r.	
180	Oleszna	dom	ul. Ślężna 14 A (d. 54)	1913 r.	
181	Oleszna	dom	ul. Ślężna 12 (d. 55)	ok. 1880 r.	

182	Oleszna	mur z bramą w zespole	ul. Ślężna 14 A/12 (d. 54/55)	ok. 1880 r.	
183	Oleszna	dom	ul. Ślężna 5 (d. 58)	1905 r.	
184	Oleszna	dom	ul. Lipowa 4 (d. 67)	ok. 1920 r.	
185	Oleszna	dom	ul. Lipowa 16 (d. 79)	ok. 1880 r.	
186	Oleszna	dom	ul. Boczna 1 (d. 82)	ok. 1880 r.	
187	Oleszna	stodoła w zespole	ul. Boczna 1 (d. 82)	ok. 1880 r.	
188	Oleszna	dom	ul. Lipowa 24 (d. 85)	k. XIX w.	
189	Przystronie	zespół pałacowofolwarczny		II poł. XVIII w., ok. 1800 r., ok. 1886 r., poł. XX w.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
190	Przystronie	pałac	28	II poł. XVIII w., ok. 1800 r., ok. 1886 r., XIX w., poł. XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/6069 z dn. 09.02.2017 r.
191	Przystronie	oficyna mieszkalno - gospodarcza w zespole pałacowym	27	ok. 1886 r.	
192	Przystronie	oficyna mieszkalna w zespole pałacowym	26	ok. 1886 r.	
193	Przystronie	stajnia w zespole pałacowym	27	ok. 1886 r.	
194	Przystronie	spichlerz w zespole pałacowym		ok. 1886 r.	
195	Przystronie	obora I w zespole pałacowym		1886 r.	
196	Przystronie	obora II w zespole pałacowym		1886 r.	
197	Przystronie	stodoła I w zespole pałacowym		ok. 1886 r.	
198	Przystronie	stodoła II w zespole pałacowym		ok. 1886 r.	
199	Przystronie	spichlerz II w zespole pałacowym		ok. 1886 r.	
200	Przystronie	gorzelnia w zespole pałacowym		ok. 1886 r.	
201	Przystronie	młyn w zespole pałacowym		ok. 1886 r.	

202	Przystronie	park pałacowy		2 ćw. XIX w., k. XIX w., 1 ćw. XX w.	
203	Przystronie	dom	3a	ok. 1870 r.	
204	Przystronie	dom	5	ok. 1870 r.	
205	Przystronie	dom	12	I poł. XIX w., XX w.	
206	Przystronie	dom	15	poł. XIX w., pocz. XX w.	
207	Przystronie	dom	20	k. XIX w.	
208	Przystronie	wiatrak holenderski		XVIII w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/975/750 z dn. 26.09.1960 r.
209	Radzików	zespół kościelny	54 A	XIV w., XVI w., XVIII w.	
210	Radzików	kościół fil. p.w. św. Piotra i Pawła	54 A	XIV w., XVIII w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4551/805 z dn. 05.12.1960 r.
211	Radzików	cmentarz przykościelny	54 A	XVI w.	
212	Radzików	mur z bramą cmentarza parafialnego		pocz. XX w.	
213	Radzików	kostnica, ob. magazyn na cmentarzu przykościelnym		pocz. XX w.	
214	Radzików	cmentarz parafialny		II poł. XIX w.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
215	Radzików	zespół dworski z folwarkiem		XVI w., XVII w., XIX w., k. XIX w.	
216	Radzików	dwór renesansowy, ob. nieużytkowany		XVI w., XVII w., XIX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4552/498/W z dn. 03.07.1991 r.
217	Radzików	obora w zespole dworskim		ok. 1890 r.	
218	Radzików	obora - spichlerz w zespole dworskim		k. XIX w.	
219	Radzików	stodoła w zespole dworskim		k. XIX w.	
220	Radzików	szkoła, ob. budynek mieszkalny	53	XIX/XX w.	
221	Radzików	budynek mieszkalnogospodarczy	1 (d. 66)	k. XIX w.	
222	Radzików	dom	2	k. XIX w.	

223	Radzików	budynek mieszkalnogospodarczy	13	XIX/XX w.	
224	Radzików	dom	24 A (d. 24)	1869 r.	
225	Radzików	budynek mieszkalnogospodarczy	24	ok. 1870 r.	
226	Radzików	stodoła w zespole	24	k. XIX w.	
227	Radzików	dom	28	1841 r., 1877 r.	
228	Radzików	dom	29	1919 r.	
229	Radzików	dom	50	pocz. XX w.	
230	Radzików	budynek gospodarczy w zespole	50	pocz. XX w.	
231	Ratajno	zespół kościelny	52	poł. XVIII w., XVIII w., poł. XIX w., k. XIX w.	
232	Ratajno	kościół paraf. p.w. św. Antoniego	52	poł. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/1310 z dn. 31.08.2009 r.
233	Ratajno	cmentarz przykościelny	52	poł. XVIII w.	
234	Ratajno	mur z bramą cmentarza przykościelnego	52	XVIII w., k. XIX w.	
235	Ratajno	dwór	25	pocz. XIX w., pocz. XX w.	
236	Ratajno	dom	2 (d. 1)	k. XIX w.	
237	Ratajno	dom	6	1876 r.	
238	Ratajno	budynek mieszkalnogospodarczy	7	XIX/XX w.	
239	Ratajno	dom	8	1849 r.	
240	Ratajno	budynek mieszkalnogospodarczy	36	1873 r.	
241	Ratajno	budynek gospodarczy w zespole	36	k. XIX w.	
242	Ratajno	dom ze sklepem, ob. dom	45a	1870 r.	
243	Sieniawka	zespół kościelny	71	XVIII w., II poł. XIX w.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
244	Sieniawka	kościół fil. p.w. św. Jana Chrzciciela	71	II poł. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/1266 z dn. 15.07.2009 r.
245	Sieniawka	kaplica p.w. św. Jana Nepomucena	10	XVIII w.	
246	Sieniawka	cmentarz przykościelny	71	XVIII w.	

247	Sieniawka	zespół dworski z folwarkiem		1676 r., I poł. XIX w., poł. XIX w. II poł. XIX w., pocz. XX w., XX w.	
248	Sieniawka	klasztor żeński, następnie dwór	65	1676 r., pocz. XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4692/464 z dn. 06.06.1957 r.
249	Sieniawka	oficyna mieszkalnogospodarcza w zespole dworskim	66	I poł. XIX w., II poł XIX w., ok. 1886 r.	
250	Sieniawka	obora I w zespole dworskim		ok. poł. XIX w., pocz. XX w.	
251	Sieniawka	stajnia w zespole dworskim		II poł. XIX w., XX w.	
252	Sieniawka	stodoła I w zespole dworskim		poł. XIX w., XX w.	
253	Sieniawka	trafostacja w zespole dworskim		pocz. XX w.	
254	Sieniawka	szkoła, ob. budynek mieszkalny	10	XIX/XX w.	
255	Sieniawka	budynek mieszkalnogospodarczy	30	ok. 1870 r.	
256	Sieniawka	dom	57	XIX/XX w.	
257	Sienice	zespół kościelny		1827 r., pocz. XIX w., k. XIX w.	
258	Sienice	kościół fil. p.w. św. Izydora		1827 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/5975 z dn. 14.09.2015 r.
259	Sienice	cmentarz przykościelny		1827 r.	
260	Sienice	kaplica grobowa II na cmentarzu przykościelnym		k. XIX w.	
261	Sienice	kaplica grobowa rodziny Grundmann na cmentarzu przykościelnym		k. XIX w.	
262	Sienice	plebania, ob. dom	17	1851 - 1852 r.	
263	Sienice	obora w zespole plebanii	17	poł. XIX w.	
264	Sienice	dom	3	ok. 1870 r.	
265	Sienice	obora w zespole	3	1872 r.	
266	Sienice	stajnia w zespole	3	ok. 1870 r.	

267	Sienice	stodoła w zespole	3	ok. 1870 r.	
268	Sienice	wozownia w zespole	3	ok. 1870 r.	
269	Sienice	dom	4	1924 r.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
270	Sienice	dom	5	1860 r., XIX/XX w.	
271	Sienice	obora I w zespole	5	k. XIX w.	
272	Sienice	obora II w zespole	5	XIX/XX w.	
273	Sienice	dom	23	ok. 1870 r.	
274	Sienice	obora w zespole	23	ok. 1870 r.	
275	Sienice	dom	26	1899 r.	
276	Sienice	dom	38	ok. 1870 r.	
277	Sienice	chlew w zespole	40	1865 r.	
278	Sienice	dom	40a	pocz. XX w.	
279	Sienice	dom	44	k. XIX w.	
280	Sienice	dom	45	k. XIX w.	
281	Ślupice	zespół kościelny	90	XVI w., 1889 - 1890 r.	
282	Ślupice	kościół paraf. p.w. św. Michała Archanioła	90	1889 - 1890 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/5816 z dn. 13.03.2012 r.
283	Ślupice	cmentarz przykościelny	90	XVI w.	
284	Ślupice	mur z bramą cmentarza przykościelnego	90	ok. 1890 r.	
285	Ślupice	plebania	66	ok. 1910 r.	
286	Ślupice	brama z ogrodzeniem cmentarza parafialnego (za wsią)	za wsią	pocz. XX w.	
287	Ślupice	cmentarz ewangelicki		II poł. XIX w.	
288	Ślupice	dwór obronny, ob. w stanie ruiny		1563 r., XIX/XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4696/757 z dn. 27.09.1960 r.
289	Ślupice	dom	2	1860 r.	
290	Ślupice	budynek gospodarczy w zespole	2	k. XIX w.	
291	Ślupice	dom	14	pocz. XX w.	
292	Ślupice	obora w zespole	14	k. XIX w.	
293	Ślupice	stodoła w zespole	14	pocz. XX w.	
294	Ślupice	brama w zespole	14	pocz. XX w.	

295	Słupice	budynek mieszkalno - gospodarczy w zespole	13 (d. 14)	pocz. XX w.	
296	Słupice	budynek mieszkalnogospodarczy	27	ok. 1870 r.	
297	Słupice	dom	28	ok. 1870 r.	
298	Słupice	dom	33	pocz. XX w.	
299	Słupice	budynek mieszkalnogospodarczy	40	k. XIX w.	
300	Słupice	budynek mieszkalnogospodarczy	43	k. XIX w.	
301	Słupice	spichlerz	49	pocz. XX w.	
302	Słupice	dom	58	XIX/XX w., XX w.	
303	Słupice	budynek mieszkalnogospodarczy	64	pocz. XX w.	
304	Słupice	dom	65	ok. 1910 r.	
305	Słupice	dom	72	1818 r., k. XIX w.	
306	Słupice	obora w zespole	72	1879 r.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
307	Słupice	dom	73	1882 r.	
308	Słupice	dom	74	ok. 1880 r.	
309	Słupice	budynek gospodarczy w zespole	74	k. XIX w.	
310	Sokolniki	pałac, ob. nieużytkowany	16 (d. 10)	XVII w., XVIII w., XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4699/786 z dn. 11.10.1960 r.
311	Sokolniki	założenie pałacowe z parkiem, folwarkiem, ogrodami gospodarczymi, elementami historycznego zagospodarowania m.in. most na fosie, mury, grobowiec (obszar)		XVII w., XVIII w., XIX w., XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4701 z dn. 17.12.1998 r.
312	Sokolniki	oficyna mieszkalna I w zespole	14 (przy pałacu)	1698 r., XIX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4701 z dn. 17.12.1998 r.
313	Sokolniki	stajnia	przy pałacu	II poł. XVII w., po 1720 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4701 z dn. 17.12.1998 r.
314	Sokolniki	budynek mieszkalno – gospodarczy w folwarku pałacowym	12	1868 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4701 z dn. 17.12.1998 r.

315	Sokolniki	obora w folwarku pałacowym		ok. poł. XIX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4701 z dn. 17.12.1998 r.
316	Sokolniki	wozownia, ob. bud. gospodarczy w folwarku pałacowym		ok. 1868 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4701 z dn. 17.12.1998 r.
317	Sokolniki	park		XVII w., XVIII w., XIX/XX w.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4700/525/W z dn. 31.01.1984 r.
318	Sokolniki	dom ogrodnika w zespole pałacowym	15	1 ćw. XIX w.	
319	Sokolniki	kaplica grobowa w parku pałacowym		1866 r.	
320	Sokolniki	wieża ku czci Bismarcka	Jańska Góra	1847 - 1848 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr 165/A/03 z dn. 30.06.2003 r.
321	Stoszów	zespół kościelny		II poł. XVI w., XVI w., XIX w., 1894 r.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
322	Stoszów	kościół fil. p.w. św. Trójcy		II poł. XVI w., XIX w., 1894 r.	Wpis do rejestru zabytków pod nr A/4725/502/W z dn. 30.04.1983 r.
323	Stoszów	cmentarz przykościelny		XVI w.	
324	Stoszów	brama i mur cmentarza przykościelnego		XVI w., XIX w.	
325	Stoszów	cmentarz parafialny		II poł. XIX w.	
326	Stoszów	zespół dworsko-parkowy z folwarkiem		XVI w., XVIII w., k. XIX w., XIX/XX w.	
327	Stoszów	dwór w stanie ruiny	38 (d. 4)	XVI w., XIX/XX w.	wpis do rejestru zabytków pod nr A/4726/758 z dn. 27.09.1960 r.
328	Stoszów	most na fosie dworskiej		XVIII w., XIX w.	
329	Stoszów	dom w zespole dworskim	37	ok. poł. XIX w.	
330	Stoszów	budynek mieszkalno - gospodarczy w zespole dworskim, ob. budynek gospodarczy		k. XIX w.	

331	Stoszów	budynek gospodarczy - stajnia z wozownią w zespole dworskim		ok. poł. XIX w., XIX/XX w.	
332	Stoszów	stodoła I w zespole dworskim		ok. poł. XIX w.	
333	Stoszów	park dworski		XVII - XIX w., pocz. XX w.	
334	Trzebnik	budynek mieszkalnogospodarczy	20 (d. 12)	poł. XIX w., XIX/XX w.	
335	Trzebnik	budynek mieszkalnogospodarczy	23 (d. 14)	poł. XIX w., XX w.	
336	Trzebnik	budynek mieszkalnogospodarczy	24, 25 (d. 15)	k. XIX w.	
337	Jaźwina	historyczny układ ruralistyczny		XIII w. – pierwsza wzmianka	
338	Kuchary	historyczny układ ruralistyczny		1719 r.– pierwsza wzmianka	
339	Ligota Wielka	historyczny układ ruralistyczny		1371 r. – pierwsza wzmianka	
340	Łagiewniki	historyczny układ ruralistyczny		1253 r. – pierwsza wzmianka	
341	Młynica	historyczny układ ruralistyczny		przed 1568 r.	
342	Oleszna	historyczny układ ruralistyczny		1290 r. – pierwsza wzmianka	
343	Radzików	historyczny układ ruralistyczny		ok. 1200 r.– pierwsza wzmianka	
Lp.	Miejscowość	Obiekt funkcja pierwotna	Adres	Datowanie	Uwagi
344	Sieniawka	historyczny układ ruralistyczny		1111 r. – pierwsza wzmianka	
345	Sienice	historyczny układ ruralistyczny		XIV w. – pierwsza wzmianka	
346	Słupice	historyczny układ ruralistyczny		1368 r.- – pierwsza wzmianka	
347	Sokolniki	historyczny układ ruralistyczny		1474 r. – pierwsza wzmianka	

348	Stoszów	historyczny układ ruralistyczny		1335 r. – pierwsza wzmianka	
349	Trzebnik	historyczny układ ruralistyczny		przed 1744 r.	

Źródło: Gminna ewidencja zabytków

Załącznik 2. Nieruchome zabytki archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
1	Jaźwina	86-25	1	1	1. ślad osadnictwa – epoka brązu 2. cmentarzysko- IV-V okres epoki brązu 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze ,X-XIII wiek 4. osada – późne średniowiecze , XIII-XV wiek	
2	Jaźwina	86-25	2	2	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia 2. ślad osadnictwa - neolit	
3	Jaźwina	86-25	3	3	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia 2. ślad osadnictwa - neolit	MPZP
4	Jaźwina	86-25	4	4	1. osada- pradzieje	
5	Jaźwina	86-25	5	5	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
6	Jaźwina	86-25	6	6	1. grodzisko – późne średniowiecze, XIII-XV wiek	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr 247/Arch/66 z dnia 22.09.1966 MPZP: Uchwała Nr IX/66/15 Rady Gminy Łagiewniki z dnia 25 czerwca 2015 r.
7	Jaźwina	86-25	7	7	1. grodzisko? – średniowiecze?	MPZP
8	Jaźwina	86-25	8	8	1. grodzisko? – średniowiecze?	
9	Jaźwina	86-25	9	9	1. skarb – kultura przeworska	brak lokalizacji
10	Jaźwina	86-25	10	10	1. skarb – kultura przeworska	brak lokalizacji
11	Jaźwina	86-25	11	11	1. cmentarzysko - ?	brak lokalizacji
12	Jaźwina	86-25	21	12	1. osada – późne średniowiecze	
13	Jaźwina	86-25	22	13	1. osada - średniowiecze	
14	Jaźwina	86-25	23	14	1. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP

15	Jaźwina	86-25	24	15	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
16	Jaźwina	86-25	25	16	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesny okres wędrówki ludów, C3-D (kultura przeworska)	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					3. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. osada – późne średniowiecze, XIV-XV wiek	
17	Jaźwina	86-25	26	17	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. osada – wczesne średniowiecze 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
18	Jaźwina	86-25	27	18	1. osada – późne średniowiecze, XIV-XV wiek	
19	Jaźwina	86-25	29	20	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. osada – późne średniowiecze, XIV-XV wiek	
20	Jaźwina	86-25	30	21	1. osada – okres wpływów rzymskich-okres wędrówki ludów, faza C-D (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, VIII-X wiek?	
21	Jaźwina	86-25	31	22	1. osada - okres wpływów rzymskich-okres wędrówki ludów, faza C-D (kultura przeworska) 2. osada – późne średniowiecze, XIII-XIV wiek	
22	Jaźwina	86-25	32	23	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, XII- 1 poł. XIII wieku 3. osada – późne średniowiecze	
23	Jaźwina	86-25	33	24	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia 2. osada – okres halszacki (kultura łużycka) 3. osada – okres wpływów rzymskich-okres wędrówki ludów, faza C-D (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa - średniowiecze	

24	Jaźwina	86-25	34	25	1. ślad osadnictwa - średniowiecze	
25	Jaźwina	86-25	36	27	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
26	Sobótka	86-25	2	28	1. Źródło kulturowe (?) - neolit	
27	Sobótka	86-25	3	29	1. wał (?)	
28	Jaźwina	86-25	37	62	1. ślad osadnictwa – neolit/ I okres epoki brązu	brak lokalizacji
29	Jaźwina	86-25	38	63	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia–epoka żelaza 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze, XIV-XV wiek 3. ślad osadnictwa – nowożytność, XVI-XVIII wiek	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
30	Jaźwina	86-25	39	64	1. ślad osadnictwa – późne średniowiecze, XIV-XV wiek 2. ślad osadniczy - nowożytność	
31	Jaźwina	86-25	40	65	1. ślad osadnictwa – późne średniowiecze, XIV-XV wiek	
32	Jaźwina	86-25	41	66	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia 2. ślad osadnictwa - nowożytność	MPZP
33	Jaźwina	86-25	42	67	1. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, VIII-IX wiek 2. ślad osadnictwa - nowożytność	
34	Jaźwina	86-25	43	68	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – epoka kamienia 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze, XIV-XV wiek 4. ślad osadnictwa – nowożytność, XVII-XVIII wiek	MPZP
35	Jaźwina	86-25	44	69	1. ślad osadnictwa – Okres wędrówki ludów faza C3-D (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze, XIV-XV wiek 3. ślad osadnictwa – nowożytność, XVII-XVIII wiek	
36	Jaźwina	86-25	45	70	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – epoka kamienia	

37	Jaźwina	86-25	46	71	1. ślad osadnictwa – późne średniowiecze, XIV-XV wiek	
38	Jaźwina	86-25	47	72	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, VIII-IX wiek	
39	Jaźwina	86-25	48	73	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia-epoka żelaza	MPZP
40	Jaźwina	86-25	49	74	1. ślad osadnictwa – neolit (?) 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze, XIV-XV wiek 3. ślad osadnictwa - nowożytność	
41	Jaźwina, ob. Słupice	86-25	50	75	1. ślad osadnictwa – mezolit (?)	
42	Jaźwina	86-25	51	76	1. cmentarzysko ciałopalne	brak lokalizacji
43	Jaźwina, ob. Kuchary	86-25	52	77	1. ślad osadnictwa – późne średniowiecze, XIV-XV wiek 2. ślad osadnictwa – nowożytność, XVI-XVIII wiek	
44	Słupice	86-26	1	1	1. osada – neolit 2. osada – V okres epoki brązu (kultura łużycka) 3. osada – okres lateński (kultura przeworska)	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					4. osada – a- faza B (kultura przeworska), b-pradzieje 5. ślad osadnictwa – VII-VIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 6. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 7. osada - średniowiecze	
45	Słupice	86-26	2	2	1. cmentarzysko – kultura łużycka	
46	Słupice	86-26	3	3	1. osada – epoka brązu (kultura łużycka)	
47	Słupice	86-26	4	4	1. cmentarzysko – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
48	Słupice	86-26	5	5	1. ślad osadnictwa - neolit	
49	Słupice	86-26	6	6	1. osada - neolit	brak lokalizacji MPZP

50	Słupice	86-26	7	7	1. skarb – kultura przeworska	brak lokalizacji
51	Słupice	86-26	8	8	1. ? – kultura przeworska – okres lateński-okres wpływów rzymskich	brak lokalizacji
52	Słupice	86-26	9	9	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII w. 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
53	Słupice	86-26	10	10	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – faza D (kultura przeworska) 3. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
54	Słupice	86-26	11	11	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – epoka brązu (kultura łużycka)	
55	Słupice	86-26	12	12	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. osada – pradzieje faza C (kultura przeworska)	
56	Słupice	86-26	13	13	1. ślad osadnictwa – neolit, pradzieje (kultura pucharów lejkowatych) 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
57	Słupice	86-26	14	14	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
58	Słupice	86-26	15	15	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
59	Słupice	86-26	16	16	1. osada – halsztat (kultura łużycka)	
60	Słupice	86-26	17	17	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					2. ślad osadnictwa – pradzieje faza C (kultura przeworska)	
61	Słupice	86-26	18	18	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP

62	Słupice	86-26	19	19	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP
63	Słupice	86-26	20	20	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
64	Słupice	86-26	21	21	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
65	Słupice	86-26	22	22	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
66	Słupice	86-26	23	23	1. ślad osadnictwa – neolit, pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
67	Słupice	86-26	24	24	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. osada – pradzieje, średniowiecze	
68	Słupice	86-26	25	25	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
69	Słupice	86-26	26	26	1. osada – kultura przeworska, pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
70	Słupice, ob. Młynica	86-26	27	27	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. osada – faza C (kultura przeworska), pradzieje 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. ślad osadnictwa - średniowiecze	
71	Słupice	86-26	28	28	1. ślad osadnictwa - pradzieje	
72	Słupice	86-26	29	29	1. osada – kultura łużycka 2. osada – faza C (kultura przeworska)	
73	Słupice	86-26	30	30	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. osada – okres lateński, faza C (kultura przeworska)	Stanowisko znajduje się częściowo na terenie wsi Młynica

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					4. ślad osadnictwa - średniowiecze	
74	Słupice	86-26	31	31	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – faza C (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – pradzieje, średniowiecze	
75	Słupice	86-26	32	32	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
76	Słupice	86-26	33	33	1. osada – średniowiecze, XIII wiek	
77	Jaźwina, ob. Janczowice	86-26	11	34	1. osada-grodzisko? - średniowiecze	MPZP
78	Jaźwina	86-26	12	35	1. cmentarzysko – kultura łużycka - ?	
79	Jaźwina	86-26	13	36	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
80	Jaźwina	86-26	14	37	1. osada – faza D (kultura przeworska)	
81	Jaźwina	86-26	15	38	1. ślad osadnictwa – faza C (kultura przeworska), pradzieje	
82	Jaźwina	86-26	16	39	1. osada – faza C/D (kultura przeworska)	
83	Jaźwina	86-26	17	40	1. ślad osadnictwa – a-faza C/D (kultura przeworska), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
84	Jaźwina	86-26	18	41	1. osada – faza D (kultura przeworska)	
85	Jaźwina	86-26	19	42	1. ślad osadnictwa - pradzieje	
86	Jaźwina	86-26	20	43	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia	
87	Młynica	86-26	1	44	1. cmentarzysko – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	Stanowisko znajduje się częściowo na terenie wsi Słupice
88	Młynica	86-26	2	45	1. skarb – kultura przeworska	

89	Młynica	86-26	3	46	1. ślad osadnictwa – kultura przeworska	brak lokalizacji
90	Młynica	86-26	4	47	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka	
91	Młynica	86-26	5	48	1. osada – neolit 2. osada – a-kultura łużycka, bpradzieje 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					4. ślad osadnictwa - średniowiecze	
92	Młynica	86-26	6	49	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. ślad osadnictwa – wczesna epoka brązu 3. osada – V okres epoki brązu 4. osada – kultura przeworska 5. osada – pradzieje, średniowiecze	MPZP Stanowisko znajduje się częściowo na terenie wsi Oleszna
93	Młynica	86-26	7	50	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	
94	Młynica	86-26	8	51	1. osada - ? kultura łużycka	
95	Młynica	86-26	9	52	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
96	Młynica	86-26	10	53	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
97	Młynica	86-26	11	54	1. osada – a-neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej?), bpradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa – średniowiecze	
98	Młynica	86-26	12	55	1. osada –a- faza C/D (kultura przeworska), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII w.	

99	Młynica	86-26	13	56	1. osada – pradzieje 2. osada - średniowiecze	
100	Młynica	86-26	14	57	1. ślad osadnictwa – a-neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej?), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
101	Młynica	86-26	15	58	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP
102	Młynica	86-26	16	59	1. ślad osadnictwa – a-neolit, b-pradzieje 2. osada - średniowiecze	
103	Młynica	86-26	17	60	1. osada – a-neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej), b-pradzieje	
104	Młynica	86-26	18	61	1. ślad osadnictwa – a-neolit, b-pradzieje	
105	Młynica	86-26	19	62	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – faza C (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
106	Młynica	86-26	20	63	1. osada –a- halsztat (kultura łużycka), b-pradzieje	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
107	Młynica	86-26	21	64	1. osada – a-kultura łużycka, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
108	Młynica	86-26	22	65	1. ślad osadnictwa - pradzieje	
109	Młynica	86-26	23	66	1. osada – a-kultura przeworska, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	Stanowisko znajduje się częściowo na terenie wsi Oleszna
110	Młynica	86-26	24	67	1. ślad osadnictwa – a-kultura łużycka, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
111	Młynica	86-26	25	68	1. ślad osadnictwa - średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr 213/Arch/66 z dnia 22.08.1966

112	Oleszna	86-26	1	69	1. cmentarzysko – a-epoka brązu (kultura łużycka), b-pradzieje	
113	Oleszna	86-26	2	70	1. cmentarzysko – III-V okres epoki brązu (kultura łużycka) 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. osada - średniowiecze	MPZP
114	Oleszna	86-26	3	71	1. ślad osadnictwa - neolit	MPZP
115	Oleszna	86-26	4	72	1. ślad osadnictwa - neolit	
116	Oleszna	86-26	5	73	1. osada – neolit 2. osada – IV wiek (kultura przeworska)	MPZP
117	Oleszna	86-26	6	74	1. cmentarzysko – III okres epoki brązu (kultura łużycka)	
118	Oleszna	86-26	8	75	1. osada – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. osada – neolit 3. osada – kultura łużycka, pradzieje 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
119	Oleszna	86-26	9	76	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. osada – faza C/D (kultura przeworska) 4. osada – wczesne średniowiecze, VIII-X wiek 5. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
120	Oleszna	86-26	10	77	1. osada – IV okres epoki brązu (kultura łużycka)	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
121	Oleszna	86-26	11	78	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. osada – a-faza C (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. ślad osadnictwa - średniowiecze	

122	Oleszna	86-26	12	79	1. osada – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. osada – neolit 3. osada – a-faza C (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. ślad osadnictwa - średniowiecze	
123	Oleszna	86-26	13	80	1. ślad osadnictwa – epoka brązu (kultura łużycka)	
124	Oleszna	86-26	14	81	1. ślad osadnictwa - neolit	
125	Oleszna	86-26	15	82	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – III okres epoki brązu (kultura łużycka) 3. osada – a-Faza C/D (kultura przeworska), b-pradzieje 4. osada - średniowiecze	
126	Oleszna	86-26	16	83	1. cmentarzysko – a-III-IV okres epoki brązu (kultura łużycka), b-pradzieje 2. osada - średniowiecze	MPZP
127	Oleszna	86-26	17	84	1. cmentarzysko – V okres epoki brązu (kultura łużycka) 2. osada - średniowiecze	
128	Oleszna	86-26	18	85	1. ślad osadnictwa – faza B (kultura przeworska) 2. osada – faza C/D (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – średniowiecze?	
129	Oleszna	86-26	19	86	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
130	Oleszna	86-26	20	87	1. osada – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. osada – okres lateński? (kultura przeworska) 4. osada – IV wiek (kultura przeworska) 5. osada - średniowiecze	
131	Oleszna	86-26	21	88	1. ślad osadnictwa - neolit	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
132	Oleszna	86-26	22	89	1. ślad osadnictwa – epoka brązu	

133	Oleszna	86-26	23	90	1. ślad osadnictwa – neolit? 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – okres lateński (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – a- faza C/D (kultura przeworska), b-pradzieje 5. ślad osadnictwa - średniowiecze	
134	Oleszna	86-26	24	91	1. ślad osadnictwa – epoka brązu (kultura łużycka) 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. osada - średniowiecze	MPZP
135	Oleszna	86-26	25	92	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – a-faza C (kultura przeworska), b- pradzieje 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
136	Oleszna	86-26	26	93	1. osada – IV wiek (kultura przeworska)	
137	Oleszna	86-26	27	94	1. osada – a-epoka brązu (kultura łużycka), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
138	Oleszna	86-26	28	95	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. osada – a-okres lateński faza C (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, VIII-X wiek 5. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 6. osada – średniowiecze i nowożytność	Stanowisko znajduje się częściowo na terenie wsi Młynica
139	Oleszna	86-26	29	96	1. osada – epoka brązu (kultura łużycka) 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
140	Oleszna	86-26	30	97	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia	

141	Oleszna	86-26	31	98	1. ślad osadnictwa – neolit? 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. osada – a-kultura przeworska, pradzieje 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. osada - średniowiecze	
142	Oleszna	86-26	32	99	1. osada – faza D (kultura przeworska) 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
143	Oleszna	86-26	33	100	1. osada – faza C (kultura przeworska) 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. osada - średniowiecze	
144	Oleszna	86-26	34	101	1. osada - neolit	brak lokalizacji
145	Oleszna	86-26	35	102	1. ślad osadnictwa - neolit	brak lokalizacji
146	Oleszna	86-26	36	103	1. ślad osadnictwa - neolit	brak lokalizacji
147	Oleszna	86-26	37	104	1. ślad osadnictwa - neolit	brak lokalizacji
148	Oleszna	86-26	38	105	1. ślad osadnictwa – IV wiek (kultura przeworska)	brak lokalizacji
149	Oleszna	86-26	39	106	1. osada – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
150	Oleszna	86-26	40	107	1. osada – faza C (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
151	Oleszna	86-26	41	108	1. osada – halsztat (kultura łużycka) 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
152	Oleszna	86-26	42	109	1. cmentarzysko? – V okres epoki brązu-halsztat (kultura łużycka)	

153	Oleszna	86-26	43	110	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. osada – a-faza C (kultura przeworska), b-pradzieje 4. osada – średniowiecze, nowożytność	MPZP
154	Oleszna	86-26	44	111	1. osada – kultura łużycka 2. osada – a- faza C (kultura przeworska), b- pradzieje 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze/średniowiecze	
155	Oleszna	86-26	45	112	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. osada – a-faza C/D (kultura przeworska), b-pradzieje 3. osada - średniowiecze	MPZP
156	Oleszna	86-26	46	113	1. osada – neolit 2. osada – a-kultura łużycka, bpradzieje	
157	Oleszna	86-26	47	114	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
158	Oleszna	86-26	48	115	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – epoka brązu-halsztat (kultura łużycka)	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					3. ślad osadnictwa – faza C (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	302/Arch/67 z dnia 09.11.1967 Stanowisko znajduje się częściowo na terenie wsi Sokolniki
159	Oleszna	86-26	49	116	1. ślad osadnictwa (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. ślad osadnictwa (kultura ceramiki wstęgowej klutej) 3. osada – kultura łużycka 4. ślad osadnictwa – faza B-C (kultura przeworska) 5. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, VIII-X wiek	
160	Oleszna	86-26	50	117	1. cmentarzysko – epoka kamienia i wczesna epoka brązu	MPZP
161	Oleszna	86-26	51	118	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia	MPZP

162	Oleszna	86-26	52	119	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	
163	Oleszna	86-26	53	120	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka?	
164	Oleszna	86-26	54	121	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – faza C (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
165	Oleszna	86-26	55	122	1. ślad osadnictwa – a-kultura łużycka, b-pradzieje 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
166	Oleszna	86-26	56	123	1. ślad osadnictwa – neolit? 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
167	Oleszna	86-26	57	124	1. osada – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. osada – kultura łużycka 3. osada – faza C (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek, pradzieje	
168	Oleszna	86-26	58	125	1. osada – a-kultura łużycka, b-pradzieje	
169	Oleszna	86-26	59	126	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia 2. osada – a-kultura łużycka, b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
170	Oleszna	86-26	60	127	1. ślad osadnictwa – okres pradziejów 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
171	Oleszna	86-26	61	128	1. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	

172	Oleszna	86-26	62	129	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
173	Oleszna	86-26	63	130	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. osada – faza B-C (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa - średniowiecze	
174	Oleszna	86-26	64	131	1. osada - średniowiecze	
175	Oleszna	86-26	65	132	1. ślad osadnictwa – a-faza C (kultura przeworska), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
176	Oleszna	86-26	66	133	1. osada – pradzieje 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
177	Oleszna	86-26	67	134	1. osada – faza B (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
178	Oleszna	86-26	68	135	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – a-kultura łużycka, b-pradzieje 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
179	Oleszna	86-26	69	136	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia	
180	Oleszna	86-26	70	137	1. ślad osadnictwa – neolit? 2. osada - średniowiecze	
181	Oleszna	86-26	74	138	1. osada – kultura łużycka – epoka brązu-halsztat 2. osada – okres lateński (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
182	Oleszna	86-26	71	139	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
183	Oleszna	86-26	72	140	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia 2. ślad osadnictwa – a-kultura łużycka, b-pradzieje	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
-----	-------------	-----	------------------------------	---------------------------	-------------------------------------	-------

					3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa - średniowiecze	
184	Oleszna	86-26	73	141	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
185	Oleszna	86-26	75	142	1. osada – neolit 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
186	Oleszna	86-26	76	143	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
187	Oleszna	86-26	77	144	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – a-faza C (kultura przeworska), b-pradzieje 3. osada - średniowiecze	
188	Oleszna	86-26	78	145	1. osada – halsztat (kultura łużycka) 2. osada – faza C (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
189	Oleszna	86-26	79	146	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
190	Oleszna	86-26	80	147	1. ślad osadnictwa – halsztat (kultura łużycka) 2. osada – faza C (kultura przeworska) 3. osada - średniowiecze	
191	Oleszna	86-26	81	148	1. ślad osadnictwa – faza C (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa - średniowiecze Oleszna	MPZP
192	Oleszna	86-26	82	149	1. osada- neolit 2. osada a-kultura łużycka, b-pradzieje 3. osada - średniowiecze	MPZP
193	Oleszna	86-26	83	150	1. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 2. osada - średniowiecze	
194	Oleszna	86-26	84	151	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura ceramiki sznurowej) 2. ślad osadnictwa – a-faza C (kultura przeworska), b-pradzieje 3. osada - średniowiecze	
195	Oleszna	86-26	85	152	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – faza B (kultura przeworska)	

					3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
196	Oleszna	86-26	86	153	1. osada – a-faza C (kultura przeworska), b-pradzieje 2. osada - średniowiecze	
197	Oleszna	86-26	87	154	1. osada – kultura łużycka	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					2. ślad osadnictwa – okres lateński (kultura przeworska) 3. osada – faza C (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
198	Oleszna	86-26	88	155	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
199	Oleszna	86-26	89	156	1. ślad osadnictwa – a-kultura łużycka, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
200	Oleszna	86-26	90	157	1. ślad osadnictwa – a-faza C? (kultura przeworska?), b-pradzieje 2. osada - średniowiecze	
201	Oleszna	86-26	91	158	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – faza C/D (kultura przeworska) 3. osada - średniowiecze	
202	Oleszna	86-26	92	159	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada- halsztat (kultura łużycka) 3. ślad osadnictwa – faza B (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – faza C (kultura przeworska) 5. ślad osadnictwa - średniowiecze	
203	Oleszna	86-26	93	160	1. ślad osadnictwa – a-kultura przeworska, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	

204	Oleszna	86-26	94	161	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka? 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
205	Oleszna	86-26	95	162	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ? - średniowiecze	
206	Oleszna	86-26	96	163	1. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
207	Oleszna	86-26	97	164	1. osada – faza C (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
208	Sieniawka	86-26	2	165	1. ślad osadnictwa - neolit	MPZP
209	Sieniawka	86-26	3	166	1. ślad osadnictwa – epoka brązu-halsztat (kultura łużycka)	MPZP
210	Sieniawka	86-26	9	167	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura pucharów lejkowatych?) 2. osada – a-kultura łużycka, b-pradzieje	Stanowisko znajduje się częściowo na terenie wsi Oleszna

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
211	Sieniawka	86-26	10	168	1. osada – a-halsztat (kultura łużycka), b-pradzieje	
212	Sieniawka	86-26	11	169	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych?)	
213	Sieniawka	86-26	12	170	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
214	Sieniawka	86-26	13	171	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
215	Ratajno	86-26	2	172	1. cmentarzysko – neolit i wczesna epoka brązu	MPZP
216	Ratajno	86-26	3	173	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – faza C (kultura przeworska) 3. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP
217	Ratajno	86-26	4	174	1. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	

218	Sokolniki	86-26	1	189	1. skarb – wczesne średniowiecze, XI wiek (po 1079 r.)	
219	Sokolniki	86-26	2	190	1. osada – epoka brązu (kultura łużycka) 2. osada – okres lateński-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska)	
220	Sokolniki	86-26	3	191	1. osada – epoka brązu (kultura łużycka) 2. osada – kultura przeworska	
221	Sokolniki	86-26	4	192	1. osada – neolit (kultura ceramiki wstęgowej) 2. osada – faza C (kultura przeworska)	
222	Sokolniki	86-26	5	193	1. ślad osadnictwa - neolit	MPZP
223	Sokolniki	86-26	7	194	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – a-epoka brązu (kultura łużycka), b-pradzieje 3. osada – kultura przeworska	
224	Sokolniki	86-26	8	195	1. osada – faza C (kultura przeworska)	
225	Sokolniki	86-26	9	196	1. ślad osadnictwa – a- faza D (kultura przeworska), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
226	Sokolniki	86-26	10	197	1. osada – epoka brązu (kultura łużycka) 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
227	Sokolniki	86-26	11	198	1. ślad osadnictwa - neolit	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
228	Sokolniki	86-26	12	199	1. osada – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. osada – kultura łużycka 3. osada – faza C/D (kultura przeworska)	
229	Sokolniki	86-26	13	200	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	

					3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
230	Sokolniki	86-26	14	201	1. ślad osadnictwa – a-neolit, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
231	Sokolniki	86-26	15	202	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. ślad osadnictwa – a-kultura łużycka, b-pradzieje 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
232	Sokolniki	86-26	16	203	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. ślad osadnictwa – a-faza C (kultura przeworska), b-pradzieje 4. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. ślad osadnictwa - średniowiecze	
233	Sokolniki	86-26	17	204	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa - średniowiecze	Stanowisko znajduje się częściowo na terenie wsi Oleszna
234	Sokolniki	86-26	18	205	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
235	Radzików	86-26	21	206	1. osada – epoka brązu (kultura łużycka)	
236	Radzików, ob. Sokolniki	86-26	22	207	1. osada – epoka brązu (kultura łużycka)	
237	Radzików	86-26	26	208	1. osada – halsztat (kultura łużycka)	
238	Łagiewniki	86-26	2	209	1. cmentarzysko – III okres epoki brązu (kultura łużycka)	
239	Łagiewniki	86-26	3	210	1. cmentarzysko – wczesne średniowiecze XI-XIII wiek	MPZP
240	Łagiewniki	86-26	6	211	1. osada – a- faza C/D (kultura przeworska), b-pradzieje 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP
241	Łagiewniki	86-26	9	212	1. cmentarzysko – I okres epoki brązu (kultura unietycka)	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
242	Łagiewniki	86-26	10	213	1. osada – IV-V okres epoki brązu (kultura łużycka) 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP
243	Łagiewniki	86-26	25	214	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia i wczesna epoka brązu	
244	Łagiewniki	86-26	26	215	1. osada – kultura łużycka	MPZP
245	Łagiewniki	86-26	27	216	1. ślad osadnictwa – V wiek (kultura przeworska)	
246	Łagiewniki	86-26	28	217	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – a-faza C/D (kultura przeworska), b-pradzieje	MPZP
247	Łagiewniki	86-26	29	218	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. okres lateński (kultura przeworska) 3. osada – a- faza C (kultura przeworska), b-pradzieje 4. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP
248	Łagiewniki	86-26	30	219	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, VIII-X wiek 3. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP
249	Łagiewniki	86-26	31	220	1. ślad osadnictwa – kultura przeworska?	MPZP
250	Łagiewniki	86-26	32	221	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia 2. ślad osadnictwa (kultura łużycka) 3. ślad osadnictwa – faza C (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP

251	Łagiewniki	86-26	33	222	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – faza B (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – a-faza C (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze X-XIII wiek 5. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP Stanowisko znajduje się częściowo na terenie wsi Oleszna
252	Łagiewniki	86-26	34	223	1. ślad osadnictwa – okres lateński? (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	MPZP
253	Łagiewniki	86-26	35	224	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/blizsza chronologia	Uwagi
254	Łagiewniki	86-26	36	225	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP
255	Łagiewniki	86-26	37	226	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP
256	Łagiewniki, ob. Ratajno	86-26	38	227	1. ślad osadnictwa - pradzieje	MPZP
257	Łagiewniki, ob. Ratajno	86-26	39	228	1. osada – faza C/D kultura przeworska 2. osada- wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	MPZP
258	Łagiewniki, ob. Ratajno	86-26	40	229	1. cmentarzysko – wczesna epoka brązu?	MPZP
259	Łagiewniki, ob. Ratajno	86-26	41	230	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. a-osada faza C/D (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze. X-XIII wiek	MPZP

260	Łagiewniki, ob. Ratajno	86- 26	42	231	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – faza D (kultura przeworska) 3. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa – średniowiecze	MPZP
261	Łagiewniki	86- 27	1	1	1. cmentarzysko – I okres epoki brązu-halsztat (kultura łużycka) 2. punkt osadniczy –a- okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – VIII-XII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
262	Łagiewniki	86- 27	5	2	1. cmentarzysko – I okres epoki brązu (kultura unietycka) 2. ślad osadnictwa – V okres epoki brązu – halsztat (kultura łużycka) 3. ślad osadnictwa – a-kultura przeworska, b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
263	Łagiewniki	86- 27	8	3	1. cmentarzysko – neolit 2. cmentarzysko - ?	MPZP
264	Łagiewniki	86- 27	11	4	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – a- kultura przeworska, b-pradzieje	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					3. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	
265	Łagiewniki	86- 27	13	5	1. ślad osadnictwa - neolit	MPZP
266	Łagiewniki	86- 27	14	6	1. osada - ? 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
267	Łagiewniki	86- 27	49	7	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – pradzieje 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP

268	Łagiewniki	86-27	50	8	1. ślad osadnictwa – neolit?	brak lokalizacji
269	Łagiewniki	86-27	51	9	1. ślad osadnictwa – neolit?	brak lokalizacji
270	Łagiewniki	86-27	52	10	1. ślad osadnictwa - ?	brak lokalizacji
271	Łagiewniki	86-27	53	11	1. ślad osadnictwa – neolit?	brak lokalizacji
272	Łagiewniki	86-27	54	12	1. ślad osadnictwa – neolit?	brak lokalizacji
273	Łagiewniki	86-27	55	13	1. ślad osadnictwa – neolit?	brak lokalizacji
274	Łagiewniki	86-27	56	14	1. punkt osadniczy - ?	brak lokalizacji
275	Łagiewniki	86-27	57	15	1. ślad osadnictwa – kultura przeworska	brak lokalizacji
276	Łagiewniki	86-27	58	16	1. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska)	brak lokalizacji
277	Łagiewniki	86-27	59	17	1. ślad osadnictwa – neolit?	brak lokalizacji
278	Łagiewniki	86-27	60	18	1. ślad osadnictwa – II-III okres epoki brązu (kultura łużycka)	brak lokalizacji
279	Łagiewniki	86-27	61	19	1. ślad osadnictwa – neolit?	brak lokalizacji
280	Łagiewniki	86-27	62	20	1. osada – I okres epoki brązu (kultura unietycka)	brak lokalizacji
281	Łagiewniki	86-27	63	21	1. ślad osadnictwa - średniowiecze	brak lokalizacji
282	Łagiewniki	86-27	64	22	1. osada – wczesne średniowiecze	brak lokalizacji
283	Łagiewniki	86-27	66	23	1. ślad osadnictwa – neolit? 2. osada – kultura łużycka 3. osada – a-faza B2-C2 (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 5. osada – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/683/73 z dnia 12.11.1973 MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
-----	-------------	-----	------------------------------	---------------------------	-------------------------------------	-------

284	Łagiewniki	86-27	67	24	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. ślad osadnictwa – okres lateński (kultura lateńska) 4. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 5. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 6. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/695/73 z dnia 08.12.1973 MPZP
285	Łagiewniki	86-27	68	25	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – V okres epoki brązu-halsztat (kultura łużycka) 3. osada – a-wczesny okres epoki brązu faza B2/C1, b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/708/73 z dnia 08.12.1973 MPZP
286	Łagiewniki	86-27	69	26	1. osada – kultura łużycka 2. osada –a- wczesny okres wpływów rzymskich-późny okres wpływów rzymskich, b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
287	Łagiewniki	86-27	70	27	1. ślad osadnictwa –a- późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. osada – późne średniowiecze	MPZP
288	Łagiewniki	86-27	71	28	1. ślad osadnictwa - a- późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	MPZP
289	Łagiewniki	86-27	72	29	1. osada - a- późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. osada – późne średniowiecze	MPZP
290	Łagiewniki	86-27	73	30	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	MPZP
291	Łagiewniki	86-27	74	31	1. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich	MPZP

					2. osada – późne średniowiecze	
292	Łagiewniki	86-27	75	32	1. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich-wczesny okres lateński 2. osada – późne średniowieczenowożytność	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
293	Łagiewniki	86-27	76	33	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	MPZP
294	Łagiewniki	86-27	77	34	1. ślad osadnictwa - a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
295	Łagiewniki	86-27	78	35	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	MPZP
296	Łagiewniki	86-27	79	36	1. osada – neolit (kultura ceramiki wstęgowej klutej/kultura ceramiki wstęgowej rytej?) 2. osada – kultura łużycka 3. osada – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, VIII-XIII wiek 5. osada – późne średniowiecze	MPZP
297	Łagiewniki	86-27	80	37	1. osada – a-kultura łużycka, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP

298	Łagiewniki	86-27	81	38	1. osada – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. osada – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
299	Łagiewniki	86-27	82	39	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
300	Łagiewniki	86-27	83	40	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej?) 2. osada – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 4. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					5. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
301	Łagiewniki	86-27	84	41	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
302	Łagiewniki	86-27	85	42	1. osada – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. osada – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
303	Łagiewniki	86-27	86	43	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP

304	Łagiewniki	86-27	87	44	1. osada - neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. osada – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. osada – wczesne średniowiecze, XIII wiek	MPZP
305	Łagiewniki	86-27	88	45	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – kultura łużycka 3. osada – a-wczesny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	MPZP
306	Łagiewniki	86-27	89	46	1. osada – kultura łużycka 2. osada – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	MPZP
307	Łagiewniki	86-27	90	47	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – a-wczesny okres wpływów rzymskich-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	MPZP
308	Łagiewniki	86-27	91	48	1. osada – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. osada – a-okres lateński-wczesny okres wpływów	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					rzymskich-późny okres wpływów rzymskich, b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
309	Łagiewniki	86-27	92	49	1. osada – późne średniowiecze	MPZP
310	Łagiewniki	86-27	93	50	1. ślad osadnictwa – a-neolit, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
311	Łagiewniki	86-27	94	51	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII 3. osada – późne średniowiecze	MPZP

312	Łagiewniki	86-27	95	52	1. osada – a-kultura łużycka, b-pradzieje 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
313	Łagiewniki	86-27	96	53	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
314	Łagiewniki	86-27	97	54	1. osada – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	MPZP
315	Łagiewniki	86-27	98	55	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia	MPZP
316	Łagiewniki	86-27	99	56	1. osada – epoka kamienia 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
317	Łagiewniki	86-27	100	57	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia	MPZP
318	Łagiewniki	86-27	101	58	1. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
319	Łagiewniki	86-27	102	59	1. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
320	Łagiewniki	86-27	103	60	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura pucharów lejkowatych?) 2. osada – a-kultura łużycka, b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
321	Łagiewniki	86-27	104	61	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 3. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
322	Łagiewniki	86-27	105	62	1. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	MPZP

323	Łagiewniki	86-27	106	63	1. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	MPZP
324	Łagiewniki	86-27	107	64	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze i nowożytność	MPZP
325	Łagiewniki	86-27	108	65	1. ślad osadnictwa – a-kultura łużycka, b-pradzieje	MPZP
326	Łagiewniki	86-27	109	66	1. osada – kultura łużycka 2. osada – a-wczesny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
327	Łagiewniki	86-27	110	67	1. ślad osadnictwa - neolit	MPZP
328	Łagiewniki	86-27	111	68	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
329	Łagiewniki	86-27	112	69	1. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
330	Łagiewniki	86-27	113	70	1. ślad osadnictwa – halsztat (kultura łużycka) 2. ślad osadnictwa – okres wędrówki ludów (kultura przeworska)	MPZP
331	Łagiewniki	86-27	114	71	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. ślad osadnictwa – okres lateński (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska)	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					5. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 6. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
332	Łagiewniki	86-27	115	72	1. osada – halsztat (kultura łużycka) 2. osada – a-wczesny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	MPZP
333	Łagiewniki	86-27	116	73	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
334	Łagiewniki	86-27	117	74	1. osada – okres lateński (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
335	Łagiewniki	86-27	118	75	1. osada – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. osada – późne średniowiecze	MPZP
336	Łagiewniki	86-27	119	76	1. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
337	Łagiewniki	86-27	4	77	1. osada – neolit 2. osada – okres lateński (kultura przeworska)	MPZP
338	Łagiewniki	86-27	121	78	1. osada – kultura łużycka 2. osada – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. osada – późne średniowiecze	MPZP

339	Łagiewniki	86-27	122	79	1. osada – a-okres lateński-wczesny okres wpływów rzymskich-późny okres wpływów rzymskich, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
340	Radzików	86-27	1	80	1. skarb – wczesne średniowiecze, ok. 1000 rok	
341	Radzików	86-27	2	81	1. skarb – wczesne średniowiecze, ok. 1010 rok	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
342	Radzików	86-27	3	82	1. cmentarzysko – wczesne średniowiecze, XI-połowa XII wieku	
343	Radzików	86-27	4	83	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 3. punkt osadniczy – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	Stanowisko znajduje się częściowo na terenie wsi Trzebnik
344	Radzików	86-27	5	84	1. cmentarzysko – późne średniowiecze	
345	Radzików	86-27	6	85	1. ślad osadnictwa - a- (kultura łużycka), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
346	Radzików	86-27	7	86	1. osada – wczesne średniowiecze 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
347	Radzików	86-27	8	87	1. osada – neolit 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
348	Radzików	86-27	9	88	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. osada – wczesny okres wpływów rzymskich-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 4. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	

					5. ślad osadnictwa	
349	Radzików	86-27	10	89	1. osada – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 2. osada – wczesne średniowiecze, VIII-X wiek 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
350	Radzików	86-27	11	90	1. osada – kultura łużycka 2. osada – a-kultura przeworska, b-pradzieje 3. osada – wczesne średniowiecze 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
351	Radzików	86-27	12	91	1. osada – neolit 2. osada – kultura łużycka	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					3. osada – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 4. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
352	Radzików	86-27	13	92	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. ślad osadnictwa – kultura przeworska 3. osada – faza B2-C2 (kultura przeworska) 4. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. osada – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr 242/Arch/66 z dnia 22.08.1966

353	Radzików	86-27	14	93	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – a-wczesny okres wpływów rzymskich-późny okres wpływów rzymskich, b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr 243/Arch/66 z dnia 22.08.1966
354	Radzików	86-27	15	94	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura ceramiki sznurowej/kultura amfor kulistych) 2. osada – kultura łużycka 3. osada – a-wczesny okres wpływów rzymskich-późny okres wpływów rzymskich, b-pradzieje 4. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
355	Radzików	86-27	16	95	1. osada – okres epoki brązu-halsztat (kultura łużycka)	
356	Radzików	86-27	17	96	1. osada – neolit 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. osada – a-wczesny okres wpływów rzymskich-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 5. osada – późne średniowiecze	
357	Radzików	86-27	18	97	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – epoka brązu-halsztat (kultura łużycka)	MPZP: Uchwała Nr XIX/145/16 Rady Gminy Łagiewniki z

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	dnia 28 kwietnia 2016 r.
358	Radzików	86-27	19	98	1. osada – epoka brązu-halsztat (kultura łużycka) 2. osada – wczesny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska)	

					3. osada – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska)	
359	Radzików	86-27	20	99	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
360	Radzików	86-27	23	100	1. osada – a-epoka brązu-halsztat (kultura łużycka), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
361	Radzików	86-27	24	101	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada –a- kultura łużycka (epoka brązu-halsztat), b-pradzieje 3. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 4. osada – późne średniowiecze	
362	Radzików	86-27	25	102	1. ślad osadnictwa – a- kultura łużycka, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
363	Radzików	86-27	26	103	1. osada – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. osada – późne średniowiecze	
364	Radzików	86-27	27	104	1. cmentarzysko - ? 2. ślad osadnictwa – pradzieje 3. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
365	Radzików	86-27	28	105	1. cmentarzysko - ?	brak lokalizacji
366	Radzików	86-27	29	106	1. cmentarzysko - ?	brak lokalizacji
367	Radzików	86-27	30	107	1. cmentarzysko – wczesne średniowiecze	
368	Radzików	86-27	31	108	1. cmentarzysko - ? 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					3. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek	
369	Radzików	86-27	32	109	1. grodzisko - ?	MPZP
370	Radzików	86-27	33	110	1. ślad osadnictwa – neolit?	brak lokalizacji
371	Radzików	86-27	34	111	1. ślad osadnictwa - neolit	brak lokalizacji
372	Radzików	86-27	35	112	1. ślad osadnictwa - neolit	brak lokalizacji
373	Radzików	86-27	36	113	1. ślad osadnictwa - ?	brak lokalizacji
374	Radzików	86-27	37	114	1. ślad osadnictwa – I okres epoki brązu	brak lokalizacji
375	Radzików	86-27	38	115	1. ślad osadnictwa - neolit	brak lokalizacji
376	Radzików	86-27	39	116	1. skarb – I okres epoki brązu (kultura unietycka)	brak lokalizacji
377	Radzików	86-27	40	117	1. ślad osadnictwa (kultura łużycka)	brak lokalizacji
378	Radzików	86-27	41	118	1. ślad osadnictwa - ?	brak lokalizacji
379	Radzików	86-27	42	119	1. osada – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. osada – neolit (kultura lendzielska) 3. osada – neolit 4. osada – a-kultura łużycka, bpradzieje 5. osada – okres lateński-wczesny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 6. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
380	Radzików	86-27	43	120	1. osada – a-kultura łużycka, bpradzieje 2. osada – wczesne średniowiecze, X-XIII wiek 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	

381	Radzików	86-27	44	121	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – wczesny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 4. osada – późne średniowiecze	
-----	----------	-------	----	-----	--	--

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
382	Radzików	86-27	45	122	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze	
383	Radzików	86-27	46	123	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – kultura wczesnośredniowieczna-schyłek wczesnego średniowieczna 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
384	Radzików	86-27	47	124	1. ślad osadnictwa – halsztat (kultura łużycka) 2. osada – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
385	Radzików	86-27	48	125	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – a-wczesny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	

386	Radzików	86-27	49	126	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 4. osada – późne średniowiecze	
387	Radzików	86-27	50	127	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
388	Radzików	86-27	51	128	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia	
389	Radzików	86-27	52	129	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
390	Radzików	86-27	53	130	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					2. osada – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – VIII-X wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 5. ślad osadnictwa – późne średniowieczna	
391	Radzików	86-27	54	131	1. ślad osadnictwa – a-neolit (kultura pucharów lejkowatych?), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	MPZP
392	Radzików	86-27	55	132	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – kultura łużycka 3. osada – wczesny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 4. osada – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 5. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 6. ślad	

					osadnictwa – późne średniowiecze	
393	Radzików	86- 27	56	133	1. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
394	Radzików	86- 27	57	134	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska)	
395	Radzików	86- 27	58	135	1. ślad osadnictwa – a- kultura łużycka, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
396	Radzików	86- 27	59	136	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 3. osada – późne średniowiecze	
397	Radzików	86- 27	60	137	1. osada – neolit 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 4. osada – późne średniowiecze	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/blizsza chronologia	Uwagi
-----	-------------	-----	---------------------------------------	---------------------------------	--	-------

398	Radzików	86-27	61	138	1. ślad osadnictwa – neolit? 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
399	Radzików	86-27	62	139	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	
400	Radzików	86-27	63	140	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura lendzielska) 2. osada – kultura łużycka 3. osada – a-okres lateńskiwczesny okres wpływów rzymskich, b-pradzieje 4. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	Stanowisko znajduje się tylko częściowo na terenie wsi Radzików
401	Radzików	86-27	64	141	1. osada – a-wczesny okres wpływów rzymskich-późny okres wpływów rzymskich, b-pradzieje 2. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
402	Radzików	86-27	65	142	1. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
403	Radzików	86-27	66	143	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
404	Radzików	86-27	67	144	1. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
405	Radzików	86-27	68	145	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	

406	Radzików	86-27	69	146	1. ślad osadnictwa – a-kultura łużycka, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – kultura wczesnośredniowieczna	
-----	----------	-------	----	-----	---	--

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
407	Trzebnik	86-27	1	147	1. osada – V okres epoki brązu 2. osada – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr 775/Arch/74 z dnia 20.12.1974
408	Trzebnik	86-27	2	148	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – kultura ceramiki wstęgowej rytej 3. osada – kultura łużycka 4. osada – faza B2-D (kultura przeworska) 5. ślad osadnictwa – IX-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 6. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr 776/Arch/74 z dnia 20.12.1974 oraz 213/Arch z 22.08.1966
409	Trzebnik	86-27	3	149	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – okres lateński (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 5. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
410	Trzebnik	86-27	4	150	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura pucharów lejkowatych?) 2. osada – kultura łużycka 3. osada – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 5. osada – późne średniowiecze	
411	Trzebnik	86-27	5	151	1. osada – a-wczesny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	

412	Trzebnik	86-27	6	152	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
413	Trzebnik	86-27	7	153	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – kultura łużycka	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					3. osada – faza C-D (kultura przeworska) 4. osada – wczesne średniowiecze 5. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	777/Arch/74 z dnia 20.12.1974
414	Trzebnik	86-27	8	154	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
415	Trzebnik	86-27	9	155	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. osada – późne średniowiecze	
416	Trzebnik	86-27	10	156	1. osada – neolit? (kultura pucharów lejkowatych?) 2. cmentarzysko-? 3. ślad osadnictwa – kultura łużycka 4. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 5. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 6. osada – późne średniowiecze	MPZP
417	Trzebnik	86-27	11	157	1. cmentarzysko? – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – neolit 3. osada - kultura łużycka 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	MPZP

418	Trzebnik	86-27	12	158	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia 2. ślad osadnictwa – halsztat (kultura łużycka) 3. osada – wczesny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska)	MPZP
419	Trzebnik	86-27	14	160	1. osada – wczesne średniowiecze	MPZP
420	Trzebnik	86-27	15	161	1. ślad osadnictwa - neolit	brak lokalizacji
421	Trzebnik	86-27	16	162	1. ślad osadnictwa - neolit	brak lokalizacji
422	Trzebnik	86-27	17	163	1. ?-I okres epoki brązu (kultura unietycka)	brak lokalizacji
423	Trzebnik	86-27	18	164	1. ślad osadnictwa - pradzieje	MPZP
424	Trzebnik	86-27	19	165	1. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
425	Trzebnik	86-27	20	166	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 5. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
426	Trzebnik	86-27	21	167	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – kultura wczesnośredniowieczna 5. osada – późne średniowiecze	

427	Trzebnik	86-27	22	168	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
428	Trzebnik	86-27	23	169	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
429	Trzebnik	86-27	24	170	1. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska)	
430	Trzebnik	86-27	25	171	1. osada – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
431	Trzebnik	86-27	26	172	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – okres lateński (kultura przeworska) 3. osada – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 4. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					5. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
432	Trzebnik	86-27	27	173	1. ślad osadnictwa – a-późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 2. osada – późne średniowiecze	

433	Trzebnik	86-27	28	174	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej?) 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – a-okres lateński (kultura przeworska), b-pradzieje 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 5. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
434	Sokolniki	86-27	6	229	1. osada – epoka kamienia (kultura łużycka)	
435	Sokolniki	86-27	19	230	1. ślad osadnictwa - ?	MPZP
436	Sokolniki	86-27	20	231	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. ślad osadnictwa - pradzieje	MPZP
437	Sokolniki	86-27	21	232	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka	
438	Sokolniki	86-27	22	233	1. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
439	Sokolniki	86-27	23	234	1. ślad osadnictwa	
440	Sokolniki	86-27	24	235	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. osada – późne średniowiecze	
441	Sokolniki	86-27	25	236	1. ?	
442	Sokolniki	86-27	26	237	1. cmentarzysko - ?	
443	Sokolniki	86-27	27	238	1. cmentarzysko – epoka brązu 2. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 3. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	
444	Sokolniki	86-27	28	239	1. osada – kultura łużycka	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					2. osada – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – kultura wczesnośredniowieczna 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
445	Sokolniki	86-27	29	240	1. ślad osadnictwa – a-kultura łużycka, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	
446	Sokolniki	86-27	30	241	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje 3. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
447	Sokolniki	86-27	31	242	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. osada – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	
448	Sokolniki	86-27	32	243	1. ślad osadnictwa – epoka brązu/halsztat (kultura łużycka) 2. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 3. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP
449	Sokolniki	86-27	33	244	1. osada – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 2. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	MPZP

450	Sokolniki	86-27	34	245	1. ślad osadnictwa – neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej? kultura pucharów lejkowatych?) 2. ślad osadnictwa – późny okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – VIII-X wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 4. ślad osadnictwa – późne średniowiecze	
451	Łagiewniki	86-27	65	332	1. cmentarzysko – kultura celtycka	brak lokalizacji
452	Stoszków	87-25	1	18	1. grodzisko stożkowate - średniowiecze	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr 244/Arch/66 z dnia 22.09.1966

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
						Dawniej stanowisko 87-25 obszar 4 miejsc. 4 MPZP
453	Stoszków	87-25	2	20	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia/I okres epoki brązu	MPZP
454	Stoszków	87-25	3	21	1. ? - ?	brak lokalizacji MPZP
455	Stoszków	87-25	4	22	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia	
456	Stoszków	87-25	5	23	1. ślad osadnictwa – wczesne średniowiecze, XII-1 poł. XIII wieku	
457	Sieniawka	87-26	1	1	1. grodzisko – XIV-XV wiek	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr 642/Arch/72 z dnia 01.10.1972 MPZP
458	Sieniawka	87-26	4	2	1. ślad osadnictwa – V okres epoki brązu (kultura łużycka)	
459	Sieniawka	87-26	5	3	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia	brak lokalizacji
460	Sieniawka	87-26	6	4	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka	
461	Sieniawka	87-26	7	5	1. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (wczesne średniowiecze)	

462	Sieniawka	87-26	8	6	1. ślad osadnictwa – kultura łużycka 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
463	Ratajno	87-26	1	7	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. cmentarzysko – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
464	Ratajno	87-26	5	8	1. ślad osadnictwa - pradzieje	
465	Ratajno	87-26	6	9	1. ślad osadnictwa – pradzieje? 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
466	Ratajno	87-26	7	10	1. osada – faza D (kultura przeworska), b-pradzieje 2. osada - średniowiecze	
467	Ratajno, ob. Łagiewniki	87-26	8	11	1. osada – a-kultura łużycka, b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
468	Ligota Wielka	87-26	1	12	1. cmentarzysko – a-halsztat (kultura łużycka), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
469	Ligota Wielka	87-26	2	13	1. ślad osadnictwa – epoka kamienia 2. cmentarzysko – a-kultura łużycka, b-pradzieje	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					3. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 4. ślad osadnictwa - średniowiecze	
470	Ligota Wielka	87-26	3	14	1. ślad osadnictwa - średniowiecze	
471	Ligota Wielka	87-26	4	15	1. ślad osadnictwa - pradzieje	
472	Ligota Wielka	87-26	5	16	1. ślad osadnictwa – pradzieje 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	
473	Ligota Wielka	87-26	6	17	1. osada – kultura łużycka 2. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	
474	Łagiewniki	87-26	25	18	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa - średniowiecze	

475	Łagiewniki	87-26	43	19	1. osada – kultura wczesnośredniowieczna	
476	Łagiewniki	87-26	44	20	1. osada – kultura łużycka	
477	Łagiewniki	87-26	45	21	1. ślad osadnictwa – a-faza C/D (kultura przeworska), b-pradzieje 2. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (wczesne średniowiecze) 3. ślad osadnictwa - średniowiecze	
478	Łagiewniki	87-26	46	22	1. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	
479	Łagiewniki	87-26	47	23	1. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (wczesne średniowiecze)	
480	Łagiewniki, ob. Sienice	87-26	48	24	1. ślad osadnictwa - średniowiecze	
481	Przystronie	87-26	1	25	1. ślad osadnictwa – II okres epoki brązu 2. ślad osadnictwa – kultura przeworska 3. grodzisko – IX-XII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr 124/Arch/65 z dnia 14.06.1965
482	Przystronie	87-26	2	26	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. cmentarzysko? – neolit (kultura ceramiki wstęgowej?) 3. cmentarzysko – kultura łużycka 4. osada – IV-V okres epoki brązu halsztat (kultura łużycka)	
483	Przystronie	87-26	3	27	1. kamieniołomy - ?	
484	Przystronie	87-26	4	28	1. ślad osadnictwa - pradzieje	
485	Przystronie	87-26	5	29	1. ślad osadnictwa - pradzieje	
486	Przystronie	87-26	6	30	1. osada – faza C/D (kultura przeworska)	
487	Sieniawka	87-26	1	10	1. ślad osadnictwa – mezolit? 2. ślad osadnictwa? – pradzieje	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					3. ślad osadnictwa? –późne średniowiecze	
488	Łagiewniki	87-27	7	1	1. osada - ?	MPZP.

489	Łagiewniki	87-27	11	2	1. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich faza C (kultura przeworska) 2. osada – VII-X wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 3. ślad osadnictwa – a-X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), b-pradzieje	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/684/73 z dnia 12.11.1973 MPZP
490	Łagiewniki	87-27	15	3	1. osada – halsztat (kultura łużycka) 2. ślad osadnictwa – późny okres lateński (kultura przeworska) 3. osada – a-średniowiecze, b-pradzieje	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/696/73 z dnia 08.12.1973 MPZP.
491	Łagiewniki	87-27	16	4	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – okres wpływów rzymskich faza B-C (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – a-X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), b-pradzieje	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/697/73 z dnia 08.12.1973 MPZP Stanowisko znajduje się częściowo na terenie wsi Sienice
492	Łagiewniki	87-27	17	5	1. osada – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska) 2. osada – kultura wczesnośredniowieczna	
493	Łagiewniki	87-27	18	6	1. cmentarzysko – V okres epoki brązu-halsztat (kultura łużycka)	MPZP
494	Łagiewniki	87-27	19	7	1. osada – neolit 2. osada – a-kultura łużycka, b-pradzieje	MPZP
495	Łagiewniki	87-27	20	8	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – a-X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), b-pradzieje	MPZP
496	Łagiewniki	87-27	21	9	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – a-średniowiecze, b-pradzieje	MPZP
497	Łagiewniki	87-27	22	10	1. osada – a-neolit późny?, b-pradzieje	MPZP
498	Łagiewniki	87-27	23	11	1. ślad osadnictwa – I okres epoki brązu (kultura unietycka?) 2. ślad osadnictwa – a-faza C (kultura przeworska), b-pradzieje	MPZP
499	Łagiewniki	87-27	24	12	1. osada - pradzieje	MPZP

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
500	Sienice	87-27	1	13	1. ślad osadnictwa – neolit 2. cmentarzysko – a-halsztat? (kultura łużycka), b-pradzieje	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/709/73 z dnia 08.12.1973
501	Sienice	87-27	2	202	1. osada – kultura łużycka	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr 698/Arch/73 z dnia 08.12.1973 MPZP.
502	Sienice	87-27	3	14	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – epoka brązu (kultura łużycka) 3. ślad osadnictwa – późny okres lateński (kultura przeworska) 4. osada – a-X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), b-pradzieje	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/710/73 z dnia 08.12.1973
503	Sienice	87-27	4	15	1. osada – neolit (kultura pucharów lejkowatych) 2. osada – IV-V okres epoki brązu-halsztat (kultura łużycka) 3. osada – okres wpływów rzymskich faza B, C2 (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – a-X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), b-pradzieje	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/712/73 z dnia 08.12.1973 MPZP
504	Sienice	87-27	5	16	1. osada – epoka brązu (kultura łużycka) 2. osada – okres wpływów rzymskich faza B (kultura przeworska) 3. ślad osadnictwa – a-średniowiecze, b-pradzieje	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/706/73 z dnia 08.12.1973
505	Sienice	87-27	6	17	1. osada – neolit 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. osada – okres wpływów rzymskich faza B-C (kultura przeworska) 4. osada – a-X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), b-pradzieje	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/702/73 z dnia 08.12.1973

506	Sienice	87-27	7	18	1. ślad osadnictwa – V okres epoki brązu-halsztat 2. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska)	
507	Sienice	87-27	8	19	1. ślad osadnictwa – neolit 2. osada – kultura łużycka	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
					3. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich, faza C (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 5. ślad osadnictwa - średniowiecze	Arch/705/73 z dnia 08.12.1973
508	Sienice	87-27	9	20	1. osada – kultura łużycka	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/694/73 z dnia 08.12.1973 brak lokalizacji
509	Sienice	87-27	10	21	1. osada – neolit 2. osada – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/711/73 z dnia 08.12.1973
510	Sienice	87-27	11	22	1. osada – neolit 2. osada – kultura łużycka 3. osada – późny okres lateński? (kultura przeworska?) 4. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich faza C? (kultura przeworska?), b-pradzieje 5. osada - średniowiecze	
511	Sienice	87-27	12	23	1. ślad osadnictwa – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska)	brak lokalizacji
512	Sienice	87-27	13	24	1. ślad osadnictwa – neolit? 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. osada – a-okres wpływów rzymskich (kultura przeworska), b-pradzieje	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/699/73 z dnia 08.12.1973

513	Sienice	87-27	14	25	1. osada – IV-V okres epoki brązu (kultura łużycka) 2. osada – a-okres wpływów rzymskich faza B (kultura przeworska), b-pradzieje	Wpis do rejestru zabytków decyzja nr Arch/703/73 z dnia 08.12.1973
514	Sienice	87-27	15	26	1. cmentarzysko? – okres wpływów rzymskich (kultura przeworska)	brak lokalizacji
515	Sienice	87-27	16	27	1. punkt osadniczy – wczesny neolit (kultura ceramiki wstęgowej klutej)	brak lokalizacji
516	Sienice	87-27	17	28	1. cmentarzysko – środkowy neolit (kultura pucharów lejkowatych)	brak lokalizacji
517	Sienice	87-27	18	29	1. ślad osadnictwa - neolit	brak lokalizacji
518	Sienice	87-27	19	30	1. osada – środkowy neolit (kultura ceramiki wstęgowej klutej)	brak lokalizacji

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
519	Sienice	87-27	20	31	1. punkt osadniczy – V wiek (kultura przeworska)	brak lokalizacji
520	Sienice	87-27	21	32	1. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	brak lokalizacji
521	Sienice	87-27	22	33	1. punkt osadniczy - neolit	brak lokalizacji
522	Sienice	87-27	23	34	1. osada – średniowiecze, XIII-XIV wiek	
523	Sienice	87-27	24	35	1. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna)	
524	Sienice	87-27	25	36	1. osada – średniowiecze 2. ślad osadnictwa - pradzieje	
525	Sienice	87-27	26	37	1. osada? – późny neolit? 2. ślad osadnictwa – a-kultura łużycka, b-pradzieje	
526	Sienice	87-27	27	38	1. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 2. osada - średniowiecze	
527	Sienice	87-27	28	39	1. osada - średniowiecze	
528	Sienice	87-27	29	40	1. ślad osadnictwa – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 2. osada – średniowiecze, XIII-XIV wiek	

529	Sienice	87-27	30	41	1. osada – kultura średniowieczna	MPZP
530	Sienice	87-27	31	42	1. osada – okres wpływów rzymskich faza C (kultura przeworska)	
531	Sienice	87-27	32	43	1. osada – XIII-XIV wiek (kultura średniowieczna) 2. osada - pradzieje	
532	Sienice	87-27	33	44	1. ślad osadnictwa – neolit 2. ślad osadnictwa – kultura łużycka 3. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich faza C (kultura przeworska), b-pradzieje	
533	Sienice	87-27	34	45	1. osada – X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna) 2. osada – kultura wczesnośredniowieczna	
534	Sienice	87-27	35	46	1. osada – neolit 2. osada – halsztat (kultura łużycka) 3. osada – okres wpływów rzymskich faza C (kultura przeworska) 4. ślad osadnictwa – a-X-XIII wiek (kultura wczesnośredniowieczna), b-pradzieje	

Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
535	Sienice	87-27	36	47	1. ślad osadnictwa – a-okres wpływów rzymskich faza C (kultura przeworska), b-pradzieje	
536	Sienice	87-27	37	48	1. osada – a-kultura łużycka, b-pradzieje	
537	Sienice	87-27	38	49	1. ślad osadnictwa – wczesny neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 2. ślad osadnictwa – środkowy neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej) 3. osada – środkowy neolit (kultura pucharów lejkowatych) 4. osada – V okres epoki brązu halsztat (kultura łużycka) 5. ślad osadnictwa – późny okres lateński? (kultura przeworska)	

538	Jaźwina	86-25			obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznej wsi Jaźwina w tym ochrony archeologicznej średniowiecznego grodziska	MPZP
539	Słupice	86-26			obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznej wsi Słupice	MPZP
540	Oleszna	86-26			obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznej wsi Oleszna	MPZP
541	Sokolniki	86-26			obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznej wsi Sokolniki	MPZP
542	Młynica	86-26			obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznej wsi Młynica	MPZP
543	Łagiewniki	8626, 8627			obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznej wsi Łagiewniki	MPZP
544	Radzików	86-27			obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznej wsi Radzików	MPZP
545	Sieniawka	87-26			obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznej wsi Sieniawka	MPZP
546	Sienice	87-27			obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznej wsi Sienice	MPZP
547	Stoszków	87-25			obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznej wsi Stoszków	MPZP
548	Trzebnik	86-27			obszar obserwacji archeologicznej średniowiecznej wsi Trzebnik	MPZP
549	Młynica	85-25			obszar ochrony archeologicznej w obrębie góry Raduni- wał kultowy	
550	Młynica	85-25			obszar ochrony archeologicznej w obrębie Masywu Raduni – źródło kultowe	
551	Młynica	86-25			obszar ochrony archeologicznej w obrębie góry Świerkowej – wał	
552	Sieniawka	87-26			obszar ochrony archeologicznej grodziska wraz z osadą przygodową	MPZP
Lp.	Miejscowość	AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja obiektu/bliższa chronologia	Uwagi
553	Ratajno	85-25			obszar ochrony archeologicznej w obrębie wsi Ratajno	MPZP

Źródło: Gminna ewidencja zabytków

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 87 ust 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.) Wójt Gminy sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. W myśl art. 87 ust. 3 i 4 ww. Ustawy, gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków i ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łagiewniki na lata 2025-2028 otrzymał pozytywną opinię Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków pismem z dn. 29.05.2025 r. (znak: W/N.5120.4.2025.MP) w związku z powyższym przyjęcie niniejszej uchwały jest zasadne.